pag. 1.

pag. 2.

EESTI TA. R. Kirjandusmuuseum
Inv. nr. 191

pag. 3.

pag. 4.

pag. 5.

Kursi kihlkunft. Saatnud Jaan Prenzli. Saadud 18/V 94.

(41.

1. Wanasti tehti wana aasta oõsi kõiki töösid, walati õnne ja antsi loopsid. Pere-naene pani õõsi karbid laua peale kum-muli, ja iga karbi alla pandi ühes asi nagu leiba, liha, mulda, kuppesid förnusid ja muid sihukesi asju, kui süs uue aasta hommikul tuli, aas perenaene pere rahwa ülesse õnne wõtma, iga ühe wõttis süs ühe karbi alt, kellele süs leewa raasuke juhtus see sai ik-ke see aasta süüa. kellele mulla tükk juhtus see surep see aasta ära. kuppe tähendab naes-rahwalle et saab see aasta lapse, förnus tähendas et saab see aasta pulmi (kihlusi.).

2. Kui wanaaasta õhtu tuli süs pühitsi tead puhtas, ja wiidi jõhknaed õue ja kallati nurmikusse maha ja kustutati,

jüs mis lowma kisjedamist wõi hãalt kuul-
da oli, jüs jeda jeltsi lowmi jaab jee vas-
ta otsa wõi jureb ära

3. Võõlu lauba ohtu waadas perenaene
lõhna augu juures kui keisel soiwad jüs
kes kahwatand oli jee jureb jee vastaõrq.

4. Kui Võõlu lauba õues tähti jalla
tõewas on jüs teine uusta lowma ümmi-
tus aga kui wähe, lowma ãpardus

5. Kui õhtwirkud kodu tunnase jüs paneb
õmm wana kasuka nowikulle jõlgade alla
kui nowik jaanist ehk wankrist maha
tulep jüis jaab nowik jahmu südamega

6. Õhtuse pãawa õhtus keedetase jõa pia
pool pahsu kapsastega jellepärast ütel-
dase teda jõa nãu jühtaks.

7. Wastla pãawa õhtus keedetase kapsa ehku
supp ja kwel jõa pèad ja jõa jalad jellepä-
rast üeldase jõa jala jühtaks.

8. Maarja pãawa hommikul keedetase õdra
tangu pudru, ja kui pisi tõpeb jüs annab
perenaene perele maarja punn (punast wiin)
et jüs temaa pere jee uusta hästi punane on.

9. Perenaene jääb Maarja pãawa hommikul
pãawa tõuju aeg walgetamaga (3 ringi.) wasta pãa
wa ünker ja kapsa aia kõõma, jüs kaswa-
wad punsed ja walged kapsa pead.

10. Lapsed ja tüdrukud piawad Maarja pãawa
hommikul rõõmsega waagu ja kuni tuppa
tuwma jüs leiawad juuel pallu linnupesi

11. Tüdrukud peawad jee hommikul muusta
kõrja munna kotkuma jüis peawad jee uusta

mehele ja kui oma talus sihukest õrga
pôle siis peab sinna minema kus on.
12. Kui külm maarja pääwa wõi kuna
muna ää wõtab siis tuleb pikk ja jõe
sügise ja ei tule kunn millagi.
13 Kui suur nädal täieste läbi kuni
on siis tuleb kuiw suwi.
14. Kui esimesel Märtsi kuu pääwal selge
on siis tuleb wihmane suwi kui naad
kuiwad on siis tuleb kuiw suwi.
15. Kui kewadel peab weiksé weega ära
läkwad siis tuleb suwel korra suur wesi
aga kui naad suure weega läkäwad siis
jee suwi suurt wett ei tule.
16. Kui tärwi pund rauad siis ei tohi midagi
wõtt tuult pund maha lasta siis

lõhkeb suur kangesti õrg waid peab
pikka tuult maha laskma et ta ei lõhke.
17. Kui kewadel karja wälla lased, siis anna
iga elajalle enne kolm silku wastavkse
suhu ja lase ära siis siis ei ohka kedagi
tõbe suwel elajatele külge.
18. Kui piiga ei jowe märki ja ei lähe lahti et ta
nõutud on. siis pane 3 korda 3 näpuga leiba
piiga ja lase ta wälla siis on ta jälle
terwes ja puhas.
19. Kui kuskis mees mis maja on kehtind siis
on ta jäol surma wõtta ja kui mees kunnad
siis saad naabrisse käia.
20. Kui sa suwes walanis, weskile jahwatama
lähäd siis ära nuorel kuul ja kwatta siis
jahud kuiwawad waid jahwata wanal

kuul jüa ei kõrta nii jaanu tei katangu.

21. Sigu, ega kedagi koorma ei tohi mitte
wanal kuul tagapoo jüa lähäb liha alwa
wait noorel kuul jüa jäjale liha alati
häästi käia ja wäärke.

22. Põldusid ei tohi mitte noorel kuul
üles künda jüa naad rohtuwad wäga
kangesti ära wait wanal kuul jüa ei
rohtu jagugi.

23. Puid ei tohi mitte wanal kuul istu-
tada jüa ei akka naad kasuma wait noo-
rel kuul jüa ärakaiwad häästi kasuma.

24. Ehk puid ei tohi mitte noorel kuul
raiuda jüa naad jeenetawad ja mäda-
wad ära wait wahal kuul jüa on puud kers
ged ja kuiwad ja ei lähä mädanema.

25. Akkad puid ei tohi mitte wanal kuul
raiuda jüa naad jeenetawad ja lähäwad
mädanema ja ei kuiwa ära wait noorel
kuul jüa kuiwawad kergeo ja ei lähä
jugugi mädanema.

26. Riidu wõi japu ei tohi mitte noorel
kuul peäta jüa tekkiwad kärnad ja pöditsu
viieta jüsse wait peab wanal kuul kepsma
ja tuli leiuiä kuiwatama jüa ei akka
kedagi kiidge

27 Wihtlemas wõi jaanas ei tohi
mitte noorel kuul käia jüa akkab
ihu jugema wait wanal kuul jüa ei
akka ihu jügelema

28. Sigjse ei tohi einamaad mitte noorel
kuul laastada jüa aawad kannud kalle

wõsa waid waanal kuul ehk kewade nii
oal tahte jus ei aa mitte wõsu.

29. Lambid ei tohi mitte waanal kuul
mitta jus ei kaswa neile enam willa waid
noorel kuul jus kaswab jälle ilusi will.

30. Sõnikud ei tohi mitte noorel kuul
põllule wedada jus ei mõdane tõõ ega
ei ole põllule waenu waid waanal kuul jus
mõdanep tõõ peenikeses ja on rammus.

/

Oleks minu olemine
Teiseks minu tegemine
Ma paneks õrvad adrudeksi
Kubjad taha kurgedeksi
Kiltsud tanku talwadeksi
Proviad rangi noormadeksi

Ja sandad eest widama
Prellid reitse pekjemail.
Oh minu meie iaba õrvakeste
Walla wolgud jahjakeste
Tõuse üles woodiesta
Astu akna raami piale
Waata waese walla piale
Kuda sinu walda waewatase
Kihelkonda kimstatase
Kubjas Uni kuroat põrele
Tab tema walla wardaase
Tõu pojad Teiwaase. Elbu Külma K.
pinn. Wõrt.

2. W

Ema aga ehtis poega süda
Ja aga ehtis tütterida
Mõtles mõisada minema.

Tiu päiwida tegema.
Poega jõttis kooja teeda.
Wõttis wilda kubuista
Kawitseda rattukesta
Ilma ja tiadematta
Ilma ema tiadematta
Punne jõttis punne jõttis
Punne tema jõttis punnitelle
Ja wakka wanna wolgeelle
Akkenist tema andis einan
Läbi pilu pistis kaerad
Läbi lae kaskis wokka.
Wõttis jõttis kooja teeda
Ajas nein asjasida
Kandis kaul kihlasida,
Tuli kooja kodusse

Wijas wõõ wanna piale
Kaabu laia laua piale
Kindad kaabu jääre piale
Se juure mõtsemaie.
Kis läkis kurwa küskemaie
Kis läks alwa ongutama?
Ole laks alwa ongutama
Ema läks kurwa küskemaie
Mis ja mõtsad jewega noori.
Mis ma mõtsan nue emaki
Sull on poolku tütterida
E nam elus tahti jüda.
Ballu jõlle kandijüda
Ei tule naene minule
Ei joa naini sinule
Ema nõõstis nastä kaskis

Oh sina kulla poega noori
Oleks mull kümme tütterida
Viis paneks villu kekrama
Kolm paneks linu kolkimaie
Kaks paneks kangastta kudama
Emakene memmekene
Või sa tütterid wesile
Kanna ained allikasse
Lase lapsed laineesse
Küll teeb kuldane minijas
Kübedane poja naene.
Ema oli ullu wõtnud uska,
Wõtnud tütred pillutada.
Anne pani akkiko aia pialo
Mari pardiko pojusse
Liis tedreko kiiras äärde

Kõõdo wäägatko rukkiosse
Ella üliwiko seemesse
Leenu linnuko lepspikusse
Tuudi sis mini kodusse
Tuudi neid tellet tubasse
Pandi kangastta kudama
Mini mõistis wasta kostis
Ei mina kui kübilista
Ega mõista murrelistta
Ei ma tunne teimse kirja
Mina lakjutten labastta.
Ema läks rüdast puida toema
Küdast alut rinnulesse
Emakene memmekene
Miks tulet rüdast puida toema
Kus sa kuldane minijas

Hõbedane pŕja naene
Ema läks kaewult wetta tõrma
Kaeru kõrku koela ümber
Emakene memmekene
Miks tuled kaewult wetta tõrma
Kus ju kuldane minijas
Hõbene pŕja naene
Eks tule kaewult wetta tõrma.
Mini pardjuse pojatab
Ebemisse eidab kĕeltsa.
Ema läks lehmi lüpsemaie
Lehm lõi jala lüpsikusse.
Miks tuled lehmi lüpsemaie
Kus ju kuldane minijas
Hõbedane pŕja naene.
Ema wõttis tuttrid meelitada

Tulge tuttrid tuttrid noored
Ija kĕeb tĕn õlutsa
Ma teen tĕn nisu leiba
Teise tĕn pŭŭli leiba
Mi praad on ahjusa
Ja kana kĕeb kattelisja.
Tuttrid akki aia pioltsta
Paros, paros, mur emake
Tiefsu tedre tĕevaa ŏõrde
Pojatas pardi pojusa
Kõrakis wäraku rukkistsa
Mis ja meid aga meelitanud,
Eks tĕi kuldane minijas
Hõbedane pŕja naene.

N 3

Wallal on kolmed wõõrawad
Tapul on kolmed kummalad
Emal oli kolmi tütarlasta
Kolmi oli kõke ka tuasa
Üks oli jutust jäänj Teele
Teine kesk põrmandalle
Kolmas lüdetud lagesse.
Mis oli jutust jäänj Teele
Seda enna kügutamma
Mis oli kesk põrmandale
Seda wõtsit orjo poisid
Kasuatsesid mõisa poisid
Mis oli lüdetud lagesse
Seda jutto jüs jügutelles
Kibe wingu kügutelles.

Sell käisid kolmed kyfilased
Kellad wäed wiina toojad
Ühed olid wiksit Willandisse.
Teised tõrjad Tarwastusse
Ei mina lähä Willandisse
Willandis on wüsid juured
Wüsid juured paelad pikkad
Ei mina lähä Paidesse
Ega lähä Tarwastusse
Tarwastus on Tangu wõlga
Iga nädal leewa nälga
Iga juwel jowla nälga
Paremb o lään wiksi Willandisse
Willandis saan wiina juua
Iga juwel saja jüüa.

W 4

Mari oli maias neitsikene
Mari oli maias läks mehele
Läks tõi 3 mehesta mehele
Pani ühesteista poisile
Kaks ühesteista kaasatulli
Kõik olid pruut pulmalised
Lepad sirged jõudu poisid
Kased olid wolged kaasa noesed
Unt oli ukse pulma meies
Kabu kaasika emanda
Sulg oli suuri jõudu vunna
Jänes wiugas peni poisi.
Rebane vica tegija
Hunt oli kaia jõugi londa
Penar pikka ükte pinki
Ilwakas andide jõgaja.

Wares wakka tantsitaja
Kirjulind kinnastte wedaja.
Mari oli maias neitsikene
Läks Lenna Arju aida piale
Wiru viina kõrgi piale
Kis läks olla jüs polema
Poisid olla jo palema
Kukku maha Mariksen
Kukku minu kübara piale
Kaabu jäära piale
Waju jüba warre piale
Laje laia lindi piale
Ukku päil ukku noored mehed
Ukku päil mu kuue pial
Kaabu päil kaabu pial
Wara jüba warre pial.

Mari läks maha maadlema,
maha läi Mardi maksma
35. Pillu pidi Peedi põrmad
Sõdile küsi jõudma,
Märt jäi maksa tõsta magama
Peet jäi põrnaosta, südema
Küsi jäi maha jõrjema.

3.

Üü ümal vihma Virro le
Ärja kõrgu Ärjamaale
Saada kõrgu Saaremaale
Viru maa meeste jõma
Ärja naeste käärt reeste
Virumaal on mehed musta
Ärjamaal on naesed laiad.
Tükrukud läli täjedad.

Meie moal on mehed mukku
Mehed mukku naesed kekku
Võsa pavlid jakajaljed
Tükrukud läli läuljad.
Ellakene vennakene
Lähme ära Saaremaale
Siel mull nirki niidab eina
Õrikene lõikab rukki
Pääjukene pekjab rohte.

4.

Tahtsin minna Talgujelle
Tahtsin Talguje õlutta
Läli mull waata walelikku
Kesest õue keele kuru
Üttes õlle apuka täinud
Viina weega jegatud.

Peremees peremehikki
Perenaene ei naijaks
Kull saab näitsa ma waatan
Kes saab kõttu mis kuutan
Kas saab kõttu mis ja kõsja
Kuutajad kõnne ülewtta
Waadi mündu wihada
Pool puulikud mündud.
Kull saab kõttu mis kuutad
Pane lammas lana pääle
Kohi oinas õkja pääle.

Peremees ja perenaene
Kõnelewad kattekeisi
Tahtwad nemad Kalgud teha
Mis mina Kapan Kalgupelle

Lamma Kapan Kalgupelle
Lammas oga mündu palumaa
Üro ja kapa mündu
Ma annan suwel suure willa
Talwel Kwan full paari kwegi.
Peremees ja perenaene
Kõnelewad kattekeisi
Tahtwad nemad Kalgud teha
Mis ma Kapan Kalgupelle
Sina Kapan Kalgupele
Sinas oga mündu palumaa
Üro ja kapa mündu
Suwel annan suure willa
Talwel kauta lamma eeda.
Peremees ja perenaene
Kõnelewad kattekeisi

Tahtsvad nemad tulgud teha
Mis ma taspan tulgusella
Lehma taspan tulgusella
Lehm aga minnda palumma
Ära ja taspa minnda
Ma annan sinnel suure sõnna
Suure sõnna pahsu kewe
Talwel walgepäa wasika.
Sõrmeõo ja perenaene
Könelewad kahekeisi
Tahtsvad nemad tulgud teha
Mis ma taspan tulgusella
Ärja taspan tulgusella
Ärja aga minnda palumma
Ära ja taspa minnda
Ma künnan sinnel suured põllud.

Suured põllud laiad wiltu
Talwel ma tan Swendan.

8.

Härra lubas tulgud teha
Luoti rõõnu saame näha
Pill sõi üjab tanju wõisi
Pill sõi wõib mitt ütsi ette
Kuttub Anned, Liisud alasi
Tõstke jalga walgel jutka
Tulgu tolm ei tõi meil ukka
Sõna täid waadit kaudu
Laia kapaga weel autu.
Olga tewe härrabeni
Teisetu tewe perona keni
Kis andis õlut rahwita
Õlle wõna weeringita.

9.

Nored mehed ellad wennad.
Tulge meile öe majale
Meile on Tiet tänased tulla
Tei rohad rahased käia
Kus ei kaista naene jalga
Naene jalga, ärg ei förga
Hobu ei kaista kapjajuida
Kuhhi ei kulla kammo juida
Kana ei waski warwaüda.

10.

Senni̇p, senni̇p nu jaki
Senni̇p õues õlle poried
Kaewu jäärea kolla poried
2. Senni̇p ju tänawad tasased.
1 Wärawas on wüna poried

Piste pulma ta pörmandulle
Naesta laulu laua pääle
Senni nui ilu istujad tuasta
Elme noelad kammeris
Tanu tahtijad tuasta.
Õlut joi obesti juma
Wüna joi weiste juma
Kallo kirge karja juma
Kui jäid tüttered kodiotka
Tanu tahtijad tuaotka
Pöllelised pörmandultta
Elme noelad kammeriotta.
Õuest jäs löpsid õlle poried
Wäravast jäs wüna poried
Kaewu jäärest kolla poried
Piste pulmad pörmandultta

Noesta laulut lauta pialtta
Tuba jäi tühjaks tüttaristta
Tit jäi arwata nieksetsta
Laut jäi lahti lehmadestta.
Kõik jäid nurgat nuttemaie
Pingid pilli panekumaie
Istemed igatsemaie
Nurgat nuttid nowwukesi
Pingid nuttid peinukesi
Karja lauda kaunikesi
Istemed ilusakesi.

II.

Marikene neitsikene
Kui ja kahad meile tulla
Minijahsi meile ulla (jaada)
Jätta kodu kolmed wäpsu wiisid
Tukku wiisid, nutsu wiisid
Parsile une palakas.
Üks ja meile kolmed näpsud
Üheid näpsud niidi näpsud
Teised näpsud sidi näpsud
Lõuendise lõnga näpsud
Kalewise kanga näpsud
Meil on sidised sulased
Kalewised karja pojsid.
Maribene neitsikene
Pöresed ommusen ülesse
Käi ja läbi karja laadad
Läbi läbi lamma laadad
Keisi läbi lehma laadad
Otsi ja obläste kolli.
Leiad lehmalta wohika.

Lammalt langu kallekse
Obusselt ja warsukese
Wii siisi sisses tuboje
Kanna pällel pärmandalle
Mine siis äia päitseesse
Mine ämma päitseesse
Tõõta aga ilgist äia lehki
Õrka üles äiakene
Õrka üles ämmakene.
Leidsin lehmaltka wasikа
Lammalt langu kallekse
Obusselt ja warsukese
Kõik tõin sulas tuboje
Kandsin pällel pärmandulle
Siis sinul ütskõs ütteldasse
Siis sinul kargatka küdsasse

Kia on isa kaswatanud
Kia on ema kaswatanud

12.

Oleks minu olemine
Teisiks minu tegemine
Küll ma teaks mis mina teeksin
Ma teeks äia äiotka puistka
Ämma äiotka ämapuistka
Kudi kulla, ämmapuistka
Nau sidi naernaotka
Onna meie mel wahaotka.

13. W

Tõnu ei witsinud witsutada
Andis Hansu witsutada
Hants ei witsinud witsutada
Wijas witsad witsikuse

pag. 44

Kamm lonad karafikuse
Sinna naad füa seenetajat
Mäda, mullaks mädanesse.

14 rüsme.

Sõõb putki pürsa jäaresse
Lakub wett laane jäaresse
Süsti nänust suledam? Vaene lapse?

Need laulud on sügisel 1890 kirjutatud
lese naese Ellu Külma käest sündinud
Kütt Kolga Jaani kihelkonnas ja lapse
eas füa tulnud ja nüüd 68 aastad wana.

Hea meelega tahaks ma edasi
kirjata kui aeg annab sest Kurjus
on wana wara ja laulikud küllast. aga
kirjajad wähe. Jaan Prunli
Jaan südamest armsa kingituse eest.

Kursi khlk. pag. 45. Saatnud: Jaan Prunli.
Saadud 18/II 95.

(57)

Härra lubas talgud teha, Luuli wõrra
jaame näha. Pill jõi hüüab tantsu wiisil
Pill jõi wiib meid ühes otsa, kutsub õnned,
Lüüd, Mared, Jõttke jalga walged jubka
Talgu tolm ei tõõ neid ukka. Küüri ahi
tilkus õlut Jaani jooned põll tunnistas
Küüri hammad kuuski Koopi. Tuleb talle
oopi anda. Küüri mõõs loje lahti Näad
ma jeisan jün ju õõs. Õnne mulle jõda
head liibs ja teda ükki pead jõba tunnen
olle tõhi Tema kaskab mulle pähi.
Ei nõõd jolad kanna pead. Meie talgud
old head Sirje, jirje jirpi, Kirje kiwera
randa Kelle jirp jün otse jõnab Sellel pead
nõõs ligi jõnab Jõrtsema kõrmest joja
jauna Vihaks wõi minust tolmu Klupad,

ilmad, lahked jooksid. Päevamalt paistavad
punased palged. Jaani õhtul tuld jääres
Nägin ma sind küla pial. Siis ma kuulsin
mitsu laulu, kuulsin sinu kolliste häält
Lühwal tuulel lahkelt häälsid ümbrus
jooksid pärja pial Rõõmsa südamega
nägin Sinu kena valge kael. Kui ja
mulle kätte ei anna Siis mu elu õhtu on
käes. Ei mull paistu enam pää Kui ja
teise mehe võttad Ahvalt kisud ja mu
ringe. Õhk ajal läägi juures Aleb ja mu
ütsa wing. Pilliga sind viidi kodu kõju
läks ju piis ja meies Ükki jäin ma küla
juure Olen juure mure jääs Kas mu
jõlg ei kääraks vattaks, õtga mitkes jõjab
meies Ei mu jõlg ei käära vattaks Oleks ta

mu wõtsi ääs Eila õhtu nägin unes Suli
hunt ja kiskus jõu Left jää uni oli hää
Kvanstiku jää aukus õues Piitsa plaksu kuul
lukse juba kohin kostaks ligi jõuks eit
ja too mull wedis oleina wees mugt kui
pigi Pojen silmad pesen kaäs, juba pa=
gan wäs tõi õra ahõõda lõbo tõi meiekest ju
Näabrel ennub tema mõõra Liisi kosilased
jii, Pannaks pulma laua Kohe Lapse kõrab
2
Kõi jüs kääs Anna andes tõrwad wahta.
Joota mull Tunal pulma pää, Kui mas
alles kaeja kõrval olin Jäin pun all magama
Suli Jenna wana karus. Kui ma jeda unenägu
Teistele räägsin. Siis teised ütlesid Sull
tuleb rikkas peigmees Kunt ei ole mitte
nõnna hää kui karus Rebane on õige vaibe.

W II.

Kas nägid minu kubuzilla Tuttu pidi
tuikuwada Linalakka langewada Sis läks
läbi meie õue Laasis pirta lennusida kuhla
kammitsed jalasse Obedane ahelikku.

V III.

Külus pea kui olime Pallas pea pojs
olime Kevi emast kõrwaste muista muru
mättaste, Sõs sõi siis, näri käbjsid Sula-
ta juus juuriküda, Millal warwaste wahele
käad tõrwasse, jõlad tõrwasse ma ja tõrwa
tõrcke Juus ma õbe julatasin keele pial
ma käetsin kulla kaindelas wõe wolasin
Seolt Teen jõttse jälgesida Sõtse laskis
jõrmusida Leesus kõrges taewas Sullvli 3
wättikud Liks oli tihni, Teine tähni kolmas
on weri punane.

IV.

Õra ma käesin kõrwa wällad Risti wõsti
wiis wällad Põigiti Pilsjama wraspeal
Lugu wõtsa Lustiwerest Wäsi wõtsin Wõstikilt.
Wõtsin kordile kobida Riha warrele wajuda
Aeja kwogu waeõta lagta Waene inimlab jõudmata:
ei Ihkab ilma asjatagi kus Teema mutlab
murgad mäejad Ahõtseb ofenad mäejad
kus Teema seisab seinad mäejad kus ta
astuke alusteed mäejad. Sõel ta kordi
kolmes tükis Riha warre wiies tükkis.

V.

Tuul jõrab puude lehwis Se õhk ja kostab
mad Sii wõpik laalab metsas ja Lillad wõtsewad
Sei jõgi jõrseb wirgolt Nii kui ilus õhe wõ
Seal willa põlde keskel Laak nii on jõrani
wõ Suur tuli põleb õues Peimud kuiku

jõeawad Peäd jüda tuhjub jõnes Sest neis
ud laalawad Et eided taadi rõõmjad Et
lõpmud nüia Kõa Sest nii on jaani õv.

Moll Rmsa käest Härjanurmest,
jündinud Saar. 47 aastad wana.

VI.

Mis oli metsa kunje metsa Seepsei nurde
meste metsa. Mis oli metsa kose metsa Seep-
jee nurde naeste metsa. Mis oli metsa
laawa metsa Seepsee nurde pirõte metsa
Mis oli metsa maripuu metsa Seepsee nurde
neitsikesta, Mis oli metsa lepa metsa Seep-
jee leinojõte metsa Waeste lõõte worjupoikq.

VII.

Ülesõ küla nurred naesed, Ülesõ Selmi lõp-
jemaie karjaa wälla jaatemaie. Sõsõ wõkan-

willa õune Kattusõelt Kanade õune Õue wiis
kan kubuste õune Lepitusõe Selmi õune.

VIII.

Sõua kiike jõua kiike Sõua ile ilmatu
kiviku. Mis jeal kiviku jeejõe Sammas
kiviku jeejõe Mis jeal jamma vtja peala
Sael on jamma vtja peala Mis jeal jõela
põhja peala Sõlg on jõela põhja peala.
Sõua kiike, jõua kiike, Sõua ile ilmatu kiviku
Mis jeal kiviku jeejõe Sammas kiviku jeejõe
Mis jeal jamma vtja peala Sael on jamma
vtja peala Mis jeal jõela põhja peala Kägu
jõela põhja peala Mis jeal kõa turja peala
Sõrmus kõa turja peala.

Tüü Saare käest Härjanurmest Põrakülast
jündinud Rmsa 87 aastad wana (Saarelt Tüü)
nime all.

IX. Palmu laul. (rõmed.)

1. Ei tohi tulla tuhaja Alla vëastaste ojadi
Ehk mina astun allikaja Libise lina ligiale.
2. Hästi meida jõudetüe Hästi meida jõudetüe
Hästi õra jaadetüe.

X. Lapsele laulda pähe jaad kingitades

1. Tutt, tutt, tutt tutt, Tule meile meie ött
tuleb ommen teile Turb teile juja jaio
Pikka pudeliga piima.
2. Sõrk, jõrk jõdale Õle ija muke Tühk muad
tädile Werst muad wennale Õle õue õele.
Ann tuleb wenna jellas Tädi tuleb tõi jeina.
Wend tuleb wennal jellas Õde tuleb õun jeina.

I.

Kui leiwa jõkkumise järel ära filitsad ja
weike jõim leiwa jaje tahab; jüo jaab

jelle tem oleg jaab jugulaje jüudimije jõnumad
2. Kui jõuluks õlut teed jüo tii enne Jõuna
päewa, jüo jaab õlu hõsti kange.
3. Kui külaline ehk wõeras ümmen ju ma-
jasse tuleb ja ije pingi teije kohta tõstab;
jüo on ta maja rahwa wõetane.
4. Kui Uuel aastal metsa tõrmas on jüo tuleb
hea aasta.
5. Kui aasta esimesse pallawiku on, jüo tuleb
willaritkas aasta.
6. Kui talwel palo lumi on, jüo tuleb õnnis-
tuje aasta.
7. Kui talwel teed kõrged on, jüo tuleb hea
juoi wilja õnnistus
8. Kui talwel kanad nurgas kõkrutawad jüo
tuleb kangete tuulte ja tormi.

9. Kui hilgud õhtal kaugoste laulavad siis tuleb teine päew sada.

10. Kui kümnda kuu jees ohtkab pudenewad siis akkab Paastu kuu jees kuni sulama.

11. Kui Paastu ajaja päewa kommuku pälle ja sipelga pesast puuru sea laeka tund siis on kõik hea sea õun. ehk siis lähäwad jeani kõsti korda.

12. Kangast ei tohi mitte reedi ahustada siis saab wiskis ja kolk kangas.

13. Kanga ees ei tohi mitte sinna siis tekkiwad surdikud jellest kangast tehtud riieti sisse.

14. Kui seened sünnad siis ei tohi minned mitte kedrada; sest siis kedrab ka sinjoka pihkab jagamine.

15. Soela ega sorja ei tohi sea peale panna ega kesrutada siis akkab sea walutama.

16. Esmaspäew ei tohi mitte teisele sulased minna, siis ei jua läbi, sest siis on palju wiidu ja rahandust.

17. Jalaga ei tohi keegi ühtegi kurna lüia siis lähäb selle kurna õun jellest kinjast ära

18. Daatla päewa öhtul pane sea jala ühespikkused kuiwad kondid pöranda alla ja pane iga ühele ühe üleaedse ehk jugulase nimi; ja siis lase kuer tuppa. Kuspoolt kuni nimega kondi kuer siis kõigi enne ära wõtab; sel tuleb sealt sel aastal kõige enne mehele.

19. Kui talwel kõwasti kukutaud on siis tuleb kea sulla aasta.

20. Ube ja ernid ei tohi mitte muud dal

Küliba, kui lõund kuulega jüa keewad
pehmeq ja on magusad.
21. Ruttkid ei tohi mitte noorel kuul
küliba, jüa lähäwad kustesse ja koottelma.
22. Maid ei tohi mitte noorel kuul kuwatta
ega seemendada jüa kuiele, wöi kaswab
palle wähe ja umbrohtsi.
23. Tuba ei tohi mitte noorel kuul jaw-
tada jüa tokkide pealla kilda.
24. Ahju ega trumpisid ei tohi mitte noo-
rel kuul teha ega parandada jüa tokkide
pealla kilka ja pruuja.
25. Noorel kuul ei tohi mutti kilkidele
ega pruusidele jöuta anda jüa tokkide
neid wel pealla wähem.
26. Kewadel ei tohi mitte noora maid

künda jüa kaswab pealla ahakaid
27. Kuiliti ajeme pääl ei tohi mitte jüua, jüa
lööb nukkis maha ja mädaneb ära.
28. Kana munne ei tohi mitte küpsetada, jüa
kanad enam ei munne.
29. Linu ei tohi mitte läbi pitu timmata
jüa lähäwad linad tokkuseq.
30. Korjotsid ei tohi metsas ilo weitse puid aeta-
da jüdi jääwad jumde kojuq kinni.
31 Hobusel (mära hobusel) ei tohi mitte oiseb
wahel wüsti wöi nänusid pealt wöi ümmert
ära wotta jüa wiskab wöi lastab kohane ära.
32. Noeste rahwas ei tohi ikkesttki asjast ilo
astuda, jüa lähäb jäi ofi muuja. (on näituse.)
33. Kui uss künkasse lähäb jüa timma ringi
wasta päewa tera nüstaga pääre ümber jüa ei jua

to jaolt wõlla.

94. Kui kommas nimmest kaib jüs jaava tuleb
jelisti naha, wõtta nifkameifi teifelt ejimeselt ja
teifelt tagumiselt jolelt kiani, tatjata to ja=
keis kolm korda jellaga wastu annab ja, jaukn
kolm korda talle nina jõrmetes ja jüs jaab
kammas terves.

95. Kui waroft kinni wõetas ja pe=jetas
aga to ei tunnista õigust jüs wõtta ja jüs to
kaab kõwasto jella taika kinni, ja wõtta tera=
wa õhjaga mga kätte ja jukaasta tema jala
warwaste ja kaa jõrmes kümnti olusel juh=
tas nü et jeina enam jugugi muuta ega
jelle kaeja ei jõa. Kui ta jüs enne päl
kümnti alt wenjütaks jaand, jüs kaotab
ta kohe jekja ja tunnistab wõlaga,

kõik üles ja waagib ka tõeste 2ttt.

1. Valge ette minejale võldoja: kaa ja
klaasjepa pveg (mütsitõstes) oled et ja löbi pasteb.
2. Vedelaft nõdeft võldoje: püftka kaeja kangas.
3. Vedeft nõdeft võldoja püftka nüdinga wõrk.
4 Lyppa nimetaja jea kammeks.
5. Puakspund nimetaja kitfi tünna punkis.
6 Kitfi ja fitkus nimetaja kärnalikis
7 Kärnali nimetaja kapja kütkitajaks
8. Wokki nimetaja kitfeks.
9. Kwera nimetaja kutfiks.
10. Wahki nimetaja jakja wõtjepaks
11. Laft nimetaja tikkaks
12. Lapja nütfi wa nimetaja nimmiks.
13. Pinki nimetaja jäejaks ja punkis.

14. Ahastost asjast võlgnoja: mehest kui jänest ehk pern'

15. Valgest asjast võlgnoja: Volge kui lumi ehk kui kriit

16. Kirjust asjast võlgnoja: kirju kui rähn.

17. Punast asjast võlgnoja: punane kui veri

18. Hallast asjast võlgnoja: file kui jõe muna.

19. Helehst asjast võlgnoja hele kui kell.

20. Ühest inimesest võlgnoja ei näe minagi pühä

21 Kumalast inimesest võlgnoja rumal kui woshkon.

22. Pikast inimesest võlgnoja pikk kui kuusk.

23. Terasest laastast võlgnoja terane kui rähn ehk kui rand nael.

24. Suurest inimesest jõukast võlgnoja: suur kui kaun.

25. Tõtuna nimetatuse kõhn rohuka.

Kõhus ja surnis päälin seeskord lõpetama ehk kull Kursis wana kulda rohkesti laidja jaadawas. on püski kerjajad kogumi rähä ehmet. ümbrus Kursi' venna kerjatke ja pange peaberjas, antke minu kätte mawlen rahuis neid abi. tallitama pole kerjäta ei ole mull wõimalik.

Jaan Pruuli Kursi kihelkonnast.

Kursi kihelkonnast.

Saatnud Christian Märks

Saadud 18 19/IV 95.

Ameelatud Oleviku toimetusse Läbi

Järjewiis

Et kaigutamine ehk hait mõõta inimeste käib, on wisklett küll nõigile tuttaw? Wanad inimesed rõnelewad aga selle tõttu ühe waikese loorese. Kord olnud üks waene laps, kes wõeras isa — ema ju urde waswama autud. Wõerad waesmad olnuwad lapsele aga wäga kurjad, isa äraniis weel isa. Kord ühe waikse jüü järele mis laps teinud, wiinus isa kõa metsa ja mõtlenud ärapuua. Isa kahanud pajajat puud akkima, kuhu nõige parem oleks oma ehwrit ripuda. Nii wahtinud ta kaua ühe puu otsast te: je otsa, ilma et kohast oleks leidnud. Laps tulel isa ette wõtte nõik weel teadmata olnud, wahtinud jüütalt imestades isa otsa, ja küsinud wiimaks: Taat, — sa wahid mõõda puid, just nui hait käib mõõda inimesi? ...

I mistades waatanud wõõra isa lapse otsa. Selle ilmajüüta ja tark mõte wiis mehel nõim kurja jüdamest. Ta wiis lapse kõõa ja nawatas teda edespüüdi, nui oma päris last. Rahwale pai aga jõnn tudwaks: „Käib nui hait mõõda inimesi. —

2.

Wõrumaal Kasariku wallas jündinud ehaufu laga.

Waewalt oli wanamees une kõlma jõudnud, kui hwi-
das unenägu, waima tegewuses ihmus. Noormees jeiß
tema ees ja ütles: Wõta üks hingeline ja teine taotaline,
jüs mine nendega Pap-järwe weerde; aga Neljapäewa
õhtul. Wiska, wai wea need järwe, jüs jaad, kui jinna
ande ön wasta wõetud, põhjatuma rikkuse kullas ja
hõbedas." Piki jilmi oadatud neljapäew ühtlasi-
ji ka õnne päew, wenis wiimati nätte. Wanamees
oli nüüd asalt rõõmus aga kaugot pea walu tege-
jes, et ruft wõtta hingelise? Ühe waiß waijus
waewalud wõjinnie. Maikuune udu heljus õrnalt
õues; aga wanamehe südames tormas kange tuiß,
kui ta naabri talu warja reinni oli püüdnud — aia
külge jidunud, ning nüüd üle läwe wõmikuse
astus, kus raas elanikku naene oma wiirje lapsega wi-
nus. Sala kui wari ja hiinus kui warras, läbi-
nes wanamas lapsest. Hänitselt oleks kui
taewa poisu hüüdnud, kuna ka õnnetse õngitsejä
kohkunult tagasi libises, sest laps oli nuttma

hakanud. See häält mõjus tegewalt wanamehe peale, nii et
ta mitte tagasi ei julgenud riinna last rõõwima. Selle-
pärast püdi rullast joa ja ehk lapsel wünati wette wain
henda jetta, kes ju muidugi roha nasti hwidjä saab
olema. Sellepärast wõttis wanamees kasti, mis talu
jellel puhul näepärast oli. Ehtis kasti rüdega, et nii
kui laps wälja näeks. Ühe wärawa külles olewalt wan-
jale jõdus wanamees kasti jelgu ja nüüd warsto kä-
nõrwale õnne rada sammuma. Kulla otsija kara-
waan jõudis ilma peatuseda Pap-järwele. Senna
jõudes heitis ahelikku jõkke, lugos jala sõnu jilmi-
tuseks peale. Nii pea kuuldud kui müchinad ja wee
jolinad, ka wainuse warjusid nähtus, ning raha
kast ilmunud wee pinnale, kuna kuuline hingelise
ga järwe sügawusele jaanud tõmmatud. Wanameh
jalad kerkinud kui kedra warred rõõmu pärast. Mis
nüüd wiga wastust wiiutada, kullaga koetud kunde
kanda. Waewalt oli jee mõtte õnne otsijal läbi pea
ajü wiiwendanud, kui hirmsad hingematwad kasti
kaubiku ~~käält~~ kisa kuulda oli. Hinge kinni
pidades, wõtas wanamees pisar-jilmil, mis nüüd
tuleb, ja kahmas käega raha kasti järele, mis

wee alla wojuma hakkas, kuna waro kaotaja weest wälja
pööris. Paar silmapilku jäis oli jälle nöitk waga. Wana
mees ja waene jälle oma warja ja kaotaja kimbus jest
wette walisseja wain, oli kuusi kattudes wanaema peta-
jast ara jaanud ja pölgades tagasi andnud ande.
Kül mees rahetsenud, et risti ei olo jaanus kasti peale
teha. Et kaotajenam wajä ei olnud, oli wanamees
junnitud teda warja seljast lahti siduma, ka warja
lasknud südame waleega minna, jäis nergemjo kus-
dal koda minna. Süsti olnud roda minek nogu
ni koormatud. Wette wainud ekpitanud ja winit-
tanud mesti, nii et kuidagi arust ei olo jaanud,
kuhu poole öige rada läheb. Kül lugenud mit-
jat edes ja tagasipidi risti ette heites, aga nöt-
aojata. Ahastus, dirm, wihs ja häbi kanud mehe
hinges, kui pörgu kattal. Ostjatta hirji silgad,
weerenud mööda kuiwand pörke kuue raaku-
josse. Ometi üks kord löppeb ka häda aeg. Kut-
jes wainude ajä mööda andjä, kuulutanud oma
häält esimesel haawal ja kohe kadunud har-
wemaks kuuja wainude kari, — kuna wolwat

koida laulmisel tee lahti olnud. Nüüd leidnud wana
mees öige rada kõwa minemisega ja jaanud kuidu pukkel
wäsind ja roidunud kõiw. Warjast ei olewad jumalarja
jaanud, jäänud seltsjast pödema.

3.

Laewa wallas, küla maksja aia kohal jões on üks nii
nimetatud sellahaud, kus üks kiriku kell jus olla.
Rahwa jutu teab seletst järgmist jutustada: Muist
sel ajal enne sõdasid, olla jäal kabeli juures Jaa-
ni kirik olnud. Kui aga sõda ka siia poole jõude
ma hakanud, tahetud kirikut warandust ja kella
põgenemise läbi peasta. Selle tarbeks rakendatud
kaks paari härgi tugewa waunri ette ja — asutud
teele. Sild aga, mis põgenejaid üle jõe pidi aitama,
katkenud ja kallis koorem langenud koigega jõe
põhja, kust teda keegi enam kätte saanud pole.
Selletst kannab siis ka haud oma nime. Jaani lau-
päewa õhtul loõdama jääl sellal, aga üksnes need
kuulda jõda, kes käes olewal aastal ära järuwad.
Et kabeli juures muistu kirik olnud, on kõigil teada.

näitlik. sellepoolest, et arwatawast kohast maa sees weerge kaewamise järgi alumoonia kiirs wõib leida, seda sama on ka katkenud sillast arwata, mida sellakaua kohal kahel pool jõge saisaw kivi prügi tõendama näib.
Hiljem pääle saani kiirsu ära hääwitamise ehitati kivist Kurgi.

4.

Kurgi kih. Laiwa wallas Wati talus tee ääres oleva kivist, mis kord raha kaitsnähtud, rahwas teab selleest nii rääkida. Kord olla pääl nüüd karjätsed karjä hoidmas olnud. Ühe weike koerakene käinud neid wahest pidamata tülitamas, igakord just nui püüdes, nii oma järele meelitada. Läinuwat ka wiimaks wada kaema. Mõtsa ääres, ühe mätta juurde kadunud koeraga koer ära, kuna säälsamas juur raudkaest nurgati maast wälja paistnud. Karjased kaewama — leidsid muidugi raha saada. Kuna nad kaeti ümbert töötanud, ilmunud weike koer jälle nähtawale.

Karjases ei ole seda juttemalt tähelepanna müetud. „No," hüüskanud üks, „kui me raha kätte saame, siis kaupri ei saa küll kopikutes." Kaeri olnud üks norjane. Mis pea kui ta seda üttelnud, karganud koeruke kaeti otsa ja kaunun kõigega kõlisedes maa alla, ennegi weike kangukene jäänud tõenduseks järele. Küll kaewatud päraft weel mõnigi kord, aga — mis ära, see ära!

Mitte kaua päraft seda, jukatatud Wati talu saunas clawaki mehele unes ninetud tahitse otsa minna (animelt ainuüksi ja öösel); kolm saunu pääl põhja poole olli kaunis suur roht mätas. Pääl rohul, kuhu mesilane maa sisse minna, olla raha kast, tema pidada seda wälja kaewama. Läinud ei mes ka kahe sinna ninetud ajal. Wähese aetamise järele kumbund ka suurt põrsenist ja määratu suur mesilane lennanud ligemale kaeruma paar korda ümber mätta ja kadanud wiimaks ühte kauku. Mehel seda kõike nähes, talnud säherdune hirm pääle, et kaljenud, kui minema saaks. Paewal käinud kiiwsel kaewamas, aga — asjata. Selleperast mehele olla päraft weel ühtlasi kohta juhatatud.

II

1. Waese lapse laul

Oh mina ijsata lapsi,
Oh mina emata lapsi,
Wanemate waesta lasta,
Orge löge waesta lasta,
Soosge seda seratud—
Kel pole tukwa otsas saada,
Ega omad abiks saada,
Nutab waene lömatagi,
Higab ilma haigetagi;
Pesemata silmad märjad
Lömata palged punased.
Köik tuuled peale tulewad,
Köik sood peale sadawad—
Ei ole kullal kuiwakajad,
Hellal eestajesijat.
Taat ei maksa toitwanda,
Ett ei piima lähkrisse,
Misga luua lepitada,
Karwastuda hiestulada—
Ega kuiwa ei woorikuke
Waese lapse leiwamärjo.
Pean närbuke näärima;
Kõhnad kambin nõkkjawad
Hibe keele keskella——

2. Ema wüdi akjastagi;
Armud läksid aknastagi;
Ema wüdi teeda mööda,
Armud läksid aeda mööda—
Sõnad jooksid sooda mööda.
Ema hauda kaewatakse;
Armud haua kalda alla,
Ema hauda laskoneksi
Armud alla wajunekse—
Mulon kadus kurwas sängid,
Ahjo ees haledad asmed,
Saga nurgas nuttesängid.
Purikas oleks pulmad teinud
Sõg oleks sõgjd kutsunud,
Lutts oleks teinud pääpaela.

4. Lõikuse laul.

Sirise, sirise sirbike
Kõrise, kõrise nõwer raud;
Kelle sirp siin otse jõuab,
Sellel peigmees müdsi ootab.
Sirise, sirise sirbike,
Kõrise, kõrise nõwer raud
Lahme lauldes läbi metsa,
Jõuame jooksles jooja jaama,
Wihakene wõttab wiimse tolmu,
Jänjad hülgawad lahtised jurkse,
Paremad paiskawad punased
põsed.

3. Õnnetu naese laul.

Oh mu taati, oh mu eite
Miks te minust nõrwatakse?!
Eks te wõind mind jõuka wiia—
Sääl oleks wesi mind weeretanud,
Jõe kallas mind nõrwatanud,
Jõe käli mind käändanud—

Kõne

Eesti rahwa pulmapidu üle rohu rahwa laulud siia
on punutud Kurgi ja Laiuse kihelkonnas korjatud.

Ülemarine seltsis Narwa linnas 6. Jan. 1880 peetud.

Köster G. Soo.

Saatnud G. Soo.

Saadud 1893 $\frac{26}{XI}$.

I.

Eesti rahwa pulmapidu.

Mõnigi mees meie seast hulgast on jo ka nüüdsel Eesti pulmades käi nud, aga weidi ehk enam ei fugugi wanu kaunid Eesti pulma kombeid näinud. Jah, juba on üleüldse nüfugused wanad kombed ja wanad rahwalaulud pidude ja pulmade juures maha jäänud, ehk on weel wäga weidi ning arwa siin ja seal leida. Mõnes kohas on jo afi nii kaugel et Eesti pulmapidul olles ei tea mitte ütelda, kas pidud on matused wõi mõned muud kurwad leina pidud. Mõnda meest nuu lurfe laia fuuga Eesti wana pulmapidu kombeid ja wana rahwalaulufid laitwad. Ei, üle üldse ja kõiki laita ei wõi ega fünni mitte, waid ümber hinda mata rumalaid ebaufu kombeid n.k. wainude ammutused ja kartused n.m.m. – Eestlaste fuuremalt jaolt wagune wiis ei põlga ilea äraniis pulmapidul lusti ega nalja fugugi ära; seda enam on see neile meelejärele, kui teised neid röömule ja lustile ära tawad, miks päraft siis iga pulma peale ka enamiste naljakaid ja lustikaid noori mehi peigpoisteks ja prunditwendadeks kutsutakse. Palju wana aja pulma kombeid on Eesti rahwa loomu järele, nad on neile armsad ja ilusad. Miks päraft peab neid siis ärakaotama? Miks päraft peab neid hurraka möistma? Ei mitte ärakaotama ega hurrakamöistma waid ilustama, kaunistama, ja nee elule oleks meie kohus neid kutsuda. Mitmed meie aea fanfastanud mehed waatawad pörnitades laitwa filmadega meie wana Eesti rahwa laulude ja wana kombede peale. Palju mehi lähwad ka nõnda kaugele, et nad kõiki Eesti wanad rahwalaulud ja kombed täie liku furmo kohtu alla möista wad. Nõnda on siis nüüd igalpool wanad Eesti pulma-

kombed ja rahwalaulud täieliku kadumise teel. Olgu jeft küllalt, nüüd aga pulmapidamisest eneseest. Et abielud taewas kokku pannakse, seda usuwad Eestlased kindlaste, – ja sellepärast on fuu vem jägu õpetamata Eestlasest naise kosimise juures üsna rahul: juhtub kuidas juhtub. Armastusest ei täädnud nemad enditsel õrja põlwe aegul sagedaste midagi, et see ka mõni abielu ühendaja pidi olema; aga üks teine tarwilisem põhi oli neil sääl juures tähele panna ja see oli: kasu peale waatamine, kellest Eestlane mitsama hästi mõistab lugu pidada kui muu fugu rahwas. Seda nääme ka selgeste wana Eesti rahwa laulu desst:

Pei u kene, poisikene,
Kust sina teatsid meile tulla,
Os kasid üle õraste,
Määrasid üle mägede,
Meie suureje fuguje,
Rahari kka rahwa sekka,
Onne penninga pereste?
Pere meil mängib penningilla,
Talu meil mängib taalderilla,
Lapsed lauilla rahulla.

Neitsikene, noorukene,
Mis sa tõrgud meile tulles,
Singed meile saadesjagi;
Ei meil kaugel kaewu tee,
Kaugel wee kandemine?
Ma teen rennid reie alla,
Kahed ren nid narja aeda,

Hoowi Teen hoosse rennid,
Lee ette lee me rennid. —
Neitsikene nooru kene,
Mis ja tõrgud meile tulles,
Õt sul palju padja sida,
Õuam hõbe helmesida,
Kardad pandiks pandawada,
Leiwa eesta wiidawada? —

Neitsikene, nooru kene,
Meil on wilja endi sũia
Raha tarbe eest tasuda;
Hüred upuwad iwije,
Kasid kaera seemeeie
Kottid raha roosteeie.

Neitsikene, noo ru kene,
Kui lähed õue hulku maie,
Wüis on aita õuesagi.
Üks see rudjub ru kkis sagi,
Teine taarub tatterasta,
Kolmas nikerdab nisusta,
Neljas odrasta ohiseb,
Wües kaerasta kahiseb.

Neitsikene, noo ru kene,
Kui lähed aita hulku maie,
Sea puudub sia lihaje,
Jalad jahu salwedesse,
Põlwed õlle poolikuie,
Warbad wiina wikkidesse.

Peretütred ja perepojad saiwad iseäranis suure seks peetud, nagu seda weel praegugi suuremal määral on. Nõnda waatasid süs pere tütre wanemad ikka see peale, et nende tüttar ikka perepojale mehele sai, ja et perepoeg ikka peretüttart kosis. Nagu paarist laulust praegu kuul, sine oli suur sugu, raha ja wilja poolest rikas rahwas paarimi nijate perelaste juures peaasjad. Õt noored inimesed teineteist enne ka pidiwad tundma, see oli üks hoopis kõrwaline asi, sest et peale abielu saamist neil aega küllalt on teineteist tundma õppida. Iseäranis kui las kosilane selle järele, kas tüdruk ka töökas on, ehk ta läheb ise ji medatel õhtutel walwama, kuida neid käed kedrusse, rehepeksu ja muu töode juures käiwad. Elab neid kaugel, süs wõtab nüüdsused salakäigud noormees ehk kosilane järgmisel wiisil ette. Ta paneb omale wanad riide hilbud üm ber, wana kasuka tüki selga ehe liku tüük wõõle, kõige lahjem hobune saab ette pandud, heina mäe peale, ning sõidab süs õhtu aeal senna walda ning senna peresse, kus ta kuulis tubli peretütre olewad. Talusse sisse tulles ütleb ta enast taku kaupmehe, naru kaupmehe ehk mõne muu asja mehe olewad. Senna jääb ta süs õõ majale, kus ta silmadel süs woli on kõik tähele panna. On tüdruk töode ja talituste juures kõlbmata muidugi on süs sealt talust kosi minne katki ja neid kohta ka wanasti mõni laul walmis sepitsetud nagu näit:

Neli on neidu da peresta;
Wüis oli noorta noori kuda,
Tuba luuda kütikse,

Ahjo alguda ammuse
Pada wette palwed ehtse
Hiku nutab nunsti kuda.
Leemega neil lusikawarred,
Pūgalas on piima pūtid,
Leiwa raasud raamatussa
Tyba oli sõlwi sõnku täis
Saare luini sasi täis
Kedreluini kerpu täis.
Kerbud kõndsid kõrved suus,
Saied läksid nurka pakud jalas,
Iga tunnis tõmbasiwad
Sunni taga nam mustasid.

On kossja nõu tõsine, süs walitseb noor mees enesele ühe „isa mehe", kes kossja ligi läheb. Noormees ostab ka mõne toobi wiina, mõne rätiku ehk tõise weidse asja kingituseks. Mõnes kohas käib wiin ilma noore mehetа kõige esimesse kossjas, — ja see sünnib nõnda: Ostetakse üks pooltoopi üsna selget prostoi wiina, kus sees kedagi magusat ega wärwi ei tohi olla, pannakse pudelisse ja saadetakse mõne tädiga ehk wana naesega ühel neljapääwa õhtul tähendatud tudruku kätte. On kosilane meelejärele, süs wõetakse pudel wastu, jünnatse tühjaks ja seotakse wastu wõtte täheks wõõ ja paar kindid pudelile kaela ja saadetakse tagasi. Need külgi seotud asjad on süs pudeli kandja palk. Mõnda on süs asjad korras, ja peigmees läheb reedi õhtul ise prouti waatama, kus süs juttud saawad läbi räägitud, kui wõimalik mõni pudel paremat wiina joodud ja laupääwal sõidab peigmees kiriku juure lugema. —

Ei ole aga kosilane neinule ehk tema wanematele mokka järele, süs saadetakse wiina pudel neljapääwa õhtul ilma tühjendamata ja kaela ehteta tagasi. — Suurem jagu Eesti kosilastest olewat aga ilma kellegi eeskuulamiseta hää õnne pealе kossja sõitnud. — On kosilane oma isamehega kosilawa neid majasse sisse astunud, süs ei räägi kosilane jäälgi juures ise midagi, waid tema „isa mees" alustab mõistu wõitsil juttu, et üks noor mulli kas olewat ära kadunud, keda noormees otsiwat. Jälgi otsides olewat nad nüüd siia peresse juhtunud. On kosilane meelejärele süs küsitakse mis karwa see kadunud loom olla, must walge wõi punane? ei küsita aga midagi seda, süs teab kosilane, et neid seal midagi wastu ei wõeta. On aga lubatud otsida, süs wõetakse wiina pudel wälja, kust päält tudruku ja kõige esimese lõnksu wõtab, ning süs kõigile oma kodakondsetele maitseda annab. Pärast seda antakse kingi tuled kätte ja sünnatse ühes õhtu sõõki, kus juures ilusa wiisi järeleprouti oma nägu midagi ei näitama. — Iga Eesti perepoeg püüab omale head, ilusamat tükkus holusid kas wotada ja neid süs õieli heaste sõõta, kui kosimise aeg on kätte tulnud. Seda loeme ka järgmisest laulust:

Oh teie nullud noored mehed,
Näewad neidu kas wanaie,
Siiri säärt seirgewada,
Sina pihta sai suwada:
Wõet wad hoieldа hoidusid,
Wõtwad sõõta sälgusida,
Sluna thadi teademata,
Sluna eide teadematta,
Wanemate waatamata

Warjult sõõta, warjult joota,
Warjult wetta widada.
Äkanesta anda kaerad,
Läbi pilu pistla heinad,
Läbi lae laska rokka.
Otte need heinad iluſad,
Otte need kaerad kaharad,
Otte roka roosi liſe.

Sai see täkku liis täide sõõnud
Täide sõõnud, täide joonud,
Panin täku täide randa,
Hõbe leiede peale,
Ütlesin halli rakkeſe,
Panin ta pea pantelisse
Kõrvad kikki viis madeſse
Kuuma rubla tükkideſse
Panin täkku saani ette,
Istki panin saanipeale,
Sõitsin neidiste kodusse,
Ütlesin äia ukſe ette
Üi ſaad ämma arenisse;
Peretan äia iſakſi,
Peretan ämma emaksi:

„Pere äia äkiline
Pere ämma kannatliseku
Kas on neiduſed kodusa,
Kas on mai mukſed majaſa?“
Üti liis mõistis, ämm liis kostis
„Ei ole neiduſid kodusa
Ei ole mai mukſed majasla,
Ei ole tai mekſed talusa;

Neiud kaewul karja jootmas,
Hõbe õlpemet ölala,
Hõbe ämbrid õlpemesa,
Hõbe wõtjad ämbersisa.“
Mina liis mõistsin, kohe kostsin:
„Kas on luba järel sõita,
Tänuga järele jäluda?“
Üti liis mõistis, ämm liis kostis:
„Kui sul wõed wiina toobid
Kahed kolmed õlle kannud,
Siis on luba järel sõita
Tänuga järele jäluda.“
Andsin liis hallila wägeda,
Kõrwile kõwa lihada,
Sulſi maastale jõudsin.
Sõitsin liis kärmaſt kosja teeda,
Kosja teeda, kulla teeda
Ütlesin neio järele
Neidu nähes ütlemas:
„Wiima wetta neitsikene
„Wiima wetta neiste jiema,
„Kalla kõige karja jiema!
„Wiks oli kõrna, kõrk oli kooku
„Weel wikſim weewedaja,
„Kõrkim kooon koigutaja!
„Ämma mo hoole jiema
„Ämma hallil hainutada
„Kim mel keele kustutada
„Kõrwi kurgu kaste eesti
„Mustu mokkade wahele!
„Ma olen waene teede käija,
„Teede käija, maade maksja

„Sanfa asjade ajaja,
„Wiie raamatu widaja.“
Neiu wasta koste lekfi
„Oh sina peiu peiukene
„Kawalik fa kaafakene,
„Walelin fa wennukene
„Sa pole waene teede käija
„Teede käija maade marssja,
„Sanfa asjade ajaja,
„Wiie raamatu widaja:
„Sa oled kawal kofilane
„Kosja kindad sul käesfa,
„Kosja kiri kinnastesfa
„Kosja piitsuke peinsfa.
„Seft fa oled kofilane,
„Et fo koljud kirjutatud?“
Weelaf kodu neike wendo,
Kes mo koljud kirjutanud.
„Seft fa oled kofilane,
„Et fo hobu foetud?
Weelaf mo wana ifagi,
Kes mo hobu foekfi.
„Kes tegi kirjad kinnastesfa?
Weelaf mul neike ödegi,
Kes tegi kirjad kinnastesfa.
„Kes tegi kumbe kulda toime?
Weelaf mul wana emagi
Kes tegi kumbe kulda toime.
Süs ribafsu neio regeje,
Afsu wankeri wahele.
Neidu kuri kiljatama;
Mina walmis wasigis tama
„Hea jõla peiokene!

Ei ma jõla neiokene
Ohjad jõhwisfed jõlawad,
Kahko päitsed lahkwad nalja
Ratsutimed naeratawad.

Praegu kuulsid rahwa laulust näeme, et Eesti noorte meeste hool oli omal head täis sõõdetud hobused pidada, neid heaste ~~kammiste~~ kammiste sõõta ja joota, hobuse riistad wõi kosjamisse aeans uhkesti ja toredasti pidada. Selst laulust paistab ka wälja et Eesti peiud omale püüdsid hoolikaid töötegijaid käsafsid kosida, ja püüdsid nad neid, nagusse emme kuu sinne, nende tööde ja tegewuste juures tundma õppida. Perremõisi kestab harilikult kaks ehk kolm nädalat. Perremõisse aeg jäiwad kurjad seeled kõikjuures peha jutlusid perremõisi ülle rõõmelda. Sõõramis teewad sõda naised, kelle tüütarel weel mitte kosilasi ei ole käinud. Nõnda on siis sel wana sõnal kuldne tõde:
„Kurat kuulutab enne kolm paari kingi õra kui paar rahwast kokkusaawad.“ Sünnib ka sagedasti sõda et kurjad seeled perremõisi lahkuma sesawad. Siis wõtkem ammu aset kuuljad, ka jalle laulu kuulda, mida neitsi, kes omast peiust on lahkunud, laulab:

Peiu kene, poisikene
Mis sina minu tüütad?
Kül mina sinu tüütan,
Sijtan tuna tuusta,
Laidan laiasto nõusta,
Kohna kaala kukelasta.
Wiis sul willi warbaksa,
Kuis sul kärna kukelasa,
Kull ja kiitled ja waletad,
Et sul künnab kümme paari
Sõstab hobu ühteksa,
Niidab wiisi wikatida,

Seitse pirpi leikadelles
Kaaretab reha kahekša.
Kül ša kiitled ja waletad!
Sul on hüred ikkes ša,
Wana regi riimus šägi
Rotid roomade wahella,
Kas sid kangi wallastesša,
Karpšed sul änke keerajarša
Seašed adra seadi jakša,
Parmud pulude raiujakša
Wares sul wali wälja wahti,
Jänes šu wilgas teo mees,
Wanna kull šo waimulapši
Kara kärne kirjuta taja
Sija lix sul silgu akše.
Oi mina šinule tule
Šinule šia tüle,
Hobuše üne nõule, —
Koera konna palgeelle;
Sul on künar küllekonti,
Waks on silmade waheta,
Sun on seitsme šopiline
Kael on kahe kandline
Niina neljä nurgeline.

Et prunt põlwe aeal prunti jugulaste ja tutwate pooli
saab õpetud ja noomitud, seda näitab järgmine laul:

Neitši kene, noorukene,
Kirju pihta peenikene!
Kui tahad taluše tulla,
Ennasta emakši anda,
Laste peale peali kunši;
Ära pea ennast uhkeekši,
Ära pia peilida pitkušša,
Kõnni kammi kaendelarša;
Ära ole hüel õrjadelle,
Ära kare karjastelle,
Ära tige teenäritelle,
Wali waeste laste peale!
Kui tuleb õri kojuje,
Otši juttu õrjadega;
Kui tuleb kari kojuje,
Katša juttu karjatega!
Tee juttu teenäritega
Wahi waeste laste peale,
Alta lauda anna šuida,
Pealtar lauda pead silita,
Wõia kätte wõine leiba
Silitu šialihaga!

Järgmine pulmakombe kirjeldus kihelkonnast õigupoolest aeast:

Pulmad šaawad niiharti pruudi kui ka peigmehe kodu ühte wiisi walmistud. Sugulased ja tutwad šaawad pulma kutsutud, kohu naad liha, leiba ja kõiksugust pulmakraami kokkuwiiwad. Pulmalised kogunewad enne juba lauba õhtul pulmamaaderše kokku. Puhaspääwa hommikul šõidab peigmees oma ilamehe ja peiupoisiga pruudi maarše, kuhu naad kiiruku laualatuše jõuawad. Peiupoisid ratša pruudi warakre ehk šaami ees, kiir pruudipeod pruudiga, peigmees ülemši jõuter, kõmuranene

Kes piiritsur pääle laulatuft prunidile näti-
tuid pähe paneb ning kõiger julma
aeaks prunidi kõrva jääb prunti falaja
õpetaades ja juhatades, oma mehega õiter.
Ifameer oma naefega, prunid ees ning
mõned muud prunidi poolt fugulafed.
Piiritsu minner mehkleuad peiupoifid
mõekadega prunidi wankre ees kurja-
waimufid eeft ära. Päraft laulatuft läks
noor paar ükskeife käraft kõwarte kinni-
hoides, nii kuida neid õpetaja oli kokku-
pannud piiritsuft nõudis, et üksteift nende
wahelt ei faanud läbi käia. Kui kõik mõeuad
hobuste peal olid, fiis antfid peiupoifid pulma-
liftele wiina, mida naad alate pudelitega
tarbmaemr ühes kandfid ning nõnda õitfid
naad kurtiliselt jälle prunidi mäearfe
tagafi. Peigmeer õitis oma ifamehega ning
peiupoiftega peale fõõgi koht ära omale
poole.

Pärit pulmapidamine aluutor aga ermar-
pääwal ning teuair neljapääwani ehk
reedeni. Ermarpääwal peale hommiku
fõõki õitfid kõik peigmehe poolt pulma-
lifed rongis prunidi kodu poole. Peiu-
poifid natfa peigmehe ees, fiis peigmeer
ükfi õiter, peigmehe järel ifameer oma
naefega ning kõik teifed pulmalifed.
Peiupoiftel ja ifamehel ning ka peigmehel

olid laiad mõegad nahktupsedega pungi
peal ning malged mõõd nisti üle pihu.
Tee peal fai wahel kinnipeetud, kus peiu-
poifid kõikfuga noljatänedega pulmalistele
wiina pakkufiwad. Arwata üksi wenst maad
pulmas majaft eemal faab kinnipeetud, üks
peiupoiss kõige tuliferma hobuse seljas fõidab
prunidi maja juure kus ta õuner juure
kärmuelega püüab üksi pida külge
mõegaga nisti lüia. Seal juures püüab aga
prunidi wend peiupoisi kinnitada. Ei
ole ta peiupoisi käatte faanud, fiis fõidab
peiupoiss ümber tuna ja weel üks kord
õue tagafi teiste kord üksi ette, kuft teda
fudsfad mehed weel kord kinni püü-
wad wõtta. Wahel jõuab ka seda et peiu-
poiss weel kolmat kord õue fõidab kus
ta ennaft kinni lafeb wõtta. Seal antakse
talle fiis suur ölleklaas wahutatua õllega
käatte, millega ta tuhat neljа sõimutades
peiu naiwa juure tagafi fõidab, kuft
seeft efite peigmees ja selle järele teised
pulmalised jõuwad. Kui peiupoiss prunidi
maja õues efimesel korral käatte faadaksе
fiis on peiupoiss nikarti ennaft kui ka
oma poolt pulmaleifi häbistanud. Nüid
fõidab peiu poolt pulmarong läbi aknatud wäravaua prunidi
kodu õue. Prunidi kodu õuner püüawad
peigmeer ja peiupoifid edafi fõita. Seal on
aga prunidi wend õrgar meer, tõmbab

peigmehe kohufel ehmeste rakkuga lavga maha; teised mehed kaevuvad sel ajal juba peie põrte rahutuste kinni. Et kohufed õnne jõuiter kuhe kohtuder leirma jääksid, jür larkvad prunidi poolt mehed õnnes mõned pürsi pangud. Peigmehe poolt naised aga laulvad õnne jõiter kaajitades:

Tere, tere, mued langud,
„ Tere mued langu ukjed,
„ Wärtatjed mäwi märawad,
„ Leekr on meie langu õnne
„ Leekr meie mäwi märawa,
„ Oiert tõusek ölle haiju,
„ Wäravaarta wiina haiju,
„ Saia haiju akenerta.

Seda wastutawad aga prunidi poolt naised kaajitades:

„ Jumaleme fajakene
„ Tere teelta tullenerfa,
„ Arulta ajaderfano!
„ Ker fee teid teelt teretas?
„ Mari andis arulla kätta.
„ Kus te aega wiitelite?
„ Meie annus ootafime.
„ Lihad leemeje lizufid
„ Kalad keefid kattelafe.
„ Oli teil kohu mäginud
„ Wõi oli regi lagunud,
„ Wõi olid fandid fajanaised
„ Wõi oli pilges peinpoisi?

Nende fõnade peale kaajitawad peiu poolt naised tüpapa minner, kohe mäni meer ka fekkis kaajitades:

„ Ei olnud kohu mäginud,
„ Ei olnud regi lagunud,
„ Ei olnd fandid fajanaised
„ Ei olnd pilges peinpoisi:
„ Mued lingud, lingu ukjed
„ Teil on tuarfa tuhki fuitfu —
„ Ühju eer kaguse fuitfu,
„ Lee eer on leile fuitfu.
Minu ella melwidani,
Sõida otfe neiu õnne
Mürfiame mõisaaie,
Tuhapea tua ewje:
„ Tere mul äia, tere mul ämma!
„ Tere mul prunti neitfikene,
„ Kar sinu pika kaunis linti,
„ Kar sinu käed kandwad käikfi
„ Kar sinu fõrmed kandwad fõrmuft
„ Jalad mufi unumiskingi?"

See peale wastawad kaajitades prunidi poolt naised:

„ Peiukene, poifikene,
„ Pea tahab tänu ilufa
„ Kõht tahab hõrki põllekerta
„ Selg tahab fuidi lintidida,
„ Jalad mufi unumiskingi!"

Kuer wõõ eer oli prunidi ija öllekannuga wõerid wastuwõtmas, kuft feelt ka terekaajes igaühele maitsta andis. Prunitsa

aga Maasa- või Kõrvanaisega ning prunt
tudrukutega kambrer peibus, kust teda pein
poisid ülesotsivad ning väljatoovad
Otsimise aeg laulvad aga peinpealt võeravi

Ärge tooge toopsida,
Wedagene viinapida,
Ei mahu mõdu minule
Ei teie paleud paiad
Ei teie vihavad viinad,
Ei teie õlut punane
Ennegu saan neidu nähakseng
Nein minu teadakseng
Thar on Pille või Pireta,
Wõi on Malle või Mareta,
Wõi on armas Annekene,
Wõi on kallis Kaiekene,
Wõi on noore Eltsekene,
Tillu lillu Tiinukene.

Oli prunt nähtavale tuvdud ning peiuga
teineteist teretanud, siis lauldi edasi

Nüid saan salaja teada,
Et oli armas Annekene;
Tooge nüid neid toopsida,
wedagene viinapida,
Nüid mahub mõdu minusse
Nüid teie paleud paiad
Nüid teie vihavad viinad
Nüid teie õlut punane.

Selle aja peal on juba pöögid laualе kantud
õllekannud ja viinapudelid pöögivaagnate
vahele päädetud, kohu nüid prundi vend
ja isa peiuvõeraid pöörma kutsuvad. Wa-
narte olid rehe tuhavel mäega meisked kamb-
rikesed otsa ehitud ning nünda said püs
pulmad rehetuar peetud. Pöögid said ka
rehetuna ahjus valmistud. Mõõda pikkuse
peina ädert seisis pikk pulmapöögi laud.
Pöögi laua kõhad olid parved männa
peergudega äraladvud. Sängid olid tuast
väljakoristud, et muum ruumi olekс.
Nii härti peigmehe kui prundi peal
olid rehetuad ühteviisi ehitud: takimaised
seinad laua taga valgе pärnaga
ehk männa peergudega äravoodatud.
Tna nukor kunnuuli pöörduд tõrre
ehk vaadi põhja peal iitur torupilli
meer, ker järgeste nii härti peigmehe
kui prundi poole. Mõtk pulma aeg
punnir palgedega torupilli mängis.
Wahel laulis ka mõni naljahammas
vanamehekе naljakaid ja põnditsuid
laulufid pilli häälele juure nagu
näitusekas:

" Tere Toppan teile tule hommen meile
" Meil on hommen Kuutsi tantsu
" Kahe kanna minna tantsu
" Waar tantsib Mooringa
" Pein tantsib Rõõtaga

Tuhme Jõan Jaane tantsu

Andres oma tuneza
" Mõldre Mihkel Malliga
" Mart fee malge Maniga
" Ihai karja Jusiga
" Siim für fea künnaga —
" Mina silkaw kivi otsas:
" Hüi hüpsas ja kar kargas
" Wana karu läi trummi
" Herpo otsnaft waljal (Talleskene tantsis ja Wana-Lauras laulis)
" Nakk pükkis jalgas
" Sawi örr örr sawi örr örr;;
" Eit erner ja tuat kaenas
" Tutar kazurpidi tapuajas,
" Onn ohjo peal ja kivi kõhu peal
" Ihai kenifel ja kel koselas
" Tädi kambris ja kaegas kaenlas
" Tullullul, tullullul;;
" Sit nukkaft ja fealt nukkaft
" Ja kelk pärnawõle kokkas
" Alt Hde koer kaukas ja
" Wanameeriskene wahtis
" Kanad kõht tegi kõrr, kõrr, kõrr,
" Tullullul, tullullul;;

Kena

Praegu kuuldud laulude ja tõrupilli häälte järel jäi mana Eesti pulmades

palju tantsitud. Tantsud olid mitmesugused n. k. Harjutants, Wiimutants, Läänetants ja mõned muud. Iseäranis jäi aga palju ristitantsu ja kahekanna munatantsu tantsitud. Peinapeigid peawad kõigipidi härmad ja naljakad mehed olema. Nõndaweawad siis peinapeigid tüdrukid ja naised, wanu ja noori tantsima ning kerwad muud nalja ja nõmmu. Sälle on peinapeigid kaõõgi ajal ka suured naljategijad; nemad peawad õõgi ajal iseäranis peigmehe pool õõgi ettekandjate ja leiwalõikajate ametit ei ütle harilikult isi mitte laual, aga ameti püüdwad nad sagedasti oma nuiaga kõige paremad worstid ja lihatükid naljakoone al teiste nina eest ära wiiale. Peinahwar õõwad pruudi pool efite ja peiu pool jälle pruudi nahwar efite, sest et peiu ühekorraga mitte lauda ei mahu. Kelk lauda seina äärde istub peigmees, kelle parema pool küllen isamees oma nuiaga istub. Pruut istub peigmehe paremale poole kõrwa oma kõrwanuiaga ning mõlemate polnuttud nukkudega. Teised wõeraid istuwad kohe kõigi järgi. Päraft hõõki tantsitakse ning tehakse kõiksugust naljo. Päraft teist hõõki hakkawad peiukõõsad jälle wiiale pääle minekut walmistama. Wõõgi päraft teist hõõki on wist pruut aga ennast ära peitnud. Ta läheb mõne oma pealt naiega kambrisse, paneb ukse taga põõrna ehk lukku ja ootab siis wagusi, kunni peigmehe

pealt naised teda taga otsima tulevad. Kui
need teda juba igal poolt ilmaasegu otsinud, siis
tulevad nõad viimaks kinni pandud uksele
taha ja hakkavad lauluga peigmeest kütma
sääl juures püüavad nääd nüpsaja kui
ial wõimalik pruudi häid kombeid mälesta-
dada, et ta palja mäljapidise hää wiisi-
dega ja pettusega peigmeest oma wõrku olla
püüdnud, kuna ta oma kodu ilma teiste
nägemata ükspäinimata ja laiskt tudrukt
on olnud j. n. e. Selle kibeda laulu pääle was-
tab naisteselts kambrist weel kibedamini
warru, kus peigmeest igapidi laidetakse,
et pääd olevat tal kui padaja põhjas, süü
kui sute sitaauk, nokk tal ühe silmaga,
aded tal ühe aruga, ta olevat kõrtsi ukse
kõigutaja, kõrtsi lingi liigutaja, süü tal
wiltu wõõna peale, käsi küüest kõrtsi poole.
Nüüdsed wõõrdulaulud saavad enamiste ilma
ettevalmistamata lauletut, on tais teravaid
nalja sõnu ja sagedaste tähtsa luuletuse
sõnega. Nende kibeda laulude peale ei tehtud
weel ust mitte lahti. Ei aitnud siis ühtegi,
peigmehe pool naesed pidi teistmuisi laulma ja
laulsid nii:

Saa neitu, sraks minema,
Ja kipub küll kohune,
Wäi tõkkan määnab peada!
Neitsikene, nooruskene
Mis teed kaua kambrisõa,

Põlud pimna kaonesõa?
Kar kuad küsile särtsi,
Kas kõte narmuida?
Keri need lõngad kerale,
Wiska lõngad wiipsipulle;
Meil on pitsad peen tehtud,
Kangaspuud küll kogutud
Nüüd ämma nikerdetud.
Kus meilla olesõana
Kus meilla tullesõana.

Neitsikene, nooruskene
Kirjupihta seenikene,
Kus tukka tuusikene,
Ära põlga äia maida,
Ära põlga ämma maida,
Sinu äi on härte rikas,
Sinu ämm on härte rikas
Küll on kümme küüni-nuuna
Naul on sada wasikad,
Aial wiis härja paari.

Neitsikene, nooruskene,
Ole sirbile sileda,
Karu warrele walusa,
Sirpi leikab sõa sidunet,
Wikat niidab sõa wiliotad,
Riha riisub, sõa wantad
Hõõjad kündwad sina aga magad.
Ei sinu niida heinamaale,
Kuhu sinu niidaks heinamaale
Kurtitse sinu kuue.
Peale kõõne katsetsõi.

Neiukene, nvonukene,
Pühi härte äia õnne
Pühi härte amma õnne,
Trüllakaft kudide õnne,
Nau õnne õnnetegi
Sür sinu hüiakse hüvaksi,
Hüva naise tütlenekst
Prundi poolt naised klaulvad kambreft warta
Peiukene, poisikene,
Tunned wõtta mu õdeda,
Tunned wõtta, tunne kuida,
Tunne truirte elada.
Oma sina lase larte lüia,
Larte lüia, nairte füia,
Peretja tuli nufika,
Rauda käsnemelde, rahada,
Wisa käte weenetella,
Kõwer käte kopsutella!
Seisa seinana eesta,
Ille warjuna wahella,
Seisa warta kui see seina,
Käsi warta kui see rauda,
Pange warta kui see palki!
Pane warta kui see paaki.
Peiukene, poisikene,
Kui hoiad õe hüvarta,
Kaitsed karwu kallimarta,
Kui sina tuled teisi meile,
Sina jängida küsitsgid —
Pakkus alla paisetaie,

Tooli sul alla annetaie;
Hobu sul hirnub heinaside —
Kaenad ette kannetaie,
Rokka tooner toodaneie.
Nüüd aller weel tehti kambre ükst lahti ja
pruut neisi tarwis riidir artub kõrwanaese
käekõrwal kambreft wälja. Seal mitab
pruut riimsed lahkumise silmarwee pisaraid
ema kaendlar teda Jumalaga jätter, seal
annab iga wesiste silmadega ja lügutud
südamega tütrele Jumalaga jätmise sõr-
nut. Nükst aga tõuseb naerte laulu heal:
Minu ella eidekene,
Millal maksan eide waeva,
Eide waeva, ella piima,
Hea ema imetis-waeva,
Imuja une magusa?
Mitu õõd olid unetu
Mitu kuitsu kuunukseta
Mitu kummitust ohata
Mitu päewa läuneta!
Ei läppend tuli tuurta
Säde ei fängi sambaarta,
Pilu ei herke põrmundalta.
Hobu ei halli nakkeerta,
Naene ei nuori riideerta:
Otsis lapse lahkujata,
Woore nutu nüttijata.
Mina aga kiusta kiljatasin,
Suota suuda mangutasin.

Mis tema andis laulujalle?
Andis lamba laulujalle,
Kitse Talle keele katlujalle,
Kitse kirmi nikkujalle.
Mina ella eidekene,
Millal maksan sinu maeva
Kelle nüppes ma nübelesin,
Kelle maksul ma magasin,
Kelle kopsul ma kosusin,
Alla ninna ringutusin,
Süin ella sudame suunta,
Pungsin eide punsalnida
Mina ella eidekene,
Millal maksan sinu maeva!

Selle aea peer kus pulmarõõvad peigmehe poolt pruudi kõverid jumalaga jätavad, kõik kõrvanaene ejimesed pruudi anded neli kirjud naerte rõõd" ning seob neid, walged "pikad nartsud ehk rõõd ärawõttes, ühe peigmehele, teise isamehele, kolmanda ning neljanda peinpoistele risti ümber pihta, nõnda et otsad üle mõlga pidemete ehk sangarte ulatawad. On nuormeer kodunäitsr tulnud, siis pannakse nuorikule päraft ühtusõõki, tanu pähe, kui aga nuorik kodust wälja wiakse siis ei tehta seda enne kui noore mehe kodu. — Luba on peigmehe kolme ukseette aetud. Peinpoisid kannawad pruudi kolmse peale, ning pein-

wõerad lähwad minema. Peinpoisid jälle wõngi eest otsas, siis peigmees pruudiga, kaasa-naene ehk kõrvanaene oma mehega, isameer oma naisega ning teised peiu poolt wõerad. Mund wõerid ei tule peale kaasamütse pruudi (ja pruutide mütse) poolt kedagi peigmehe poole waid weel teise pääwa hommikul s. o. teisipääwal tulebe pruudi poolt wõerarte, nõng pruudi kaasatüega peigmehe poole. Sagedasti panna kõige mõnguga pulmarõõgile kitsa kohtade ja wäravate pääl teed kinni, kohu pruid, palka ja kiwa tee peale ette weeretakse, mis pruuer siis lahti annitajad pudelist pulma jalga saawad. Pulma wõngi süüdu peal saab palju kaaskitadest laulatud. Pääranni teraged on pulmades tüdrukud ja naised laulma. Saagu jälle siin paar nõnguse laulu ette lõetud:

I.

Nõitsene, nõunekene,
Tsui tahad talule käia,
Aena poigile oguda:
Aena tuppi tukkumaie
Ukki nurka irtumaie,
Otsi kätte õmbelgi,
Kätte kangarta jaguda,
Tee sina pükspid peenet wõnge
Tee sina särkki kolmi laidu,
Siis sinu tütarka tüwakski,
Hüwa naise tütereksi
Hõõni naise kaunetuksi
Tõnga naise taimedeksi.

Hüwa naine kipitanud,
Naine tark on tantsitanud
Weel paremn mehele pannud

Neitsikesed, noorukesed
Kirju pihta peenikesed
Ilus tukka turikesed,
Kui te käite teeda mööda
Teeda mööda, maada mööda:
Pidage silmi pikemata
Käsi hamerid käesta!
Kui tuleb poisi pikemaie,
Naesemees tulep narrimaie,
Helm tuleb kinni wõttemaie:
Löö jüri poisi pooli peale
Tukkuta kulmud mõlemad
Et ei tunne kuel pääwal,
Nää seitsemel nädalal,
Orka kahekesamal aastal,
Et ep wõi anstid aidata,
Õga palberid paranda,
Tõstnid teha tenweekst!

II.

Wennakene, wenikene,
Kui lõtsed noorta wõttemaie,
Püngekerta püüdemaie,
Ära otsi wikkeida,
Ära nähi walgeida!
Wõta wallast waene lapse,
Otsast orja järgemine!

Ilu ei panda padaje,
Õga walguse waagenasse;
Töö aga pannakse padaje,
Käte waewa wõlgenasse.
Wõta naene mustukene!
Murta muljub tüüda teha,
Muljub muida õpetada,
Teeb ise, teetab teisi,
Käib ise, käsitab muida,
Weab wemmalta jürele
Kannab kaigast kaendelasse.
Ilus ir tukki tarka!
Hena heerib kambersta,
Wõlge wahib marju peale,
Wahib walge käte peale.

Üige manal ocal mitkar perrut Ühtkiwidest
j. o. rahwa Eesti-rahwa ohwendamise paikadest
müüdu kõiter minetud kiwidele neerand ja pool
kopikalise raha tükkisid, säärepaelu, sõrmi ja
muid asju ohwri annikse, et Jumalatünnistus-
nuore poisi peale taeksse. — Juba on peinewõrane
noregile käsitu pimedus ermarpääwa õhtul
peale jõudnud ja nõnda ei ole peim katusel
pimeduse pärast lipsu mitte enam näha,
waid seewärtu määrawat pikka kati ots
katsega tuli. Eesti pulmades on nii kärtsi
perrundi kui ka peim maeda katusel lipsu
alate leewitamas. Peim kaeb ligindal peetakse
kinni, pistetakse ütsk õletuuft tee äärer teiba
otsas põlema, peimpoisid palkwanad teeweisi lõpe-

tuhkur pulmalistele minna, ning peigmehe kohuse lõnga külge lasob kaasamuse üks paar kindid ehk paar sukki wõõrsa kirita mir ühe mehise tõõ palgaks peawad saama ning pulmarongi jõudab jälle edasi. Õlevihi saab seepärast ära pöletud, et peigmehe kodu warustajad pulmarongi tulekust märki saaksid, et nad wiiskid jür kohe saaks jõuda lauale kanda. Läbi ehitatud peimaohawa üne jõuter laulwad naesed kaastaks:

Tere nüüd, pere isad, karske kaane!
Tere nüüd, pere emad, k. k.
Tere, je uusi peimpere!
Waatake nüüd isa, waadake nüüd ema
See teile nüüd anti aida lutsaks
Ja anti Teile tugiks teile abiks!
Andke tal weel õpetusi!
Ella elu wiisisi!
Elage jür ilusarte,
Tehke töödа tungal wiisil,
Et ei jõuni mürinad
Õga kambrer kõrinad
Reheal ei niiu kealta.
Süs sind healsr püütanekši
Ilja je kauniist kaswatanud,
Ema je õiet õpetanud.

Peimehe laulwad aga kadunahwar wõerid wastuwõtter, iseõranis peigmehe öed:

~~Peimehe poisikene,~~
~~Kuhhu teie kawa wiibisite?~~

~~Meie aasaun ootajine,~~
~~Kuhhe lan~~
Minu ella wennukene!
Eile lähkid kui see poisi
Täna tulid kui see isa,
Tõid naisukse tullersagi,
Laiaküüja saanisagi,
Wandalüüja wankrisagi,
~~Kaarneaja~~ aaja kõrwaasse.

Üne jõuter pidi noore paari wankne ehk saani eest kohtuma nii pea kohe päärtetud saama. Seal olid jür peimkodu ka agarad nurred mehed, kes peigmehe lõnga külgi kangajid. Üks nüüd peigmehe lõnga knapsu pealt maha tõmbas, see jäi ainult lõnga küllest kinnitusekš. Üne jõuter läksi jälle pürgi nagu pruudi kodu jo jõudnud oli. Ilmneer löök nuttu enne pruudi tuppa wiimist wälimisse ukse püüda peale oma nõuga otsaga niisti. Pruudi wõtab wankneft ehk saanilt üks peimpoiss jülle ning wiib teda tuppa ukse alla walge palaka peale mahapanner. Ilmneer ja teine peimpoiss lõõwad pruudi pea kohal ukse juures tärinal nõtastiku nõelakäid kokku, ning peigmehe isa kallab sel silmapilgul pruudile mat ehk kilimit kaenu pähe ütelder:

„ Sihtse sahtse kaerad kahanad
„ Sihtse kähtse keenud kernad

Sirke tuo figade õnne,
„ Veiljavälgal viilja õnne,
„ Õnne pirgi pörgantele,
„ Lauta õnne laumarõtke,
„ Ihingi kirju karja õnne!"

Kaevad jookvad kahinal mõõda pinnudi kuurt
nätti walge liiva peale. Pinnut virkab naha
ahju kun ette leeke tuha sirke ja seina taha
lauta alla näpnga kvola kus maja vai-
mudele ohvrikst et need ederpidi annaa
õnne ja õnnistust ei keelakse. Nüid wanast
läksid pinnudi poolt naised laulder-peigmehe
kambrisse:

„ Naiskesed, naaskesed,
„ Lähme kambrit kätsu maie,
„ Lähme voodit vaatamaie,
„ Kas on peigu teinud heina,
„ Härte lõõnud härjapäida,
„ Maha lõõnud marjawarsto,
„ Linilillega fegamud,
„ Kullerkupsuga kaunud,
„ Angervakkaga ahnud."

Peigmees oli paljalt heinad voodisse pannud,
pinnut tõi nüid omalt poolt palaka, padja
ja teki sängi peale. Kui pinnut niideid
voodi peale pani, siis laulsid pinnudi poolt
naised edasi:

„ Ma panen palakatkese
„ Sinnan halli waibatkese,
„ Ihingin kirju tekikese."

Peigmehe poolt naised läksid kambri järele
kus naad pinnutüdrukutele pikad kalafaba-
lised paelad andsid, mida naad wõõ ahemele
sidusid. Nimetud paeladel olid ümmargused
tutid otsadesse kootud. Körvanurene asju andis
pinnudi poolt peigmehe poolt naistele
säänepaelad, igale naisele paari, waeste.
Oli woodi ülestehtud, siis laulsid voodi
juurest tulles naised:

Ei nüüd tea teised naised,
Kus ne käisid sajanaised,
Ne käisid puna pesesa,
Süüdi lintide pärsa;
See neidu punesa käinud,
Madanaid on maiartanud,
Kanna kaewust toonud kulled,
Mullga kalda alt madanad.
Nüüd on peigu teinud heina,
Härti on lõõnud härjapäida,
Maha lõõnud marjawarta,
Linilillega fegamud
Kullerkupsuga kaunud,
Angervakkaga ahnud.
Ma panen palatankese,
Sinnin halli waibatkese
Ihingin kirju tekikese.

Peinpoisid ajasid nüid kõibi kaeda pööma
kus naad wanawiisi, nagu pinnudi-
kodu mäzime, maharistsid

Iga sügi alustasid ja lõpetasid sai kiriku-laulunaaematust „märgitse" laulud, mis seda mõistsid. Pärnust või iga sügi ajaksoma ja peigmehe müega uue paari peale kohta nisti seinu sise. Prunt on nüüd peinpaeva täielikult peinpiste valwamise al, et teda ei saa änarvarast, sest äärani püüab prunti mend ja prunti pealt noored mehed prunti Teisipäewal ja kolmapäewal änarvänarwita ja teda jälle oma ihakoha wiia. Muidugi on enamast siis peinpiisid wäga teatawad. Naad peawad prunti ülenotoma ja jälle tagasi tooma.

Peale õhtusügi saab weel juttu aetud ja tantsitud, ja et pulmalised ju ka kauni wäsinud on, siis saab ka pea magama minnud. Järwanaene juhib aga noort paari peinakambri, mis peigmees ehmeti öösd oma prundiga kaer magab. — Luda õõse tulewad peinpiisid ja warastawad pulmalistel ükshinda neid nüdeid mis neil weel seljas on, ka prundil ja peigmehel. Sõrmusid, helmeid, lintisid, pükspinnapaisid, sõlgesid, preesisid j. n. l. — Teisipäewa hommikun ülestõusles on peinpiistel ühte toa ehk kambre nurka, suwel aida sülla peale seitsme pead ülalsõõdud, mis kõik warastud asjad müia seisawad. Peinpiisid on enestele habemed sukupaunud ja kauplewad kui jeudid ning harjukased. See on siis müüd mõne mehele ja naesuk esele. Kaunis mõnu näha, selle nad peawad kas tahes ehk tahtmata oma asjad rahaga tagasi ostma. Peale hommikust sööki, kui kõik pood: kraam müüdud on, loe wad peinapoisid raha ära ning and wad kunni wiimse kopikani prundile. Prunt saab nüüd peigmehe iselt ehk emalt karja laudaesse, aitadesse ja kõige muu hoonetesse wiidud. Ka saab nüüd öölaud mi sunsed elajad ise ära eikalt noore paari jaoks jää wad. Prunt wiskabega iga lauta, ja aita ja kaewu ehwri and isid „õnnetuta wai mude" jaoks: raha, soola, paelu ehk mõnda muud asja. Kaewu sai aga seäranis weidike hõbe walged kaabitud, selle täis hõbe taha oli kahju kaewu wisata.

Kõige selle aea sees alustasid prundi kodu prundi wõerad peale hommiku sööki peni poole müneküi tegema. Rongi tagaots toodi kahest ehk kolmest hobusest wõetud prundi rüüete kerst. Kerst on kõrtega kõwaste kinni seotud ja lipuke warda õlas kerstu külges püsti lehwi tamas. Kerstud on kaks meest ees ja taga püsti seis mas. Mõnda soidab siis rong laulões ja kaasitades edasi. Peigmehe kodu lähidal on aga kitsas tee koht tänawas kõrgega kinni pandud. Oleks tehtud mehe kuju seisab lähedal hoitud kätega kõige naal tee kesk paigas püsti. Seal praaklatab püssipauk, mehe kuju kukkub pauo peale maha, ning kõis on ka kadunud ja rongil tee jälle lahti. Seda nalja olid peni poolt noored mehed walmistanud. Peigmehe õues wõetakse rong püssipaukude all wastu. Rong aga soidab järgmist lauku kwalitades peigmehe õue.

Nai lokesed, naljakamad!
Õile toodi neiukene,

Tõna tulen waatamaie,
Ohk on selle löömisella,
Mis see eite koduha jõõtis
Ohk on selle jõomisella,
Mis see eite koduna jootis.
Seda teaneb leppa poega,
Armab Harjo mehe sulane,
Ohk tema kõnnib aida teeda,
Olle kinkerid käes'so,
Taia kaxud kaendelasta,
Ohk on leiko ammu lõõnud,
Hani ammu einestanud.'

Weidi aja pärast tuleb prundi kirst järgmise laulu all, mida prundi poolt naised kaalitawad, peigmehe õue:

Tei inkene, poisi kene,
Las külime, kannatame,
Kas on meie marja maada,
Meie marja kerstu maada,
Kõdas riiete aléta,
Kõrendul on kuue maada,
Ja kalli kalduka maada
Tedre kirju teki maada.
Kui ei ole meie marja maada,
Meie marja kerstu maada —
Prundi weun punasi kene,
Sasa löi taja saleda,
Ümber hüpita hobune,
Takurpäri tähi tele,
Wii kulla oma koduse
Ja marja oma majale,
Hani oma halli kalle,
Kana oma kaewu teele,
Tedre oma teerajale;
Seal on meie marja maani,
Kõdas riiete aani,
Kõrendul on kuue maani
Ja kana kaduka maani,
Tedre kirju teki maani.

Prundi kirstu peigmehe wõeraste ees leis ma jälles wõtab prundi wend määratu suure kalle tohu põue est wälja ja hakkab lugema:

„Suur wõeramaa, palju ja kalli kaubadega „laew on linna alla tulnud, kus 900,000 rubla eest „kauba lees on: 10,000 rbl. e. Hii namaa kallid „hüdi räti riid, 20,000 rbl. e. Sarsamaa kalliist „kalewiit, 20,000 rbl e. Kõbe ja kuld hõlgi, preesi- „lid ja förmuslid, 10,000 rbl. e. kallid näeste eluse- „sid ja parlisid, 5,000 rbl. e jmuda sitta ja pärgli „paska n. n. e. Kui nüid siin linnas nõuda palju „rahwalt on, et seda määratud suurt ja kallist „kauba ühe miljoni rubla eest ära osta wad, siis „wõib see laew siia paigale jäädа ja laewa suure „gid lahti tehtud saada."

Ei pakuta aga seda hinda, mis nõutakse, siis püüa- wad kirstu mehed jälle oma teed minna, kui neid mitte kawalaste kinni ei peeta. Läheb aga kaup ähte, siis walwawa kirstu wedajad ja olgu nobedad, et peigmehe poolt naljа kaubad ja tembutajad kirstu kõrsi mitte katki ei löö ka, sest

„kauba laew tahtwat õige ruttu paigale panna „et mitte sadama leisu raha ei hakata nõudma.

Kui kirst on maha tõstetud, siis tuleb prundi ja annab kirstust kõhu walu rohtu, sest tõttjad olewat naba ära wentanud." Oli prundi kerst oma paiga peale pandud, siis oli'ko juba lõuna lõõgi laual kantud ning pulma- leisi aeti lõõma. Enamis te iga pulma lõõgi ajal sai õlut ifarmekst ehk pulma ilest weidi laua alla wi'atud,

Lagedaste palsast wahtis kaunu pealt puhutud, maja hoidjate" ehk maja warjajate" wai mudele üteldes:

„Ohatu waga warjajaisle
Kaunis õnne kaudejaile"

ehk öeldi ka seda wiisi:

„Meie oleme täna rõõmsad, laskem siis ka nägemata warjajad waimud meie rõõmust osa wõtta."
Mõnes kohas läid ka nimetatud waimud ka maa aluleb peremehed nimetatud. Peale sõõgi lai pruun oma kõige ligemast naisterahwa kambri wiidud, kus ta luukus ukse taga lai pestud ja kaunistud ning kõige paremas ehtes riided ümberpandud. Selle wahedeal laulsid ukse taga wäljas peiu poolt nailed:

Siit on laimud sirgu healed,
Läbi paju pardi hääled
Otse kui orawajälied!
Siin on sirge seisatamud,
Parn on ringi raelutamud.
Tenke lahti laiad uksed,
Et laaks neiu wähtawale.

Preudi nailed laulwad kambres:

Ohi, ehi, neiukene,
Ohi eide polwe wastu:
Tanu pähe, pärga maha,
Pärga maha pärijale!
Juuste tukku tanu kattele,
Pähe lapsela põlle warju.

Peiu nailed laulwad wäljast wastu:

Ohi neiu, rutta neiu!
Ulek on ootsaid ukse taga,
Palju sõl mi sihtimaile,
Palja keeli kõlki maides!
Kelle ehtel ajawiitsin,
See na tööle tosukene.

Preudi naised wastawad sepeale kambrest:

Neawõi tõsin, windeli kesin,
Tosiopadi parajasto:
See on päris teie peiu!
Meie neiu, lõokene,
Lõõritelles enne koitu,
Lõõritelles pärast pääwa,
Ei ta tuksend tunnikesta,
Oga ei mund unda nähes.
Lauluwäästas loogo wõttes,
Kuuni liindo loiko wäljal
Loogo wõtti lõokene,
Kulgus nägastiaust räästas
Ot ei kõrta kõrwal jäänud!

Peiu naised laulwad wäljast:

Peiu on meele üle küla,
Üle walla waranas meele,
Kirhelkonnas kuulus meesi
Kikas meesi üle riigi!
Neio pettes peio lilmad,
Teeb silma terad ära:
Ei oleks muidu teda wõtnud
Kül oleks saanud Sakslasele,
Linnast lindi linnikesse,
Allewõist halja armukesse!

Neio naised kambrest wastu:

See peiu, ilma petis
Petis meie noorukesse!
Mesi meelel, palwe keelel
Twatelles armukesse:
Juuks kas tühja tuulelikku,
Juuks kas walet wandelinku.
Maalika marjad magusad

Tunse lõdutud torbikuus
Pot'id neid meele ära.

Peiu naised laulwad kambre ukse ees wastates:

Oi ole pettja peiukene,
Oi ole waleta wabanda:
Peiu lüda, selge allik,
Paistis läbi põhja neni!
Neid kombed kolletanud
Pandi kuldse kaane alla,
Hõbe kuue õlma alla,
Südi seeliku seina taha,
Wõõdi liiste kudrukuse
Et ei peaks tume tuuletama
Kalli koore katte alta!
Kaun oli kena, kuldaane,
Twas usline immitses!

Seepeale kostwad proudi naised kambrist:

Kena kauna kidur iwa,
Seep on teie peiu päres!
Musta wähi urkanesse,
Seep on teie peiu kuju!
Mõie neiu nägus nirki;
Palged chapunalised!
Juuri lüda tuwi kombed
Waga lapse warandus!

Peiu naised laulwad ukse taga edasi:

Ohi, ehi, neitsikene,
Ehi neile ehtecile,
Miis so ema emme ehtis;
Pani neile paeluelle,
Miis so ema emme pani;
Pane päha leina pärga,
Otsa ette hoole pärga,
Pealaele laia liinti!
Pane walmis peiu ootab.

Juba oolawad kõik pulmarahwas kuures toas „tanutamise“ ehk „liinitamise“ aega. Kelk põrmandud on kaks tooli ehk järge pandud. Paremal pool järje peal istub ja peigmees öödates. Kambreuks tõnakse peale laulu lahti ning prouad ema kõige paremas (riides) eluehtes, peas pärjad ja lindid, reunas kuur hõbelõla, seljas kalewine richt kampsol, ning pikka triipu oma kootud undruk, jalas mustad madalad, lahtised ummiskingad; ta astub nüüd kõrwa naiseste rüüdud peigmehe kõrwa, järje peale istuma. Järi peal loeb prouadi ema peaaegu silitades weel wiimast korda silmapilgarate all enne tõsu pähe panemist tutre peal, mida ta peakõige wiimast emaliku armastuse tõega teles näitab. Selle aeal laeb laulwa prouad tüdrukesed ja muud naised:

Neitsikene, noorukene,
Mullu so juus murenes,
Tuua so pea jügeles,
Ots sul ootab ohjakuida,
Jukkal kulda narmaaida
Pealagi laia liinti, -
Meiu ella eidekene,
Anna harja pead lugeda,
Anna kammi pead kasida!
Mo loen juusta pula juusta,
Lahutelen kulda lakka.

Seal astub nüüd nooremehe ema, ehk mõni muu wanem naisterahwas tema käes, ning lööb sellega mööda prouadi palet, ütledes:

„Unusta uni, mäleta mälo
Pea noorukees meele,
Pea tanu peas.“

ning paneb tanu pähe. Tanu pähepanemise aeg laulwad prouad tüdrukud teiste tüdrukatega järgmist lõulo:

Neiu põlwe, põlgtud põlwe

Pärga maha paisata ärge,
Allwast ära paisatarge!
Külaps ehk saad kahes jenna
Olla neiu end ilus põlwe,
Neiu põlwe, pitsa pidu,
Kus ja kuller kuppuskene
Ehmas augerwa klaskene,
Nurme kanni nooruksed
Muru peigila mureta
Eide eldusel õitselid,
Kus sul roomad rõõmu rakkes
Kerged nelku keeritajad,
Kiis sul adra ilu ikkes
Olgu põldu kõndemaies

Om jrrenet nüüd tanuga ehitud täieste nooriksuks liinitud, siis astuwad peripoisid ja muud noored mehed noore paari juure, tõstwad neid kõige järgedega lauldes üles ja, kohu kõik pulmalised ligi lähelawad:

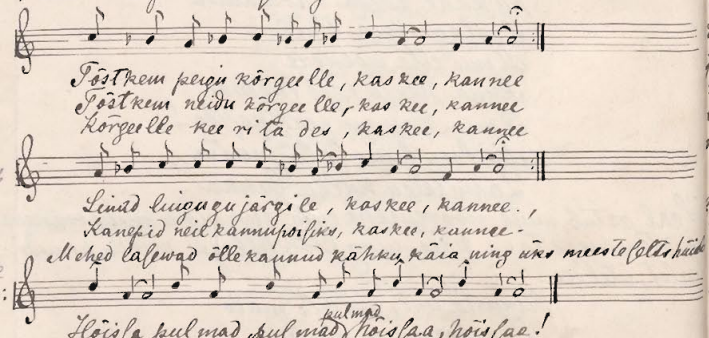

Teine meestepoolt joowad kannad eest ölut ja hüüawad kooris wastu:

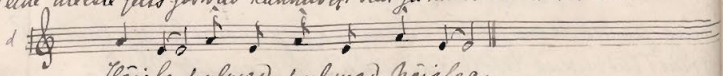

Jo- nüüd laulawad kõik meestepoolt üles koori õlle kannu pidi kõrgelle tõstes

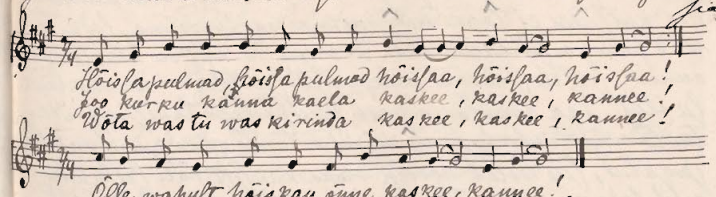

Peripoisid wõtawad aga nooriku põllecotsadest ehk murakadest kinni, wiskawad üle ehitud põlle raha ja kutsuwad nüüd ka teisi pulmalisi nooriku põlle lappeima. Kakontwõerad ja lapsilised saawad weelgi põlle lappama. Jõeäramis kutsuwad aga peripoisid preuditwõeraid nooriku põlle lappima. Selsäbi ei nad ise kopsikate aawal raha põlle wiskawad ja seal juures nõudwad: „Peru käsi peal.“ Preuditwõerad ei taha aga künste mitte järele jätta, wiskawad raha põlle ja hüüawad: „Peru käsi peal,“ ja nõnda saab kaua aega raha nooriku põlle wisatud. Ise põlle lappimise raha jääb muidugi teada nooriku põlle rahaks. Järast põlle lappimist wõetakse nooriku poolt andide jagamise ette. Noor paar istub laua taha, neide ette toob preuditwend aida äkse peale mõegaga risti lüües aidast pea peal ümmarguse rehi melga pelu korwi või waka sees andid: särgid, sukad, kindad, wõõd, paelad j.n.e mida kõrwa naine nooriku kirstust oli wälja wõtnud, wiib ning paneb korwi noorepaari ette laua peale. Korwi kõrwa toowad peripoisid tühja kausi ning kausi kõrwa õllekannud ja wünapudelid. Kõrwanaene wõtab nooriku kõrwast üsteedes korwist andeid ja annab isamehe kätte, sellele ta ega ande juures nime ni metab, sellele and peab saama. Isamees lööb polm korda oma mõegaga oma mõegaga laua peihta ja kutsub iga pulmalist üks kaawalt kõwa häälega neine peidi j.n.e.: „Muru tükk jalutagu pulma tulla!“ Kumi päneb isamees seda üteldes mõega otsa, ning siis andi mõega otsaga kõrgele tõstes kutsutawa kätte ulatab anda,

mille eest nüüd anni saaja kaussi wõtab raha panna. Kes kuusades ei taha andi mõna wastu wõtma, seda toowad peiupoisid laua alle. Kes andide eest on headte raha annud, sellele andwad peiupoisid suutäie wiina ehk lõuna lu õlest. Iga anni saaja peab peiupoisiga tantsima. See tants nimetakse nooriku kirstu tants. Kui annid on kõik jagatud, siis wõtab noorik raha kaussist räti siise ning wõib seda oma kerstu. On noorekul palju andi olnud wõi saja jagada, siis kogus ta omale hea hulga raha, sest annist läid mitmepoolt kallimalt maksetud, kui nad wõeast olid. Sarja rahwast kuuleme nüüganeid raha-korja meisi Eesti pulmades laiwad! Ei, laeta ei sünni see nüüge, waid palju enam kiita. Sarste pulmades tee wõad pulmalised häid kingitusi, ning Eesti wana-wiisi pulmades on kingituste asemel sõlle raha-korja-mised „põllelappimised" ja „andide jagamise läbi." See raha on sõ noorel paaril nende elu alus tuseks üks hea talus asi. Annid n.k. sukad, sukapaelad, wõõd, kindad jm.e kuduwad ja teewad iga tüdruk oma tuduruk põlwes nittu sastad wõõwõru aegadel ja muul ajal kus nad mahti saawad ise. — Ometi arwatakse, et peretütardel natuke wõõdelam liha olewat, et nemad kõiki wõõwõru tunde sid mitte oma anni wana "wal-mistamise peale ära ei ole kulutanud, waid wabadusaega nende annis wakka walmistada oskawat.

Hõõi ja hääa sõlle pruudile ehk noorikulle, kellest noored mehed sõda teadwad, sest nad laulwad süüwarsti peale andide jagamist:

„Kelle pooka lõõnud lokka
Waski harja lõõnud wõlkus?
See on peretütre pooka,
Sulatütre tarwiessa
Waski harjal walmistatud!

Ou see pook ta oma tehtud,
Wõõwõrkul walmistatud?
Sõle see pook ta oma tehtud;
Pook on kõla naiste tehtud
Wabat naiste walmistatud.

Kui noort paari andide jagamise ajaks laua taha wiidi, siis laulsid peiu poolt naised:

„Nei si kene, noorukene
Soo meile käed käredad,
Soo meile jalad libedad,
Soo meile kahekssa kanga pakko,
Sada paari saapas sõkke
Kümme paari kindaaida,
Wõõ paari wikkel sukke!
Peiul on palju peretа
Kaasal palju rattemista
Siis kõlub kõdus kõikjе
Otsa tuleb siise akendasta!

Kui andewakk sai laua peale toodud, siis laulsid noo-riku poolt naised:

„Kül on kirstu kis kujaida,
Kude wakka algejaida:
Ei ole kittse kuukejaida
Halli talle andijaida
Mis sest kittsest kingitasse,
Hõllist tallest annetasse?
Sulab kõlma, rootab kittse,
Sulab lusi tapab talle!
Seep on õde ometegi
Kes see kingib kirju hänga,
Annab halli tänukesse!
Pul löi see külje peale
Tõkk löi kuudi seljaliste!

Kui andid jäpati, siis laulsid andide saajad:

Ole tervve neitsikene,
Ole tervve tehtutassa,
Waena, waewa nähtutassa:
Kõwa wõõ kootutassa,
Kirja kinni lõõdutassa.
Jlusad siniseb lõngad,
Puhtaad punaseb lõngad
Wahe niidid walgeendad,
Katas kirjad keskeelle.

Kui andid jäpati, siis laulsid andide saajad: Nendaõnnade jäbel wõtlis nadu (peigmehe ode) edasi laulda:

Ootasin wenda kaswamaie,
Wehda naiste wõttemaie,
Suuri sukke toodamaie,
Laia wõõd lahutamaie.
Tuli aega, woeres pääwa,
Kaswis wenda, jõudis wenda,
Kaswis wenda, wõttis naese!
Nüüd sain wõõ woennaltana
Wõõ woenna naesettana
Seitse sain ma suurta wõõda
Kahekse kala sabada,
Wiis sain wiie lõngulista,
Kuus sain kasi käpalista.
Ole tervve neitsikene,
Ole tervve andemasta!

Olid noori ku annid pruudilised, siis saab peiupoolt pulma lõsteft palju andide laidulaulusid laulatud nagu näituseks:

Käisin pulmassa mõnesa,
Käisin saajassa saasa,
Tuhandessa toodawasta
Saadanessa saadawassa,
Wiiessümnes wiidawassa,
Oi saand neida andeeida,
Mis saan selle neidu selle,
Wõõ sain woielõngalise,
Kahe kasi käpalise j.n.e

Pärast seda, kui andide wälja jagamine ja laulud olid lopetud, sai tantsitud, mänguse mängitud j.n.e. Warsti pedale õhtusöögi söitid pruudi woerad jälle omale poole. Ouest wälja söites laulsid pruudi poolt wõõrad kaasitades:

Ei tümal nüüd pereisada
Ei tümal nüüd pereemada!
Söömad nüüd söödud, joomad nüüd joodud
Olge terved meie tänamel
Rõõt on neida päi wõtida,
Aga ega neida aegisida!
Ei tü mal selle hea õlle eest!
Kasinaste oled käinud kaoke,
Sagedaste mage salwes,
Liiga arwa hallikuse:
Nüüd on wa õlut iluse,
Maitseb liiate magusa!
Hu malad on noppitud hoolega,
Köik on kaunis te kuiwatud.
Ole tervve pere isad!
Sa oled palju waewa näinud,
Sa tunned ka omast tüliedest.
Teil on nüüd noori nai lopsue.
Jsa tale weel kingib Kirju lepma,
Annab tale kõdunt kolme kammast

Õrene noorukene!
Õdlu liis pere wiisisse
Sünni aga pere laadulisse!
Niüd aga lahku langukesed,
Õgaüks oma kojose!
Ka jää aga peresse päriseks!
Kunle aga hästi ise käsku
Kunle aga hästi ema käsku,
Ole aga mehe meelepärast.
Süg sa oled aga äia ätte
Eda ätte, ämma ätte
Oma mehena meleina mari.

Sest laulust näame, et noorik oma isa poolt, mis ka wael praegu Eesti rahwa juures prouginiks on, kaasa anded saa Kaasa anded olinwad wiisk amal rohkem, waeajmatel weel aga enamiste ükna üks ehk paar lehma, kaks ehk kolm Ommast mida pärast pulmi noore paari kätte loodi.

II.

Eesti rahwa pulmapidu kahel wõimalel pääwal.

Eesti rahwa pulmad said wanaste läi nädal otsa peetud pühapääwast kumi nelja pääwa õhtani, mõni kord ka kumi laiba se pääwani. Pulmade peale oli mõlemile poole nii hästi peigmehe kui ka prouadi poole palju wõeraid kutsutud ise päralekult aga kõik ligidalt ja kaugelt sugulased. Need pulmalised aga, kes jäla, ilma kutsumata ehk salaja olid tulnud nõrwalt waatama, said „kontwõerad" ja „lapilised" nimetud. Nimetud wõerad said aga alati pulmaisast ja pulmaemast pärast pulmalioste pööki uste ja akende tagalt ka pulmalauda jõõma kutsutud. Oi jäätud liis kedagi ilma jõõmata, kas ta oli lapitud riidega ehk pal gatud kasukaga, kas sant ehk woigane, kõik pidid pulmast ka magu tundma ja pulma jälga katsda saama. „Kontwõerad" wist seepärast et nad järelt jäänud liha süüd said s. o. kontisid.

Siin tahan aga nüüd pulmast eneseest edasi kõnelda ja rääkida. Pulmad saawad kolmapääwal ja neljapääwal mõlemil pool wanawiisi lüües ja jues, trilli ja tralli lüües edasi peetud. Peiu poolt wõerad jõudawad kolmapääwal weel kord noorikku poole ja noorikupoolt wõerad neljapääwal weel kord peigmehe poole wõerile.

Neide kahe pääwa jõudud mõlemile poole

pulmadesse minetarse „kodutamiseks" sõndsel mõlemitel wiimastel pulmapääwadel saab ka palju nalja tempitsid tehtud, millest ma kõige tähtsamad jutus tama saan. Kolmapääwal teretatse noorikut poolt sugulastest peigmeest õues wastu wõttes järgmise lauluga:

Peiokene, poisikene,
Kuhu teie kaua wiibisite?
Meie ammu ootasime,
Kuke laul[illegible] kuulasime.
Kas teie hobu waasinud,
Kas teie negi lagunud
Wõi teil tänku tõmpi jalga?

Selle peale kostab peigmehe poolt pulm:

Ülles mõna üttelu peiu wiisid
Peiu wiisid, naasa kombed:
Oi tema hobu waasinud
Oi tema negi lagunud,
Oi tema tänku tõmpi jalga,
Oga tema rumna rähmasilma.
Petre lendas tee alusta
Parti halliga pajusta,
Hir mut wennani hobusta
Kargut wenna kaerasõõja.
Senna wiibis wennikene
Kübari kohendamaie
Kaasakesta kergitama
Noorikuta nõukutama
Pärgi peale seademaie.

mõnes kohas sai aga ka muul wiisil kodutama
lõidetud. Õige wanal ajal oli kodutamisele lõites see
mood mõnes kohas, et torupilli mees rongi ees õlgas
ratsa hobuse selgas torupilli mängides lõitis; mõnes
kohas sai jälle kodutamisele lõites pulmalise
rongi ees õlgas saanis ehk jälle hobuse selgas peiupoisi
käes kantud. Kolmapääwal, kui noor paar peigmehe
pulmalistega nooriku rahwa poole kodutama lõitsid,
sai lõune keg, kus ahi küdes, ning lõuna roogasid wal-
mis tati, kus siis ligidal metsa palgu kepes „ale põletamise"
ära peetud. Niinetud pulma nalja temp, millest ma kõ-
nelda lubasin, sai järgmisel wiisil ära peetud. Sigemas
metsa palgu kepes ehk lepikus olid nooriku poolt
noored mehed õlgi, hagu, puid ning muud raisku
kokku kannud, ning neist suure tule üles teinud.
Peal pool tuult oli tule äärde pakkudest ja lauaõt-
sadest saana lawa sarnane järg ehk lawits tehtud,
kuhu peale pulmalisi wihtlema sai wiidud. Selle
aea sees kutsus kõrwanaene, ehk mõni muu teine
pruudi poolt naisa kas naesterahwas kõiki pul-
malisi sauna wihtlema, iseäranis noort noorikud
oma mehega, õiteldes, et „noorik olewad peiust
õige saanud ära weni tatud ja mulgutud, nüüd
olewat tal need ja teised read, mis saana leinis
wõi nelda es ja kuppulastes waea terweks arstida,
et peigmehel jälle terwe noorik oleks. Ka

pulmalised ise olewad tauti mi[i]lest, laulmisest ja
muust pulma nalja tegemistest wagased ja haiged;
nõnda olla siis tärgis kõiki saunas wihelda
terweks arstida. Saun olla walmis kõetud, seepärast
ärgu lasku ennast keegi palju kutsuda. — Kui kutsu-
jamine mõne juures ei aidanud, seda wõtlesi sõrwa-
naena saunawihaga tuast wäljo tõukida. Mooriku
poolt noored mehed olid kärmed pulmalesi sauna
lawale kandma. Sõrwanaena, kui täitsa sauna
wanamoor, wõttis juure wihaga sauna igaühte
üks haawal ja alawal kui walt wihelda.
Ühel teisel nalja kal wanamooril oli juur aida-
wõti ja juur elaja sarwe kääs, millega ta kuppu
üttles lasknwad. Ühel ja kapakesega ka wett
tulle wi[i]situd, mis leiwa wõi kamisti tähendas.
Igaüks sai lawal küsitud, kus kohal ta haige
olla, ning senna kohta sai siis noarsti aida wõtsa
mega tongitud. Kõige esimeses, kes lawal sai
wiheldud oli noor paar. Ellitmed nalja hambad
aeasid selle nalja tembu juures müügust nalja-
jutte, et kas takes wõi tahtmata pidid seda kuulma
ja nähes naerma. Lawalt mahatulijad kutsusi
õlle kannu juure, kus weel wõi mõne haigusse äratao-
tajad rohtu müüa pakuti. Seetarbes oli perundi wend tuck
elgid al ühe jäneda tüwiga puakesse maharai unud. Kõnnu

otsa pani ta ise esimese naha, ning igaüks
saunast tulia wirkaar ka kopitsu ehk kaks
kannu otsa, mis eest ta kännu äärer seiswa
õllekannust ehk wiinapudelist wiimase haigusse
wimma äratawajat rohtu sai. Et kõik nahad
mitte kannu otsa ei mahtunud, siis lõi perundi
wend tükked pesuseraga kännu otsa, pani
naha semite tükkidesse, lõi kerasilmaga otsa,
ning naha oligi üle pea kännu seest. Pärast
„alespõletamist" sai känd juurikast saadik maha
raiutud ehk kistud ning naljakõne al perundi
ema kätte wiidud. See pidi siis ise kätema
kuida nahad kännust kätte sai. — Nüüd
ütlen ettetähendusi, et nii otsa saabe wäimse olema
ämma wanadusse päewil aitama. — Praegu
kõneldud „alespõletamine" sai mõnes kohas ka
„pulma sauna" nimetud. „Alespõletamise" nalja tempo
„walmistas pulmalistele suurt rõõmu ja naeru.
Pärast alespõletamist sõidi lõunat ning kohe
peale lõunasöögi hüüdis peiupoeradsjälle peiu-
kodu. Neljapäewahel pääwal hüüdis perundi-
poeradweel kord peigmehe poole kodutuma,
kus ka wõikfugust naljatükka sai tehtud ja
naljamängusid mängitud. Kõiki ülestähendada
ja reakida ei kanna mitte meie aeg ega mees.
Neljapäewal, kui wiimatsel pulmapäewal
pidi wiimatsel tantsu aeal nwonik weel kord
oga pulmalisega tantsima. Waatawa perundi-
poenad läksidsed neljapäewal peale lõunasöögi
jälle omale poole. Mõlemil poel lahutasid neljas
päewa õhtu ehk wõõde kõnitsu pulmad kõsst ära.

III. Pulmapidu tantsud ja laulud.

Nõnda on mul siis Eestlaste pulmapidu ärajutustud. Aga veelgi on mitut arja, millest ma wäga weidi olen kõnelnud n. k. wana Eestlaste pulma tantsudest ja torupilli=mänguliikidest. Waatame siis nüid weel kõrd natukene mõttes wanaaegse (300–400 a. e.) Eesti pulmatuhader ümber, mis näame meie ja kuuleme meie siis seal? Ikka laulu, naljamänugusid ja laulusaid kõnelsid. Tõõd ja waeva päris wõrgud ja wõigamaksud, mured ja kurwastused kõik on äraunustud. Rõõm ja jälle ikka rõõm pairtab kõikide silmist wälja. Õllekannud ja wiinapudelid lärtsatse tihti suust suhu ja käält kätte käia ehk teise sõnaga "õlda käikku" käia. Saadik" ehk pulmaisa abimees" on knabe jookisid pakkuma. — Torupilli meer istub akna äärel ehk mekar tõrre põhja peal punnis palgedega ema lugusid lüües. Tõrepõl on tal pihmaga ümber keha kõidetud. Koored ja wanad, poisid ja tüdrukud wahwad torupilli häälte järel toa=põrandal, õue aeal ka õuer muru peal, tantside. Mitukesed tantsud wana Eestlaste pidudel said tantsitud, seda ütleb üks laulusalm:

Risti tantsi tantsigem,
Wiru tantsi weeregem,
Harju tantsi hakkagem,
Järwa tantsi jättagem
Oma tantsi kwidagem.

Ka kannelt said wana Eestlaste pidudel ise=äranis laulmise juure abiks mängitud. Tantsu lugusid said aga ikka enam torupillilt mängitud. — Siin panen ainult wäeorstele mõne torupilli tantsu lugu ja üht torupilli laulu klaweri peal järel mängida:

I. Torupilli tants. Hupel 1790

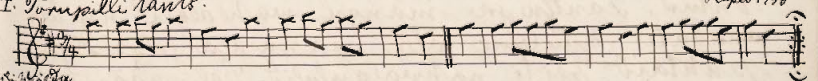

II. Torupillimalts

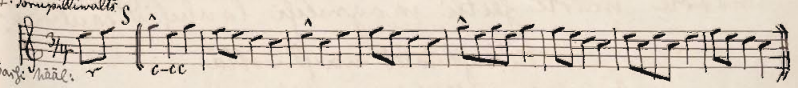

III. Labajalawalts.

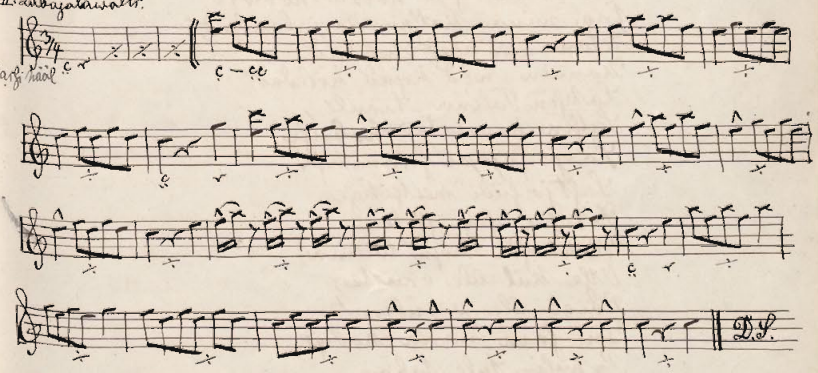

IV. Torupilli tants laulega: „Kliir küppar —" Hup 1879.

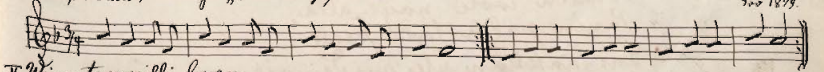

V. Wiru torupilli lugu Hup 1850

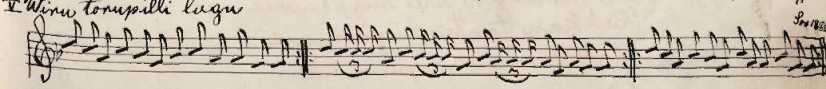

On pealmas juba küllalt tanfitud, seal saab siis nooreltelt rahvalt kõikjuga ringis laulu ja keerumängusid mängitud. n. k. fõgelikku, õunaja, kullimängu, nõelamängu, leikami-mängu, linnamängu j. n. l. Sihti mängijad naljakad vanaisa mõsed noortega ühes, mis kõik noorte nõõm palju summamaks sai tehtud. Tantsu ja mängu vaheaegel ümber-waadates kuuleme jälle vana aea felgeid jõ. pühtaid Eesti rahvalaulusid. Seal näame noorte meeste seltsi jõrgmõisi laulusid laulvad.

I. Kuhu tuleb naist võtta.

Ära mina ollin hoorte hoovid
Ära mina katsun karjalaudad,
Ärtun need ajad heledad
Kännin sed kojad kõledad.
Lähsin Tõlinna turule,
Leidsin haavatud hobuse,
Sarje sapaga saanikse,
Seest jo sidi neitsikese.
Ärtusin ilegi sõse,
Hakkasin kuju tulema,
Otse kül üle oraste,
Põigi üle peenderate.
Siis sain mina kodje,
Pahusin tule tubaje,
Annin tooli naise alla,
Panin padja tooli peale.
Siis hakkan eite küsidemaie
Hakkan taati küsidemaie,
Kaalte õde karjamaie:

„Tuuse eite, tõuse taati,
„Tõurke need ved madalad,
„Tuar on tulepantuja,
„Wiisak leiva weenetaja,
„Kena lõngade kedraja,
„Sinb need siniseb lõngad,
„Punb need punased paelad,
„Kuob agoa kulla kaunaliseb!"

Hakkan eite ütlemaie,
Hakkan taati ütlemaie,
Ved kaalsi künelemaie:
„Minu ella nennakene,
„Kus sinu siniseb sukad,
„Kus sinu punased paelad,
„Kus su wõõ wiiruline,
„Sõrki järje-sapiline?
„Wõi naine puie wilule
„Keena kuuse kerkelle,
„Ei see fõge fõtku leiba,
„Ega peter pekka reie;
„Linnar on naised libedad,
„Wiisar nad mõnesugused
„Talupoja naine tarkov."

II. Karjasõitja laul.

Tuuse poig ja juuda kobune
Kääna kärmest kena saani
Pane mo murta munderisse,
Kimbek kena wallerisse,
Saani laukus sadulasse!

Pane mu paati paaterisse,
Thõnni kõrge rannasse!
Siit tõrkame kui tuleft põlema,
Pirtame, kui pürleft minema;
Alt siit lähme alli ilma,
Pealt päävа jo pannasse,
Thelme koidu kerkeelt
Liise Siimona külasse,
Pulga-Peetri pereffe,
Otse Marti onnesse
Ja Matsi Marti maiasse.
Seal need tahkarõõd tüdrukud
Ja iirialli neiukfed.
Seal võtame naefe napikefe
Tinarinda tillukefe
Hõberinda õhukefe
Pikkfe ja peenikfe,
Pühawarre pitkuffe
Ja häärja fõna fuurusse,
Wärfa kalja kõrgusse!

III. Laul laiaft naifeft.

Jumal hoidku, Mari kaitsku,
Sedo larta fündimarta,
Hea ema imetamarta,
Mari maale kandemarta,
Iker faab laifa naife kimpu!
Panin leiba fõtkumaie:
„Enam tema pime pillar jahu,
Thui ta fõge fõtkur leiba!

Hõõda mul enefel nähja,
Teine hõõda teistel nähja,
Pumal minde nahwa nähja,
Suurem hõõda kannatesfa!
Panin lõnga kedramaie:
Tüki tema tõmbar timba tõmba,
Teife tüki ringa ranga,
Thelmar jälle karnaps katki!
Ei tulnd marjotke magama,
Lehefõrwotke lebama;
Otlen wiimaks ometigi:
„Tule nüüd, marjotke magama!"
Siit tuli marjotke magama.—
Tuli homik walge õue,
Hakkar kukke lankemaie;
Kukke laulis kunfi korda,
Thana kõõrus kahekfa korda,
Ei tõusnud marjotke magamaft;
Otlen wiimaks ometigi:
„Tõuke, marjotke, magamaft!"
Hakkar siit ülesaiama:
Puhu tema aiar kukerpalli,
Teife korra fundimatõft!
Hakkar peada fafimaie!
Pea tema fulis fõrfa farfa,
Thõrwa jäänud khõpfa krapfa;
Hakkar wõõd wõõle panema,
Tehawitfa kinnitama:
Pani korrad kõveriti!

pag. 132.

Hädav mul enesel nähtja,
Teine hädav tõesel nähtja,
Rumal munde rahuva nähtja,
Suurem hädav kannaterja!'
Ütlen viimaks ometigi:
„ Mainuskene, Marjukene!
„ Pane nüüd korrad otsekohe."

14. Ei ole aga tüdrukud mitte vait ega jätta poistele järele, waid lahevad wanti oma häälekuulda:

Oi, oi, oiud poisid,
Oo, no, noored mehed!
Laps tuleb sui, jouab jõuga
Yhel päitse külast külalta,
Yhel aiate talu täluta,
Yhekahel küla tänavat,
Teeseksel pere wäravat:
„ Küla eided, memmekesed,
„ Küla tooadid, täadikesed,
„ Andke see tütar minule,
„ Yhelbel keeved kingapaelad,
„ Ühi murta ümmarkuue,
„ Yhelbel sukksid wiisipaelad!"

Et juba nairte ja tüdrukute laulusid ma oma joulma käner ja kullalt olen ettelugenud, siis olgu seest üksest laulust küllalt. Praegu kuuldud lauludest paistab ka jällegi selgeste wälja, et Eesti noored mehed wanas kawarte see peale wantosid et nende tulewased kaas tulevad, kawalikad ja wiisakad tüütegiad inimesed oliwad. Loiba nemala ja kuuletu noorsugu wiisamate kombe järele kõrtsis ja koitwa sõnadega laul lauletud.

5 Eesti wanaaegse joulmatuse ümberwoolaates kuuleme naiste seltsi oma notsartamud meeste kohtus järgmist laulu laulwat: pag. 133.

Oo see meesi, mis minula,
Oo see kaasa, mis kannala!
Tuleb kõrtsista kuiwe,
Kerkib kui kuri koorse:
Tuba kõik tule walula,
Kada kõik kurja kirjewelle!
Wirkab sukad sõnnikulle,
Kingad kerke põrmandale!
Kui ei wõta marja maarta,
Kui ei ahjule lahuta:
Tuppa sin tuodi tooningane
Ringi alla pihlakane,
Reie alla remmelgane.
Wõttis sin anda pitki pihta,
Pitki pihta, sõrwi selga,
Lajapi laha luida mööda.
Kuri sin tundis tooningada,
Selga waene waketeraida,
Pihst aga seenida painda!

6 Ei jaane aga meheb selt laulust suurt tähelegi, waid laulwad alles kauna kätkus larker käia oma jõue edasi hõigates:

Joo kurku, kanna kaela,
Wõta wartu, warkirinda:
Yhel need jalad kõju wiiwad,

Säänes fängije seawad,
Pälwes pärkuje poewad,
Labajalad wõdeeie.
Hõrkan munde õlle peale,
Korjun teirte kalja peale,
Winzun teirte wiina peale!
Ei ole kodu kedagi,
Ei ole majas midagi:
Pere füi päädaka juuri,
Lapsed männi ladwakeiki.
Mina hõrkan, mikz ei hõrka?
Kaha mul rakzub rätikuzza,
Tibu tillerdab pihuzza!

#

Mis wiga Winu elada,
Winu kuurkede wiluzza,
Harja tammede tagazza?
Wee pundu, wilja kõrda,
Lead füümata liharvad,
Kanad kukeda minevad,
Aned ifata ammuvad,
Naised pakzud paarimata!
Mehed leal mütsata mõnarvad,
Naised tantzivad tanutu,
Päiud pooli saabarteta!

Tuar ümberwaadates nääme üht naljakad poikõ-
jus tego mahedat meikrlaft wanameest, sinine
walgmuppudega naadikamson seljas, kalspükzid
jalas, pun püvrake pükzi nupu asemel, tonest
eloja nahast kingad ehk paatlad jalas, markedega
pikk unsa, mida ta ühe kitze naha warta
ennale ehk mahetanud, käärn on tal tubaka-
taela ja tulenau kot, mida ta trulli aeab ja
kalitzeb täpib. Teirte laulud, trillid ja trallid on
waikzemakz jäänud ja torupillimees näitab
ka oma mokki puhkavat. Seal ütleb naljakas
wanamees, ker ilmwõimata füüsaadik oli
wana aegzeid naljajuttusid oma nooremehe
põlvelt puhunud, pulma ija käält pakutawa
õllekannu warru, oetab torupillimehe ette ja
hakkab jalga mahalüües laulma:

„Õlle wahuft hõrkan õnne,
Hõrkan õnne, naksan nõõnu,
Tunlutan kullamat aega,
Natukerta naljatuzi
Õu ja õlut hõrkab õhtul,
Hõrkab õhtul pilla palla!
Täna hõrkan õlle pidu
Kurtilugu lõõritelles
Homme tuleb orjamine,
Ülehomme kuormamine!

#

Et aga tonupilli meer jälle oma tonupilli wile
peale fõnni fäädab, ning oma pilli lugusid käsi
lulamad ümmale olemad, seal pöörab ennast fii
wanamehike teirte meeste feltsi poole ja
laulab ütsi edasi:

Sõuge wennad, jõuge wennad,
Tõ wennad, tõga elage,
Seni kui kammusa õlute,
Peekerit on joeniketa,
Karna seesa kaunikesta!
Lõppeb kannusta õlutu,
Peekeritõa joenikene,
Tiina seesta tilgokene,
Karna seesta kaunikene.
Siin on wennad wehkimaesa,
Ümalapsed lahkumaesa.
Nendap siin laulid meie wennad,
Meie wennad, meie kainud:
Oi oi oi oi hoidke minda,
Pihu peala pidage minda,
Käe peala kandke minda.
Ma olen kuri kukkumaie
Ma olen paha paukumaie!

Ei lase aga meeste seltsi wanameest mitte kaua ütsi
laulda, ja et juba tonupilli meer õune munu pea
oli läinud mängima, kus wanad rahwas
tantsiwad, siis laulsid mehed ilma eskitamata
edasi:

Sõitsin, sõitsin weniksene
Sõitsin tuksi Türgimaad,
Natukese Narwamaad,

Poole ilma Pohlamaad.
Ei näinud seda imet,
Mis nägin Näruwerefa
Mis oli Uhakalurfa:
Kwenad kündsid, härjad haukfid,
Tüdrukud tegid reegfid
Naesed naisid rattapuid,
Ja härjad ikkepuid,
Wanal tangul tarwispuid,
Koppsid kudarapuid,
Mehed könedsid kortsu teeda,
Wiina jeekerid peafsa
Ölletaunud kaindelifa;
Ohwitsid körtsi ölle peal,
Laulsid körtsi laua peal.

Praegu olid naljakad naised tuppa tulnud ning
tahtsid laulma hakata, meestel oli aga wanast
teine laul käepärast ning laulsid kaasitades
edasi:

Wõi ineta, wõi ineta,
Mis nägin mina ineta,
Mis nägin Näru külafsa;
Kakfi nairta tappeleksid
Ainel oli harki, kaiel kurku,
Kaiel marzupuu ülalla,
Leenul leenekulbikene.
Kaelkaegud kannid wetta,
Kerilaud seedid leenta,
Siga sõtkus taigenada.

Näine tuhnir tuhnermaadu,
Ihubjar haukur hange otsar;
Siga sõitis, sõlg oli ninnas,
Lehm oli laudas, lagas oli süles
Lammas läks laudile muudele.

Waatame nüüd ühel pulmapäeval ka ümber ja paneme tähele mitukesi käimisi ja jutud saavad. Eesti pulma tuur-kündlused. Pulma laua äärest pikka pingi otsa peal istuvad kõige vanemad inimesed. peigmehe isa Sanne Andres, külavanem Kõela-Madis, külasepp Luitse-Waado ja pulmaisa Luitse-Peeter. Nemad kõnelevad praegu mesti maamõetmisest, sest mõisa härra olevat laskund külawõljad mõõta-põldudelt jagada, karjamaad, wainud ja heinamaad kuppatsitega ära piirata ja igaühe pereliikme ja pulmaliste arupärimata ja nõuta peresse ülekirjutada.

Sanne-Andres: Minul on õige suur 12 päävaa kohl. Minu talus on praegu 10 töölisjõudu inimesi, kelle vanadus 15—60 a. vahel on. Mina pean nüüd aasta läbi pohuisega meie iga nädal kolmekat päävaku mõisa jaatma. Juvel piirispäevast kuni Mihkli päävani pean 2 jala töölisjõudu ühe meestenaise ja teise meestenaise kuneks päävaku iga nädal mõisa jaatma. Peale selle on mul aastar mõisa maksa 5 rb. rukkid 5 v. odre, 5 v. kaeru, 2 rbl. pearaha 20 sülda teed sillutada, igasugu viljast 2 vakka kiriku kuhärrale, jaanimaksu 2 nuud ja 1 tuut heinu. Weiksemaid asju n. k. lambad lehmalõad j. n. e. ei hakka ma mitte nimetama.

Kõela-Madis: Ei ma küll nõtsep olen, kuuki on mul 6½ päävaa kohl, mida mu vakk jaagu peavad. Jüripäevast kuni Mihkli päävani on mu kahel pool teha iga nädal mõisale 6 jala päävaa ning 2 kohuse päävaa, talvel 1 koh. päev. Aastar on mul maksa igasugu viljast 2 vakka, 1 lammas 2 kana, 20 muna 1 kuurem heinu ½ koormad õlgi, 1 kut, 2 tt linast lõnga 2 tt linaalt ja 4 tõmmalõuga

Luitse-Peeter: Mina kui pulmal pean iga nädal 2 p. mõisale tegema. Kõigest sest ma ei taha mitte palju kõnelda, mul pavem sest reaksida, mis kirikpärna reatavli pealt puhapäeval wa vakmulutas. Selle aasta leerikool peavad ka kõik habemega vanad lesed mehed tulema, ker veel mul abielusse tahtvad astuda, sest et naad mitte kümmet käsku ega Isameie palvet suugi ei mõistvat.

Kõela-Madis: Kirivaga pääralt! Minul oli ju teine naine, nagu igaükt teab, maeas on ikka perenäit tarvis, nüüd mõtlesin ma see ühgise pälle mente leevategiad maalse tuua, seal tulebaga nüüd kirikhärra ja nikub täierte minu pääle ära.

Luitse-Peeter: Mina aga laadan maamõetjast tehtud uusi vakkumaamatid ja neid pagana kuppatsid. Mina kui pohuli meer olin vaarte kõigist orjusest lahti, teenisin talus perenimest ja suun nagunalt leiba. Nüüd aga vanti vägise kuppatsitega maatükid kätte mis eest ma päevi pean tegema.

Jõtame nüid wanamehed Lemmalõõgardelt kaua
delt ja muist mõisa ja kiriku maksudelt jättu
selma ning wõtame pulmamaeda ümber
mis nurmenad mehed teewad.
Peenzoir Junfi Siim on ühe prunttüdrukuga
kõda ta jõ hommiku poole kõdatamar käis wõõ
võõrast saanud. Ta küsseleb nüid prunttüdru-
kuga Tiibõga Punga talust kõrkjuguft armastuse
jutte ja annab kar wiimast mõista, et ta
saaks teda ükskord omale kosima; seni aga kui
tema wana isa elada, ei olewad tõe tal mitte
wõimalik. „Tõsa" ütleb Junfi Siim tagakerte edasi,
„ma tahan elite — nagu klõtta klaasi omal nurme
põlwel olewad teinud — mõne hipselga leewatükki
sõrge panna ja seda sulle süia anda, et sa mind
süüdata armastama hakkaksid." Tüdruk palub aga
wõõrata seda mitte teha: „ja jah, kamakene!" ütleb
Siim edasi, „ma saan juba liiga wiritsete ükskord
teile tulema oma isa kadunud mullikad otsima."
Tüdruk wastab aga see peale, et kõik tema isa õue
ekhinud mullikad olewad kõne tagasi saadetud
ja ükst lehma pealt ärta ei küttwad ta mitte, sest
et need ei taktwad mitte wõõrta Junfi Siimu
peal süia. Junfi Siim wastab seepeale: „Waat ehk
wahelt Punga nõor lehm mitte ülleminõ, nisukene
ja muna wõõga ei süü, sest seda olla Junfi
on Junfil küllalt saada.

Jõtame Junfi Siimu oma armukesega juttu aeama
ja kuulame weel mõnda muud juttu. Tõisipääw
lõunaajõõgi aeal on peinpoolt Junfik Lemma
õtadu õõete naljakar meer. — Saadik ehk ülemmees
isa alailma, ker pulmaleifi jõõma hakkab, ülest
ja wiina laualle sannab, ning lauatagu
ümber käies pulmaleifi jõõma ja joomas

lennib. Saadik peab ikka üks naljategija wahamees
olema. — Peni Saadik Lemma õtadu tõstab mõne kannu
pealmi õlle teda sealt seest jõoma lundides, tõstab ta
üht õllekannu kõrgele ning üsleb kõwa häälega:

« Armsad põhrad, langud ja kaimud, naabrid
« ja lugulased, maearahwas ja tuttwad — hõisa
« pulmad, hõisa!"

Kõik hõis kawad Lemma õtadoga üheskoos: „Hõisa!"
Nõudsamu lased Lemma õtado peigmeest elada. Peale
seda üsleb Lemma õtado naljategijal edasi:

« Kas siia lauda ei ole mõni ilma passota
« üümeene pugenud? Igaüks näidaku oma
« pass wälja. Sohla passid ei maksa siin
« mitte midagi waid üksjuda Roosi passid.
« Pulmaisa passi olen ma siia ise ühes toonud."

Seda üteldes tõstab naljakas õtado suure õllekannu
kõrgelle. Kellel sel silmapilgul õllekannu ehk ka
wiinapudelid kääs ei ole seda nimetab õtado ilma-
passita üümeheks. Nõuda naljatab õtado edasi. Hää-
ki selt hakkab Lemma õtado suure wiinapudelid
kääshõides sõõgitegija naesterahwaga naljatama;
ta peab jälle kuhikese kõne nende sõnadega:

« Armsad kaimud, linqud langukesed ja kõik
« põhrad, kes teie pulma olete tulnud; teie
« olete nüüd kõik seda head leent, raswalt
« liha, kokerjid, häid tanguroorsta, waliku
« sülti ja mõnda muud sõõki sõõnud, aga kelgi
« ei ole meie tublid ja armalt hoolikad
« leemeema tänanud ega tema käsmuft ja

„ wirkust kütmad?“ hüüdsem ka temale:
„ hõisa pulmad-“ meie armas leememoor
„ Liisu elagu.“ „Hõisa pulmad, hõisa, hõisa
„ kõik meeste pëlts hüüab ühes korvis: „hõisa
„ pulmad, hõisa pulmad:“ „Leememoor Liisu
„ hõisa.“

Kerna ëtadol on teraſed silmad ja kõrvad; nõudu nägi ta siis et naesed ühtegi ühes ei hõisanud, seda nähes astub ta naeste poole lava otsa ning ütleb:

„ ehnu armsad naesukesed ja nooriukesed,
„ piigakesed ja neidsikesed! Teile ei ole leeme-
„ moor mitte ükskinda põrisid, waid ka
„ lehelist noorte neidsikeste pehmiſe tarvi
„ walmis tanud ja naestele ning nooriku-
„ kestele kuuma kõõmnetega keedetud õlle-
„ pudi. Nõuda hõisakagem siis ka teie
„ meite armsa leememooriele-hõisa! Lee-
„ memoor Liisu hõisa, hõisa.--.

Naised waatawad ka hõisa. Sel silmapilgul paneb Kerna ëtadu või napudeli lava päale, nabib leememoori ahju nuka juurest kaendlasse ja läuteb mooriketega nüid mööda tuba edasi ja tagasi labajalawalti, kohu juure torupilli mees häkitseb hakkas juure puhuma:

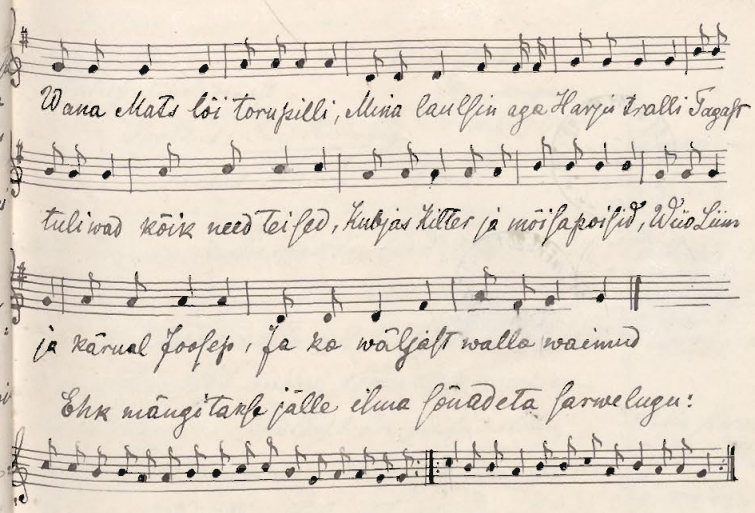

pag. 144.

28 Detf. 93.

Laiuse kihelkonnast Reorvetes.
Saatnud: Jüri Remmelg. pag. 145.
Saadud 1894 8/I. (3x).

Austatud Härra!

Mõne aasta eest saatsin Teile siit Laiuselt mõne „Võlu reest" wanawara". Sellest on juba kolm, neli aasta möödas; - saadan siis nüüd jälle kolmat korda. —

Ehk leiate selle pisku Teie kibleda kulgeft, mis kõlbab. —

Siin Laiusel on „wanawara" wist külalt puruja pahna all weel rooste-tamas ja selle wälja koomiseks oskajamad käsi Iarwis kui minu oma. —

Ma olen käsitöölise (rätsepa) pean alati armuga õhtuni kibe-taste töödt tegema ja oma mitme

ingelist peakonda toita. Mulla
Kahe Kümnne aasta eest saadud,
walla Kooli aridus, jellepärast, nagu
näete, mu Kirjawiis Koikuw, wild
ja oma käe pealõpetud. —

Pärjeja ameti Korwal, on mul
selts Liige olnga sün oma jagu tegemist
olnud. Praegu olen ma siit Kihel-
konna „Kaitseliidu Selts Püüs“ esi-
mees; ka rõõgeja amet ajab mi
talust. talusse rändama, nii I
ma ütelda wõin: Loiuse wanaw
ei ole weel mitte lõpenud. —

Sün on Talusi ja Külasi Kus'eb
usu tempudega igapäew lapsi ja loo
maga „arbutalapse“ on Kokku ki
õhtaki mund ajawiidete: Tunta ku
„onnemuistsed Kodu käia ja tom
jutud“ Ma saadan need all pool
tulewad readkesed Teile ära, selle

juure lõhendusega: et mul saa tal
selts liikmete, Rooliõp. j. m.
aitamisel üle Kihelkonnalist
korjamist tahame otte rõõka ja jüü-
kus. Loiuse Kihelkonna wana wara
ehk „Püüre“ nime all Teile ära saata.

Teie Kõikeks sünnpuut aruse mist
ja annu tamist.

Soowin Teile Jumalalt õnnistatud
uut aastat ja Kindlad Töö jõudu!

Teie rõõgeo ameti-

Teie austaja:

Püüri Pärnmets.

Wana wara.

1.) Wana uste.
2.) Kõistatused.
3.) Wanad jutud.
4.) Wanad paigad.
5.) Wanad nimed Tähendusega.

I.

Wana uste.

1.) Wana aasta ähtu lastakse sulatada Tina vette, ära anganud wiguri selletatakse Tulewiku õnne. Las takse iga perekonna liikmele jäoks; aga mille ristimata lastele jäoks. Sest nende jäoks õnne lasemine teha neid Tina kaswatajaks.

2.) Wana aasta ähta iga pühitakse Toe ehk kambri põrand puhtaks, wiiakse (jäneseõõlda mitte wüaksi

pühkmed „rõhu nõrud“ ja kuulatakse kuna peal kaugelt seistes kus talus laudu kolistatakse, seal saab uuel aastal surmad. —

3.) Uue aasta omistu pannakse känad ühe wõnu sisse siiäma, siis muutewad aasta otsa ühte pesasse.

4.) Wanad kuud tuba ja aknu jaurtada kaowad kiljed ära. —

5.) Kaswab (noorem) kuud pane sõga nuumu peale ja wanad kuud tapa, sõis on lihad tulu nii tehta neelda kaswab ja paisub.

6.) Kui leiwad ahjust wälja wõtad ja puid ahju ei wiega siis tuleb leiwa puudus majasse. —

7.) Kes paberiga söögi lauda pühib langeb sokse soha alla. —

8.) On leiva asten sõnatud niisot leib kergema ei lähe, ant oksse asten sõgade kätte veeretada see ei tähe. —

9.) Wõsikalt toodud jahu koti pealt ei tohi woorastele anda, see viib jahu tulu ära. —

10.) On lapsel usji wiga süs pistu takse, usji moodi keerdu pandu ohjadest läbi; pärast panna ohjad lapse wanni weesse, kus tea laps pestud saab. —

11.) Wihtlemise juures pistetagse lap 3 korda läwa alt läbi, et ahmatult ai

12.) On lapsel koera wiga: panasse lapse „Kiinis pahkka" alla maha ja lastakse koer kolm korda lapsest üle ujuda. —

13.) Jäänud lapse nahkad oha kätte kuiwama süs läheb lapse „pesja-pesjale" (kõht lahti.)

14.) On lapse „pesjapaelal, wii lapse õlatu õue pane poljos pesse wasta oha ja ütle kolm korda „oha loka lapse perset" süs saab terwerg.

15.) On tüdruk last saanud jugegu tagasi pidi koku rangitest läbi süs läheb lühja. —

16.) On lapsi sõnatud wäetakse usse alt muda ja suitsetatakse sellega.

17.) On lehma päimoniw, Too sea pesp
põhka ja suitsete sellega. —

18.) Esimine lehma piimanna
lehmale sisse siis ei kardanõidg

19.) Kes pesu kuna juures söök
sellele siginewad täid sorgi sisse. —
Ed

20.) Kui anisi annduma pannasse
ei tohi palja käega muru pesa
panna, palja käega panntud
munad ei lähe andama. —

21.) Pulma soojale lähetage püst
järele, siis soab noor poarõmoli

22.) Sügise ingede pöärast wiidi mee
päraljst toitu toa lakka et lakka
omorsete inged siia nõiksid, kes sel
õõl omorsid waatama tulewad. —

23.) Sugise „kingedepäänast wiidi
meele paraljst toitu toalakka et
majast lahkunud kinged seda siia
wõiksiwad, kes sel õõl omorsid
waatama tulewad.

24.) Jõulu laupäewa ohtu pannasse
kilimetu täis kaeru sõrgi laua
alla, kuhu weel kannikas leiba
juures lisatakse. See sisab nõiu
õõ laua all kus peal maja rahwas
loewad ja laulawad; eSimese pühal
amiku annetage sellest „onnistaks
willjalt. Käige maja loomade de
pihutäis et „Jõulist magu tuua
kõid". See prunk on weel praegu
mitmes kohas olal. —

Mõistatused.

1.) Kuues laulab kuusnos; ja kaasnos,
kiwisses keldris, naeris waagnas,
tammises tünnis, ampsas sõtnas.
(Viljo)

2.) Alasti mees, järk põues. — (Kiisa)

3.) Pere naine pidi Kolla
Sidus' oksaliku orja Kolla
Saatis õue auklema
Värawasse waatima.
(Kanga seadmed)

4.) Nali neiu kuperad ükte auku
(Lehma häälitsus)

5.) Läeb mööda Koka määrakel.
(Jaanetamine)

6.) Nahk püksis, nägu kuul, kaunis sihik
ninas, kõhk. — (Jaanekaer Kanina.)

7.) Panane pütis ja walge tiiva.
(Waasmari)

Nuud tahad kõrra ! meil
tuleb mõte: Kas ei ole meie
„wanawara läeb kombeta näitusega
? mõistatus: Ka juttud on ehk
ilma rata kulla mari Ylesse, näit.
„õpetaja pulli rahas." Et aga nii-
jugasid juttujid rahwa hulgas, palju
liikuma on, mis õpetajate kohta
käib ja rendi kombetumaid elu
hulgast näitab. (mitte katalüüsi ega
„ajal.) Siis on küll küsitaw: Kõik-mak-
jate neid kaotada ja ninjudada?
Neil eespool tähendatud põhjuse pärast,
ka oja kõrinuse pärast, soovin

selle saadetise peekli ümber käsi-
tamata (muutmata kirjas); —

Rahva räägimisi, kohta on tähen-
jäin räägitakse: loas, moas,
loab, loapad, loastud, j. m. e.
Täht h, mis ole jäänud räägimise
kuuldav ütleb: obune, ion
esmad, üüdma, näjama ütleb
jeelas, mitte jelgas; näälas, näl
kanelma, fuud j. m. e. aga mitte
käigis kaivas kihelkonnas ei
räägita nõnda, nõnda räägi
Wõimas wees ja ofalt kõnn. Täht
wahel. — Enne ütelnud õpetajate
juttude kohta on tähen tada
nähtavas raskides onemilt, mitte
õpetaja vait kirikõnn. „kuuljad
ütlewad mis ehk Katuliig. aeg
lõvad, ninad, on. —

Mõistatused.

9. Väike s. kõhwab kõva ja kange
nõrk kimendab wana ajalikk

2. Kohed reied ristis tuttu. (Pahkl
pea mumma pea ristis kohed kannad ava tuttu
käijas kaevade vahela.

10. Kuus kahe kuhja vahel (Wilja kraapi
(Sõlg ninnas.

11. Hõbe tõlal kuldsed naelad (tähtede taevas

12. üks waat kaevõlust jees (kana muna

13. Kera jooksek õue peal kohevpeekvaal

14. Hall käng ja auk sel jaos (kana)
ja külgest jutub kasi käiwad jõe

15. üks maja s. kambid igas (kamb. igas
pime-mees kortsed. (kinnas kõos.

III.

Jutud.

1) Tondi legemine.

Leedi Kula' elas mõne kümne aasta
eest üks vana mees Keda rahvas
"Pik Peeter" ütles. Ameti poolest
oli ta karjane. Ta mõis hiis "kuradi jõu
ja muid tempsi; ta oli tõsine küsimu
ja arvas tondi leba

Kui ta tonti tegi, võttis ta vana
prunglikud asju: vedra rova punn pandras
rõuga
kõuts poolest pere ja kanikatest, (teks)
nüüd kergest kohti ja jookvad ja
Oli tall tondi kere kapka tehtud lõk
3 nelja pääva õhtad riist teele sadis vi
mustale 3 tilka nerd oma pohema k
ninatse. järmest jai vanajuuda riigi v

jõnu kellega tondi elama õiskas: —
Kui tondi elu jees oli pidi ta
Peetrile raha kokku kandma. Peeter
oli kavol ta jadis ilma põhjata kotti
oma reia alla ja kõrkis et tont selle
raha tääs kannaks. Kull tõsis tont
teda mahti enamiste ja õige. pisuäma
näol ümberlendama aga Peetri
kat ei joonud tõis: Nüüna õõnud
tont: „Kõik kohad on mul kõhjast kaetud
narra ainas. üks kaganeda aknaaed
on veel s. kapsiaid tõen selleri ära
ja ta toond selle ja wijand koa kotti
aga kott jäänd ikka tühjast selle peale
käinud tont Peetri juures ära. —

Nüüd kord kadus. ja jaanu Peeter
kiriwere küla kõrtsiga kimplama
ja ütles: ootaja ma tõhan sind kaotada

Teisel pääwal olewad kundid küreweer
karjas. Karjane läks kundide eest ennem
soare tõusule ja oänist kuuke otsa kuni ta
terwe päewa seisis. Õhtu läks karjane
Pärnid palumas seis. läks kundi
ära minna ja karjane tuli kodu ehma
tantsi ja tulja tõttuga ei julgend ennam
ilmaski Pärtriga kimpsama akata.

2.) Wanaema kodu kõimine.

Pikal talu perenaisel oli kaks poega.
Nemi isa ära surri jätis ta talu Rõige wanaema
wanema pärale. Noorem poeg läks talu
sauna elama. ta ei jaanud wanema enna
käest midagi waran tehtud aga ta oli
tahtel. üks oastu peale ja surma surri
wanaema enna ära. nikerad nende
naaberiinda emale matusid teha ega koa
auda kaewata.

wast wiidema Rõiku juure laskis ära
matta ja pani Kabeli omast jeiwma. —

Noorem wend mõtles: ja olid wanemale
juure waran tule ütlji omale päriseks, ma
tahan Kawaluse Kabi peal taht kaa omale ots saada.

Noorem wend läks surma ajale wõlis-
wanna enna kerstult wälja ja Pardis Kodu
reia alla ja peitsadi ta sinna istuma, ise
läks ta juurt Kolima ja mureneb nii et
wanem wend ülest ärkas ja waatama läks
kui ta wokenäkse kahti lükkas ja enna
nägi reia all istuma, ehmatas. ta wõeb ära
ja wäljas wiska tahab. Noorem wend Kis
ennast nurka ei ära peitnud ülles-
koreda kjealeja: „waran tuleb“ Nüüd tahi
nikerad wennd meele et enna alati oli
lubja kõsginud peale tema surma, pruk
talu waran tuleb noorema wennale
annda. Surma kirmus läks enna ja

wõtis oma seisuselt rahulikult proua poole
kohtisele ja wiskas ülewõtte oma kõrtsi
Noorem wend Juli nurgalt wälja wõtta
proua poole Karmani wõtis oma
oma õlale ja wiis elajatelauta, kõpsis
seal kõik elajad ära seadis wiimaks
kõpsutud elaja juure oma põlwili
seisma wõrina mure käes. —

Juri wiis wanem wend omiku
lauta läbi ja nägi et oma kõik elajad
ära olid kõpsutud kohtuses ja küll et proua
noorema wennale ei and, talsi alandeses
mured nõu Juri seadis selaste, oma-
märaga õpetajad Roku koorma ja Karmani
mõtsa ja ajas waese Kodulauta Kinni
Juri noorem wend nägi et õpetaja
juba tuleb wõtis ta waese käest oma
Tema selga seidus omale abju lauja labida
õlale ja joatis üue wõrawõsti wälja.

et wanem wend Juri Kuradi seis-Cõiksta ots Kohe õpetajale wastu. Juri õpetaja nägi et suure Tõmala lauja labidaga wõtta jõudis Kõskista ja julgest obusest ümber neerata ja kiriku poole kihutada. Waese aga ei jõud wana obusest maha ja kihutas surmuga järele Juri õpetaja seda nägi kargas pealtõu mõtsa sulane aga jõu wanemõraga rahulikult Kodu poole ja waese wana auaga järele. — Kodu saades läks ema jälle omast surmast. —

Kirikus wend oli matajeised kokku kaju mud ja wend e nõu and mõtsa peale kaeseta oma noorema wenega seest saenna laane lepsid Tõmaga ära ja lubas waran kest Tõmale anda. Nüid matsid nad ema ühes Kõwa moka, noorem wend seidus punase willase Kängaga ema kindad

S.

Kinni tegi pahema jala sammaga
polm rösti aua peale ja ütles temma
onam koda ei tule nüüd ka õigeda

---

3) Õpetaja pulli nahas.

Üks kord tuli üksi talust üks
kerjaja sant ja ei[n]na aigest ja
juri ära. Peremees oli waeva ajaks
inimene ja tahtis sant ilusast
maha mata ja võtis sandi peale
wiis kirikus juure ja palus õpetaja
Tulewa-Teda matma. õpetaja oli ni
jagane pool meelt[i]d ja ütles: es
niisugust tund mata kerjajad sa[n]di
juurna ajale mata ei taha ja kõhtis juur
aja Kõrwa ütla [illegible] jääre auga teha ja
sant sinna matta. Mehel ei jäänud

muud nõu kui pidi sõna kuulama
õpetaja kui ta kirikjäärs auku kaewas. Tuli
seal üks suur pulli kõrs. Kuldaja õpetaja
wõllja, mees mõtles sandi maha rõtsu
kulda pulli kõrs. Kodu ja oli sikad mees.

Õpetaja sai kuulda et mees wõlgade
on leidmud ja tahtis seda annale sandi
Ütles juure tal õpetaja pulli ära
tapa wõtis pulli maha oneple ümber ja
läks tahtis meie kõik rotta ara tõmma
kui ta talumehe tapa läks, õpetaja
ta tulist jäi juus ja küsis: kuneda jeab
tee oma rotta jeie, mujda wõime sind
põrgu. Tolle mees ei oldki mitte kuradi
kartja, waid ütles ta oma sulase ja
pääs[illegible] malkoji kuua ise ajas.
Tugewast kuradi sarwist kinni;
ja kui sulane molgad tõi, pekjawad nad

õpetaja mehe moodi läbi ja viis kohid jär
õue varavoost välja tänavale, kust ta
juure naeraja Kõrv Kornberg ja oigal
pulli prahk ja
valutava Kontidega jõnglesi.

Teisel päeval oli juba välgas: õpetaja
olla vas Keele aige. Talumees läks teda
vaatama ja leidis et õpetaja pe jamaaga
kiu- pulli õõse tema raha Kõiu
pärimas; kohe läks ta ja andis teda
õpetaja ülematele teada. — õpetajad
kutsuti raha eke aga ta ei tulnud
ja viimaks mindi teda kohe vaatama
ja leidis et vanne pulli nahk õpetajal
selga kinni oli kõvaks läinud nii et teda
kõik inimesed kontsjoodi ja itemas
jüri ineze, ja juure oli kogunud ülemad ka
elusalt kõiga pulli nahaga maha maka
Talumees aga das õnneliskult oma
asjad rahaga ja läks teele tagasi vaata
da ära jurd.

4. Tondi rehe Kaew.

Selle meie maandi vaeva nii
Reo vere mõisast Padala lähel on
Reo vere mõisa hälli jõe weere org
(lohk) See lohk on wiltse ja juure
kividega täis täidetud, kiwide
vahel jeiab alati ilma kõigemata selgeja
külm allika weji. Rahwas õigust teda „Tondi
rehe Kaew“ nimi olla sellest tulnud:
Enne muiste olnud selle Kaewu juures
Reo vere mõisa rehi, rehel olnud
palju tonte, nii et rehe papitel mend
ga palju tegemist olnud. Wiimaks jaanud
jenna üks jülge rahe papa vaeva
vaevlega kõik tondid selt välja
viskutanud. Tondid tahtnud rehe papile
selle Kätte maksta ja päästnud rehe
põlema. Et rehe papa mitte kustu-

tada ~~ei~~ ei jaaks koopsinud raad Raeva
Kiwa täis; Reki pööenud ära, ogi ega
Tõus neid Raewas. Kiwide vahel nahta-
vale Rus ta täna-päewani iga mõrda
Kõia jänu Rus tutab. ——

5; Laiuse losi maandus.

Laiuse losi maremale all ujutaks
jüttu oohva ujuja jäwele, palja waranduse
wajal jeis ma. — Kahwas räägib:
„Üks Kord ~~koidnud~~ läind meie
Tütarlaps linna mäel (mõnd tuitaja
losi õue) sija oidmas ta jõanud
müüri nojale lukuma, üks wanaw
mees Talwad tema juure ja Kaskind
enese järele tulla, ta wõinud Tütarlaps
~~tühje jaunde~~ läbi raud ukse ühte
Keldrisse kus palwed pakutanud Kohe
Lehti täis. o. v. Wana mees and tüdru

mõne Kamaluline Lehti-rüpsse
ja Kas ginu denne mitte waadata kui
wälja on jeopend. Kui Tüdruk wälja
on Tulid on ots jead koik loiuli loinud
ta oks and neid Kokku ajama ja Kaasta
mitu seal juures Lehed ~~pööle~~ ära. Kui jad
Kus jaanud ta aeja Lehti waatama
ata ta. Lehed old enamist Kõik Kadunud
mõned mis weel rüpsse jäänd, on enast
Kuld rohelist mundu. Tüdruk oligi
Kuill weel Keeld koopa jaun ja ordand wana
meest, aga ei ole Kunagi Kokku jaan.

Üks Kord ~~Koewand~~
~~Lahud~~ üks Tüdruk mees,
Sattu mere Kalda rõõka, mitu õõd losi
müüri alla unku ta weeretand juure
Kivid, mis s meest Üigatada jõud ni,
ukst pääni augast wälja, juba old
Tal raud üks nõna Kui Laiuse mõõga

walitseja oma meestega wahele Kuld
ja enam edasi ei lastnud Koewata.
Sest Koewaja mees Teisi inimesi mööd
Kukund Ka maha ja jäänd niisuigi
et ise enam august wälja ei ole saanud
Setatöid mis Ka Kolme öösa Tund olid
palju noga olen 30 meest seal Kolm
röd töödd Tund. Mees nealkind et tal
iga öösse nii nögapalju Tund mata
inimesi aplisid olid niist Tuna Kerg
waewaga suured Kivid sin wälja wäeta
Mõisa mehed ajasid auga jälle Kinni
sest Rooma poolt olla käsu et pea
meelde ja Kiwa seal lasti ümber
Teeni ärjutada ei tohi ega Kogu wana
wõrandust wälja Koewata."
Selle parnotsid jutusid naeris sest
ümber Kaud ne rahwas pöjüdawäe
lahkist. ———

IV.

1. Wanad paigad.

Waimastvere mõisa ja Padawere
küla wahel on üks Kiwa sov.
Selle sao jees on üks umarik kiwa
Küngas Kuhu Ka röwelt maalt
tee näitab juure käimud olevad sest
tee sellele on weel praegu mitmest
kohast Tunda. Selle ciwa Künka
jees arwab rahwas üke Tolla töie Kulda
worjul olevad. ———

2. Loiu-Pitkawere, Pedosi küla wäljal
on üks org nida rahwas Kuninga
org ehk Kuningad. Seal olla rahwajutu
järele wanal ajal üks Kuninga-ehk
tapetud. —

3. Leedi mõisa wäljal on „Kalmuwõlli" Kuhu
söja ajal palju surnuid maetud. —

V.

Sugulaste nimed.

Mehe ja naise vanemad on: „langud"
Vendade naised on: „Kõlid"
Mehe õde on: „Nada"
Mehe vend on „Kiidi"
naise vend on: „mealmees"
naise õde ~~on~~ on Ka: „nada"

„Jäbar" nimane peavanajaomata
mõtlematu - mõtlemata
„Tol vanne" halb inimene
„Kta poja laulud" vanad sõnavalud
„nastok" ilma nõudjaeta inimene
inetune näoja-kajumata
„nadi kaelus" = „ihnus kott" = Kõhnjasung.

Austatud Härra!

Saadan neljat korda, jolle kogudud
musta kullda, Teie juhatamise kohuse. —
Mineva kord tõendasin: et loi alljemad kõrja-
mist. Jun Laiusel ei võtawa. aga kõrgõpetajo
kelle abi peale kostsin on neid juwel kiitud
põllu meheks ega ole neil olga oma tahtmist
täita. Vaga nõatę olen piiedmed nõnda
kirjutada kuna eidekesed ja taadi kõsed ka
üksinda. kuid Teie kohus kõrwitsa laisma
jõnad õigeks mõistab. —

Laulaja ja laulukesi on korku 15.
Jutukesi 3. ja mõned muud jõnad ja
rahwa arwamised. —

Laiuse kihelkonnas Austawa! J. Remmelg.
Kõrgwees.
27. kuina K. 1894.

I.

Laulud

Ei mina rohkta laula,
Sund ei kukata kukuta!
Anna rohu kaljalle,
Kulda Jum kukutajalle?
Too mull metsa meelta wõida
Jaadikad jaale pawanda!
Aleji teeb meele easta
Jaadik jaale kahkeesta! —
Koor teeb kurja werrest ta. —

2.

Ei Toki töesta laulda
Jaalt ei ööti kuuludata!
Norden Jüri kodu kaukawad
Pja õue ekkiwad
Wanna õue weerewada. —
Pistatakse piibeliesse
Rappitakse roamu Tuhe
Hommne Jüri ette eidetagge
Juma kummagi kuboje. —

3.

Pere tütri laul

Kodu mägi maksjin kulla
Ilja õuesse õbeda,
Wajje wenna wainuella. —
Kaswin puukse puu wilusja
Waher walla keskeella
Mändi jo mäe salusja.
Ei mind toitnud koome orjad,
Kos watand Nadoka morjad.
Ma kaswasin kõna munala
Siugusin jea liikala,
Pärsin piima pealik jella. —

4.

Woimu (oppa) tüdrukulaul

Orjal tööda ollitasse
Waesel töödа waadatasse,
Kui-op mund, muda wedama
Wana korko kandemaie
Kanda riitaje laduma.
Ah jeda tüdrukse elada.

Kõik tuuled peale tulewad
Kõik lojud peale sadawad,
Ehk tulesse tule kibemad
Lahers randista raheta,
Kõik jeau kallis kannatama
Südamesse sünnitama.
Kodu minda ootatasse
Wärawasse waadatasse.
Kes mind kodu ootab?
Kodu ootab ukselukune
Kaegib neastas-uihukene.
Millal tuleb tule tooja
Millal weereb weewedaja
Ukse lingi liigutaja,
Kaewu kaegu kiigutaja,
Lahi pate lopputaja,
Laua peigale panija. —

5.

Wiiwelukene.

Tüll mind püüdsid püütsi sjoal.
Johsid tanni wiisutajal.
Ei mina läinud, sit ei pannud,
Ega ma ijegi tahtnud.

Tõnula mina tõotsin,
Kõe mina annan Antsulasi,
Juuturiga jõin mina viina,
Tilteri kikkad käesse,
Tuli joani, kaasi joasi –
Siiri jäi siis jorisema,
Too mas jäi torisema,
Ahhkes maka nutemaie:
Ära viidi virvekene,
Tanutadi kimekene,
Wale sirp läinu välja pealta
Pärast poomas põlle pealta
Läia kaare keinamaalta.

6.

Tevemaise laul.

Ahul elu emanda ela,
Tevemaise põlvekene:
Sun jäi joola maisejoosta
Käji kulbi katsujasta.
Tuli kukuta koasja,
See laut on võõmeta,

Wana kaew jee kaane taga:
Wõtan wõid ei wähene,
Katsun kala ei kahane.
Lään aga laulates aida poole
Kaasod kõevutes eeli,
Aned toasutes jäävele.

7.

Leek naise laul

Oh jeda asja aleda,
Oh jeda elu igawa,
Ehis on waeke leek naisel –
Ilma meheta elada.
Ahud ajad muidu elatsin,
Ahud tunnid muidu tuksetsin,
Tuleb aga õnnis õhtukene,
Wiieb wõdevirkukene:
Iga üks oma läeb omaga
Iga kaasa oma kanaga.
Ahta lään nutes, nurga poole
Tükkin tühja sängi poole
Wõtan kirbuga kõnelela
Tutiga luua lõõri

8.

Liffi Laul

Olen muki, naeran muida,
Pluss Teisi irwitajen. –
Nüüd olen muki meie naerda
Pluss les te irwidata.
Nüs Tejen mina waene!
Lahkjen meelel mees te juure,
Pugejen ma pois te juurest. –
Nüüd käin kägu jälesja,
Öö kukke kaendelasja,
Laulu raastes rätik ossa. –
– – Kuna kõrs-ago olemine
Nões Naie moalemine
Walge särgi woolimine.

II.

Oh jada pereste ümrada,
Jaga laudjada loomsta.
Terjat jaab perel wedada,
Reit jaab muusal ringutada,
E mne jaim jada rahada,
Nüüd ei jõua jaia rahada.

10. W

Jenni eina-mas ilusa,
Kui on eina nüitemata.
Jenni kõrged Kaunikesed,
Kui on loogu wõtemata,
Jenni nee jaadud jõgedad,
Kui on Kuljo loomatagi.

– – – – – – – – – – – –

Wõljen Wõnnust naise nõuve
Jala Wõnnust jõksa naise,
Pluss oli eina nüitemaie
Kena kõrsta kleeramaie,
Nõkas põlwis ta põdema. – –
– – Nüüs wõis wikkadia,
Kõrsatas kena Kaksa. –

11.

Ao tegemine.

Oja aas ago tegema
E mo pani paju raiamaie,
Ei mind Kiida kerwe wastu
Kusta poja alune: –
Mind joo Kiidab kerste kaegi

Aus tab <u>paju alune</u> jo anni wakka
Mull on kimpu kindaaida,
Sõdilas on jaare paelu.

12.

E maxane, memmexane!
Imetajid ellitajid
Kaswatajid Kallitajid
Aloka pasid mängitajid.
Mõtlid nakkji kaswama
Ei joand ühte üxada. —
— Left jai Kõrtsi Koeru Kene
Kõrtsi liitsi lepetaja
Wana naiste naljatsja.

13.

Jooditku laul.

Jumal oitku jõomaville
Teiselt Kõrtsi Käimaville
Ohjib riidu riiedesta,
Jahti jala tallurorta.
— — — — — — —
— — — — — — —.

14.

Oh mo wrantsi Koeruxesta
Rõngas jabo allikesta
Ojas alli jäneste
Piskurta Piibe mägeda.
Pea paistis Pädakülasse
Kolu tagusse Kohdatesse,
Ombad aludagusse Talusse.

---

15. V

Pidin Pipeje minema
E Ohsjin E mumäale.
Es olid ellad elme Kaelad
Talza pool olid Kaaderkaelad,
Wahe peal olid wagsd lepsed.

16.

Lapse imetaja laul

Imetajin, ellitajin
Kaswatajin, kallitajin
Aloka pasin mängitajin,
Ime elli, kaswa kalli!
Ime elli kuwarlasta!

Soose wiljin Jorjod kaewad
Krule rudrud raloswad,
Mõtlesin Tuzi Tulema,
Mõtlesin abi ajama. —
Tuzi jai jellel Keda ei Kunnud,
Abi jellel Keda ei awwad,
Sai Kurjale Kuwika löija,
Wihasel weewed aja,
Selale õitsetine. —

17.

Mis on jüswei seepärasta
Et laalan ligi wõlada,
Ligi Leedi mõisa ada,
Ligi walli walgeeda
Ligi Torni toomingasta. —
Seal Kuulab Kuninga poega
Seisab sewwi sakslatse:
Kuhu tulnud Kukku maie?
Meie metsa elkimaie,
Meie laasi laalemaie —
Meie Kulla Koppelesse
Meie alla einamaale.

18.

Lõige laul.

Lõige otsa jõllerkene
Ja otsa jaanekene
Kui ei lõige seie jätan
Seie jätan, Lirgo jüia
Lirgo jüia wõrsu wüia.
Et saaks Kõrsi Korja Kääia,
Mäed saaks taku mängitada
Oued saaks oolte joosta
Kiwid Kiisse kõrgusse üüia. —

(Laulude peal käsid on ka Mõtelda.)

Jutud.

1 Sinialik.

Reste Laiuse mäe peal on üks Tütrekene
Tüma soo ja selle kastel alik, keda rahwas
„Sinialik" õitsab. Rahwas räägib et see alik ilma
põhjata olla.
„Üks kord läksi meie padakene, piska nõõri
otsas, sinialikesse tohedi näha saada kuiläigan
ta on. Padake läks alla nii kaua kui nöör ulatas,
aga põhja ei tuld wasta; wiimaks läi padake

välja tõmatti, oli üks oina pea seal sees: Nüid läti meel pikema mõõriga padakene teist korda siise, välja tõmates oli seal kuldtükk sees, ja sel ütkas alt: „Kuida kolmat kord meel lasete siis tõmbama Teid ennast siise.“ —

II.

Kahwas usub et kuntidele iga aa ta üks rauk taewast ofa jägatakse. —

„Kord jõitnud üks mees talvel külapäewa ajal meda teed kodu poole. Tee jäneb oli ulk unta ja waatand kõik taewa poole. Kui mees neist mõõda joand akand üks unt meke järele jooma, mees waadant tagasi ja näind et üks liha tükk oli taga tema ree ofa peal. Mees läkand selle maha, siis jäand unt koa maha ja akand liha tükki jooma. —

Taewast tuekades on selle undi liha tükk (liha ofa) meke ree peale juht tunud. Kui mees undik oota-mise kohalt mõõda jõi lis. —

III.

„Külm tõbi“ (kall.)

„Nausi etns oli kilmastõbes, ei tahtnud kudagi para-neta. Ema mattles teda lauta lamba jetsi siise ja keelas: „Ole ja jüm nagana, kui keegi sind õitsab

ära ja wasta jüs jaad terwest. Nii pea kui ema ära läks, kuulis etns nalukese aja pärast et ema teda õitsus = „Ants tuufa olet! ma i leia sind ülesse.“ Ants arwas et on ju ema kus õitsab ja wastas: „Siin olen!“ Koht oli külmtõbi kallal. Ants tuli väri-jetes-jetta alt wälla ja läks ema käest küsima mis ta teda õitsut. Ema ei tead jelt midagi.

Nüid pandi etns ahju ja roop ahju suu peale ette ja käsi ei nagane jeista. Natuke aja pärast kuulub Ants: tema weike mees hakab tuppa ja küsib: „Ants! kus obuse põi jed?“ Antsul on meele et peab nagane otsma. Wenna sel aga küsib iseg päris. Wiimaft ütleb etns: „Ütna ei tea!“ ja koke on külmtõbi kallal. Nõnna waewas ta teda mitu aega, kuni wiimaft mustlase kus tas ütsi: „Kui watad „obuse kodu“ tuhka siis wõtta siis joi terwest. Tõbi on ära männes ütelnud. „Nüid läken ära Pärsi poole!“ —

Wanad sõnad.

1. Ära jüs enam koera sööda kui unt karjas.
2. Saada jetta ajale karja ja kannule.
3. Wõta wanema õpetust ära jõu tema ofa
4. Hea kis õpi tandsib, pahem kis poisal jeisab.
5. Jüll iem õpab, ei löö ei lõka, ilma wiisdameta elab.
6. Ei usi uus kaub, wait tandsib kõis koht.

7. Ega ja sõna situ, kukku kükkida.
8. Oma kära, oma koer.
9. Kiis koera saba kergitab kui koer ise.
10. Kiis purjalga pulma viib, ehk vagli varrule.
11. Armsam on oma ema viis kui võera võõbi.
12. Oma küüter ajab. —
13. Parem karta kui kahe silma. —
14. Ühesja ametid, kümnes mälu. —
15. Pill tuleb pikka ilu jäneda. —
16. Magaja kogi suhu ei joosa iis. —
17. Kiis ilu koera saab, saab koa ilu saba.
18. Ole ei jõnni ammustada. —
19. Ennem saab küla küllast kui naja ööst. —
20. Ära enne vana koera situ, kui uus valmis. —
21. Küll peab põrsa kuhnima ajab. —
22. Hää õpab sandi lugema. —

Mõistujõnad.

1. Pill pinu taga, torud toa taga. — { Vaine käima
2. Pill sant oodata { peal. —
3. Talje vaine / kiis surga nagi vastama tahab. —
4. Sain kiiwarboid / Sitt ema tõrdud koiku.
5. Alles kõõtri jead jõõmata / On leerimata. —

6. Talk on sea saba sirge. / Ta on koeristud. —
7. Sellel on kuulu pudel käes. / On mehele kuulutud. —
8. Juba kõrvad wäristatud. — / On norjas käidud.
9. Kontnõeras. — / Talma kutsutud nõeras. —
10. Lõpulino — / Kes pulma wõtte ehk akna taga on —
11. Tiiga tand, nokastand — pealdões — on jõnnis.
Tais kui kaua — Lakekoer — Lakeart. — / Jõõdikunimed.

Tähendus: Kõik need eespool olevad „mõistujõnad“ kui ka „Mõistujõnad“ on enamiste alati jõnsi. Talarahwa-juwa proowigi tahtis.

— Jõõgineb! —

Laiuse kihelkonnast. Saatnud J. Remmelg.
(5x).

Saadud 18 10/I 95. pag. 191.

Kõrgesti austatud Härra!

Saadan wiiel korda Teile, jälle just saadud wana Wõrukeelt. Londan ette panna ikka weel kaala, kui need Teie juures siis kõikuwad wastu wõõrsõnu leiawad kui Teie maalest, siis on rõõm seda weidgi waeva näha kui teada on et see naturenegi teadusse tulu saadab. — Kirja wigade pärast ei kaaka ma midagi räkendama, sest need Teie juba minu Kirjade Kohta teinewad on.

Praegu kui meid nüüdsi õpetan Tuwaste mulle üks pasun „Wana Wõnelt" saadetas - Teie pool. Ma võõn on ülemaalt suurt da ei wõinud oodata et see weidene waew waeva wana Wõlelt, minu poolt Teie juures nüüdsuni leida nüüd ja kinga Teie saatmist kõrwalab. „Wana Kannelt" lugedes tõuseb wanaaeg-mõõdus-da minulgi peadtuba Kõrgemale Tähtsis on palt nõda, kuda wanad laulud igal poolt, igas Kihelkonnas, olgu Laiusel

i

Kolgas ikk Stumaal ikke tavlejad on.
Naitab noga olevat ilus. Jõik ilk kastlos te
mag, vander tanud ja laulejt õpetanud. —
Tahat Tänur Teile selle kalli maaga ta
kinoitada eest. Jumal aidaku Teid ka selle
aastal selles raskes ja tähtsas tadujs tõis-

Armas Taadas; Teie tänuline

Laiuse k. Reonvere
jon. K. 6 p. 1895.

L. Kenimees

Saadan siin juures olevat kolmand kõne
Teile, ütles vana naine. Ja on P. Põlamaalt Kõi
maanda poolt välja antud raha, mis temale te
mitte tõhi. Ma sain teda üks aga kaart ka
poeg nun ka. ei ole ei ühtegi, ema on tahe
eest üks rubla maksnud ja selle jõuab tõenäo
ja poeg ei oskest ja surnud peale. Tahe pea
olevat siin kaua 3 korda käinud, aga ei ole
ikk juures. Elutegevat, 6 maad olla pisimus. Mõ
raamat, ja tema tähtsed ei mitte ühegi mõ
aasta eest siin pole ära käinud. 1886 on selle
„Virulase“ 29 nr. kirjutud ja selle pärast ei ole
häbi maksa selle eest kaotamise pärast. — Kõik
„ vana naine on jäänd Teie ustavaks —

Jõe Jaan.

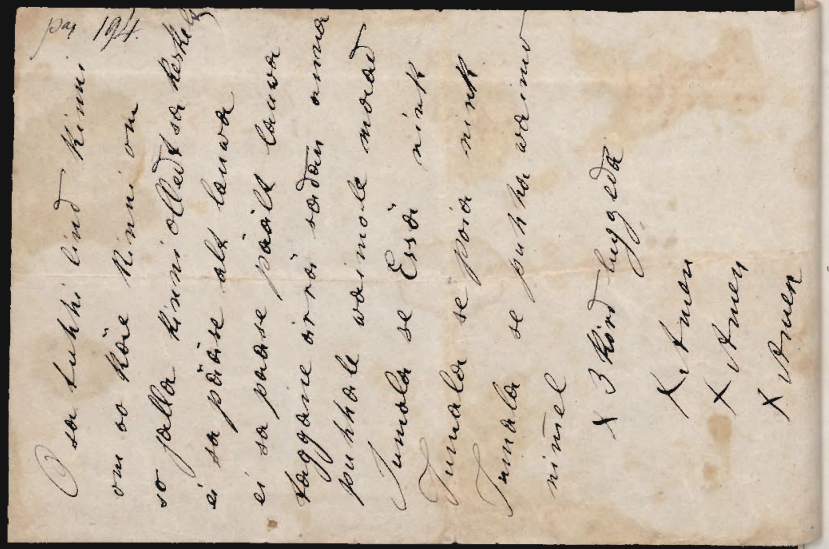

jaan. 195.

V 1. Laulud.

1.

Laalik oli minu isake,
Laalik oli minu emake.
Laalikud olid poolt wennad
Sõna wõtjad sõsarad
Laalik peab minuslikt joonma. (Woonma)
Wäe mind kuuleb laalewada,
Laalewada luulewada:
See mõtleb ilula elama,
Lusti rõõmu olema:
See põle lustar leinad tõõda,
Ega waene nainud waewa.
See on jeadelnud jõnuda,
Pannud paari palwe eda
Lahutanud laulusõde. —
Ma laalan läbi murede
Läbi leinatse südame
Läbi hoole ohkatelles.
Sem laalab südamest,
Silmad wetta weeretawad,

1.

Kulmud kurdawad mõlemad. —
Tõle lõi pange wetta,
Teine pale teise pange:
Siis said jõed jookjemoie,
Allikad awunemoie. —
Seitse soda sitgeda,
Kahesja kala mereda
Ühesja awa jõgeda
Kümme kalina allikada. —
Kalt sai wetta meie te juwa,
Kõige külla karja juwa,
Mõisina koorte juwa,
Wald soi joota woorsuseisi: —
Kõik meem sõma meesta
Kulma kulla tilkatesta. —

---

2. Peretütar.

Oh seda ennista eluda,
Rõumist kasu põlwekesta:
Kui olin ja kodusa,
Weerin wenna põrmantulla,
Weerin kui muna murula
Weerin kui kana kesala
Õnnekene alla õue. —
Kui olin ja kodusa,
Siis sai süia kõõgisagi
Sala süia saanusagi
alati jo sidusagi. —
Kui wüdi äia kodusse
Siis saab nutta kõõgisagi
Sala nutta saanusagi
alati jo sidusagi
Kahe wõõra kambrisagi —
Mull põld meesi mekeline
Kaos ei kaela armuline.

---

3. Sõrgajate laul.

Ajuge õide peale
Katge põlen seewa peale
Põimnake õed õeste
Winnake wõlla päraste
Lastke käia kõrsi kätta
Weerda wõõsi sõrmeste. —
Wõis jo wõõsita woatale

Kuus jo Kulla kombeelta. —
— — — Nõnna nägus' neiu töö
Nõnna Kuulus' Kulla töö:
Kui on pinda piima peal
Wiharoohtu wiina peal
Õlle kõrs' oli õlle peal
Nõnna nägus' neiu töö
Nõnna kuulus' Kulla töö. —

(Sõnad wahele laulda
" õigaste, kõigaste ").

W 4. Küge laul. —

Küge tajad ellad wennad,
Küge tajad Kullakesed:
Arge kurjast küüatage
Wiha pärast weeretage.
Ma olen kiiri kartemaie
Wiha leht wärsemaie. —
Kiri jee neidu maha kukub,
Kiu jüd' makjab neiu noore?
Ots tall makjab Tärnu linna
Pennad juured Riia linna.

Põlved jo Põltsama linna,
Jalad walged Walga linna. —
Kümme tüdrukud külasta,
Üheksa üle Tänawa:
Needer tohtind kügel tulla:
Kardiwad kullad kukkuma (kuluma)
Ode elmed äeruma —
Heil on kodu kulla seppad,
Oue all õbeda sepad,
Wainu all wase walajad,
Sõrmikul Sõle sepad. —
— — — Kõla noiset eidekesed
Tooge kanad, tooge munad
Tooge linnud testa jalad
Tooge pardid paari tiita. —

---

5. Alwa poisile. —

Ennem mõga kiwi juures
Kiwi juures kannu juures;
Kui sel kurja poisi juures:
Kiwi ei akka kiskuma,
Kand ei akka katsuma,
Põis on kiwi puu sisma. —

Päevem on paeksil magada,
Laheteem on ahju peäla,
Tuli seal kuerja poisi juures.

---

6. Orja palka.

Peremees õbe kübara,
Perenaine kuldas krooni:
Aitas ei maksa orja waewa,
Orja waewa waese waewa, —
Tüllsa rõnnid taewaasta
Kanga nuut sull kaendelasta
Tuli norpum pikka pihusta
Suga otseti õlala.
Õigu tellas, õigatellas:
Sale oori wõta oma,
Päiwiline pääwa palka,
Waeng wõta suure waka!
Sis sull wasta waidlesse:
Ei mäna taha taewasta,
Kui ei maksnud seäld maala,
Kas oli maksa õigusta. —
Kusta nu iga imesid
Kusta nau mere walasid. —

Oma ärgade eesta,
Oma wersade wahela. —

---

7. Wigaselle. —

Sust on minna lonkaselle,
Kena käia kerjajelle,
Weel ülem üks jalake,
Ei teda sõlmi ta sõjale,
Ei teda wõrwita wakkaje,
Ega panda pannipu kandma,
Kena tompsu tõs teenale. —

---

8. Alwad.

Kõlm on alba ilma peal,
Üks on poeg mis ijatu
Teine tütar mis emata,
Kõlmas alba Eesti naine. —
— Kussan kurbade kodu poisi
Waesta last te warja pairs?
Kus on tuul jo toa teinud
Weli palgid weeretanud
Sadu seinad sammeltanud.

Kus oli ees anfesta
Wikerkaar oli katuserta.
Pääw oli ahenteista. —
— Teesfile feest nägema
Feest on jüdila feotud,
Pealt on pandud pandela
Õbe nöörid feina peale. —

---

9. Kadunud aned.

Kiva mu aned kadufid
Maha mu marjad fedafid. —
Üles mu aned otfiti
Ja maaft marjad nopiti:
Kumeroo ta Kluftiruft
Kaharoo ta Kaafikuft,
Ani paksufta pajuffa.
Siis jäfin otjad otfima
Pääwiffed peaftma parti
Oi ei ohand otfida
Pääwiffe peaffa parti.
Läffin ja otfima.
Läffin otfma mõjaa
Tootmull alla annelija

Ja padja peale panneli,
Tool oli ane jaare kuuft,
Tadi pardi fulgedaft. —

---

10. Söömed.

Ma pöld roodu jöömata
Talu taas ei jöo mata. —
Liha been jäi lõunaalle,
Ani praad jäi ohja peale,
Tardi praad jäi panni peale. —
— — — Palju jöob jöodetaw
Palju jöob jöodetaw. —

---

11. Wangiwalb.

Oh fedа piirka Piibe walola,
Pallid ta Raviwe walola!
Leede wallda wangi wallda,
Lee wallda Liberi walloda
Kiwi piitfal nehte pakfetaffe,
Ja witfal jalid wiaffe,
Joru pilleil tuulataffe. —

---

12. Odraja Kaer.

Oh ſa odra okas perſſe
Oh ja Kaera Karwa jalga
Tüi ſind pikud pillatoſſe,
Ramalikud Kallatoſſe,
Orgu ſulle oſſitoſſe
Nõdukt maad nõuetoſſe.
Odra loikata õela,
Kaera loikata Kasvola,
Odrakt ſaab õlu punane,
Kaerakt Kanna magusa.

---

13. Õpartuſe aastal.

Neitſikene noorukene
Mis ſa mullu mullel kulnud,
Tüi Käiſid Kaſud järele.
Wiied Kümnised nüinatorbid
Sadanded ſaia Kakud,
Tüi jõeſid jõed õlutta (õlleda)
Wäljad järved mäevelida (weavelida)
Nüid tuli juuri ſoema
Käsa ſelle aastaga.
Nüid on noorgu noored mehed.

Kurwad Kõrged Kübarad.
Külm on wõtnud külis-odrad,
Wälk on wõtnud wäli odrad,
Ei ſa poſſid pulme Teha,
Wanad mehed warrusi.

14.

Joodiku naine

Oh mina waene, mis mina Lähſin
Joodiku mehele
Joodikul ma nälga näinud
Ei ſa enam Laagi.
Ei anna kaua Kähelda,
Tühi Kõht ei Kõrgi tõta.
Ei ole Kõhus Kõnekeſt,
Kaos maja warrekeſt.
Tühi Kook tuli kaluſt,
Ja nälg aab lapſe wargaks
Oekeſed ellakeſed!
Tühjad lapſed, linnu rahed!
Oma jorſke joomatsile
Käi ja Kõrtſi Käimaille.

Jõudi kul ei ole raha
Kõrtsis käial kopikaid,
Tibu on jäänud teepeale
Kopika kõrtsi lauspeale.,
— Sui on seltsu wiina poole
Jalad kõwerad kõrtsi poole. ——

15.

Wiinale.

Wiinakene, wennakene,
Õllekene, õunukene,
Kalja kene kaimukene,
Sellel sinust küllalt saab?
Küllalt saab ja jällegi jääb.
Kui saab alla musta mulla
Walge laudse wahele,
Kena kesta kesikule. —
Kui wiaka kaikku poole
Jalad ees pea pärale. —
Gorme wiina kui me wõime
Sõime saia kui me soame. ——

16.

Karjalsed ja näljalsed. —
— Karjalsel on karja pälve:
Teised jõõwad teista korda
Kõdu ramwas kolmat korda,
Karjane ilma iwata. —
Ma olen oja kulkenud
Waene lapsi wandunud. —
Mis wiga wilus elada (Mis wiga wiwa)
Karju karjas karata. —
Karjas saab siia angerjaid
Ja wiwas siia wingerjaid. —
— Wiru mees wilja punni
Karju mees ogani pennu,
Sõna aga punni poisisse. —

17.

Jaanikene, kaanikene, (Jaanikene kõaanikene)
Anna mu aus kaaslaje. — Laiska mundas
Pane puna palgesse,
Ma lään mesile mekele,
Teista korda noorikust ta, —

Jaanikene, noanikene, (Joenikene j
Tee mull[e] [s]alga Joanikene. — (Joenikene
Joan tegi joani [s]alusse
Kürje-kärje kuusikusse
Mürje-märje männikusse
Iga lauba löi ta laastu,
Iga kuu tegi kodara. —
Siis tai [s]alga Joan waatsid,
Siis kaljus-neiud mõistelema:
Õlle ööd olekse
Mis on Joanile maja? (Tarvis)
Hobuseid ja rangisid
Loomasid ja ohjasid. —
Kuus kulla kärpa[s]t
Seitse särje [s]apikest,
Kahesse kori märada
Ükesse sea [s]oosta
Kümne kümni nuiaraksu [s]a. —
Hobu joovseb ohja kõttu
Peenike piitsa tõttu. —

18.

Neli naitsid peseva
Ja kolm on noorta noorikuda.

Tuba kuuda nurgaks
Ahi alga palgaks
Kibu nutab nuustikuid
Tuhkad leer põlevad
Tulbid tules kuus melevad
Tillukene Terapeene
Pisikene, peenikene
Tule meie Kulaje!
Waatame meie wanu ajast,
Nõustik ei kao nurga pealt
Seebi Tiik seina pealt. —

19.

Päikene poisikene
Annid aega ehtides kaswades
Anna aega ehtides:
Teine käsi mull kindaga
Teine käsi mull rõngaga —
Pein särk jäärd pehmata
Pein kindad tegemata. —
Mees taab ilusaid riideid
Iga pääw peeneid särke
Iga nädal neljä [s]uska. —
Wiime millad wirga katke

Takud targa noise kätte
Wisst ei wõtsid mille kätte
Tark ei taksa tarabutsta —
— Tärt oli kärme kedrama
Ja wooras wokki tollama.
Üks sein sõle aastad
Üks kuinas kümme nädalad
Kis wiidi kangas kaja maale
Tüloss karjatõd koowad
Ja õitsekised õien taewad. —

20. Lesk naine

Olen waene lesse naine:
Kellal kurdan kurwad meeled,
Tõllel aigõd alatsen?
Kurdan kullan kaupmehelle
Alatsen angerwaskatelle,
Mutan noorele rohule. —

21. Litsi lapse kiigutaja

Mitu meest la mind on teinud
Mitu sõkka mind sõgatud

Ma mees on maadetawad.
Üks oma õhtenga ja (oma oma õhtega ja)
Mina kümmnes kiigutaja
Litsi lapse kiigutaja.

22. Pere naine

Perenaise pesu paksu,
Seo laha kuiwõsõi,
Aida waket käiesõpi,
Andis mulle seeni kiwa,
Mina seened seina wasta
Perenaise pesu wasta. —
on ka wanalaul? — Perenaine pesu paksu,
Pani mulle silku kaussi,
Saadis mind sõjates teole. —
Mina silku soimama:
Kes wilk terawine
Mis sa mesut wälla tulid
Perenaine oleks mane
Mulle wõid sina eest. —

23. Pere mehele.

Pere mees, peremehe,
Oh mul õrjõsida.

Tule uuji polgaeji
Leis uuji aiwaeji
Oljas on minu wasta
Nõna on minu nõudes. —

---

24. Tiiri peofuske
Tiiri, paari peofuske
Tiiri, lõõri lõõre
Kus'ge kullast pelg on?
Toa taga tamme oljas:
Kus'ge tamm ije jäi?
Wana mees roius tamme maha,
Kus'ge wana mees ije jäi?
Wana mees läks jõnnukulle
Kus'ge jõnnik ije jäi?
Nõna sibas jõnniska
Kus'ge jõnnik ije jäi?
Kulle murdis nõna ära
Kus'ge kuld ije jäi?
Kuld lendas pilliskirkku
Kus'ge pilliskirk ije jäi
Wikad nitsis pilliskirku
Kus'ge wikat ije jäi
Wikat läks kiwisse.

Kus'ge kiwi ije jäi?
Kiwi weeres mende.
Kus'ge mees ije jäi?
Must ärg kuipas mere ära.
Kus'ge must ärg ije jäi?
Karu murdis must'ta ärja. (Pärja)
Kus'ge karu ije jäi?
Karu läks Reiga.
Rand sõtsitega, nuu pulkadega,
Sittajuuksatega. —

II. Koine käänud.
(rahwa jõcud)

1. Kanneb kui Jumet (on kange kaupleja)
Ta on ropp kui jiga.
Ta on nii laisk et ajeb. (kõige mustawimane)
Ta on karwal kui Rebane.
Aro just nagu Jänes. —
2. Rõimise pärnta: Sai pekka, kuld pekkeli,
Sai parwida, ommi nõna peale
Kuld soogi ti (palgi) sai lipsida (wõhe)

Kull wennel tadi, - Jai wiljutaw, —
Pehi punoja pükji, — ta jai kolseida
kui koer, - Jai pelämawida, - kull õkutab
III. Ajna mije kohta: (Supp) Lõw mürama,
on mures tänd (ajnem) on lõjanda
lähnd (libetaxa lähnd) akkab pihwitama
(kaskab nädenama). —

III. Wõanad jõnad —

1. Õja wõi, Widewik ja will kännas, Jus Jus-
aeg ja Juurlek. —
2. Kull koer koera tunneb
3. ühes öö ühakja poega
4. Ega ajnes kiwa kanda möödä käi
5. Jada jõmab kotelt, ühed mustad mõle

IV. Jutt.

Üks kord läind üks oolas perenaine majja
(h)aina noale ja wõt weiske lapse kodust
kaa üles: Metsas. läind ta palakast (kiwi
ülli ja pand lapse jinna jüse pärsuka.

Kui ta käreda pääwa käes kabelast looja
koorutand, tulek tall korraga meele et
temal täna roda waja leiba ära. Ta kart
et leib wäga aegsest lähneb ja wiljand kohe
reha maha ja joost kärmest kodu, aga
enese tand lapse älli jesse (h)aina noale.
Rodu, kui tal juba leib jõlwatud ja ahi
küdend, tulb tal meele: kus laps on.
Ta jäti leiwa tegemise ikka kedaja lapse
ja jooss aina noale last wõtama.
Kui ta älli liigi joand kuuld ta natuke
eemalt juba älli wiba kiikumise ja
üks (h)eal laulab: „Aiu, aiu, kuspu kuspu!
(h)oian (h)oolsa naise hiitart, kogema-
ta metsa jäätu, aiu, aiu, kuspu, kuspu!"
Naine arwand et mõni karjalaps met-
sast, tema tütrikest kiigutab (kiigutaja
on tedand) ja läind julgest jinna.
Kui ta älli jinna joand, kohkund ta wäga
ära, kui kedagi kiigutajad jes ei ole näind.
Lapsel old ilusad kull keed kaela pantud
ja magand ja magusast. Naine wõt
lapse ja läind koju leiba tegema. —
Seje talu perenaine, kell koa soieke

lapse oli, aga laiskusele päratt meloji sinna –
moale ei ole läinud, – joant jeda kuuleb.
Jõuka wõi ka omalapse ja wõõrad metsa
pand ei ina moale alli käskuma ja tuld
ja kodu. Naturese oja päratt läind jälle
woatama. Kas on kuld käes kaelas –
kui ta metsa, alli ei ei joanud, kuulsi ta
ühte koredad eal laulma: „Aim, aim, kuss
kuss!“ Aim, laiska naise tütar, meelega sind
metsa jõõi. Kogemata juoma jäid.“ –
Suure ehma tulega jooksi naine alli jutu
ei ole seal kedagi kägatajat näind, mu
kui lapse oli juoksud ja nõuk ütle –
Hiiumaa wõt maine lapse ja läinud
mutes-tõõde. ——

Jõhvi Jaan: Kas jeab neude nimeji (nimed
Kalle Kõõsi laulud kirjutatud, Korjaja ka
juures käinud sõlet andma? on neid kuu
jiis joadan Kalevi Kord, laulejate ja
ette ütlejate nimed. –

J. Hommeg.

Saadetujate lisaks.

Maka jäätud proua.

1. Teid mees mikk minu maha jätsid
Ilma süüta ära pölg, sid
(Kuula) Kalla Lüdja juku pärast
Kalla juure mak pärast
Kihel Konna Keelte pärast.
Kiwid raamud kokku lähevad
Eks meil wõivad jov paar joota.
Kuula naised ütlesed:
Olikam olnud, kogem rohud
Suitsetagem juurel reedel
Juurelreedel, neljapäeval. –

---

2. Jätku.

Wõi pikka piima jätku
Agan tulen lühma jätku
Naeva Koova Kalla jätku
Jahk oli Kubatsa jätku.
— — Jahk oli tooted kuevalta.

Wiha rohtu Wiburist̃a.
Olgu olla jäägu jälle
Olgu olla ommerag̃i
Tulewaks̃i weedreks̃i
Jõuda piksest̃a pühist̃a
Nagi õnne õhtarast̃a —

---

3. Kukkegene, kanakene.

Kukkekene kanakene
Tõnne jõuame sidlima.
Kukk leidis kuusikust kulla tera.
Kana kaskikust kaera tera
Tõnnu pakaka peale
Weeretame wesiki alla
Tõine teo õlutа.
Kuna koor oli weeru kätel
Wana wiigi oli wirde täna.
Tulgume kuue wõerastа
Tõlle naise noaberistа
Kuroa oli kuri laolemaie
Kelle naine naeromaie, —

Kanawara
Laiuse kihelkonnast.

(IX)

Wõtse kirjutanud J. Riomar, endine kooliõp. Laiusel ja Kursis, nüüd Peterburis.

Saadud $18\frac{6}{IV}95$.

Autud.

Laiuse mõrrakens. (Schloß-Laiuse vallas.)

1. Laari Ants.

Mõne aja ëëst[1] elas üks noormëës[2] üksjuku metsa talus ömeliku abielu. Aga ijamuu pika kohuste täitmise pärast pidi ta omast armsast abikaasast, kellega ta lühikest aega oli ühes eland, lahkuma ning soldatiks minema. Mõni hmn pärast Andsu, nõndap meie nimi oli, ääninemist sündisid tema noore naese kaksikud poeglapsed. Ei olnd sel aal väel postitalitust, ega mõistetud suurt kirjutada; selleşt see'p siis tulegi, et Ants kaduşşt juhtuşşt kunagi ei suanud. Kapsutsejad kasvasid eldel oma vanel peistetsi ja olid mõne vasta järele. Tublidest noortest meestest saigund.

1) ë : väägitadse ku e ja i vahe.
2) õ : " " o . u "

Oma juhtustas neile lagedaste nende ijaga, kes
nemad iialgi ei pidand näha suama, sest et ka
korral mehed elust aast kroonu teenistuse vii
di. Seal tõusis Kõrs tõesündind poja vinnas lõp
mata igatsus oma ise järele, keda ta tõeste
pidi näha suama. Sellepärast võttis ta rõõst
välja rämata ja oma ijaga ülesse otsida.
Sõna jättis oma emaga ja vennaga jumalaga
pani ühe kluesi sisse pukast vett ja ütles
vennale: „Kui see vesi kluesi sees punaseks
läheb, siis ära oota mind enam tagasi!" Aeg
oli temal omasteks lahkuda, valeus taanisse kõik
kohta maha jätta, kus ta nii õnnelikult oli
elanud. Ta pidi minema. Aga kõhu? Kos ob
tema ija? Seda ei teadnud ta sugugi. Aga aeg
rändas ta mööda maailma ümber, mitt kõik
asjata. Kord jõudus ta ühte suure metsa, kohu
ta ära eksis. Kauaks uskumiseks järele jõudus
ta viimaks ühe madala maja juure, kelle
ukse ees vakkene väll mehekene seisis, keda
lahkeste vastu võttis ja temale öömaja pak
kus. Rõõmsa meelega jäi Kõri sinna.

Kui ta teisel ommikul minema aitas, kirjis
vanakene temale käärid mispärast ta reisib. Seal
selgitas Kõri asjaolu ära. Vanakene lausus:
„Ma näen, et su reis sinu rohkeste väljatarvo
on, sellepärast tahan ma su vaeva väheneda
ta ja sulle ühe obuse kinkida, kellega ja
jõudsasti edasi võid sõuda. Sellepeale viis
vanamees Kõri talli, kus rohkeste obuseid oli
ja ütles temale: „Valitse endale siit üks obune
välja!" Kui Kõri mitmed obused oli läbi vaata
nud, siis johtus ta taha talli nurka ühe ilusa
obuse juurde, kes temale vasta irmus. Seal üt
les vanamees: „See obune on sinu jaoks, võta
ja sõida temaga! Ära annan aga sulle veel ühe
peiga; kui ja sellega obusk lööd, siis tõuseb ta kõr
gesse ilma ja kannab sind, kohu sa tahad. Need
on õhuobused ja mina ise olen õhuvalitseja."
Kõri tänas ja läks. Kui ta selle obusega oli mõn
da aega ümber kihutand, jõudis ta viimaks
senna linna, kus kuningas elas ja akas ühe
kindrali juure teenistusse. Kindral pidas te
maga palju lugu, sest et ta truu ja ausa teenija

oli. Ühel ommikul oli kindral väga kurb, aka
kõrest ää minema, tahtis aga enne seda kü
ga veel mõnda sõna kõnelda. Sõri mängas kü
rali kroptirst ja küsis, mispärast tema ära n
da kurb oli. Kindral ütles: „Siin meie meres e
ümmus meremeestas, merekurat, kes iga was
nõuab, et temale üks ilus tüdruk saab antu
kui tema soovi täita ei tahta, siis ähvardab t
meie linna ää rikata. Tänavode nõuab ta ka
ninga tütart. Sellepärast on kõik linn kurvas
sõnumid ja kuningas võttab sellele surmat maks
kes tema tütre ää päästab. Nende sõnadega
läks kindral kuninga juure, kelle tna kõik
teised surnud mehed olid kokku lainud nõnu pi
ma, teda kuninga tütart päästa. Aga ehk
küll palju ei reageiti, ei võidud õnnetuj mi
gi parata. Kuninga tütar viidi mere äärde üh
kivi otsa, kus ta üksinda pidi, kuni merekur
teda ää pidi viima. Seina lähedale männi k
oli aga üks nõor kindral, kes teda väga ar
tas, enneast ää peitud, sest ta tahtis näha s
da, mis kuninga tütrega pidi sündima.

Kaua mõtles sõri kaua jäele, kas tema kunin
ga tütri päästmiseks midagi ei või teha. Vii
mast võttis ta õnnetuj nõusk mere kaldale
minna ja vaadata, mis seal sündima pidi.
Kohe tõi ta oma obuse tallist välja, taras selga
ja läi teda pitsaga. Obune läuks kõrgesse üles
ja kandis teda pilvede juures üsnale mere
kaldale, kus kuninga tütar kivi otsas istus ja
nuttis. Sõna lasks ta ennast maha. Sõri
kuninga tütar seda nägi, mõtles ta, et üks
ea vaim teda päästma tuli. Sõri ei kõnelend
tenaga aga mitte sõnagi. Ei olnudgi kaua oo
ta, seal akas meri kohisema ja mäsjama
ning kolme peaga kurat tuli vee pealt ja
ütles kolda ealeza:
„Kes sa oled?"
„Kes sa oled?"
„No kas tahad võitlema akata?"
„Liks kõik!"
„Puhu siis plats puhtast!"
„Puhu sa enne!"
Merekurat puhus ilusa tasase liiva platsi:

Nüri aga puhus ülgarsa vaskiise plaatsi:
Seal rääkis merekuraat Nüri nimmest kiimi ja
läi ta üle jala vaese juure. Nüri aga kaas rutu
välla ja läi teda põlvist pidi juure. Mere
kurat ronis välla ja läi Nüri kua põlvist pi
di juure. Nüri tuli jälle välla ja läi teda tei
korda kaelast pidi juure, võttis juu oma mõ
ga ja raius tema pead otst ää, tõstis selle
juure suure kivi, kelle ots tuuinga tüdrul is tu
oma juurde ninaga ülesse, pani pead kivi alle
ja lasks kivi peale. Peale selle ütles ta jõud
kangemata oma oboose, kaas selga, läi pitsaga
ning kadus kõrgesse tuuinga tüdrul silmist ää.
Seda nuatas noor kuldral imestamnes pun
otst. Kui kõik vagasest jäi, tuli ta maha, läk
tuuinga tüdrul juure ning ütles: „Kui kodu
lähme, juus pead üttleme, et mina juud ää pääst
tuuinga tüdrul aga tostes: „Seda võin ma teda
öelda, mis tõsi ei ole!“ Seal ütles kuldral: „Ei
ja seda mulle vandega ei luba, juus tapan ma
juud juba koke ää!“ Seal ei võind tuuinga
tüdrul muud, kui pidi lubama. Kuldral läi

muidugi koke juure aua juuk tõstetud.
Aga rõõm ei kestnd kaua. Peagi pääsal tuli
jällegi käik, et tuuinga tüdrul peaks aal pidi
mere kaldal olema. Nüüd juadeti aga tema
päevasama noor kuldral rõkes, kes teda elk jälle
peasta võis. Nüri oli aga kua jellest asjast kuul-
da juanud, jõudis oma õhuobuse jellas jälle
kõrgest taeva alt merekaldale tuuinga tüdri
juure, kelle rõõm teda näkes ütlemata suur
oli. Kuldral oli aga jälle mänui otsa ronimas.
Pea akas ka meri imestast mässama ja vee
pinda ilmus tuue peaga merekurat, kes kol-
dal ärtel küsendas:
„Kes sa oled?“
„Kes sa oled?“
„No kas tahad võitlema akata!“
„Üks kõik!“
„Puhu juus plaats puhtaks!“
„Puhu sa ainne!“
„Merekurat puhus koke vaskiise plaatsi.
Nüri aga puhus peale selle õhedase plaatsi:
Seal rääkis merekurat Nüri nimmest kiimi ja

löi teda põlvist suudik sisse. Suri aga tõusis
üles ja löi ta rõhtsuist suudik sisse. Meeleheit
kiskus ennast välla ja löi Suri kus rõhtsuist
suudik sisse. See aga tõusis üles ja löi meele
ta kaelast suudik sisse; võttis siis oma mõõ
ja raiges tema pead otsast ää, tõstis suure pea
naga sellejama kivi üles, kus pead endiste
peade juure ja lasgis kivi oma kohta tagasi
Pääle selle võttes ta oma obuse, löi pitsaga mõ
läks endisel viisil kodu tagasi: Nüüd tuli kiv
ral männi otsst maha, läks tuuinga tütri juu
ja lasgis jälle randega tõusta, et tema ta
pealtsi oli: Muidugi oli nõõm tahe nõrna suud
kivi kindral tuuinga tütri terveks tooda veis.
Aga tolmandamal päeval tuli tolmas käsk, et k
uuinga tütar jälle peidi meeletuldal olema. Sinna
sest mõeista, et kindral jälle tuuinga tütriga üh
suudeli. — Suri aga, kes seda tundis sai, läks o
õhuobuseza jälle meeletuldale tuuinga tütri juu
andis oma obuse selle tagasi ja ütles: „Oia nüü
obust tuuns, nüüd tuleb juur võitlemine!“
Meri akas liikuma, lained koledaste tohuna.

Seaga ilmus veel pinda taheteistkümne peaga meele
turat, kes uusst ja hõbest tabitungijal ialel
õiskas:
„Kes ja oled?“
„Kes ja oled?“
„No kas tahad võitlema akata?“
„Liks kõik!“
„Suhu siis plats puhtast!“
„Suhu ja enne!“
„Meeturat puhus kohe õhedase platsi.
Suri puhus aga peale selle tuhase platsi.
Seega riskaja tõmbas meeturat suri ninnust
tuuni ja löi ta rõhtsuist suudik võitlemise
platsi sisse. Suri tõusis üles ja löi ta kohe
kaelast suudik sisse; siis võttis ta mõega ja
raiges sellega ta pead otsst ää, tõstis suure
ninaga kivi, selle all endiste pead olid, üles, viisas
need pead veel juure ning lasgis kivi jälle oma
kohale langeda. Sellest võitlemisest oli aga Suri oma
pahema käe sisse suure vuava suunud. Tuuninga
tütar tõmmas oma sidi väti paoleft; poole
jättis omale, poolega sidas vuava tuuni. Suri

See sündinud oli, läkitis Jüri oma õhuobuse selle
kõrde tagasi. Kõrd tundis ta ennast nõnna vä
sinud olevat, et ta magada tahtis. Tema kirjuta
oma sängi päitse peale õige suure tähtedega:
„Kes minu enne kõige pääva magamast üles
aab, see peab surema.“ – Aga Jüri ää läks, ku
kindral mäenni otsi, tõs ta vaejal oli, maha,
lasis kuninga tütart surnuga ähvardades tõsta
da, et see teda enese peigiks pidi tunnistama
ning viis ta peale selle kõrd, kus kindral ääreä
mata suure auuga vasta võeti ja kuninga v
mehest nimetati. Nüüd oli aga kuninga tütar õ
netu, ta ei võinud seda iemast iiumest sugugi
armastada, aga mis ta pidi tegema. –
Aga imet! Jüri ta tema silmi näsi, olid nüüd

temale võõra tahtvad. Ralegi nägi ta tema kää
ümber oma poole jüdi. See pidi tema peigiga
olema. Ja kui naad parajaft teda muutsid,
ärkas Jüri üles. Aga sai ta kuninga majasse
viidud ning nimetati kuninga väimeheft, kuna
peetis kindral oma teenistuse palka sai. Siin
läks kua Jüril õnneft oma isada kuudma suada,
seft ta tema isa kuninga õues vahtoli. Õnn ja
vend said kua sinna kutsutud, kos naad üles
koos tänapäävani elavad, kui naad veel ei ole
ää surnud. –

Üleske kirjutatud Saaremaal
Laisi Simst Lauseküla. Haaduse-
res.

2. Sulased õpetused.

Ennemuiste kündis üks mees põllu peal.
Ägakord, kui ta teise vao otsa jõudis, kandis
ta adra tagasi. Tema juures tuli üks all
mehike ja üütles temale: „Mispärast ja tagasi
tulles kina vagu ei aa?“ „Jah, kuda ma aan,“
kostis künnja, „siis pöörab mu adra mulla
teisele poole.“ „Pole viga,“ kostis vanake,

„tagasi tulles pööra liiget (jalakujukas) teise jala
peale, küll siis läheb!"—
Teisel päeval, kui mees jälle kündmas oli, t
ei jõejama all mehike temaga juure ja küsis
„Noh, kuda künniga läheb?" Oh, tänu sulle ei
„jaksa õpetuse eest," kostis künnaja, „töö edeneb
poole jõudsamalt!"—

\+ \+
\+

3 Naene istus kanga ees ja kudas. Tema vijas
juurnuki ükshi parema käega löngadest läbi j
võttis pahemal pool ikka lönga katki. All mehik
tuli temaga juure ja ütles: Mispärast ja pahe-
mal pool ikka lönga katki teed? Viska pahem
käega juurnuk tagasi!"—
Teisel päeval tuli vanake jälle ja küsis: Noh,
kuda läheb kudamisega?" „Ei sina juurt aru ei
oagi, ei parem on," kostis naene. Seal ütles
all mehike: „Et ja tuluspasteft õpetusteft aru
juuda ei taha, peab juure töö ikka tühjem
ja jõuetum olema, kui meie töö!"—

Ühesõnajutustaja Aavi Leitzeni juures
Kaiuse kihelkonnas, Läänemaa kihel-

Vana eest.

1. Kui heinatükki kõdu reesti, siis viiakse malga topp kohe metsa, mis heina nälga tähendas ja mida kõdu tuua ei tohitud.
2. Heina tükjale ei tohitud paanis malku peale panna, vaid pidi alati kas viis, seitse, ühekõla j. n. s. pandama, mindu kui pikne tükja põlema, ehk teiste ütluse järele, sündis lambale ütis ja nalgele kaks palga.
3. Kui heina šõad valmis šai, siis pidi ta viibimata ümbert ringi puhtaks viiskuud saama, mindu sündisivad šaotajale pudiseelsed lapsed.
4. Kui tüdruk mõne meesterahvaga tokkus elas, ilma et lapse oleks saanud, siis lõõdi tema vaadi prundiga mööda perset, ja ta pidi lapse saama.
5. Pimre nõelaga torgati kolm korda pimne riste lindist läbi ja pandi see nõel tüdruku ussandu siise, siis läks sokki.
6. Kui pois mõne tüdrulapse armastust taktis osta poole pöörata, siis kaapis ta kabelis pimna pealmu kammaste küljest kõrtsa ja andis seda

tüdrukule palaja sisse, see mõjus.

7. Kui pois tüdrukut omale tahtis, siis keeles ta ühe tonna ära, nõnda et paljad linud jäävle jäi. Siis võttes ta tonna liiast ühe konksu ja kaegi; kui palaja konksuga tüdrukut tõmbas, siis hakas tüdruk armastama; kui pois enam ei tahtnud, siis liikas kargiga.

8. Kui siga tõrvetadi, siis alustadi kõigk õõsel; peresja võttes põlera õlestiki; kaemtas sellega kolm korda ümber sea, torkas siis tõrvade rahele, ja siis alles võisivad teised tõrvetama hakata.

9. Suipäär oli karja metsa lasknise päev. Perenaesed ajasivad ise karja välja; kingad ja sukad pidid neil jalas olema. Üks väravasse pandi üks kamm maha, millest kari üle aeti. Kui mmm terveks jäi, siis ei olnud karjas kahju kaetud; misugune loom aga mmm puruks astus, see pidi suvel otsa saama. Onamiste tapeti see loom juba aegsasti ära, et kahju eest kaidda. Perenaene pidi karjatsile ühtsel päeval ja lehm pealt üks muna ja sabaraha looma pealt ühe kopika andma. Karjane või oma piiblatsse kas jakepi kolmanda jaksa maa pealt, kuhu lõigatud oksste asemele nist tehti, ülemise otsa sisse auk tehti; elavat kõbedat sisse valati ja prunt peale pandi. Karjane pidi seda keppi alati ümber käes haidma, et karjale kahju ei sünniks. Kui

aeti kõla vainul kahe sinna kulle vahelt läbi.

10. Kui lehm lüpsma hakas, siis keedeti värsket piima ühes tangudega supiks, mille keetmise ajal patta üks kõbepress, kõbevõrmus, sinavõel ja lepakoored pandi. Kui supp valmis oli, siis anti supipakjn kõige ühe kaasadele, siis kõige perele. Kes enne söömad jäi, see läi lusikaga koiksle otsa otte ja üttles, misugune loom koisel aastal pidi sündima, nagu: kauk, päits, punik, kaadik j. n. e.

11. Kui piima välja anti, siis pandi soola sisse; võitegemist ei tohtinud keegi vääras näha, siis ei pidanud või kokku minema.

12. Kui sigise ehte meestesaast külasse tuli, siis pidi see teenijate tüdrukute äpardust tähendama.

13. Kui puid lõhuti, siis pidivad puud täieste ühest ära lahutatud saama, muidu sündivad pumlõhkujale keelekunnad lapsed. (Keel kinni)

14. Neljapäeva õhtul peeti pühaks ega tohtinud tööd teha, muidu pidi suval raskeste muttlema. Kui naised sellel õhtul kedrasivad, siis pidivad lambad ära surema.

15. Seale Mihkli päeva üks nädal algas hingede aeg; siis viidi õhtutel laka otsale liha ja täkki vainude roaks; kommikutel vaadati jäävle, ja kui midagi toidust puudus, oldi vaõmus. Ka kiepinnde alla viidi vainude roaga.

16. Kui prunt esimest korda peie kaudu koodi ja ta
tuppa astudes lakke vaatas, siis oli ta kõrginurga
line ja valitses üle kõige; vaatas ta aga alla, siis
oli ta tasane ja alandlik.
17. Noorpaar pidi esimesil ööl laudas akka peal
magama, et maavili kaaste õnnistaks ja pudu
lojukesed siginekspiad.
18. Kui paktu lõhkimises tüül paku siisse jäeti, siis
pidi lõhkujal keel suures kammasti rahele jääma.
19. Kui piim õiges korras ei olnud, siis uputi, et
nõiutud oli. Siis katsuti sellle inimese käest,
kelle teeks nõidumine arvati, vanu riideid,
põletadi ja anti seda tuhka lehmale joogi sees
siisse. Ehk kui arvatud nõid ise senna juhtus
tulema, võeti paraft tema ärakimemiseks, et
alt kolm pere täit mulda, kust ta üle läksja
anti seda kuivatatult lehmale joogi sees siisse.
See pidi aitama.
20. Kui heinaniit otsa lõppes, pidi viimat teravaks
luigatud saama, muidu kiskudasivad lambad
talvel palju.
21. Kui karja hulgast palju loomi ära läppes, siis
macti üks surnud loom karjalauda väravate
alla, ehk kesk õue, ehk mujale, kust loomad
kõige rohkem üle käisivad, siis ei surnud enam.
22. Kandadele anti läbi oherdi augu teri, siis pidi
vad kaaste minema ja ei peatnud pesi ära.

23. Ani- ja kanapojad aeti päraft munast välja
tulekust kolm korda läbi pimeatta ruumi,
siis pidivad kõik priskeste ülesse kasvama.
24. Kui saitma mindi, siis tehti parema jala kamma
ga hobuse jalgade ette viiemnegeline ris ning
öeldi: „Jumal siia Poeg ja pühä Vaim“, siis ei pidanud
selle käigu peal õnnetust juhtuma.
25. Kui hobusel lendra kaigus oli, siis loeti ühe hinga
misega kolm korda isamäe palve hobuse pare
ma kõrva sisse ära, siis pidi terveks saama.
26. Kui laadalt ehk mujalt mis kohume asetaja
kadu taadi, siis aeti ta tagasi pidi kalli nukse
sisse, et loomale midagi kinja ei sünniks.
27. Kui kohume vana kohta tagasi tüdkis, siis toodi
vanast kadust üks kiri, kesendadi sellega kolm
korda vasta päeva hobuse pea ümber, viisati
siis taeree ja anti seda vett hobusele juua; siis
jäi paika pidama.
28. Kui elajas paika ei pidanud, siis võeti tema kül
gest karve, löödi need viiliga lauka seina sisse, mis
avitama pidi.
29. Kui siga kadu ei seisnud, siis anti ühest leiva
tükist igale seale, kes selle õue peal liikus, üks
tükike, mis aitas.
30. Siga tapeti ikka vanal kuul, kus liha tulu suu
rem pidi olema.
31. Kehtpuid raiuti noorel, okaspuid vanal kuul, et
nende tulu suurem oleks.

32. Kui sõgijõel esimene sõja täpeti, siis pandi tema
põrna haolega tähele: oli see õhukene, siis tuli sõe
ja madal talv; oli ta aga pats, siis kõlm ja sõga
talv. Oli põrna esimene ots paksem, siis oli sõgijõe
poolt talv külmem; kui aga tagumine ots paksem
oli, siis oli kevade poolne talv külmem.

33. Pärast viide peske pidi peksja silmad puhtaks peseme
siis ei tohtinud kuiviraim selle inimese kallale, ke
seda peske kandis.

34. Heina kuhja malgaga ei tohtinud kohest küüa, ma
on hakas lemmaja seljas käima.

35. Õlgi laomaalo alla pannes pidi õlese ikka lahti
keidetama (sõlme) muidu ei saanud lehm vaseest
ilmale tuua.

36. Kes jalaga teist läi, selle jalg pidi kauast välja kas
vana.

37. Paskejalgne ei tohtinud kaeve pangest juua, muid
sai lapsel kai suu.

38. Lapse esimene peserveji pidi kuesuust toodes viim
tilgani kuesupangest ära kallatama ja seda käsi
pangas liigutamata tua juurde viidama, et laps
terve saaks.

39. Kui sündinud lapse pakem käsi enne särgi käisse
je pandi, siis sai tema pakema käega.

40. Kui punalgne seleti lähedi, siis läks tüttar kaotaks.

41. Kui tüdruk poisiga kokku elas, ilma et last oleks
saanud, siis läädi ninarõnkaga, millega lauakiu

küsti tuldi, temale kolm korda vastu silmi, siis
sai lapse.

42. Kui taheti, et tüdruk lapse saaks, siis löödi teda
nõsi matkadamise tokiga.

43. Kui prunt õpetaja juure pruutlugema läks, siis
seeti temale veikese lapse mütsi, mille sise piipu
mulda oli pandud, pähe, selles mõttes, et ta
lapsi ei saaks.

44. Kui prunt kirikusse laulatusele läks, siis ei tohti-
nud ta kedagi teretada, muidu oli pärast elu halb.

45. Kui noorpaar tahab, et lapsi ei saa, siis peab prunt
tanutamise ajal raiepaku peal istuma.

46. Kui taheti, et tüdruk lapse saaks, siis võeti kolm
emaremmelgast pulka, viiati need pulgad kocka-
pulma ning löödi pärast nendega tüdrukule palaja
määda perset.

47. Esimese lapse naba ja esimest rinnapiima andi
sellele tüdrukule, keda sohki saada taheti.

48. Kui tüttarlaps taktis mõnda poissi enese järele käi-
ma ja ennast armastama panna, siis andis ta poisile, muidugi vananaese teadusabil, toidu hulgas
sise oma rana särkide küljest välja nuhitud kum-
puhastust ja kaeru; ka korjati kuldi vahtu, mis
see oma lõugadega mõnel õeõnalikul korral
valmistab ning söödeti poisile sisse.

49. Seda kodu minnes ei tohtinud prunt esimesel
korral vaatem, kui kolm suu täit leiba kalja-
aatja peal ära süüa; see tähendas kokku koidmist

ja kullest tulevikus.

50. Kui prunt peiu kodu toodi, siis joaksis peigmehe ema rasku ja viskas nike kapsika vankri või saani otte maha, mille peale prunt astus, et hast hea ja pehme sidamega mini saaks.

51. Pulmaajal antsi lapsiistele kubliste sõna ja sõna mööda soorisivad need väke leiba ja palju lapsi, mo da kardeti.

52. Pärast sündimist koke pandi poeglaps naeste särgi jäzku ja tütarlaps meeste särgi sisse, et tulevikus armastajatest prunditest ja peigmeestest pund poleks.

53. Kui naine enam lapsi ei tahtnud, siis pidi ta kõik veikese lapse riided ja mähkmed ära häritama; u teinud ta seda, siis sigines veel.

54. Tütarlapse esimese pesmise siis ämm välja ja kalle tna otse alla maha, et tütas omal ajal nutta mas välja riidaks.

55. Kui naine tundis, et ta käimapeal oli, siis pani ta meestesärgi selga ja kandis seda lapsesaamiseni, et kui tütarlaps sünnitas, nutta mehele saaks.

56. Kui raskesigasel ajal sõlad paistetasivad, siis nõusi, et ta poeglapse saab. Nõndasamuti nälle sivad ämmad naganaese kõhtu tähele pannes, et kui see pasemalt poolt külgest enam ülesaetud oli, sis poeglaps, kui pahemalt poolt, siis tütarlaps pidi sündima.

57. Kadrinapäeval seedeti sõna pea täis tangu pidru, mida kõik päev söödi. Õuli tüdrukine, siis tere tadi nikte teist lamba moodi määdes, ning võõras pidi ta säälest pidru söömа. Sellest loodeti lamba õnne.

58. Kui noorik tulasse läks ja temale säal sõna anti, siis pidi perenaene temaga nikes söömа, muidu jäivad lehmad ahtaks ja lambad ei lämmi edasi.

59. Kui lõikuse ajal tellelgi laiskajal tõmа ei jees sõna kiri otte tuli, siis tähendas see pulmalauda; veike kiri tähendas pidulauda.

60. Viimast vihku lõikuse lõpul köites, isteksivad tüdrukud tiekiks ajaks vihu peale; kelle aemelt pärast ämblik leiti, see pidi pea mehele saama.

61. Lõikuse lõpul viskasivad tüdrukud oma sirbid vile pahema õla minema ning laulsivad ise: „Sirge, sirge sirbikene, kõrge, kõrge kõverranda, kelle sirp sõn otse jõvab, sellel peigmees tõmmu ostab." Õnneline oli see, kelle sirp kõige kaugema le oli läinud.

62. Õhtusest mürstamisest kerades pandi väga tähele: lõppes see põhja poole, siis tuli talun kevade; läks ta lõu na alla, siis tuli soe kevade.

63. Mürstamise ajal tekti lõukale tuli ülesse, et selle läbi pitse õnnetust ära hoida.

64. Mürstamise ajal pidi igaüks kõrvalisse, hüm dasse nurka pugema; kes akna alla istus, seda

pidi pikne lõõma.

65. Kui mõõtmise ajal kuhjagil majas surnu oli, siis pandi surnu raami alla pada, et surnukeha mustaks minemise eest kaitsta, mõõda pikne pida tegema.

66. Kui pikne hoone põlema lõi, siis ei olnud kustutamise peale mõtteidagi, sest et pikselöödu ainult rõõskpiim pidi kustutama, ja kust seda nõnda palju võtta.

67. Suurtel pöörupäevadel, jõu- ja mikkelipäeval pandi tuult tähele: oli ta lõunast, siis tuli sõe kevade ja sügise; oli ta põhjast, siis külm.

68. Kui kuuse okkad talvel metsas varemine maha langesivad, siis tuli varem kevade; nõnda samuti ümber pöördult.

69. Kui sügisel kured kõrgemalt õõ läksivad, siis tuli külm ja sügav talv; lendasivad nad madalalt, siis ümber pöördult.

70. Suvepäevad pidivad alati talve järele täitma; jõulud ja jaanipäev läksivad ühte. Oli talvel palju sadet, siis oli ka suvi sajune, ja nõnda samuti ümberpöördult.

71. Kajaka sündimist valvati hoolega. Kõke päästi sündimist maeti ta sõõnestu sisse nii, et lauldi vasta päeva ringi kajaka ümber täies: Murule mingu mulitad, arule mingu allid lehmad, kiriskikkude kiigutalled.“ Siis pidi kajakas peiskeste kasvama

Kaubed.

1. Veskese lapse vaigistuseks.

Sõsta, tule kadugse!
Soo saiad sarvilised,
Kõnglid kõke kõrvulised,
Kakked kõke kõorelised,
Mõõleivad meelalised!

2. Ukkustades.

Kõdi tuidi taomingasta,
Minu riided oli vemmelgasta,
Särk oli särje soomustesta,
Püksid püü sulgedesta,
Kasukas kõla nahasta.

3. Hooletu sulane.

Sõristeul järikene
Pegi aia, jättis augu
Kõla sejade sõnda,
Kõla lammaste ladada,
Kõla põrsaste puzeda.

4. Vana sulase kurtmine.

Olin orjast, käisin karjas,
Mis mul palgaks paisatie?
Vana kõntu, kella käela,
Vana nuuma, vangid käela. –

Helpeisvad laulukesed on ülesse
kirjutatud Sõri Tamme Juuli
Lainse kihelkonnas, Raadvere

Kanad arstilised arvamised ja arstimised.

1. Lapse esimese pesuse sisse pandi kõberaka, mis ämmale sai, selles mõttes, et lapse silmad kasti terved saaks.
2. Ristimise ees kuska panivad vaderid kõberaka, mis lapsele head kombad pidi andma.
3. Kui lapse pesemise vesi kenna aetakse, siis löövad lapsele peale pesemise vakud ja riputavad ihu peale.
4. Sulge ei tohitud mitte sulistada, muidu ohatas jun kattu.
5. Kirstu ja kapi ukse vahel ei tohtinud lapse ema mitte sõita, muidu sai lapsele maigutamise kaigus; ja kui laps nõnda kaige oli, siis sai abi, kui laps kirstu ehk kappi luku taha pandi ja ema kolm jun täit leiba kirstu ehk kapi ukse taga ära söi.
6. Kui laps esimest korda sauna viidi, siis antiti ta läbi redeli pulkade korda mööda alt ülesse lavale, et ta kõikjngu nahahaiguste vastu terve saaks. Ülevõlse ajuti; et lapse viimine kõredas sauna leinis kõigi haiguste vastu pidi hea olema, millespärast neid nii palavas leinis viheldi, et nad higi katte ära sõnivad.

7. Kõlli ei tohi mitte kõigutada, kui laps tema sees ei ole, muidu läheb laps rahutumaks, ehk teiste nõtke je jäsele, saab temast lobasuu ja raleeik.

8. Nii kaua, kui ema oma lapsega veel kiriktes ei ol- mud käimed, ei tohtimed tema pälle otse panna, et laps kahja ei saaks.

9. Kui laps väga kõhn ja põdur oli ja kaua aja p- vast kõndima ja kõnelema hakkas, siis ütsiti, et ta üks ära vahetatud laps ehk vändjas on.

10. Lapse mäkkmeid ei tohitud mitte ehapimast pa- ta lasta, muidu jäi lapse kõht haigeks.

11. Kui lapse kõht lahti oli, siis arvati, et see jellest on tulund, et kun lapse perse nartsude peale on paja- med. Abi selle vastu sai: kolmel neljapäeval, kun paistsel õhtul, viidi laps tuca nuka taha, kuhu kuu peale ei paistnud, näidati kuule ühekõla korda lapse perset ning öeldi: "Kuu! kuu pea!" Sädast näidati ühekõla korda pead ning öeldi "Kuu! kuu, kuu perse!" Siis pidi laps terveks saama.

12. Kasvajat ihu külles, nõudaninetatud koolijalu pidi suun käega ehk -kunga vajutadama, siis kadus ära.

13. Kuudi pealun sõit pesti veikese lapse silmi, siis ei pidanud silmad haigeks jäämä.

14. Kellel käel haige oli, pidi naeste pahema jala sukka nõber käela mäsjima, siis pidi ter- veks saama.

15. Kellel tuca käes oli, seda pidi vanem tütar haigest kohast närima, siis kadus ära.

16. Kes kapsaste seisse tegemisel enneft veristas, pidi enne ära surema, kui ta neist siima sai.

17. Nurgaaeste vaskekunn pidi kiegistatud saama, kui meile kiriku rüna sisse auti; ehk kui seda ei olnud, siis ka põletatud rüna. Ka haiged sil- mad pidi kirikurüün terveks tegema.

18. Kui kiegi sunnt varsaft lügutada sai, kellel kumpai- naja seljas oli, siis pidi see kari elukas põgene- ma. Kumpainaja suli järgmisel viisil inimese peale: esite läks tua nurk valgeks, siis suli selle valguse sees üks must inimese sarnane tegu näktavale, ajus esite jalgade, siis terve keha peale, lätsus kiirsaste ning läks siis tuldad teed tagasi. Seda kohta, kus ta ära kadus, pet- seti vana undrukuga tublisste. Kui ta elaja peale suli, siis pekseti loomu vana undrukuga ja lauda kontsuga, kuft ta ära põgenes, peremeeft veel meele pahaga rapustas(?) ja siis sunnitumaks ära läks. Oli ta kohuse peal, siis nühiti loomu tublisste ölenimetatuga, viipati see, kui ahistudes, ahju. Siis taodi kilimitsuga kaeru, kasti need läbi pingi augu, mille all peeru suli põles, teise viista sisse ning auti need kaerad siis kohuse ette.

19. Kes enne jüripäeva suppelmas käis, sellele ei pidanud kärned külge hakkama.

20. Kes hallikast rott rõõtsi, mis teda haigupst pidi terveks tegema, pidi selle vastu hallikasse midagi tagasi viskama, mindu see veel ei aitanud.

21. Saalatõnikaid arstiti järgmiselt: õeruti tüüritad soolga puruks, viisati sool tagasi katt põlevasse ahju, ilma et ise oleks seda näinud, ning jaoksti ruttu välja.

22. Kui hammas sunst ära tuli, siis viisati ta ahju peale ning õõldi: „Tilk, sõt hurikammas, anna mulle raudhammas!“ Siis pidi mis hammas kasvama kõva kui raud.

23. Tõrast riide pesu pidi pesija oma silmad pahtaks pesema, siis ei tulnud kurivaim selle inimese kallale, kes seda pesu kandis.

24. Elevinga haigupes tõmmati palaja mütsi tuletikkudega põlema ja torgati haige koha peale, et haigus ehmataks ja ära kargaks, ka olivad mitmesugused elevinga sõnad, mis paberi peale kirjutadi ja haige koha ümber mässiti; mis ära tarna pidi. Kui nagel elevinga oli, siis pidi mõlemasama nagse mees, oma m . . . . . haigele koha peale vajutama, siis kadus haigus.

25. Külmapõõbe arstiti järgmiselt: Kui haige sängis oli viisati temale palaja karunahast kaputsas üle ning pekpti: teda sellega. Sõõdeti temale palaja mütsi, tonna ja kiire leiba ning rõõdaninnetadud, pilsel õhtkä siise, kasteti mädanuga: nee siise ning anti

seda vett haigele juua; kuivatadi kassisitta, pandi nee kulda ning anti haigele; keedeti kuivita suppi, mida haige söönа pidi; pekseti haiget vanade riiete ja paatli nõrudega; tehti inimese pont: nagsteõõrk topiti õlgi täis ja riputadi lakke haige voodi kohta vastu akna rippuma; viidi haige lauta sigade pahna siise; viidi aeda ning seuti punase lõngaga pun kõrge tinni, mis sõna „kõlin“ teda viimast korda pidi rapsutama ja siis järele jätma. Ahlentobi oli kurpainaja sarnane piinaja, kellele käbi püüti teha ja kõrksuga halva asjadega ära hirmutada.

Mõrkujaltsi ehk saevaskäijaltsi ehk ümmistegijalastelt.[1])

Rumal ja lõbvatu saevaskäijate kullamine kakas eskõe Käänemaal, Kääne-Nõguba kihelkonnas peal ja oli seal kull küll. Sealt läks ta kihula ja näitas ennaft veel kullemaske. Tallina kubu mangu valitsus tegi temale seal aga korraga otsa peale. Aga ta jäi ametisi salajasse idanem ja hakasid petsijad kullamaa-Riisti- ja Haggeri kihelkonnas sellesama asjaga mesto peale, mis sealt maanurgalt Vijala, sealt Viljandi saani (Inne saani), Paltsama ja rümaks Kainsse kihe konda läks.

Mis need sinatsed petsijad ja rumala rahva eksijajad ning sagajad lobisesid, oli nende juur pea üks ja seesama jamps, ning räägisivad kõik ühterüü; sest et üks teise käest seda õppi näitsis ja pajaudas. Nemad ütlesivad endid

[1]) Ühes kihelkonnas pruugitu ühte, teises teist nime.

taevas käivat, kui magama jäävat ja käivad seal ning taguni põrgunsitki sõnumid; ütlesivad endid surnalat ja ümmistegijat ja kes teab, mis mund veel kunlemd ja näinud; räägisivad muistaft ja valgest maast, mis teises ilmas pidi olema; kelasivad punaft riiet ära ning käskisivad aina valgeid kanda; ütlesivad ühe mnsta, teise valge maa jees olevat ja räägisivad veel palgaja mund alpi jntte.

Üks mujatu inimene, kes nooreft põlvest kõige kurja peale kujnud, kes kõige kiedad ja häbemata töö peale õppinud, keda Koera-Jaaniks nimetadi, oli kunsta saanud, et Tallina maal, Vijala kihelkonnas üks nõrkuja laps oli, kellest inet räägiti. Kõik, kes teda vaatamas käisivad, nüüsivad temale palju andeid. Arvas siis Jaan enesele sellesama juga ja petturjega head saavat. Sellepärast õpetas te ma oma kasraudikku kadreti, kes kolme teistkümne aastane ja kõigilt üks mujatu loom oli, sellesama ameti peale, mida nõr kuja Vijalas pruukis. See lugu juudis

Suure saani kitkelkomas, Vastsemõisa vallas.
Kakas siis rahvas lõpidalt ja kaugelt juma kok-
ku langema, naju Viljandi- Pärnu- Tallina- Tar-
tu- ja Võrumaalt. Mis seal sündis ja räägiti,
olgu siin nimetatud: Koppu-elu, vargust
ja joomist ei itsitamud ka suure patu olevat;
Koolas lauspäeviti tööd tegemast ja lapsi vane-
mate nime peale ristimast, sest et selle läbi
taevariigis suust segaduft hinged raamatus pi-
dutsetama. Nimetasivad siis ka selle jõma peale
palju vanemaid oma lapsi Teise nime peale
ja laskisivad nad nimber kirjutada. Kõik pun-
sed riided, rätikud, kaunad, vööd, seelikud ja
muud seesugused ehted, kus punast sees, käskes
tema ära riisata ja valgeid kanda, sest punane
tuletada põrgust meelde. Kui inimesi tuli,
kes nõrkusest takistivad kiisida, siis kumbas saan
nad ehte ära, laks siis kambri ja räägis tüdru-
kuga, et teada anda, mis ja kuidas kirjutajatele
kosta. Kui nädal päeval rohkeste rahvast oli
kõgunud ja tuba pakil täis oli, karjas saan
kui meeletu kambrist välja ja hüüdis: „Kuidke

maad! tee lahti! Õunistejja tuleb!" ning läks vas-
ta teda teretama ja kummardama ja kambrisse
kutsuma; nädes kõrgepühamal pääliku riided
siljas olevat. Rahvas pani käed risti, kohkus ja
õhkas. — Seine kord tuli jälle saan, kiires
käis, sunse kõjaga kambrist välja, kakas si-
ni nõdda karjama ja kirreza raiuma ning
hüüdis: Ennäe! siin ta on! vaat kus kinnat-
nok, nüüd kapsid ta ära!" Saimesed, kes seal
olivad, lõdisesivad hirmu ja kartuse pärast, et
kinat nende sekka tulend.
Kui viiskord jälle välja palju rahvast selle kel-
mi sunse oli tulnud ja tema käsri ennast
nagajaks oli teinud, panivad inimesed välja
palju raha tema rindade peale. Kui see sünd-
nud, saatis saan nad kambrist välja, et kuas
nõrkuja nälesärkamist oodata ja läks ise ka
teppa. Siiski aja pärast läks ta kambri lagaji
ja kutsus ka rahva sisse nõrkuja juures tema
nägemisest kuulma. Seal küsis tema: „Nenas
õunistejajalaps, kuhu see raha jäi, mis head
hinged ju rindade peale panivad?" Südruk

kostis: „Sumalal oli pruuns ja vähtis sellepärast minu käest võlga.“ Rahvas ähkas ja palus. –
Et Päru saamel mitmgune maaleta pettus kõva läks, hakas ka niks soldati naene Põltsama vallas, Sadevere külas, minega Madi, seda sama hullust ja hullamist tegema. Tema oli mõni kord Põrul käinud, pättis jüs otse, ajastas ots kümne aastast tuttavat sellesama töö peale, mis Kadrit Põrul oli näinud tegevat. Madi ise ka pääkis kullupea jüttu ja segasivad mõlemad, ema ja tütras, rumalat rahvast ja tegivad tüh ümbpöörajaks. Nacsed jäzsivad kaja ja maja, pere ja veised Sumala hooleks, istusivad Madi juures ja olivad tema ja ta tütre kavalat jämpsimist kuulamas, et kingele head saada, kuida rumalad usklevad ja pääkisivad. Kaup ka selle kalbi ja kurjanäolise petja ning rumala segaja juure rahvast kõigilt poolt kokku pani petja tüdruku rindade peale roha, mis kümlarohaks' nimetadi, mis rahel 10–15 rbl. korroja eest; ja kui rumalad andjad kambrist välja läksivad, kiiskis pandi. Ka oli

mõistnata rahvas kümlaid rohkeste loomi, nõnda et Terreska Hans, kelle majas käik need asjad tehti ja raäjati, teravel mitu leisikat kümlaid müüs. Seesama Hans oli selle häbemata töö juures nõndasamuti nõunmeheks, kuida Päru saan omal ajal.

Liks laeks, kõlvatu ja veidelaja leskmaene, Vasta vallas, Nõmla kihelkonnas, Virumaal, nimega Saanijürihanso Kreet, oli mitu aastat Kiipi rannas venetükiades ja taga Narva kultumas ning kerjamisega pead täitmas olnud. Seesama tuli 1821. aastal oma päris paika tagasi, aina hilpus ja räbalas ning päälegi kurja tõbega koormatud. Ja leidis minu omas sünnimise kohas koopis kõige rahva, kes ennast pühaks rahvaks nimetas. Kreeda Karalus määras palgi, kuiva seda rahvast enese kätte ja tema käest vaka ja muid andeid pidi saama. Tema hakas prohvet: riigil räägkima ja kuulutama, et ta pühä Vainu saanud ja Sumal teda läkitanud pattust pöörmist ja pattude andeks andmist kõigile kuulutama, kes tema

ette omad pattid pidivad nälsse tunnistama
ja tunale raha ja muud meelehead taoma.
Intsustas siis ja nälles: „Nüüd on pimedusse
päevad, maailma ots on lähi.“ Pöörse ümber,
tulge patutunnistusele, et ma Teile võin an-
deks anda ja teie hinge pöörn tulest päästa.“
Tuli siis ka rahvast tormates. Kes rohkeste an-
deid võirad, neile andis ka pattud andeks, kelle
jaas ka Ava Madis oli; kes temal maal kunlus
ja kardetav varas oli. Aga kellel andeid väe
polnud, need laskis kreet ülle ukse välja hüpata.
Kellele ka pattude andeksandmist tunlustamis
neid jalgeis ka „anum õliga“. Naeslele pühitzas tema
„parra“ peale, käskis neid, kes tema kohmast
teadsivad ja temaga ühes nõues olivad, neade
ette põlvi nikutada ja vaimulikka laulusse
laulda. Inimesed võivad omas sõjedas rumu
lapse temale palunzi andeid, nagu: raha, riidet
jah terved riide kangad. Kümnendal jaanikuu
päeval s. o. mälkis kreet enmast ühe peenikse
je liinase kanga sisse, heitis selleli sõnzi peale
ja nälles enmast Ümnistezijat näinud, kuidas

tema kaua kinganud. Rahvas öldas ja nuzlis.
Korraga kargas tema sõngist ülesse, hakas imelikel
viisil tantsima, käsi plaksutama ja vilistama.
Seesama hiiumaa kaunala tantsimine ja sõjeda
rahva petmine sündis Aingla kanzu Jüma
majas Vasta külas. Kaua aega tezi kreet oma
jäledad tegnsid, kuni ta viimaks kohtuke käsk
langes ja Tallinasse vangi viidi. —
1822. aastal, jüristunt oli viis laiskt tüdruk Vai-
maštvere vallas Kaiuse kihelkonnas, nimega Kai-
ne Andresse tütar Leena, ja sellsamal aastal
oli Seebu Mardi tütar Mai Sõjeva vallas Kai-
use kihelkonnas sedasama kurlusvaimust ojamas.
Aga tõmmati kohtuke kunlamise alla ja juru-
ti pettjale juua kinni, enne kui juuet kahju
saivad teha.

Kaansis (?) oli ka viis nõrkuja laps, kelle jun-
nes kaugelt rahvas koos käis oma kingele head
otsimas. Veal öölmud nõrkuja ükele naisele:
„Mis tuled sina veel seia otsima? Seitsme lapse
pead oled sa kõigega vaie pattu peal ülesse aja-
vainunud ja nüüd kahad ja veel õnsaks saada!“

Nimetatud naine oleks minu seitsme lapse
ema olnud, aga isturnud Vanutamise ajal
raiepaku otsas mitu rana nõu järele selle pä-
rast sõjamaaks jäänud. – Seisele naisele tee-
lustamud ta: Ta teeb oma sulasele kanga
aluse elbetest sukad jalga; oma sõnne kõrg
duse ja ahnuse pärast ei saa ja mitte tar-

Üleõe kirjutatud Kaiuse tihelkonnas,
Raadvere külas Saan Sassi
sõnast, kes omal ajal kauge kõrra
kuteri sellsi: küüe oli.

Käik need ülevel nimetatud nõukohtumised sõ-
didsivad 1820–1825 aastate vahel. Siis jäivad
nemad vahetuse tõttu ära. Sundimata ei
kadunud nemad mitte rahva seast, sest sõda tõid
vaesed uuema aja uuendamised, kapsiklaste
hullamised, sõjaväes käänemaakonnas ja
saarte peal. –

Teovõjes,

Kaiuse tihelkonnas, Schloss-Kaiuse vallas
1831. aastal. Kohaline mõisa herra oli
v. Bock.

a) Teopäevad.

Maad olivad põlla, Valud enamiste käik ühesuu-
rused, sellepärast ka tegu ja maksud ühesugu-
sed. Vallal oli aastas mõisa teopäevi seka igal
talul:

Hobuse päevi	104 p.
Jala "	104 "
Vaevi "	16 "
Sitaveo abipäevi	2 "
Abipalgiveo päevi	3 "
Seemendamise abipäevi	1 "
Heinatöö päevi	16 "
Käsitsi päevi	16 "
Käsipäevi (viinavabrikus)	28 "
Pühaaaste korrapäevi	48 "
Peremeeste päevi (kastmised parandamas)	1 "

Rekepäevi . . . . . 25 p.

Igal pühapäeval oli vallast üks mees postimas. Et iga talu taks, kuna tal postipäev on, selle tarvis oli postimui, mida igaüks lähemasse talusse viis, kes oma postipäeva oli ära täi-nud. –

6.) Talumaksud.

Igal talul oli maksa 6⅔ vakka rukkid, 6⅔ vakka odre, 2 vakka kaeru, üks nuts kolmevakane kohtukatt, üks aasta vanune lammas, 10 tunti kohtukeinu, 3 kuzkat, 2 ℔ kumalaid, 10 ℔ soetud linu, 3 ℔ kanepit, 2 kohta kana, 20–25 muna. Peale selle pidi iga talu omast linast 2 ℔ lõnga kedrama (kõõmaega lõngad) ja 2 ℔ mõisa linast.

Sõpsed: Igamees pidi 4 nädalat karjo sulbi-tama.

Vabat naesed, esed naesed: vanad pidiwad ½ ℔ talle noored 10 ℔ linu kedrama.

Külakarjatsed pidiwad karjade võrud tegema, millega karjad kinni seisiwad.

Pühapäeval oli alati mõisaminekn rastu

linu valmistamine. Kiwikest kadu tulles pidi leivakätt valmistama ja tõõriistad ülesse otsima nink parandama, mis katki oli läi-nud. Pühapäeva õhtuks kogusi mõisa kokku. Kümni peal käis keegi käck mehed läbi ja pidas jalaga minda; kelle vagude vahel jalg takistas ja mees kiiresti lahti ei olnud kuuluud, tõu-mati maha ja autu 30 juttu. Mõnimees sai kolm korda päevas peksa.

Naesed pekseti kõikuse läbi, kui kõns ühe tasa-ne ei olnud. Paskejalgsed peksti läbi, nõnda et surmud lapsed sündisiwad. Kui mees mõisa „äärberiist" möödu läks ja kübarat peast ära ei wõtnud, siis sai ta 30 juttu. Kui peremees ägedes ajaks wainu mõisa ei saatnud, siis sai ta 30 juttu. Enamiste peksti perenikesto pajn keppidega möödu pikka särgi peale, nõnda et veri alati särgi selga pumaseks wõmis. Nariek läökide arw oli 60. Mõisas oli peksumeister; kuna aega pidas seda ametit „Sirka", selle keal juba käiki wärisema pani. Iga lööge ajal panikese oma kohi wahele, aega wiites, et peksjatar enam

valu õunneks. Sakki ära kõnnates ütles ta igakord: „Õnneka, minu!“ —

Kui keegi kõrvat ärdaste palus, annu Sakkis saada ja talle teise ilma elu meelde tuletas, siis ütles see: „Kes kõrva siin, see kõrva seal!“ —

Vallast ei lastud kedagi välja minna; vünati lubati; aga pidi juba mardipäeval ennast ülesse kirjutada laskma, kui kevadel Sakkis ära minna. Poiss ja tüdrukud ei võinud pruutkõlitkuist teenima minna, vaid pandi, kuhu taheti; kui ei läinud, antti 30 juttu ja viidi vägise.

Sulase palk oli 3 rakka rukkid ja 2 rakka odre. Seda saivad kõige paremad sulased. Ümrem jaga sulased saivad aga 4 rakka, kaks kumbagi viit ja. — Tüdruku palk oli 1½ rubla aastas. Kes viide palga peal oli, sai kake aasta pagast kume ja kake aasta pagast kapsa, ehk ka 3 särki ja 3 kartsikut aastas. —

Nagana leib ja kali oli harilik toit; puudus ja armetus valitses igal pool. —

Ülestärjutatud saan Lassi lunft Vainse kih. Vaadmes.

Sinikallik.

Vainse mägi on väga kõrge mägi Lüganal. Kuna kõige kõrgemas kohas on suur ja sügav kallikas, mida rahvas sinikallikaks nimetab. Sellel kallikal arvatakse ühe rõuna kuiva ja saja kokka olevat. Sui kallikale sammal peale kasvas, siis olid selged ja kuivad ilmad. Sellepärast näkki põua ajal kõhti õhtu ehal ilakesi ja emakesi sinikallikale minevat rehaseja ja tonksudega sammalt ära kistuma, kus nad vaikselt õhtuks kallika sinipeeglisse raatasivad, kodu pöörsivad ja peatset vihma patasivad. —

Ferves Vainse kihelkonnas kuuldud lugu.

Napu-joo.

Kainse kihelkonnas, Eesti- ja Liivimaa piiril on laialine Napu-joo. See joo oli vana rahva arvamise järele kurjaraimuse elukoht, kus nad endid tihti metslaomadena ja liududena näitasivad. Mitmesugused nõiaraid käsi oli seal alati kuulda. Sõnd pidasivad seal mõned mehed jahti. Sängst näkes, laskisivad nad tema peale mitu pauku, ilma et see oleks kuikunud. Nende koerad jaoksivad tema järele, aga ei jaanud teda kätte. Viimaks nõjivad mehed, et jänesel kahekõja jälg oli, neli kõku all ja neli selja peal. Kui nihed aga väsisivad, visikas ta ennast teiste peale. Kuriga karjus pääsivasivad mehed sõsst minema. —

Suutud kuju Kainse kihelkonnas.

Laulud.

(Kurgi kihelkonnast.)

V

1. Naiumõõdukus laul.

Lähme, lähme, läime, läime,
Lähme seda tüda müüa,[1]
Seda raiuma raadata.
Siit on enne orjad läimä,
Orjad läimä, orjad läimä,
Vaba läimä vaesed lapsed,
Tüla[2] ullumä õespä,
Enne kaitse kaevitajad,
Peale päävä päästejäd,
Enne läänat lõukejäd.

1) ä, üü, ö on pikad tumedad healed kõlmanda järgu e, õõ, oo asemel.
2) pleneerdusse märk.

2. Meke kaebtus alva naise üle.

Minule anti mutsi meiud,
Kenakaela kekid meiud –
Mul on muusta ja rumala.
Mund lähäzad munkiga kiriku,
Kenakaelad kõrsi teele, –
Mina lään puna tüünimaie,
Seebitükk on sillä piala,
Õlemmütik õla piale.
Kus on oja, sial ujutan,
Kus on vesta, veeretellen,
Kus on lompi, lopsutellen.
Kalt viisin sepelga pesuje,
Sasin ahju otsa piale,
Panin pärre jääre piale,
Kergitasin kereste piale.
Kalt viis kasat kolloseije,
Põletas jalad mõlemad,
Nabavarsta naputasin,

Viis sain lahti raipest naisest,
Viis sain lahti raipest naisest.

3. Meke kaebtus alva naise üle.

Eks mu must võind minu joosta,
Kimmel võind tiva viidada,
Saat võind paasi ringutada,
Kivalakk võind lahti olla, –
Ommen kui vana vidasin,
Mäda vinnda mängitasin,
Käda pinda kõnitasin.

Kui akkan mina minema,
Viis akkab ale tulema,
Ja panen piibu põlema,
Kõla ahjud tüdemaie,
Sada sauna suitsemaie,
Kuhat tuba tolmamaie.

4. Ukke neiu.

Salu-aga piale peiutsen
Kütakul kõla tänavas,
Põlvili pere väravas:
Ingge mõnekad minnle!
Ei tule üalgi sinnle,
Sinnle siatsule,
Obuse unenäule;
Küll sa kiitled ja valetad,
Ülle aia end eletad;
Sul on üred ikkeesta,
Kotid on roomade vahella,
Sul on kinnnar kullekonta,
Vaks on silmade vaheta.

5. Õllelaamine.

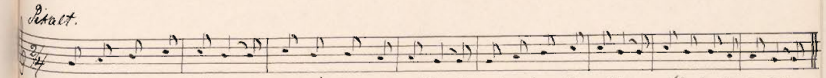

2. Kus sa lähäd, õlle!
Lehmakene, õlle!
Lehma ella, õlle!
Lehma kulla, õlle!

3. Kus sa lähäd, õlle!
Punniklehma, õlle!
Lehma ella, õlle!
Lehma kulla, õlle!

4. Kus sa lähäd, õlle!
Mustekslehma, õlle! x.

5. Kus sa lähäd, õlle!
Päitsiklehma, õlle! x.

Karja hoides, laomaisid vastu küües ei soimatud ega vannutud loomi kunagi, vaid see sündis alati mahedal laulu häälel loomi nimetades. Lehmadele ja lammastele õllelaadi, härgadele ja pimastele mitte.

Kõik need viis laulu on ülesse kirjutatud minu enda kuulmise järgi Punnmani vallas Kuusi kihelkonnas.

J. Kiimar.

Torma kihelkonnast. Karlshof 22/I 94. Saadud 1894 27/I.

(IX) Saatnud: E. J. Õunapuu.

Austatud Herra Dr. J. Hurt!

„Wõib olla, et hakkate Teie arvat kõrd imeksi läpetama et selleks juures wõeroost, mis see „wana-kulla" kogumine Teile on õpetud, puhaka, selle pärast wõtsin kui mina nõuntes Teile midagi saata, mis leian. Nii saadan siis mõne wanamehe-valmi ja laulu rüsmekese, ühe jutu ja mõned punktid wana uskust. Palun madarake ka siis läbi kas Kõlleab jo „puru" kui Teie wanawara õiget wäri ei. Kui ei Kõlba, siis palun mind armuteste mitte pannagi! Kui aga jutukat Kõllama, siis loodan mai nüpeot, kui wähegi mahti saan „jõrge" jõeatõt. Mai ehk aleks mindgi rohkem saatma, aga mai olen kwalipais (Kl. K.) ja selle amet ei lubat nõnda lehkada. Kui mai ei eksi siis on Torma kihelk. ainult kolm inimest saatnud, nii saan siis mina neist neljas olema.

Kõige suurema ümne Teile wanawara korjates

jaanipäew E. J. Õunapuu

Torma Kihelkonnast.

(Raegast saadan ma selle küll Jõulsamaalt).

pag. 276.

pag. 277.

Rahwa laulud.

1). Ärgu peam minna minemat,
Ärgu peam kallis kaalumat!
Kunas saame minna Raaluje?
Raalust läheb Rullot suitsu,
Tõre hõrjast hõljast suitsu.
Mikes kuleb Raalust kullat suitsu,
Tõre hõrjast hõljast suitsu? —
Meil on Raalus kolmi aita.
Üks on aita hõbedane,
Teine aita kuldat hõrjat,
Kolmas aita waaski hõrjat;
Sest kuleb Raalust kullat suitsu,
Tõre hõrjast hõljast suitsu,
Saunat hõrjast sangat kirjat. (?)
Meil on Raalus kullasepäpet,
Tõres kuldatki tegijat,
Saunas sõnajat kirjutajat.
Mis meil ningat mäkki ollat,
Või meil hõbet hästi kõlat?
Meil on Rüüdi rütmiolat,

Ehen (ees) Rüoi enneiolot,
Tagoi Rüoi Codderiolot.

2). Kuss siis meie süoi soime?
Roes on Euli meiolo Coonuol,
Rahe-hoogu roeputannol,
Wihmoi-hoogu ripsutannol,
Tuule-hoogu süoi Coonuol?
Ei ole Euli meiol süoi Coonuol,
Rahe-hoogu roeputannol,
Wihmoi-hoogu ripsutannol;
Sool oliol si hobesol,
Wellel oliol iveri-punased.
Mis me nöime Eulleesse?
Wiis oli wetlo meil roaselol,
Kuus oli kuusada jõgesolot,
Soolo hulku hoolitsesolot.
Mutlo lõikes meil mueto muunol
Koelli oiva nõõnaroepullo,
Rõõvi jäe jäoratullo.
Meie ei joakse jooqi Eellu,
Ega ei jõoqi jõoqi Eellu;

Me' tulime omoi olsimaie,
Nõrjoakesta nõudemoie.
Meil jäi koju kolmi jõõrdi:
Ani jäi ahju ouolunnaie,
Paroliksene panni peäle,
Sagle liha lauoi peäle.
Meil' oli potkut', meiol oli poalut',
Meiol oli kohwil süa kutsut',
Sui munel hauguttaduol,
Paroli lihal süoi poalut'.
Meil on koolus kolmi jõõrdi,
Meil on kingoid kellerinnol,
Külle lapsakuol loenol,
Küre kintsuol Kellerinnol,
Roti Coddakuol laenol.

---

3). Tüdrukun laul
Ei mull oli mustaol silmuol,
Ega mustad silmo kulmuol;
Ige pitsik joi peenikene,
Süoi custi röömuline.
Kui joi tochaol minu wäetlo,

pag. 280.

Wõtta kõigest südamest!
Ei mull rahat rikkust ole,
Ega ennast pettaa lase. —

4/

Ei mai tahaa tallipoisi,
Tallipoisil tahmai hais.
Ei mai tahaa tuapoisi,
Tuapoisil tuhai hais.
Ei mai tahaa kultsarit,
Kultsari sahai kuhine. —

W 5/

Kui neeol wanaed poisiol juriol,
Kuhu neid jüs matteli?
Mõdaa saasi mõttes alla. —
Kessu neiol jõual wõõdmas käsiol?
Ega neeol rehetooliol,
Ega tõuka taka-käärad,
Ega pühai piimõjõud hunoliol.
Kui neeol wanaed piigad juriol,
Kuhu neid jüs matteli?
Kuldse kirikus kaibeli. —
Kes jõual neid jüs wõõdmas käsiol?

Tähendus: Nõnda laulda-wad Lüdrukud, ega-pajasi laulawad ümber pöörduld.

pag. 281.

Ega neeol reisijaol sahsaol,
Ega tõuka tauljaol tapsaol,
Ega pühai pühaol inglioi.

6/

Nõmd ja neim kaawawaoda,
Tõise poole tõusewaoi;
Wõtsiol hoida hobusiolai,
Wõtsiol seada sõlgusiola:
O hobune ole ilusa,
Pea tattokai tahedai,
Pea turjai tugewai.
Minu neioluole kuduse,
Mõrsiote majai ehti,
Nõrritute nurme pääle.
Weli hella wellekene,
Nõmd ja neim kaawawaoda,
Tõise poole tõusewaoi:
Tule mullo neiuksene,
Tule mullo jaoa minule!
Tule tooli istumaie,
Tõe jaoani sütemaie,
Tule sänoji seadmaie.

Hellokene, wellekene!
Soiz tos sulle sounoresor,
Luhos jälle jäenuesor.
Ei pone kooli istuologi,
Ei pone socomi saitsologi,
Loso sõnoji seadelmoie.
Luhos pekseiol pütsocolegos,
Luhos raaksiol rasoodegos.
Pihtos pekseiol pütseellos,
Köe wawre kõnnuelellos.
Hellokene, wellekene!
Kuuleol kuusi kõuseroidos,
Pahos ilma paisuroidos,
Õra sis annos pere peksetos,
Pere peksetos, lapsi lahwi,
Konjatse pääle konoctos.
Sis tule ette hwidijatsi
Sus ole hoolos ahitsi!

---

7. Wad ottmehe loul.

Mo olen wocene wahwatmees,
Ka elom loopunol saunoi sees,

Mull kõuinulle kostes oli kocera maos.
Saõlt soi sõnos,
Saõlt soi junos,
Saõlt soi krilli kralli lõnos.
Sis on lännet siitse jäljest,
Läbi peajo peoroi jäljed,
Otse kui oroura jäljed.

---

8. Luoju jootsep kuuloi mõõdol,

Aru heinoi aedoi mõõdol,
Kirju witse külge mõõdol,
Waskoi wasoroet mõõdol.

---

9. Unnol.

Unnolitz hüüdis pojuse,
Kõbi kõrkois pääsese:
„Tule sinoi kõnnoi noori mehi,
„Wii minet kodilon kodusse,
„Wõtto minet sekil selgajanne!
„Pane minet peorel kuimojane.
„Saõlt minoi tühein õunoleisse
„Poen õlle-seoliksesse.

„ Süs wõtan meeled meeste pöidlast,
„ Taaled meeled paiste põlvilt,
„ Ainud naiste õlga eestlas.
„ Mehed süs mütsiga mürawad,
„ Naised tõmmu tantsiwad,
„ Poisid puoli jalapaaridel."

---

10). Kõrjatte laul.

Mu kõri mõngib mõellas,
Kõrjas kaeras kumisemas,
Hundid ongi ollas kaemisemas.
Aidii, jaidii, jaidii. —
Wüge minul Wõru kiriku,
Tõmge Põideje mägamas;
Kõrra jõäl kõisid koolipoisid,
Salgu kõisid sõrsa-noored,
Hulga uhkeid ilomaidel.
Aidii, jaidii, jaidii. —
Suisa läen mina jaale,
Karaites kõnu põsale,
Nacke metsa mungijalle.
Sufi taab mull' sõnu hulgas,
Kõnu taab mull' kaelas-konda,
Siwes taab helmed ilusad.
Aidii, jaidii, jaidii. —

---

11) Sõgas jõuksis jüras jäämas,
Wõimas kuld walgas jõnes.
Pisike punane põrsas
Ütles sõnu saale:
„ Kuda jõäd odras olemesse,
„ Kaera kõrres käimesse?
„ Odra okas silmas pistab,
„ Kaera kõrs kõhu kulutab." —

Teh. { Sellesama laulu teisendid:

12). Pisike punane põrsas
Ütles sõnu saale,
Wadelas wõlga ennisele:
„ Lähme sõde sõnnimaie,
„ Aias õõrde haisutama!
„ Suhk, suhk, suhk sõnu otsas,
„ Meil ei taida tõrne otsas
„ Mõõdul maadas mõnoli otsas." —

---

13).

Pikka punane pörsad
Wedletas wanad seale:
„ Lähme saade sankimaie
„ Wiisikuse wõhkremaie,
„ Waarikuse wanderemaie;
„ Kuidas wõrad oldenekse
„ Kaerad kõrrel kõiolenekse
„ Nisu päidel müdetakse!" —
Tuli turjotkoga sulane,
Löi nii kanolid kimula-kombes.

14).

Ollan saami Soitsamaalta,
Saami hoisad Honjumaalta,
Wõtan' naine Nõiamaalta,
Meie ise Hiiu maalta.
Saami mõistab Soitsa kuke,
Saami hoisad Honja kuke;
Naine mõistab Nõiaru kuke,
Meie ise Hiiu kuke. —

1 Sõdalast põrgus ja taevas. (Rahvajutt.)

Üks wanal laiskl laskul sõdalast tuli linnast kojn. Mehikene oli küll wana rahat-nadalikese õnne aeiamaal, ainult weis = leeskümmend kopikat oli jutsumad weel kati mukas alles jäenud. Sõdalast jammub siiapaiva mõtles, et ei tea nüs mida kadus pääle hakkata. Rahat on nüeleskümmend kopikat, aega kauges ulatab? Teenistust ei ole kel kusagil teada! Mees jõeb kuzwaks ja hakkab wiimaks mutma ...

Nõndat edasi jammudes nõeb ta tee ääres sandi istu = wat ja laulwat. Sõdalast lahab wagusasti mõtlet nimmel, aega kuulab, et sant wägga ilusasti laulab, jääb ta jäema ja hakkab sandi laulu kuulama. Sandi laul on nii õrrõstiw ja waimustaw, et sõdalast laulu läbi lüganud jaab, raha katikese wälja ei wõtaks ja sandile wiis kopikat pihku pistab. Sõdalast tuli seda küll raske jõudameel; ta annaks wähem — aega nii tehes, raha on käis wiis kopikalistes tükkides! Ometigi aega peab ta sandile annu-anoli andma, jõudes ei jõa muidu rahule. —

Sant wõtab annu wastu, tänab ja õnnistab sõdalast ning jeb hakkab jõlle edasi minema.

Lähab, lähab ja mõtlet jõlle: „Noh, nüüd anasin wiis kopikat ära, jõi ainult weel kümme jõrele! Wend ja wennad naine on

mull küll, aga kas nee mulle kui midagi annavad? Wene sõk weeloji annavat, aga kui noine – see on päris „tulehark" külap kihutab mu kohe majast wälja, kui aga oma nõo ega sõõl juhtun nõiutama!"

Näeb, – teine sõnt istub tee ääres ja palub laulatee annmandi. Sõdalat mõtleb: „Aga ma ometi enam sinu laulu kuulama hakkan ja jälle wiit kopikat raiskan!" Aga see sõnt laulab wist palju ilusamini, kui esimene, ja mehikesel ei oleks muud – kui hakkan kuulama. Sõdalane kummistus sunnib sõdalatki, et ka see sõnale pead ööd ja ei midagi muud, kui wõtta aga rahakatikene wälja ja anna selle sõndile jälle wiis kopikat ära. Sõnt tänab ja ännistab sõdalatki anni eest, ning see läheb jälle edasi.

Läheb . . . kolmas sõnt tee ääres. Palub laulab jälle, nagu kaks esimestki. „Kas nüüd pole kull lugu lakti!" mõtleb sõdalat. „Nüüd pean ka sellele oma wiimase kopikat ära andma ära, siis jään ma ise hoopis ilma! Parem läken ma temast ruttuste mööda!" —

Sõnt aga laulab oma lugu edasi. Sõdalat jäkkab tüst kõrwa pidi kuulma, ning sõndi laul läheb talle nii südame sse, et ei oleks muud, kui jõe aga jälle kuulama. Ja kuulab, kuni sõnt laulu lõpetab, siis wõtab kaeksst wiimase wiie kopikat ära ja annab sellele sõndile ära ning hakkab ise selle juures ärdaselt mõtlema.

Sõnt küsib: „Mis sull wiga on, pojakene? Mis muret sinul wõhub?"

Sõdalat jutustab oma elulaa algast kuni siia saadik ära, mis pääle sõnt küsib: „Kas sull siis mitte ühtegi sugulast ega omadat ei ole, kelle juurde ja minna wõiksid?"

„Ei küll," wastas sõdalat. „Mull on wend ja wenna noine siin lähidal ühes külas, aga wenna noine on nii äel ja tige, et ka minul wist mitte oma silma alla ei lase tulla!"

„Mine wenna juurde!" ütles sõnt, „ja palu omale ~~pennas~~ tenaat käest ulu alust. Kui ka sulle seda ei anna, siis tule hommen hommikul siia laulatuse pääle, küll ma sulle siis juhatan, kust ja ineste päärawarju ja elumaet wõid leida!"

Sõnt, kes sõdalati käest aannandiat palus ja tenaga nõnda räägiks, oli Õnnistegija. Tema kuli ja proowis sõdalati sõnant, kas ka weel wõeste ja wiletsate waatu lahke ning armuline on. Ja aga sõdalat Tenale ei ole kord öeldig, kui ka palus, siis nõõmustas see Teda wäga.

Sõdalat läks wenna juurde ja palus öömaja. Wend, muidugi mõistat, ei julenud sõda kolle keelata, sest et ka kuulas aja pärast wenda nähes sai. Wällis wenna õe

majale jõi andis talle õhtul kaa jõua.

Sõdalast, pikaldaselt tuhaämiselt vaevinud, heitis kaste peapkamas, aega tühi aja pärast ööpäev tal ülese jõi kaudas wennaa naiselt oma mehega täpselgad, et see nüüd usu hulguse oma majasse oli võtnud. „Ei mees midagi," mõtleb sõdalast, „taevas hommen teelahkmele minna; võib olla, ehk juhatab jumal mulle elu aset, siin majas mu käe elada ei lasta!" jõi kindlast otsust mõtles, et just nõnda teeb, kuidas tal praegu mõtelnud oli, minas uuesti magama.

Teisel hommikul varas jättis tal wennaga jumalaga jõi ja läks teelahkmele. Võihe aja pärast tuleb kaa jumal sinna ning sõdalast juhatab temale õige, kuidas lugu wennaga majas läks.

„Kõõ küll," ütles jumal, „kui lugu nõndaa on, siis minel jätt, sedaa paremat võtta tuhaaru määdaa edasi. Minnaks jõuab jõi ühte majasse, kus ta lahkesti waatu võetakse ja selle taitu antakse. Õige jõi aega mitte määdaa teist teed minna. Nende sinnapaega läks jumal minemaa.

Kaht kuhu Ännistaga jõi soldati juhatus oli tasuva. Sõdalast läheb ja jõuab minnaks majaa juurde. Majas võetakse tal ilusasti vastu: sööletakse jõi jäädetakse. Sõõa juurenast midagi teha ei ole - ühe sõnaga: sõdalastil elukeldne põli.

Nõndaa elas soldat teevaas kolm nädalat, aega mehikesel hakkas aeg juba igavaks minema, sest meie sõdalast oli nüüd ainukese mees, aega et jäätal teedaa jaadaa ei olnud, siis mõtles soldat jalad selga jõi pani putked.

„Aata," mõtles tal, „ei tea, mis siis veel ei ole, kui mai õige teedaa teed määdaa lähen, mis jumal õnnaa kuulaa, võib olla, ehk juhtun jäältä kangilt inimaa jaamaa."

Kuidaa öelnud, nõndaa tehtud. Sõdalast laks keeldud teed mööda edasi jõi jõudis ühmaks üks suure maja juurde — aega see oli põrgu. Sõdalast kartust siis minnaa, aega otsad on kõvasti kinni. Ei aita muud, kui sõdalast hakkab ukse taga trummeldama jõi hüüdma, et siis lastaks.

Wanaa poisid kuulevad, et üks inimene ukse taga on jõi jõudsasti hoomsa meelega ust lahti tegema, et sedaa häda inimest, kes ise ennast neile pakkumaa tuleb, siis lasta.

Sõdalast, kui näeb, mitmesugused elukaad talle ukse lahti teevad, jaab kohe aru, mitmesugune lugu siin on jõi mihukeste tapapraega temal tegemist on. Väärnesti teeb tal ühetsaa nisti ukse pääle, et kurjadiel väljaa ei peaksta; siis löõb tal kaa ainale ühetsaa nisti ekte, et waanaa poisid kaa temaa kallale ei jõuaks tulla. Nüüd teeji tal põrgule piiri ümber jõi nõuab kust jaa - aga kõik waanaa kurjadiel väsinud käänaa jõi lüüaa ning siis

küsis ta omale jüua, mis talle kohe tõesti jõu andis, mis tal kaks

Aga vanaeakesel oli kibe lugu käes, sest soldat pani uksed kinni, nii et nad enam välja ei saanud, ehk kui just hädaasti tarvis oli minna, siis pidurdas nad end[a] vaimuka muutmise ja aknast ehk seina praguda[st] mähelt väl[ja] ja puges[id]. Sellepärast tõstis vanaeakene Lumalale kaebama et soldat neid enam välja ei lase, mais pärgu uksed kinni panni ja palus Lumalalt jõnu, kuidas soldatist lahti saada.

Lumal ütles: „Minul ei tee sulle midagi just nõnn[a] and[a]. Katsu aga ise, kuidas täst lahti saad!"

Mõned tõstis vanaeakese kaju ja hakkas oma abilistega oma pidamas, kuidas soldatist lahti saadas. Nood mõtlesid nüüd teisel päeval pilliski ja mõtlesid puhuma hakkata, ning kui soldat nende mängu jõeb kuulama, siis mõtlesid nad tal jalajõu kinni ja tõstikaud pärgust välja.

Nõndas ka juhtus. Teisel päeval kuuleb soldat mõtlesid ja pilliole häält ja et need väga ilusasti mängivad, jäeb ta kuulama. Aga nii pea, kui soldat kuulama jäeb, asuvad kuradid ta kallale ja viskavad pärgust välja. ——

(Lopp).

Mõned punktid vanameeste.

1). Kui tulesüü ahjust kaugele välja kargab, siis tuleb tulnia.

2). Kes leibu läätsedes leivale kuhjuga pääle lõikab, selle miljon[i] jalved jooksvad ka miljast kuhjaga täis olema, aga kes leiva ääneka lõikab, selle miljon[i] jalved jooksvad ka tühjaks.

3). Kui uksi näed üle tee minemas, siis võtke vää ja pane talle tee pääle otte ja aja siis uks üle vää. Läheb ta üle vää, siis ei hakka selg tüü juures valutama.

4). Ruhnu lõikuse lõpetusel peab üks küsitud teiste mehele minejatele küdrukute jõkid võtma ja nad ühe korraga selja taha viskama. Kelle jõup kõige kaugemale läheb, see küdrut saab kõige enne mehele.

5). Kui teine viina annab, siis peab noorukene klaasist maha laskma, sellepärast, et teine kuradit sisse ei saa anda. Viina maha kallates läheb kurat viina klaasist väljas.

6). Tõnni vanker oli üks õnne andjas. Igal kuripäeval hommikul viidi talle andid. Talle tehti ka pükse ja kunkesid. Kui Tõnnile jüua ei viidud, siis jäi ta vihaseks ja läks inimesi ehk loomasid [illegible] püüdma. Kui

pioli Teolor kule joi hõbedaajoi laskamol. Kui lasti teelor
(käsnol kulasjoi) porsilloi nüelaajoi joi mõni käsnoi kulel
tõnni wahka päale. Laskjoi pioli kui nõiol-tõnn mõistm
Kui laskjoi hästi talle pihtoi joi, siis joi hoiuje kerwe
aajoi Tõnn kirkus siis laskjoi kallaki. Saaloi joi hõbeda
panki nurkhu siisje, siis keerati selle nurkhu joi laalaaja
umber selle inimese päöi kes hoiuje oli joi mõõli siis tõnn
wahka. Ühenmoodi iojas majas oli Tõnn, mis aiolowa ak
taajoi murajoi, ehtk kuugil kiwi waremetes seisis. Sääl
esimest midlest, siis pioli Tõnni wahka ikkoi käiuje päöl
pandaanol, et Tõnn mitte wihaseks ei saaks. Tuli Tõ
uise põeru, siis lehti õlut, joodi joi peeti sunst pioli; sell
tõnnis kordi kui Tõnn kuppi laual päale, mõnajiki pi
tõmbsiki j. n. e. Lahtus mõni wõeras siisje kalema, siis
pioli kui Tõnni teretamol, kuijoi wandumisejoi; kes o
jeolor ei teinuol, sellele antii nahoi päale.

7). Pisu-hõnol. Pisuhänna wolmistamiseks kaadi
seisje wanoi linnaloi, iojoi lunol ise-wollast joi panti lun
waas siis kehaks. Siis wõeti ühes otsast, millejoi jaaloi aa
tõnn naisterahwas oli aspelolanud joi panti talle päa
Nüüol näeti pisuhõnol ehtk kraabi joi mõõli kolmel nää
lal iojoi neljapeäewal õhtul teelahkmele, kus kraabi leejajoi

wanaol kuradit pioli kuhjumol talle hinge siisje taamol.
Ühmesel õhtul ei lüjutanud kraabi oinuaji, aga oi leisel
õhtul tõusis tõi jubaa päsli joi leeji ninaji kolm ümber.
Kolmandamal õhtul tuli tõi aajoi selle inimese juurale,
kes tõi oli wolmistanud joi küsis, mis ametist joi mille
aamad? Teeji inimene teagaa kinnitaa kuhaa joi lepinaja,
siis teenis kraabi teelor alasti: kaandis wiljaa jaluseel läis
joi tõi elajaaial saanja j. n. e. Hoiukaus aajoi inimene teelor
kaatmaa joi põgenes tõi eest ära, siis leeji tõi sellele ühte-
luajaa kahjuu. Teenistuse eest antii temaale iojaa wiis
neljapõeraa teaga jõuale tuke siisje, mis teinaa laalsiloi
pääl utsest wäljaa wiisati joi siis weel laabri puunjoi teagaaja
jõuale lukaati.

8). Une aastal laupäewa õhtul, kui laadaa ära päkitsel, siis
wiis päkkmeel kesel õue wäljaa joi mine päkkme hummuku
otsaa joi hoikkoi waagusasti kuulamol. Kuuleel joi laadaa
kalmaal, siis saab sinna majaaje surmad, kuuleel aajoi
kellaa hõõdelt, siis saab pulmasiol.

9). Kui oma pruudi, ehtsamast peiolmeest eakab nähaa
saadaa, siis wõtaa peeqsel joi püsli raaamaal liaji ninaji
mine kellaa kaheteistkümne ajaal miisugusse kohaa päale,
kus ühteaji inimesteajoi elajaa laamaa ei ole. Sääl hoikkaa

püblit lugemoi joi kui kell 12 saab, siis wanaotsi peeg-
lisse, kus sa omoi pruuti (ehk peigmehe) nägu näed. Ku
sa laod sa peeglisse waatad, siis ei tohi ülewõtsi kaugalt
waadata, sagi kui hääld tehes, sest siis saab pruut (ehk
peigmees) õnnetsi.

10). Wõta wõtmed ja pane pääi alla. Pimedal sa magad
jõeodes kõlinad, siis saad mehele ja näed unes omoi peig-
mest, ehk peigmees omoi pruuti.

11). Uuel aastal, kui käis jõuvad, siis aja rongid (laadse
kaugupiidi käelsi ja praadsi ahjusi kaugani. Kui mõnel pää
allaft õnnetsi on, siis juseb see õnnetsi.

12). Kui lehm esimesest korralsi lüpsamsi hoolikaks ja kui sead
pünnsi esimesest korralsi jünsi, siis ei peasi mitte teibsi kõrwale
wäetamsi, et lehm lüpsiles lüpsikut ümber ei löörs.

13). Kui esimesi korralsi elajaidi metsasi aetaksse, siis ei peasi
sealsi wiitsi, nisugsi elajaidi aetaksse, mitte õnnetsi kaotatsewa
muiselsi kaotawaid elajaidi tähtelugu õnnetsi.

14). Kui kuulsad, et elajaid kangas ühes kaas seisatsiwad
mitte metsasi õnnetsi ei saaks, siis wõtsi teibsi, õnnetsi sellegsi ig
lehmsi jaowe aasasi ja jäätsi kui siis elajatele õnnetsi.

15). Nõnamutsi seisawad elajad kui kaas, et kui neisi esimesi
korralsi wäljasi aetaksse, siis wõtsi maasta kiiri, käis kõrwa

ümber kangsi ja pane sinnsi saamasse mahsi kuhjawätsi.

16). Elajaid ei tohi mitte paeluasse pütsagsi tünsi, muidu
hakkawad nad nüdeisi jõnsi.

17). Kui naisterahwas pünsi lüpsikus pääle saabsi pidi
juhtub minemsi, siis hakkab pünn weinsi, nii siis
õnnetsi saab, kui sellesamsi naisterahwasi juuksesidi wõtsi,
põlemsi pistsi ja nendagsi lüpsikust suitsetadsi.

18). Kui pünnsi rüstasi aiasi pääl kuiwawad ja lehmsi neisi
juhtub nuusutamsi, siis lähäb pünn halwaks.

19). Kui wett, millegsi silmi on peetud, kulule wiiakse, siis
hakkab nägu uhatamsi.

20). Kui jõuga ajad kuskus läheb, siis kulub näljane kõhuline.

21). Kui koga silmi peseb ja kuhu peale tüür on, sääl palt
kulub küladesi.

22). Kui kounad laulawad, siis juhtub mõni õnnetus:
kas surep elajaidi, ehk inimene.

23). Kui ninasi jüngelab, siis saab sunnu jõunuseisi.

24). Kui paremsi käe pihupesa jüngelab, siis saab rahasi.

25). Kui silmi jüngelab, siis saab nutta.

26). Kui kulaukasi juuksi rõngasse läheb, saab wõõrsi.

27). Kui kõrwasi kuulawad, siis küsi teise kõnest: kuurat kõrwa
pilli ajab? Ütleb sa õigesti, siis saab pilli ajamise.

28). Kui hobusel kõrvad ülesse ajavad, siis pandakse suu nõelale lõng kaha jo lõngale üheksa solmeesse. Siis tõmmatakse hobuse kulepõrasse lõng üheksa korda läbi, mis pääd kõrvad õrsi kaevavad.

29). Kui lehm kõõpotab, siis sülitab lehmi pääle, et kõrvad kõõpotus ülesse ei ajaks.

30). Kui kõsenaised [illegible] kaotavad, siis tehakse nüüd [illegible] nüpalju solmesse, kui palju kõsenaisi on jo visatakse nüüd siis väärt alla, kuhu weel pääle lilgub. Selleks ajaks, kui nüüd õrsi mädaneb, on ka kõsenad kadunud.

31). Kui kewadel esimest korda minnistab, peab kui palli laskma, siis ei hoitka selg kõõl tehes valutka.

32). Kui maa pääle istudes, siis peab kalm korda sülitama, et maaaluseid külge ei hoitkaks.

33). Kui peeru alga pikk siis jääb, siis tuleb julgi.

34). Kui peeru külleft ütsa nõlg põledes maha kukub ja jäästi jääb jo siis ahjoni õrsi põleb, siis sureb ütsa inimene ärsi.

35). Kui noorel kuul vikeldakse, siis sõgeneb palju jõõdikuid.

Tõrma kihelkonnast. Korelehof 5 Märtsil 1894.

(24). Saatnud E. J. Õunapuu. Saadud 18/III 94.

Austatud herra Dr. J. Hurt!

Ei mul esimise saadetus „wanawarsi" õige oli, siis wõtsin nõnuks weel edasi kogudes jo Teile saatsin. Nüüd siis saadan teist Korda 19 laulu jo 20 punkti wanawasken. Laulud 5 esimest, 14, 15, 16 jo 17 olen mai Holgo Laoni kihelkonnast üleswõtnud. Palun siis jälle seda saadetust lahkesti waatsi wõtta jo „wanawarsi" kulla salwe „panna, kui ei kõlbuliku leiate olemas. Edaspidi, kui leian jo aeg lubab, siis tahan jo loodan „jõrge" juurde lisada. Edenegu „wanawarsi" korjamine ikka juurel jaanual nagu seni ajani, et se töö lõpeliks tuleks jo näitaks, et Eestirahwas on rahwas, kellel mitte waimu waraste puudus pole!

Teile Teie juures kõige paremat õnne jaowiales jään austawlikult.

E. J. Õunapuu
Tõrma kihelkonnast.

pag. 301.

Rahvalaulud.

1. Kui maenne norrmees olin...
Mäisa wäljal Künolmas Käisin,
Tuli Rubjas mäisa poolta -
Wedas wembloid jäsele.
Wüs oli wändund pihlakaida,
Kuus oli turdot (turdund) toomingada.
Käsi oli minu kuja tarwis -
Oleks minu olemine,
Jeisess minu kegemine:
Ma panesks Rubjad Kurgedesse,
Kilteriot pomesks Külmolesse,
Sarlja-loppeot Jahkadesse,
Rouad rangi normadesse.

2. Kaeja laul.

Wennokene hellas wellas,
Kui läed naistas wõõrsennole,
Õhita oma kabene,
Kehita oma Kübara.
Se tal jüoli rattja silmad,
Koleiwiste rattja Rubjad.
Lakkas laiadese rahasse,

Saba sahkas laaderisse. —
Aja ämm ukse ette,
Seretelle äiu-tagati:
„Kas on Rodus teie neidu?" —
„Ei ole Rodus meie neidu!"
Neidu läks Rüla Roevule,
Rüla valla hallikule,
Rüla Rülmale jäele.
Pesis-peiu' riidekesta,
Ämmale uusi ameksida,
Ämmal pihta pennikesta."
Ei tarvi ratsud kõmmeliga —
Söö ratsu, jõua ratsu,
Sõidu valla hallikule.
„Tere, tere, neitsikene!
Meil on uusi uiske jumale
Ämmi Rõigel Rooja jumal.
Ämmi nuu kohule jumal,
Ämmi hallil hoijutada,
Linalakkal liugutada,
Ämmi mustal muidu jumal.

Ka olen vooene teede Rüija,
Teede Rüija, maade neoruja,
Papi-raamatu uedaja,
Kuningate Kirja-Ronija." —
Neiu mõistis vastu Rostis:
„Kui oled vooene teede Rüija,
Teede Rüija, maade moorja,
Papi raamatu uedaja,
Kuningate Kirja Ronija,
Sus jooda kolm ojasta,
Kõrvitsene Kaldaasta,
Linalakene Lainerasta.
Sa oled Kohe Rohilane:
Mikks sull seljas uusi kuube,
Mikks sull jalas uitkel-futsika,
Mikks sull ottas Kipel-Ringad?" —
„Ämmi on teinud mue Kuue,
Ede futsike uitkeldanud,
Sõi kingad Kipeldanud.

3.) V

Kus ma lähme wastu öödat,
Wastu öödat, wastu Kuudat,
Wastu ehat-walojeedat,
Wastu pilgatat pimedat?
Läh me leeri lepikusse,
Kuldat leeri kuusikusse,
Rondat leeri Raasikusse.
Läänе linnat õõnejale,
Teeme tule leerejale,
Aje aiat Käänakule.
Kesse tulime tulele?
Teli kadsi Kauba-meestõt
Kadsi kaubat-mehe sulast.
Mõlemil oli mõõka wöölat,
Kahel kannukest jalastat.
„Mina mulle, ise, kohune,
Kauple wenna kuerapõõjat
Wennat naise rõõa jaoja!"
Mina mõtlesin wastu kostsin:
„Mina mulle mõõka wöölat,
Kauple kannukest jalastat,

Ise ma minn ise kohuse,
Kauplen wenna kuerapõõjat,
Wennat naise rõõa-jaoja."

4.) V

Kus ma lähme Kolmakesti,
Üle nurme neljakesti,
Üle wõõlja wiiekesti?
Lähme Kurni Kukutamat,
Kohe õunat wuredamat.
Kurn Kukkus Kiriku aiast,
Õun weeres ise kanat põõle.
Läksin õunat otsimaie.
Mis leidsin ise kegenat?
Leidsin tõt rahat lugemat.
„Kellet, kellet laadikene,
Kellet tõ rahat laete?"
„Kellet minile, liitsat narri,
Kellet minile, kui sinule.
Tõt jäeti wanat wanemate kapsaka,
Otse kohe onude kaalate.
Onul koidsid ööst kohuset,

Tädil Roitlid lõiwat - Rowjat
Soo soose, jõrme põõsaist,
Mädar-jõrme mättaaist,
Kuiw-jõrme kaldaaist,
Tuoi tahat sommiwuse
Worraiuse wõrraiwuse.

---

5) Kui minut hoitsoin laulemaie,
Laulemaie, lastemaie,
Siis ei jaat Rüht mõtsa,
Rüht naised notsukesta,
Rüht paisid paltat undat.
Käitt Eulid õõtjat Kuulamaie:
Kuss see laps need laulut wõtnut,
Kullutse sõnat õpsnut.
„ See pole Eudrut leinut lõõlat,
Kat pole kõnyast Rutsunut,
Näpud nüsi nikutanut,
Salaat pole tantsinut kallaspuiulat.
Minat nüsitsin, wõrsktu Rostsin:
„ Sõnat kuisi kuke altat,
Laulut latikat ninastat.
Üttlen üles seegi paigat,
Kus mat need laulut laulsin.
Orus heinat mütsesõgi,
Luhas looga wõttesõgi,
Koolus kõnõgastat kuhuudes.
Sõäl mat need laulut lugesin,
Sõäl mat need laulut laulsin.
Näpud nüsi nikutasiat,
Salaat tantsist kallaspuidat,
Suu see seadelis sõnudat.

---

6) Wennakene, hella wella,
Eisinat saat jütat naistat,
Õpat jütat wallastagi,
Kolmest kihlakonnastagi.
Äpid laewad, lapsid laewad,
Saadsad laewad Saksat maale,
Puuled laewad Poolat maale,
Sõõlt laud naise nõutsese.

Tuliol tuppa tuhkatelle,
Ille ütse uppatelle.
Öeol nurgatsa murumaa (murisemas):
„Wennatsene, hellaa vellaa,
Suvel sinna tahtsiol suntsa naista,
Talvel tahtsiol tuntsa naista,
Kewadel kenaa x jumkseeiol.
Nüüd löiol naise nattuksese.
Pitkem nemme piima-pütti,
Korgem nemme kaare kinnu,
Korgem nemme taara-kaanu,
Witsem nemme vee-pange,
Kui on meie vennal naine.
Pöörd tal ots, kui pöudna mõnsal,
Lalaol all, kui jooma nuiad."

7.) Tormatt Laani oliol vennatsed,
Kõlemaid oliol nõisa-mehed.
Läksiol vaatsa vargille,
Luhtusiol Loodi talusse.
Laan jäi väljas vargille,

Tormas läks sisse laulemaie.
Longu naisest, linnutsesest,
Tõna-hulgast naeratse,
Hommen hulgast nutatse,
Saal une ööst ütse junnes,
Wanaema watsa junnes.
Tormas Laani õpetamas:
Tuu taga tallikene,
Saal on sihes seitse tärkne.
Kine nuutast nuudu mõrolas,
Pane käsi paadi pöhle,
Wõtsa walgete rahelta,
Kahe käsi keskeelta.
Tasa, tasa, ilgut, ilgut,
Et ei kuhu mudi uksest,
Kanju kaskised sagarad.
Luhtus kampsu kuulerdasi,
Waraft kinni wõttemaie.
Sigurik sai selga kinni,
Lammerik sai lehka kinni,
Tuul-pois sai tutti kinni.

Sidi minn pütsist perseltamai,
Rossa-witsal roogitamai.
Sain mai woene mees wolamai,
Pikai pikki mees püdamai,
Säiai Kaltsu mees lajamai.
Pikkist käis aga pinni leibai,
Kaltsust käis agai kauniniolai.
Sain ma suure soore pääle,
Weikse soore weere pääle,
Hakkasin mojai tegemai.
Rügindestai, raagimestai,
Aras-rohu ülgadestai,
Kaste-heinai kõnnudestai,
Pilliroopinnudestai,
Suure kulli sulgedestai.
Sai see mojai wahtimisesai,
Säal süs kõigist Kalu-Jakseist,
Salu-Jakseist, maalgu heeroist,
Mõtsist linnai, mõtsist lippu,
Mõtsist Soome soolai loewai,
Mõtsist kallist kaubai loewai.

Pole linnai, pole lippu,
Pole Soome soolai-loewai,
Ega kallist kaubai loewai.
See on waese inimesewari,
Waese meheo saunakene.

8.)

Meile tulid noored mehed,
Noored mehed, mupu-Rumeod.
Mis tulai pühkimaiai,
Seinai äärest sulimaiai (koristamaiai),
Warnai äärest wadimaiai.
Lähkin wennai paleriille.
„Wennakene, hellai wellai,
Tee mull tinai tuwakene,
Walai wasti warrekene.
Ma läen tuba pühkimaie,
Seinai äärii seelimaie,
Warnai äärii wadimaie.
Kus ma need pühkmed panen?
Pühkin pühkmed põllesse,
Wiisin wennai wäljai pääle

Läi pirza pöllu peale.
Wäli läi öörene wägedel,
Polol läi põhjani rammuda.
Ruskki Kasuvis, kui see norgu,
Oder Kasuvis kui see osja,
Kaera kasuvis kui see konep.
Ait läi arjani teriodel,
Kuhi läi Kodaneni nahadel.
Läs läks Hiiduft helmi toomal,
Õma läks Pärnuft pärgi toomal,
Ööd reesi ristiliesi,
Wennad läid kaurutus kasuda.
Kaela panin Hiidu helmeid,
Päe panin Pärnu pärja,
Rinda reesi ristiliesi,
Selga kaurutus kasuda.
Läksin Harju aida peale,
Wiru wäina-Rüügi peale.
Kes tuli alla palwile?
Läs tuli alla palwile;
Kukku mocha kulla lukkei,

Sada maha saia-sarwe,
Kukku mu Rubara peale,
Kaugu kaabu-ääre peale,
Lõge laia lindi peale,
Waju pilu-warre peale.“
Mina mõtsin wastu kaesin:
„Kui su Rubara peale,
Kaole Kaabu-ääre peale,
Laiskus laia lindi peale,
Waigus pilu-warre peale.
Sarnes tolotab tehtaneesse,
Tõllo ratlaid waajutasse.
Seal on ees seitse töötsu,
Üks Kukku mocha kulla kukkei,
Sadan maha saia-sarwe.
Kukku tõlla kesteelle,
Seal on seitse sõnni pooju. —

---

9).

Paras, paras neitsikene,
Mikska mullu mull ei tulnud,
Tuna-mullu mulle ei joonud,

Kui Rõusiot Rõhust jõrele,
Soitsiot sõrmutse weeraja.
Ala olin ammu aidaot teinut,
Sõse pannud sindi sõnaja,
Nõrre naeritu maajaot,
Uue Raoast uinutaaot,
Wanat Raoast uraiyistaaot.
Ala uun pilevile maajamat,
Tõrn pillil tuat edine.
Ajan hommiku ilesse,
Wõtan pilli peat alusselt,
Tõrn-pilli tuat edisselt.
Tõuse linde, lõssat lehmat,
Tõuse Rallis saadat Raujat,
Tõuse Ruldat, kurnat pümat. . .
Minat nõõsiin uraitu Rassiin:
„Õs mat heilat ei olnut teile,
Tunat-heilat tulnut teilta.
Ei ole uralmis usi aila,
Sõbes ei ole sõnasõnaja,
Nõrre nairitu maajaat,

Uue Raoga uinutaaot.
Sa uun pütsule maajama,
Tõrning-tuurad Repist tuat edine.
Ajan hommiku ilesse,
Wõtan pütsa peat alusselt,
Tõrning-tuurad tuat esisselt:
Tõuse lõõsi, lõssat lehmat,
Tõuse lõõkse, saadat Raujat,
Tõuse Ruuat, Ruunat pümat." —

---

10. Olin enne eitse Rohat,
Hesi-maajat nemme Rohat.
Olin eeku, Rõusin Reeku,
Laasin Raewelt wetlat taamat.
Ruulsin Ruljaste Rõlinaat,
Waaki uraljaste uralinaat,
Tinat saamise sahinaat.
Laaksin kuppat õtselemat,
Emaksene, nemmeksene,
Ruulsin Ruljaste Rõlinaat,
Waaki uraljaste uralinaat,

Linna sõnnimesi sahinad.
Kui tuleb kuuja Kasjamoie,
Äelas õue jäätemoie,
Ütle: tuktan, tuktan tillukene,
Alles Koi nõudalukene,
Alles Koi köib-konjasegi,
Alles küsib-Rõdtsisegi,
Alles kirstus tite-kingad,
Alles loerkas lapse jutsad.
Kui tuleb kulla kasjamoie,
Hõbe õue jäätemoie,
Ütle: tuktan töö tegija,
Töö tegija, vöö-kudujad,
Hõbe lõnga lõtspulajad,
Paberite pangutajad.
Tõstab üles kirstu kaanes,
Wõtab wõlja weime warsad.

II. W

Tuktanlapsed tillukesed,
Mangad kaelad kaunikesed,
Kui te jäete mulst jõnele,

Kui te' Rõnte teelad nõõdad,
Kui tuleb wastu meeste hulka,
Meeste hulkad, paiste porre,
Pidagge pitsi pearad,
Sõmad Ke kaigas kaindelasse . . .
Mine läbi meeste hulgast,
Ge läbi paiste porrest.
Kui tulek paisi puudumaie,
Naise meest tulek naerimaie,
Töö ja paisil poole peadad,
Naese nehel nadalpoole,
Kulmud mõlemil kuikudad.
Pois läks nüüd kaebamaie,
Neim kuulates jõnele,
Summale Kohus üleneb,
Summale kohus alaneb.
Paisile Kohus üleneb,
Neiule Kohus alaneb.
Kui jee pois õna jurekji,
Kohus teelad mõetaneesad ?
Pure maale kuusikusse,

Ära morale hoovimesse.
Sinu jee nein õrna juuesti,
Kuhu tedoi moetanesse?
Kullase kiriku aida,
Höbedase örre alloi,
Waskise wõõraua alloi.
Kes jeab suttis nein hoiual?
Nein pëd jo nein wermoid,
Nein roskised roomenoid. ——

12. V Oh me' katsi woestoi lastoi,
Katsi woese me' sulastoi.
Lähme Locami poie' kiriku,
Mure rõõtsuud kõesse,
Mure nurmbroid murose peale.
Lähme enoi hoiu peale
Tõuse üles memmekene!
Ei wõi lõuskoi tükoi noori
Kenoi kirsku keskuttoi,
Wolge lauldoi o rocheltoi!
Muloi on alloi, muloi on peale,
Muun on lausmid mullo peale,
Ära heinoi hoiu peale,
Kullerkupsud kulmu peale
Sini lilleoi silmoi peale.
Tõuse ükki, memmekene!
Mo tõun Wirust wirkoti loiuoi,
Kudam muun mullikille,
Ärsheinoi kulloi tõlle,
Sini-lilleoi sirkudele,
Kullerkupsud kuusnedele.
Tõuse üles jo tõõtoi!
Ei wõi lõuskoi tükoi noori,
Ei wõi Võruskoi ei tõõtoi!
Tõuse minu kirsku kinnikoimoi,
Weinerookka woimistoimoi.
Lunoi jo kirsku kinnitagu
Weinerookkoi woimistagu! ——

13.) W Õma ehtis paegapiida,
Mõtles mõisaje minemaa:
Paeg ei lõnnud koera wastoi,

Kuhi kolmas kumala wai nocla,
Saeg Näio mööda Rooja teeda.
Saeg tuli Rooja kaa Rooluje,
Wiis aa wöö wanna peale,
Rübas laua nurga peale,
Kindad Rübawa peale,
Ilj peale nuttemaie.
Kes tuli pojalta küsima,
Kes tuli kalwa hangutama?
Ema hellas nemmetene.
„Mis sa nutad paega naari?"
„Mis ma, mis ma nemmetene!
Ei tule naene minule,
Mina Rulolane sinule,
Sul on palju tüdrukid.
Wii sa lapsed laenetesse,
Seatumad alla wetta,
Peratumad peale wetta,
Siis tuleb naene minule,
Mina Rulolane sinule."
„Oh sa hulla paega naari!

Wõi olete kümne tüdruku,
Siidi lõhnad taluse tanus.
Wiis poneta willu Retsemaie,
Kolm poneka linu Reitsimaie,
Kaks poneta kangaste kudumaa."

Oli mull kolmi wennakesta.
Üks saatsin karjamaale,
Teise saatsin merjamaale,
Kolmanda kalda merele.
Wenet tuli kodu karjamaalta,
Karja pullike eese.
Wenet tuli uudu merjamaalta
Merja korwike käeses.
Aga ei tulnud kalda-meeltsa, —
Wenet on ära uppunud.
Läksin wenda otsimaie.
Otsin ondi, otsin moodi,
Otsin ondi otsatumaa,
Otsin moodi määratumaa, —
Ema leidnud wennakesta!

jag. 322.

Läksin mere kaldaalle,
Seal mai nõnda ütlesin:
„Ei ole kuivile jõuetal,
Ei ole meele ohjal,
Ega kotkus kaineelle
Ei kallast kesket jõegi,
Kus mu vendi viiskab järved,
Mere külge viiskab küüned,
Ree kotkui koi rabab.
Mere külge kodukesse,
Ree kotkui kaugenesse,
Wend on õnni uppunud!
Kubas jõi mei eile,
Põrjolka jõi peale welli.
Nõnap poist' kübas meesta,
Kui jee kaus ega kaerakaelta.
Nõnap põrga pealtai welli,
Kui jee rihma roikerkaasi.
Kus minai mutsin meema taube,
Päewad mutsin meema põrga,
Ehi ega meennakesta."

15). Kust mai tundsin Taadi ära, jag. 323.
Arwasin ise oseme?
Tuai ees oli kumi-kilbai,
Wõrsarwe oli meesta sammas.
Õuest joosid õlle jõmed,
Kaemi äiaest kaljai jõmed,
Wõnaristai wiinai jõmed.
Õlut jai orjadel jinnai,
Kaljai kõige wallael jinnai,
Wiinai wiinai meeste jinnai.

16).

Tahtsin minnai kalgusele,
Tahtsin kalguse ülesai.
Ei annai ise hobeesta,
Wend ei wastsi wallüsai,
Õde hõbe jõrmusiisai.
Läksin ennai hobusega,
Läksin wanai waljastega,
Ega jõese põhjateega.
Tuli wastai wasselinka,
Keset teedai kiele kõlrea.

jag. 324.

Luboi jõudud jõeji korrod,
Luboi jõudud jaoji korrod,
Tuntsitud on tondsu ringid.
Ei minoi hoolind jeeji põraft,
Lätsin iskoi kodjufelle.
Jõõnadoi oliot jõeji korrod,
Soomadoi oliot jaoji korrod,
Tuntsimadoi tondsu ringid.
Aitimoi pere-ifale,
Aitimoi pere emale,
Seoloi heaoi ei andemaita,
Kallift kõttloi teenemaiko!
Täis olen sunni, täis olen peani,
Täis olen sunni suhkrunidoi,
Täis olen peani pähkelidoi,
Silmini jeoi lihadoi,
Kuroguni seoma munadoi.
Löpe, löpe pöllurene,
Wähene soi wäljaskene,
Kahorne soi koeraskene,
Sooi otsoi õnaskene.

Kui soi ei löpe süa jõeltan, jag. 325.
Süoi jõeltan siogu süüoi,
Siogu süüoi, köoroi köioi;
Sün on sirkoi seisotamaa,
Sün on kõrgoi köunad löbi,
Sün on põndioi poderdamaa.

17)

Sün on rindoi neidisseioi.
Toogo teie teine rinnoi,
Kuguge see wolmas rinnoi,
Nioduge see neljas rinnoi,
Wiologe see wües rinnoi,
Kuhjoss tavaga kuues rinnoi,
Süs saab seisma seitse rinnoi.
Lähme rinnu Rüoa poole,
Põraft pikkeu Pärnu poole.
Lähme Rüoga rikkamoile,
Põltsamaoi põletamoile,
Tallinna tarondamoile,
Wõnnu kinni wõttemoile.
Siga on rikkaind Rüoa linnaa,

par. 326.

Porsas Põltsamaa pöletand,
Lammas Loiuse lavtand.
Ütlen ümber teisi jiedi,
Mõistatan nõlemit jiedi.
Läänu Rüja Reesi tuua,
Tallinna Lauste tuua,
Põltsamaa pällede tuua,
Läänu Wõnnu võtme tuua.
Rüast Reesid nielilised,
Tallinna tuua tasased,
Põltsamaa pällest parajaid.

18.) ✓ Lõtsin metsa kõrdimaie.
Mis mai leidsin metsastagi?
Leidsin tamme taimekese.
Kuhu mai taime pannksin?
Istutasin wenna ilule;—
Sji uttu laulemaie:
„Kasuva tamme, jõua tamme,
Kasuva tamme taevaasse,
Pilluta oksad pilvisse!"

Tamme hakkas kuivamaie, par. 327.
Istutasin õe ilule.
Sji uttu laulemaie:
„Kasuva tamme, jõua tamme,
Kasuva tamme taevaasse,
Pilluta oksad pilvisse!"
Tamme hakkas kasvamaie,
Tahtis taeva laotadaa.
Pilluitas oksad pilvisse.
Läksin wenna poliwille:
„Wennoukene, hella wellu,
Hakkas kõrwetas ihuma,
Tule tamme raiumaie!"
Wend tuli tamme raiumaie:
Tükka punst sai tündeteda,
Kleskalt kena kõrsu,
Lodwast laste lõõri lodaa.
Mis jäeb ule, lüeksid laastud,
Neist saab neiul kihlakõrsu.

---

jaa. 328.

19. Õtsas, õtsas kuskene,
Õtsas kuo wäsinesse.
Lauge joaksis kuhka mööda,
Halli kausi kaarsa mööda,
Kirju kitse küüge mööda,
Sea selgo, nahka mööda.
Lakse kai oksali ajasse,
Lippi, lappi kaenetesse,
Silpi, kalpi kallastesse. ———

Mõned punktid „wanna-usku".

1. Kui sauna ahju kaawa puudega küttа, siis kaskab ihu päraast wihtlemist kaugesti sügelemaa.

2. Kui tulle sülitadasse, siis läheb jaa käsna.

3. Kui tangu pidu sünasse, siis ei pea mitte leibа käsnale wõtmaa, muidu wõetse wangi.

4. Kui Näiri laupäewa õhtul pühkme kurmiku ahja magama heidaa, siis ärangitasse tulewasse aastaa alu ette õuaa.

5. Kui uue aastaa õhtul palju aewastadasse, siis ei jõe tulewal aastal haigeks.

6. Kui põhja tuulega sõmikut lauttadasse, siis ei mõõ-

jaa. 329.

mõõdame kui õuaa.

7. Pulma ei wõi mitte leibes paari kaupa wõtа, sest muidu sünnivad noorikul kaksikud lapsed.

8. Kui ühe käre ahjas kaks wiljapääd kasvab, siis kui sis neid lambale annad siis sünnivad lambal paaris tallad.

9. Kui peremehe juurde teenistusele näitа, siis ei pea mitte nõed ali hoorikatusel, waid läpal minema, sest muidu on teenistuse aeg wäga pikk jai igaw.

10. Kui noormees omale elamise ristilapse poeg lapse saab, siis saab tal nutta omale priidi; aga kui neiu poeg lapse saab, siis saab see omale nutta peigmehe.

11. Kui kuerad kuhugil talwe palju kulutwad, siis sünnib sõjal õnnetus.

12. Kui poeglaps ristimise ajal ennast õuaa raajastab, siis ollaa tal mehecaas palju „lohi-naisi".

13. Kui sunnu enne maha wõmisst mõne aluse, kaa pumpatas, ehk raami pääd seisab, siis peab see niipea, kui sunnu maasse õuaa on wõetud, tagi wäljaa wõtaama, muidu saab maajaas kohe surmad.

14. Kui enne sunnu õuest wäljaa wõmisst nuun kobune enne situb, siis saab jõrg nime sunnu meisterahwas olema, aga kui mõnaa kobune, siis naisterahwas. ———

15) Kui surnu kiriku aiale ümbrise ajal tuul surnu aiast poolt kodu poole puhub, siis kaob tõi selle inimese, nõidusega pereisse, õnne majasse tagasi. Puhub aga tuul surnule jõ-rele, siis väib ta õnne majast ära.

16) Kui täishaua ajal trumpisid ehk abijuhist savitadas, siis kaovad kalgid ja prussakad ära, aga kui nonne kuu ajal, siis jäigeneb neid palju.

17) Kui käsnafist (soola tiirsuu) kahe ääre kaudadest, siis peab tuus ilma tulata, kuu valgel, neist kaas lumega või veega pesema.

18) Kui lumpainjas kedagist pünamas käib, siis minaga pü-natav sinna majasse, kust lumpainjas käib ja keerutan tõi nagu ööes kummuli, päälegi veel nõnda, et jalaal päätsiga ja põõl jalutsiga lähevad. — Siis ei nõiatsi selle inimese vaim enam tervese tagasi minna, vaid jureb ära, ning lump. kaob.

19) Kui lumpainjas inimest pünamas käib, siis ütelelaga teistele inimestele, et kui nad oma saavad, et lumpainjas ääfel inimese pääl on, siis nad inimest kolm kord veenblagas lõõtsivad, mis pääle lumpainjas ära kaob.

20) Nõndasamuti kaob tõi lumpainjas, kui pahema jalaa suurt varvast saab sell ajal lüüatsedes, kui tagapäälen.

Tõrma kihelkonnast. Saatnud E. J. Ünapuu.

(38) Saadud 18/IV 94.

Austatud herra Dr. J. Hurt!

Siin saadan mõ Teile kolmat korda (selle vanaaasta) nimelt: 5 laulu (mis mõ Kõigi Laani kihelkonnast olen ülesse kirjutanud), 55 punkti vana usku ja uskumise kombeist ja 115 mõistatust.

Väib vägagi võimalik olla, et mõned mõistatused juba trükitud on, aga mulle ei ole midagi niisugust veel raamatust, kust mõ neid nähta võiksin, sellepärast palun siis vabandada, kui leiate et neid juba trükitud on. Ka pean mõ Teie vastu siin kohal oma Kõigi suurmõst loinu tunnistama, sellepärast, et Teie minu hoiatate, et mõ mitte vanavara korjamisega oma kaali aega ei viidaks, aga õige kaalke, nüüguse asjaga olen mõ vägagi ettevaatlik. Sedasi, mis mõ Teile saadan, olen mõ vahe ajal kogunud, kui aeg selleks mahti annab. Nüüdsaab pean kaalisuurise vahe aeg tulemõt ja sedasi aega kahan mõ nõ selleks panustada, et ülesseid ja taadistusi omal mugaval ääl käänja paberisse piaksan, mis nõõ mulle pajatavad. Väib olla ehk ümmistab väga häästi, sest meie murgast ei ole veel korjatud ja ülendsõe kõigist kihelkonnast. —

Kõige suurema austusega

E. J. Ünapuu

Tõrma kihelkonnast.

Karlshof 18/IV 94.

W Kapsed laulud.

1) Kitsapõeru pikka pidasin,
Esmaspäeru une magasin,
Teisipäeru läksin teole;
Läksin maadsa Ründemaie.
Kuljas mõtlis mõtsa maadsal,
Mulle maadsal, heade maadsal,
Mulle maadsal, äore maadsal,
Noore nurga Kuusikesel.
Läksin maadsa Ründemaie:
Seal ma nurdsin mustu sarvet,
Seal ma irdansin iraksi sarvet,
Poetasin pulli sarvet.
Sutt läks Kadri jupsotelles, (Millega ikka käsi sarvi Külles Kimis on.)
Rane Kadri rapsotelles. (Millega ikka käsi Külles Kimis on.)
Nüud läksin härjad Loaniruttu.
Siis tuli Juhi sarvikustel;
Loaneft tuli Loiu köppel.
Äsi Kiskus Kirjus härjal,
Mehe mutis muetel härjal,
Äsi läs läge mälemal.
Läksin Kodu Kuusel meelel

Ahjo Alle halival muelel.
Süs tuli jumo jutulegi,
Tuli ijoa hiljuksene,
Taja pitkal laadiksene. —
„Mis ja nutad paega noori?" —
„Mis ma nutan, laadiksene!
Pihapõuen pihoi pidajin,
Õmaspõuen une magajin,
Teispõuen lõkkin tevle,
Lõkkin maadoi Rüütemaie.
Kuhjas mõtlis mõtu maadoi,
Muile maadoi, headoi maadoi,
Mulle maadoi, õõre maadoi,
Nõvre nuiaga Rumpikesoi. —
Lõkkin maadoi Rüütemaie:
Seal ma mundsin muela jorwed,
Seal ma wäänsin wärsi jorwed,
Poetajin pulli jorwed.
Tutt lätse Rotsi jupsotelles,
Roine Rotsi rapsotelles.
Nüüd lasin hõrjad laanikesse.
Süs tuli lusi jorwikesoi,
Laomast tuli loisi Räppoi.

Aro Riskus Kirju hõrjoi,
Maha murdis muela hõrjoi,
Aro sõi jõge niõlemad!" —
„Ole waikoi, paega noori!
Küll tuob mutikk muela hõrjoi,
Küll tuob kirjakk Kirju hõrjoi,
Küll tuob Rüüdikk Rüüdu hõrjoi,
Küll tuob laadikk Laugu hõrjoi,
Küll tuob Krüünikk Krüünihõrjoi,
Tunnikk tuob wana pugaloi." —

2.

Wüno jumes wiidan aega,
Älle jumes olen alles . . . .
Mai oles Rohe Rõõmu läinud,
Mai oles ammun õnnoi läinud,
Lõikjaks õnnoi, ei läi eloi.
Mai oleks tuos tüdrunud,
Omas mojas magamõdsi,
Pannud peoi padjoi peale,
Põimuland paloskoi peale.
Aga nüüd joon mai Rõõmis,
Lõikun Rõõmi lauoi peale,
Tonen peoi pokru peale,

Poinukan pörandsi peale.
Kumal kuiksus, Kõbi Kõrkis,
Kumal kuiksus unnunkuse,
Kõbi Kõrkis pöisaase:
„Tule tõnnsi, noorinees!
Wii minu Kolisesi Koolujs,
Poisu parsile Ruinamsi.
Seoltmsi tüükin tüni eriste,
Weeren wünsi-weeranduse,
Estun älle ostburiste.
Wätan meestel meeleti peastsi,
Wätan paistel pastet meeleti,
Wätan naistel noturkene.
Mehed nutsitsi münavad,
Noesed tantsi tantsivad
Paisist peale saapaatta.
Wünatkene, wennatkene,
Ellekene, ämmukene,
Kallatkene, kaimukene. —

3) ↓ Lõja laul.

Kesse tõi lõja sõnumit,
Kesse kandis wõunu Reelsi?
Kalu Kaarel andis kästu,

Tõu Tõnnis tõi sõnumit,
Tuli meie ukse ette. —
„Kes siit saab-sõtta minema?
Kas saab-isa, või saab-poega,
Wõi saab-Rüise noorem poega,
Rüise noorem, Rüise napsem,
Rüise wõmme, Rüise wõrsem?
Rüise Rõrjemad Rühmad,
Rüise upRemad kohuset,
Rüise sarjemad sõdulad."
Poeg lõkes aitsi ehtimoie,
Ööde jõrel õpetamsi:
„Wennatkene, hellä wellsi,
Mis sa siit oigu selga paned? —
Selga pane surma-sõrsi,
Rõlle wõtsi kaeli-Rihmad!
Kiri ja sõrad sõtta minemsi,
Ära heitsi elle sõtta,
Ära tantsi tahsi sõtta,
Reemuta Reset sõtaolsi! —
Es sõjas surmatasse,
Tulgu sõjsi tapetasse,
Kes keikst, tuleuad tagasi."

Kui tal sai Rõõm tulema,
Ajas ise urre ette,
Läi tal mõõga rästamasse.
„Tule ise, tunne paega!"
Tuli ise, ei tunne paega:
„See pole minugi paega. —
Kas on Soomest, või on Saamest!
See on Soome saaga tagaja,
Soome maa kuninga paega."
Ajas enna urre ette:
„Tule enna, tunne paega!"
Tuli enna, ei tunnud paega:
„See pole minugi paega!" —
Ajas ivenna urre ette,
Läi tal mõõga rästamasse.
„Tule iveni, tunne iveida!"
Tuli iveni, ei tunnud iveida. —
Ajas äe urre ette.
„Tule ööle, tunne iveida!"
Tuli ööle, tundis ivenna: —
„Miks on seljas juurna särki?
Miks on käes kaali-Rindad?
Tule sisse, ivennokene,

Räägi mulle sõja jutte!
Kas on sõjas naine armas?
Või on sõjas kaasa kallis?" —
„Sest mul (mõõgal) saapad savised,
Sest mõõgal marsikaagi,
Siis mul räägin sõja jutte! —
Ei ole sõjas naine armas,
Ei ole sõjas kaasa kallis.
Sõjas on armas hobjase mõõgal,
Kallis Rõõge-peal kubume." —

4). W

Läksin metsa Rõõdimaie
Mõõgal maada marsimaie
Uluselle hommikulla,
Woroselle woolgeella,
Woredelle kastelle
Kullatselle koitulegi.
Mis ma leidsin metsa seadlegi?
Leidsin sõdaja sõnne puidu,
Teise sõdaja sõdakapsa,
Kolmas sõdal Rohkõpuida,
Neljas sõdal neidisõida.
Neidised mängisid mäela,

Ma-ainult nõudsin
Mina iseenese iseendalegi:
Kas on oma hulgaseegi. —
Küll oli oma hulgaseegi
Wõõrilise iseäljaseegi;
Ei olnud julgust juure minna!
Läksin Kadu Kuusel mudel,
Ahju otte kalival mudel,
Sulges mutta nutikenne.
Kes tuli kuuldalla küsima?
Kes tuli kalivat kaugutama?
Oma hella memmekene.
„Mis sa mutad paega nagi?"
„Mis ma, mis ma, memmekene,
Neidsed mängisid mäelal,
Sulge neil oli sumsa,
Pärga neil oli peasal.
Sulg oli sumsa siidise Kuuel,
Pärg oli peasal põdeva Kuuel,
Mina iseenese iseendalegi,
Mina kaugelt kaesin,
Küll oli oma hulgaseegi
Wõõrilise iseäljaseegi

Ei olnud julgust juure minna,
Sidant ei sõti Kuradel!
Panin püksid piidemoie,
Sina nuxled nappimoie.
Püks ei piidnud,
Nuxl ei nappind."
„Oh sa hulla, paega nagi!
Sega neidi püksid piida,
Sega neiut nuxlid nagi.
Kunki püksid piidatakse,
Sõnes nuxlid nagidatakse,
Nein Kaup on kammerisse,
Sõa hea põline otte
Oma helde kaunelosse." —

5. W Kuna me' Kullad kõrkusocame?
Kuna me' hellad sinnad socame,
Kus on tuli teinud tud,
Wesi palgi ineeretanud,
Sadu seinad sammeldanud,
Kaste katuse lõdunud,
Uolu pannud mutt uksed,
Kuur on pannud aidanud otte,

Tolm on tormud taeliel fiske,
Ruskiku meie kahele,
Kaaskiku meie vahele.
Läkkin ivemal poleville:
„Rain kuuskist me' kohalta,
Rain kaaskist me' vahelta,
Kullaäkste kapelisse,
Hellaäkste heinamaasse.
Seal on vaikus usse tuleb,
Seal on fikes fiidi taeliel."

Mõned purukid vaana-usku jo arstimise kombest.

1) Kui hobust vasskest lahti väetasse, fis ei lahi vanajüli mitte aiste vahel ta kaelast ära vötta, vaid peab välja ta tormi, mööda jääb. Korma vaeer käib hobuse felgu.

2) Kui enne kiri päeva kellaje liblikku kinni püüab jo lehmale ära jöötab, fiis joab fuvel ilus kollane väi elama.

3) Kevadel, kui mahla hakkab jaoma, fiis peab enne, kui teda jood, temaga nägu pesema, fiis ei päevitta nägu ära.

4) Kui jõmiste ajal esimene sunkäis kuulu läheb, fiis joab fell päeval kapelolla.

5) Kui meesterahvale hommikul esimene naisterahvas vasta tuleb, fiis on halb öri; tuleb aga meesterahvas, fiis hää önn.

6) Kui poaris vihad sõuma mööakse, fiis olevat naistel karfikud kapsed.

7) Kui tüdruk üle leiva kahidel warre astul, fiis jääb ta eeime vanaks tühjaks.

8) Sõulu kaupäeval äfel peab veeroma sängi pöialt alla mahu panema ja sinna pöiale peenu pilpad riskamisi fillal kombel. Oled ja seda teinud, fiis näed unes, kui pein oled, oma pruuti jäält üle minemas, aga kui nein, fiis peimeest.

9) Kui kapa tule fiisa puhub, fiis ütelakse, et ta ääfel alla kukeb.

10) Kui kevadel esimest korda fiia-fiirikat leni omas näed, fiis oled kõigel aastal terve ja kerge, näed ta aga teda mööda roomamas, ehk kaefunult, fiis oled kõigel aastal laiskt ja rõdunud.

11) Kui ümane nutsi rehi perfetued on ja kes ümmast eihku rabab, peab eihuga tõfele teede mööda vastu kintsu eiskama, üteldes: „Eihk kappa!" fiis jääb kõnsu rehepeksu eraeb-kuni teise aastani felle inimese pöiale.

12) Kui omale kuhugile haawa oled raidunud ehk kõigamuti, ninguseri kuidagi kinni eitahat jõada, fiis võtakse pöhja pealt kivi külje pöialt sammalt ja pantakse haawa kõrale, fiis jääb eere jooks kohe feisma.

13) Kui kalameesjõnvele rahu püüma läheb, fiis peab

ei kalal-kahi juurde võtma, küs on hää kala õnn.

14). Kui jõõgi ajal hüpleft räägitsi, küs teenäe hüpet palju nuuja, ifeõraniis wiiga ädaes.

15). Kui püma maha lähebja wannad tedai jäärvad, küs läheb püss halwaks ja hawwab wenima.

16). Kui hommikul ühe jalaa jaapai teisi jalgai tömbab, ehk jälle nime pahupidi jalgai ajab, küs on fell päewal halb õnn.

17). Kui Nõõni öösel laudu kolistawfe, laab fäal fumist.

18). Kui nägu õue kukkumaltuleb, küs jühtub õnnetus.

19). Kui magamast tõusleft paremaa jalai enne wasakift wäljai pannes, küs on päewal hää õnn.

20). Kui neiuke el wõimafe lumega nägu pesta, küs ei päewi tai fuwel nägu ära.

21.) Kui teift inimeft jalaga lüüa, küs kaswab pöwaft jalg hawaft wäljai.

22). Kui jupi kausi alt laua nääjaks jääb, tuleb fulai.

23). Kui hammas fuuft ära tuleb, küspeab tai ahju päälle wiskama, öeldes: „Kilk, fäh kuhammas, anna mulle rauahammas, pane teras tükk alla!" küs kaswab wäljai. tulnud hamba asemele uus jai käwa hammas.

24). Kui kiriseb haige eeft palumiife ajal wagane on, küs jureb haige ära, jühtub aega et nõmi Köhatab jääb tai elama.

25). Enne Liisipäewai ei tohi kaerjuu nuiffas tulai ülesfe tikkai,

muidu tuleb kunt kaerjai.

26). Kui kaerjused küsifel tahawad nuhu kaerjaa käimiseft pükstaada, küs wedaqu nad walgetelajat, kas lehma, lammast, ehk wasikat, kolm korda päri-päewai ümber kiwi, küs tuleb ruttusti lumi maha.

27). Kui pruutpaari tahab õrai kaotada, küs wii neil wanal kuu lõpul jõelaga ristter päale.

28). Kui käesfe ehk jalasfe käsi on lõõmud, küs kaotsfalajai teifeft majaft ahju luud kõdisi ära tuua ja fet fellega haige koht kinni, nii päale käsi wanasti ära kaob.

29). Kui lumpainjas päale tuleb, küs tee pütsi lõkkati ehk tõrwaga kokku ja kaotsu lumpainjait paraajasti, kui tai päale tuleb, lüüa, nii päale tõrwane juttl jõnele jäale, felleft wõis fai inimefe, kes lumpainjaks käib ära tunda ai jai tai jõab fest filma pilguft ka fuft eemale, aga tuleb tünamai.

30). Kui tahai, et waras hobuft ära ei fai wiia, küs wõtai jai püüa naha hüa kinni, tapai ära ning mõõni tai weregai nõõr kokku jai fee hobune kinni, küs ei fai waras teda kätte.

31). Kui kala weeft wõljai tõmbamiife ajal kala ünge affas kifendab, küs faab palju kalu.

32) Kui fai lüüaga pünda jai kui efimefe kala kätte aiai faamis, küs läiwa tal päal affaft ära jai wõtai kala ni-nagai lüüa naaniipunda ära, küs on hää kala õnn.

33). Kui lahad, et juvel kanjas häsli linnu pesi leiad, jüs kanna Maarjas päeval kannikul paljas häsli palju räsfi luppes (nüs hanilikult kanjas lapsed teevad).

34) Kui habune hanjeks jõab, jüs jõrdes talle lähkri põhja pealt, ehk juure nüdes alfast leibes, jüs jaab tes terveks.

35). Kui loom nabatust on, jüs on kanvis tes tulegu ümber piiratud, nüs põale tes terveks jaab.

36). Kui habusel tüüdüdesse ajavad, jüs löikes tes jalad ats lähkis ja lase iverd välja, nüs põale tüüd ära alanud.

37). Kui Reevadel ivaral kirju liblikat näed, jüs on Kõik juvi läbi elu mõnedesine, iva hest hää, iva hest halb; näed ka agas kallast liblikat, jüs on elu hää.

38). Kui löikise ajal kõrves palju külvi-külimiltsi an (weikesed taimekesed, kanika või kaufi tannatsed), jüs annab wili sell aastal hästi välja.

39). Päale maarjas päeva ei või tulet enam tulet ülese wõtta, sest orasjed nõevad tuld ja ei kõeva hästi.

40). Kui elajas iverd kaotab, jüs iiska kalmest kohast pihtaka ärsi ja tõmba sinna kohta, kuhu elajas kusis, mõda siste, aga nii, et kõdiva pool alla ja Kiivi pool ülesse jääb, jüs jõtab tehm ivere lõpemise jõule.

41) Kui Koer rohtu jõõb, oksendab ja ei tes jüüri ivõtta, jüs tuleb Kivi ilm. ———

42). Kui Reevadel esimest Korda linnuväikesi kotusjel näed, jüs nasvavad mõõda linad, nii muidu körgel pun põõal ehk teiba alfas näed jüs nasvavad häsi ja pikad linad, aga kui Kivi alfas näed, jüs nasvavad hästi körvad.

43). Kui kuskgilt kverd oled ostnud ja naer paigale ei lohta jaada, jüs pane talle näär ümber naela ja ivõta kolm korda ümber sõnba, jüs jõõb tes paigale.

44). Kui higa päkse nannab, jüs tuleb Kivi ilm.

45). Kui lapsed Suure Reede hommikul laastusid enne päikese tõusu tuletegemise kanvis jiske lõstavad, jüs leiavad nad teevie pesa. ———

Mõistatused.

1). Kõline ees, kaline taga, kükitse peal napitse peas. (Hobune, mees ja püss).

2). Karune Kiskitab Kivi ivarenne Kohas. (Kanna pesa põõal)

3). Tahat tuhat, sada tada ühe väga kinni. (Äkenduv)

4). Maast kasub manterpuu, manterpuust kasub kanetapuu, kanetapuust kasub suur mets. (Hernes)

5). Pisto siske, tombab välja, nikutab nüüd ja löö läheb laime. — (Kiivi jõõmine.)

6). Kanune kahe liibeda wahel. (Hobune wankri ees)

7). Mees läheb metsa näht kõdu pääle (Salamajad).

8). Puuo pistab, kuine sallib, käänd-wõõnd käänab kohe. (Lusikaga jõõmine)

9). Soo joriseb, nõmm nõriseb, aru kuidab ellu lehti. (Õlle tegemine).

10). Lihane tõõs, waskne wits. (Sõõmus jõõmes).

11). Ere-eit lästab reit, wiskab wäsmakoi wahele. (Kangoi kudumine).

12). Üks ütleb: öö pikk, teine ütleb: päew pikk, kolmas ütleb: mull öö joi päew aloti. (Waldi, taalja pärmud.)

13). Poole aadane paisikene must kapp peräs. (Ulbi)

14). Walged kanad punased õrred. (Hommiku juus.)

15 Walge põld, must seene. (Paberjoi lint).

16). Surwel kübarik, kollevel moine. (Pimikõnd.)

17). Punst purikas, kunst kukruke, nahkest nipe-näpe line. (Kärjoi ikke.)

18). Pisike mustuke, kiwist kõhuke. (Soomingoi mooli)

19). Ani haljas, peoi poeljas. (Wihi.)

20). Õõnes pun, põles pun, keskelt meeste murdes pun. (Pi

21). Karskukke kokkeroob, ei joeoi iialoji kakkus (Silmo

22). Keerleb joi weereb, kui alloi joeab jüs muneb. (Kum

23). Pisikene poisikene, kiwine kapsukas. (Pähkel)

24). Üks mooi, wäis kammert, igjas kombris pinnemees.
(Kinnas.)

25). Pikku joeab teeloi mööda, kiku kaarwid kahjipidi
(Heinoi kaarem).

26). Siejoi hingab igjast harjakjest. (Kerisejoi ahi)

27). Mees läheb laudile, lihoi waagen peas. (Kukk.)

28). Must kaunk, punane pulk. (Pärjaund)

29). Wanoi wokk uus kaotas. (Lõgi.)

30). Püdi lõngajoga joeksid, kullaoi lõngajoga kõdidusoi istub ilmamaoi harjoi otsas. (Näiseniidis.)

31). Kits kaldris, kuld wäljas. (Tuli ahjus)

32). Les mui, laiga wääs, hüreketter keskel. (Rukis)

33). Pääoi kieb pääsiskus ilmoi kuletoi. (Sipelgajalgoi)

34). Pun emmis, pugalad pärjad. (Mesipuu)

35). Wakkoi pikkune wanamees, rauduhabe juus. (Wäli)

36). Kiipuke keskel meres. (Kaku)

37). Kaunk all, paun peal, paunoi peal riist, rieli peal mupp, mupu peal mees; must pais läheb metsoi, ojaba waloji pärjaoi wäljas. (Suitsune)

38.) Üks kunstk kullamäel, teised kuulsad kumardawad.
(Kiriskerroi.)

39). Suur kottel, ilmoi kaaneta. (Meri.)

40). Üle ilmoi ulatab, ümber peoi ei ulatoi. (Silmad.)

41). Neli neitsit jooksewad ühe nurme, ei joeoi ükski teist kätte. (Wanaisi rattad.)

42). Sui wormale, kollevel kübarad. (Õie)

43). Pärjas jookseb, põnn kõrsele. (Kangoi peal)

44). Tihane tuhkipäi taewas. (Kaeraraha kaelas).

45). Walge habune wainul, kõhk kõrri täis (Kirik)

46). Kumm all, kumm peal, kullaoi kera keskel.
(Wäi karbist)

47). Lõhust pärb ja sunst situb. (Küünel)
48). Külm kui jää, valge kui soi, pehme kui silg. (Lumi)
49). Tare läheb aknast välja, rahvas jääb sõa käkte.
(Kalapüünime nõelaga).
50). Künnas kanust, peretäis poljost. (Kirst sõnnas)
51). Wintlik, rõuklik üle ilma hellik. (Maantee)
52). Punst punkti mööda, lunst lunkti mööda, nõhast nõhinõchinõd. (Kärja ehitse)
53). Tihane liikutab lihase linnal all. (Kell lehmal kaelas)
54). Kaun kolme kondiline. (Wokk)
55). Wanamees murkas, nõbu pihus. (Kalja astjal)
56). Neli teenrid aset, naise nõutavad tulel, üks heidab põiale (Kat
57). Käng murkas, hallikas seljas. (vokat)
58). Lagi all, lagi pääl, lagede vahel lauldakse.
(Lõõtsa pill; Wõnd.)
59). Sõja ringub sild sinu. (Oberd pinuse pinnides)
60). Pin pinn, tamme tõrn, kuusi kuldet, hellad emmed, pugulad põrsad. (mesilaste pere)
61). Silo pistab konust. (Kõsi läheb kindlasse.)
62). Mees läheb metsa, pihu täis peergu perses. (Harakas).
63). Mees läheb metsa, naine nahkpõsi seljas. (Kährik)
64). Mees läheb tuu peal, tihu tuu pea peal. (Kuusk).
65). Kuld õun kõbe talobrikses. (põuv taevas)

66). Nigõdi nõgõdi naiste kerad, mees kerad läheväd Roskru Rannaleti. (Kangastelgis.)
67). Est orjas, veskelt kerjas, taksa tai kui tahtsas. (Kanal).
68). Kübik koabik, Krübik Kraabik, saab sõarele, siis nurneb. (Pühkimise linn).
69). Kümme venaväd nõrsa üle puusa näe. (Rukis jalgratõmbamas)
70). Ülle alg kukab Rakke asjus. (Lehm tahab minna)
71). Kuum kivi aida all. (Lehmal ihar)
72). Kilpad, kilpad tuenistuse, tuenistuset tõdre metsa, tõdre metsast majorisse, majorist tõise matsi kirikus, matsi kirikust kellatorni, kellatornist alla inimesim. (Inimese taitmine.)
73). See kõrva pulk mis ümmarik ja alasti sehkeb imelik ja alasi tees tal praegu; see must auk, mis harimatal, kahu sõna-gõ aste saab sisse pisteket. (Silg, sõle pesa ja linti patt).
74). Per sõõle laud laulab. (Linnis imetab pärsaid)
75). Must siga läheb laulal, ajab punased pärsad võõrsil.
(rookirja sisse ahjust võõrastandam)
76). Tõsker reit, tõsker teist ja pane kaevune vahele. (Inchust rookirjutam)
77). Pehme ja valge, kõrvi ja kongo kirikis üles kaevatud, armastab iga noor. (Päkkel)
78). Kurjategija aid ees, hea tegija aid ei all. (Kiri aidas, kivi aida all)
79). Sõõla õues, järmed risttis. (Maja nurgas)

81). Kolm sõnti läksiwad westeri kiwiga üle jõe: pime, jalutu ja alasti; pime nõrgi ei jõnes jooksis, jalutu wõttis tänni ja alasti pistis põue. (??)

82). Hane kaagutab emale kohas. (Kaewu wimm)

83). Sõi ema sündimatul, poja ääres surnud poisikesed. (Leiwa taht)

84). Kirjeb wiiwele, ilmaasi ei saada üle aiad. (Tuul)

85). Sant sauna taga, sada sarwe peas. (Hobune ja ärge)

86). Mast kuus naijutakse, laastud lendawad meie maale. (Kirw)

87). Hobune hirmub. Hiire maal, häält kuuldusse meie maale. (wisistamine.)

88). Ligu linu, pun pime, mael maalas, maluke waatab. (Pääw)

89). Mees istub nurgas, tilli tilli õlgas. (Kalja aetem)

90). Wanamoor nurgas, süle poiu täis. (Kennepõ ahi)

91). Keedetud, küpsetud, laual päälepandud, süsi ei sünni. (worsti tünn.)

92). Kolm sõnti ühe kübara all. (Kolme jalaga pinnet)

93). Pikk inits pihlakane, üle wõlja kõrwingune. (pääle pennu)

94). Üks saun, sada akent. (Pun sõb.)

95). Sada süsa wiiruline, pealt kulla karwaline. (Sibul)

96). Ennem aurka maas, kui tõkki taewas. (Ruski kõrs)

97). Ilmat tegemata teenib. (Seina praegu)

98). Ise istub, paeg piitsab, tüükat taga ei tõllitab. (Koerulamm mes, kaara jal linq wimq).

99). Mis Lumal ei loe ja inimene ei tee. (Seina praegu.)

100). Hõbe tõlol ja kuldsed naelad. (Taewas ja tähed).

101). Laut lambaid täis, kerel ainas keskel. (Tähed ja kuu.)

102). Kuus süsi kerel, üks oinati kerel, kõikel kuldi jal taabri pun. (Kaag

103). Hall hõbeq, auk seljas. (Waski wimi)

104). Hall hõbeq, hõngus sarwed; wõtab sauna sarwile, kihelkonna kukile. (Tuule wesku)

105). Keerleb ja weerleb, kui afta saab lüs murneb. (Hunal)

106). Mustamb kui süsi, walgem kui lumi, kõrgem kui kirik, madalam kui rehi. (Karakas.)

107). Seal sõidab suur sõdat, kus ei maha kaasi sõbat. (Augus, kust nasilased pun pisu ja wõlga käib

102). Seinine poisikene, täis kõrine kapsakas. (Kapsa peal.)

109). Wanamoor nurgas, sõdat hõõmastlues (linase limi)

110). Punane pullike, jõhwist lõake. (Kuse mari ja teer)

111). Üks hiir kaks sabat. (poestal)

112). Üks ann neli nokka. (Pott)

113). Üks Kits kaks selgroogu. (Wokk)

114). Keeletu, meeletu, ise ilmamaa taga. (Margipuu).

115). Mees raijub ääd ja päewad, ei jõua laastugi. (pinna kall)

Weel mõned punktid vanad usku.

46). Kui isa ehk ema lapsele üle usu jutu annab, siis jääb laps jumalakse.

47). Kui Maarjapäeval pommitkul silmadenne päevad ära pesed ja silmad uue kalupele viskad, siis teised juured pahy timmi pesi.

48). Kui koogi kuduniise ajal teibat jüuakse, siis sigenevad täied riiete sisse.

49). Kui jõnajala õie näkke jääb, siis ei hoiavat püssirohul külgi

50). Kui esimesel korral norrik tuppa tuleb ja parvel ruttu ilma ekskimata ära läeb, siis jääb täst hää kasuga tegija.

51). Kui lapse mähkmeid peale päeva laeja väljas jäädavad, siis jääb laps haigeks.

52). Kui piimt ja peitmees laulatusele tulevad, siis peavad nad üks teise käest kinni hoidma, et keegi nende vahelt mitte läbi ei jõuat minna. Sünnib see aga, siis on nende abielu õnnetu.

53). Kui jõnes riisti üle tee jookseb, siis juhtub teel õnnetus.

54). Kui kaenlat all teibat kannad ja jalat kaerale annad, siis kaotab koer jõnele kõimat.

55). Kui vaest uss kolm korda rattat rummust läbi laheb, siis jääb ta omale silmad pähe.

Kuulsbof 30 Aprillil 1894.

Tõrma kihelkonnast.

(41). Saatnud Karilatoja: E. J. Õunapuu.

Austatud herra Dr. J. Hurt!

Saadab 18/4 94.

Sun jõudsin ma Teile jälle natukese vanavaara mis ma kihelkonnast pühade ajal olen jõudnud üles kirjutada, nimelt 1 jutu, 3 laulu, 40 punkti vana usku ja 6 mõistatust. Palun siis aloandlikult seda minu „neljandat saadetust“ vastu võtta ja vanavara palve paigale panna, kui tarvilist seda väärt on! Nagu juba ena enne lubasin, jõudsin ma pühima juurest, vahe-aega „selleks juuremalt joalt pühendada, et edasi kaguda. Loodan siis Teile veel järgo saadat.

Teie aloandlik E. J. Õunapuu
Tõrma kihelk.

Kuningas Lõuna ja kaupmees.

Kuskagil linnas elas üks kaupmees. Tal oli oma poodi kõrval ja elas naisega ühtsasti päevast päevani, just et kauplus hästi jooksis. Aga häädsel, tee mis tahad, ei ütle enam inimese hingega poodi. Kes mõtleb ja mõtleb, et mis ja peaks tähendama, kas on ehk ka pood õnne nõuab? – aga mingisugust põhjust tal ei leidnud. Tal hakkas juba kibe lugu hätte tulema, just teenistust ei ole enam mingisugust ja raha tahab ka enne lugu jääda. Nõnda arutelles elab mees päris just juba kolm aastat jõnge mööda ära.

Kolme aasta pärast astub üks päevad nõnus rüütes sandi-paisikene poodi ja palub, et kaupmees teda oma juurde paisikesse võtaks.

Kaupmees ütleb: „Ei tea, mis mul veel sinuga peaks tegema, kui omal juba isegi peenike pihus on. Kolm aastat seisab mul kauplus täiesti ja inimesi elavat hing ei lähe. oma jalgu üle lõuna ja ei jaagi viisi täitmas."

Kuid pais ei jäta oma palvet ja palub ta kaupmees teda oma juurde võtaks, siis hakkab tema kauplus hästi jooksma. Ei aita ka kaupmehel muu nõuu, kui võtab sandi-pais omale abilisesse ja paisikese.

Kaupmees annab paisile poremad rüüd ja jubi kõlte-
ning jäädab ta jaunor, et ter ennast jääd puhtaks pesev.
Pois teeb eneje jaunas puhtaks, paneb uued rüüd selga ja
ja nüüd on jandi-paisikese ajamehilas noormees jõjõnenu,
nii et kaupmeegi teda enam hästi ei tahar ärat tunda.

Teisel kommikul astub uus kaupmees poodi ja teeb uksest
lahti, jeab kaubar käes ilusasti korrale, et kauplemisega
pääle hakkata.

Oh ja tuhat ja jääda, mis muud rahvast korkku hakkas
ravlama: Ühtlast kommikuni jõjis rahvast pead täis,
nii et paisil aega õieligi ei olnud jõmas käia.

Nõndar kauples abiline päeks kuu või kauem ja
kaup oli enamaksti käes juba ostetud.

Nüüd tahab kaupmees minna üle mere uut kaupa toomas
ja ütleb et pois lemma abilisaajale kõik seletjikes jõõdes,
aga pois ei mõtle jeda kuulatagi, mõtleb, et kaupmees
kas lemma ülges mõtlemas. Ei aitar kaupmehel muu nõuu
kui mõtlar aga pois eneseg ülges. Kaupmees jätab abi-
saajaga jumalaigad, iseenast jäs mõlemad laeva pääle
purjetamas üle mere leiseft linnaft kaupa toomar.

Mitme päevaje purjetamise järele jõudjivad nad võõra
linna alla. Aga oh õnnetuft! Linna võõrama kuuas ja pa-
naje kaleriga vael üle tõmmatud; ei jaa sjes, kas tee mis

tahad. Linn oli aga needmise alla pandud. Kaupmehele
tuleb võõrama-maft maaksu ja seletab, et linn needmise alla
alla pandud ning et muidu kaupar ei jaa ja ei ole kas enam
enne võimaline ära minnar, kui ter linna needmise alt maksa-
tab. Selleks ei ole muidugi mõtlagi tehar, kui kalm ära järaje
müüdar kõrvuse maksu pidada, kus nõuduk kuningar tütar
kiretuga alla võtnud. Mehel ei ole muud peaasjuft, kui peab
orjuje oma naela võtma, mis ter küll juure hirmu ja koorm-
jega ära mõnuga töötar tub ol.

Võõramaraft võib kaupmehe käes abilisega linna
sisse. Iga paal väljas linna ümber on ilus selge, päevapais-
tens ilm, aga linna jees udune ja sumbunud ning päeva-
paistet ei kusagil. Mõnuga võib võõramaraft kaup-
mehe kõrvu juure, kas temal neer kalm veel tulemad mal-
maksa ja läheb ise minemar.

Nüüd oleks mehel häda nõnu kallis ja jubaaft hädasti
tõnis, aga ter mis tahad, ei ter midagi pääle hakkata!
Mõnuga küsib ter oma abilise käest nõuu.

Abiline oli aga kaval ja taark pois, sellel häädar nõuu
maastiagi käepäraft oli. Temar õpetas kaupmeest:

„Ühtlast, kui võõramaks on läinud, jäs mine kõrvuse.
Paremat kõlt ussa kõrval on kun keldar. Tee uks lahti, aetu
kelbrisse jar pa kuute hulka ning kadu omale kuu eest pääle

nii et ka kaupis nende all oled. Keskõö ajal kõnleb kiriku kärestelt suur kõnet ja müra. Kui keegi jõuklub kelabri luugi pealt tulema ja sind väljakutsub, ära ka oma ainugi lüganat ja kaisi selle eest et ka mitte väljas ei tule!" ——

Kaupmees tegi ka abilise õpetuse järele. Nii pea, kui pime oleks oli läinud, läks ta kirikusse, otsis jõuklubi kelabri luugi ülesse, tegi lahti ja astus sisse. Siin puges ta kuue hulka ka ja, kõrus neid oma le suurhulgas päälde ja jäi ootama, mis põrast juba sünnib. Ainult kella ühetuistkümne ajal saabus ta kirikus kõnitselt hirmsat müra ja müra. Tornis helisesid kellad ja ümmarus ja ukse tegi suure ähkimisega kella torni alla, otsekohe kelabri luugi juure, tõmbas selle lahti ja hakkab kaupmeest väljas meelitama. Kaupmees on aga ka ainus, nagu siin ei tohi kõnest hingatagi. Keskõö aeg hakkab juba kätte jõudma. Nüüd ümmarus ronib luugi päälde, viskab paar kanti kaupmehe päält ära ja ronib jälle luugi ääre päälde tagasi. Ümmarus lööb torni kell 12. ja tont on saabunud, nagu kina tahtsa ei tahtke aga ei tahtke enam kuigi pool. Kaupmees ronib luu kelabrist väljas ja ootab kuni hommikul kirikuvahi tulib ja ta väljas laseb.

Nüüd nägi kaupmees, et ta abilisel torust ja kaevust küll oli.

Teise päeva õhtu hakkab juba ligemale jõudma ja

kaupmees palub, et pois temale õpetust annaks, kuidas ta tulevase öö jälle saaks ülle elada.

„Kirikus, altari ümber on kuus taolisid ja taset kirikut näpub laes suur kroonlühter," nõuaks abiline. „Mine kirikusse ja seada taolist ühes teise otsa pääli, siis roni mööda taolisid ülesse lühtri pääle ja kui ülesse oled saanud, siis lükka taolagi taolid maha. Õigel tulib tont kirikusse välja ja kui ta sinu lühtri pääl on silmanud, siis hakkab ta taolisid püsti seadma, et sulle lühtri pääle järele tulla. On ta taolid püsti seadnud, siis läbel ta eemale, et arvada, kas taolid õigesti ühes teise pääl seisavad. Kiru aga, nii pea, kui ta eemale on läinud, lükka ruttu taolid jalaga ümber!" ——

Õhtu jõudis kätte ja kaupmees läks kirikusse. Siin saadas nägi ja leidis ta ühe nõnda, kuidas abiline oli juhatanud. Seadis taolid püsti, ronis lühtri pääle ja lükkas siis taolid jalaga maha. Selsamal ajal kui eilagi, algas suur kõnet ja müra, kellad helisesid tornis ja ümmarus jõuklub tont mööda treppi suure lärtsutamisega maha, otsekohe lühtri alla. Siin ja otsib ja meelitab ta jälle, et kaupmees maha tuleks, aga see ei lüganat. Ümmarus, kui palumine ja meelitamine enam midagi ei aita, siis hakkab ta taolisid ülesse seadma, et lühtri pääle ronida. On taolid ülesse seatud, läheb ta eemale, et järele arvata, kas nad õigesti seisavad, aga nii pea lükkab kaupmees kaks taolid

jalaga ümber. Tont kiirub ja vannub ja kohmab muesti ter
lisid ülesse tõstuma, aga jubas jälle sesamas lugu. Viimaks läh
kell 12 ja kiin saab ning jääb vaikseks. Hommikul tuleb
vaht jõnele vaatama, kas kaupmees elus on ja aitab temal
lükteri pealt mahat.

Nüüd jõi kaupmehele veel viina, aga see ei tee kõige hõi
õhtuni öö vedelevat. Abiline oli jällegi see talle rõõmu an
dis, kuidas ka seda viimast õrvi üle elada.

„Nüüd," ütles ta, „mine kirinusse ja pese ennast kiiret
tahar õrna. Äksel läheb kiiret kaasa lahti ja tont kargab väljas
Sina aga tõmmita seda aegsi oma kasuks. Nii see, kui ta kiir
tust väljas on tulnud, kargas sina nutuseti kiiretu. Kiiretu saa
käib kummitsega kimmi. Sina kummad kirst seest pealt kinni
ja õrna siis väljas tule, kas polnud ta sinal, kuda tahes, enne
kui ta ju nõudmise peale kolmel korral „Issand meie" õrna laeb!

Kaupmees tegi jällegi ühelise äpardise jõnele, läkes kirikusse
ja pesis ennast kiiretu tahar õrna.

Selsamad ajad kui teistelegi öödel, kargas kiiretu saa
hämitsetelt pealt õrna. Kiiretust tuli tont väljas ja ilmavet kaup
meest kiiretu taga ja seeks tähele pannud, tormas ta otse nahe
kella torni. Kaupmees pueb aga nutuseti kiiretu, kummib kaasad
seest pealt kinni ja aitab mis nüüd saab. Viimaks tormab
tont suure õhkimisega kella tornist alla otse nahe kiiretu juurde.

Siis näeb ta kuidas lugu on, tõmbab kiiretu jällegi
vapustab teda nii tugevasti, et kaupmehel kondid see tahab
õrna lahtuda. Viimaks hakkab ta pelkama, et kaupmees
kiiretust väljas tuleks, aga ei viitsi näpust, kaupmees pole ka tall
mees, et oma nahka turule tuleb toomas, mõtleb nii nõrgaks,
et tont kolmel korral. Ilge meie õrna laeks. Tont ei viitsi seda
kuuldagi. Kell käib juba 12 peale, tont ei on juba väsinud
kõdar käes: hakkab inspektsiooni tegema, aga ei tervita palvid
veel kuhugi. Viimaks on veel mõni minut 12 paiku. Palub
veel korra, et kaupmees väljas tuleks, see aga ei tule. Nüüd ei
aita enam mitte, kui asju altari ette ja laeb. Ilge meie" kolmel
korral õrna. Saab tont lõpetamas, siis astub kaupmees kiiretust
väljas – jõi oh imet! altari ees seisab ime ilus neiu, kes tõmmates
talle voodi lõngeb ja teda peastmise eest judamest tõmab.

Hommikul tuleb vaht ja tub kirikus uksed lahti, et näha
kuidas lugu on. Kui ta aga kuningat tühjat näeb, siis jooksb
ta nutuseti tagasi ja väägib kuidas lugu kirikus on.

Nüüd ilmuvad kõlbad kirikus ukse ette. Kuningas lõngib, võõ
nus poorest paal meeletu, karat tahtele kõrd, kaupmehele ümber kaela
Tõmbab kaupmeest ja paneb jäädsormas nende käes kokkus. Seest ta
oli oma tütre selle peastjale lubanud naiseks anda.

Kuningat tütar ja kaupmees tänutõuse tõtlesi ja viivsse
kuningat lossi, kus suur ja tore kihlepidu õrna ja edasise.

Põrgust kihlust lähes priuit paari merele jätmas, aga kaup-
mehe, nüüdse kuninga väimehe, abiline kas ühes.

Merele jõudes tõmbab abiline mööda. Kuue hülmas alt
väljas ja roomab kuninga tütre pärdusest hoonatest, kuni allas
atsami pirnuti paadikese jõi viskab tüdi merest.

Kaupmees ehmatab ja tahab meile heitmises ennast
merest jõnelekurnutada, aga abiline ei lase. Hõlsab paderma
käe nimetuse järne ümber räbalaid mässides, ülle laotsiku aõne
merde pistes ja ära aitas mis jõnnib. —

Naituse aga põrgust tulek ines meiksene kala ja hammustab
nimetuse järne, — kaupmees ei tunnegi. Ostab väke. Nüüd
tuleb üks juur kala ja lõmbab kaupmehe järne nõnda et va-
lusasti lõngade vahele, et kaupmees valu põrgust kiljatab.

Hõisatselt vaatab tee ümber ja näeb et kuninga tütar
temo kõrval seisab, aga abilist ei ole enam kusagilgi.

Kuninga tütar ja kaupmees jõudsavad koolu minna aõagüne
seda lugu ka teistele, mis teised käsi imestama paneb.

Kuninga tütar ja kaupmees elasivad aga õnnelikus
abielu ja juhtusid sinna oma elulugu ka laste lastele.

Väib olla, et elanud nad veel praegugi, kui nüüd
ei küüru-kannus neile veel „prügi“ jälgi ei ole puistanud.

Lõpp.

Rahwa laulud.

1. Külas mull ütles kukk, kukk,
Külas kapsed laulsi, laulsi.
Oh mis kukkun kurwa lindu!
Oh mis laulan kõrwa kapsi?
Mull jäi kaalu sinisulgi
Laewa peale laulu lehti,
Porsile pajatas waipa,
Sirsku kappi kuke klonksu.
Noored neiud, hällasi wennad,
Pangu hobud rangesse,
Sõuu silmad sõmmesõesse,
Kõrwi kõnu nahkadesse,
Hallist hõbe helmesesse.

---

2. Lõpe, lõpe põlluksene
Hälele, hälele.
Kui ei lõpe sie jõtlan
Hälele, hälele.
Sirgu siiuu, wõnuu wiiu
Hälele, hälele
Külas laimaste lagida,
Külas põrsaste pugeda,

Helele, helele
Sirelaje sirb iel,
Kõnelge kõneraod roman:
Kes me' hulgast õnn juneb,
Kes me' hulgast mehele läheb
Helele, helele. ———

———

3. Oleks see pein ka minule,
Kes sõjal sõidab mööda teedel:
Koben allar hüüu kolli,
Ise peale kuisse põeras;
Perenaene mõtles ;;
Kes teab, mis saab ;;
;; Oli vaeral oli,
Sai mis sai ;;

———

Mõned punktid vormi üksus.

1) Kui päev päi päeb, siis tuleb külm ilm.
2) Kui ainl lume sees sup leiavad, siis tuleb sula.
3) Kui ainl sinnel meesse vee allar lasevad ja hästi tüvadega lobistavad, tuleb vihma.
4) Kui kass ahju tükib magamal, siis tuleb külmal.
5) Maap inde läbe kevadel müdun pehmeks ja kahed ainl,

kui eimest korda müristab.
6) Sõõgi ajal ei tohi mitte pääd sugeda, sest siis sigineb pähe palju sõõlinnid.
7) Koerad pääl ei tohi mitte leibe süüa, muidu sigineb palju ämblikke ja kõrb siis vee hulkal.
8) Tõnise päevad pannakse kanad õle võmi sest sõõma, siis munevad nad kõigel aastal ühte pesasse.
9. Ühe aastal laup äärad ühtul pealpool tuhmimad nõid ei lasta jookma, ja kes enne ainl kinni saab, saab enne mehele.
10. Kui vanaaastal ühtul õhne laetakse, siis pühi õhne lagtmise prahi mõtisese, nõid sõnnikule ja käera kummuli, siis lause mõtli päale jääti ja kuula, kui kuulad käera hauakuusit, siis tuleb kasilasi, kui laudu kolistatakse, siis saab surnud, kui koerast mett võetakse, siis simib meikeseid.
11. Kui kass selmi peseb ja kus paal küür on, sealt tuleb külalisi; teised teatal, missugune külaline on, siis võtab kass kinni, nõid väljas ja tao nuhsti kuppa taagasi. Lääb kass ukse juurde seisma, siis tuleb häbelik võõras, jooseb aga kass kohe laua alla, siis tuleb näljane võõras.
12. Kui kuuse jaba rapsub, siis tuleb meeste võõrasi ja kui kaasa jaba rapsub, siis tuleb naiste võõrasi.
13. Kui põllumees nõija ilegemise juures kahtleb, siis võtkse kas pitsi pitsikas kinni ja vaatab auku, kus kahat tenal sõõlinnu

külles on. on jõõd iskud eśimeste jalgade juures, jüs on wõrrane wiljategemine hää, kui kaśkmiste jalgade juures, jüs pooljat ajal, aga wäga kui tagumiste juures, jüs hiline wiljategemine.

14. Kui kerradel haamad el hästi paljo urbaśi kuljes on, jüs tulub jel aastal hää kaeraśaak.

15. Kui leppal paljo urbaśid, iśeranis aga pargiśid, lühikeśi, külles on, jüs jaab paljo õrre.

16. Kui kaśel paljo urbaśid külles on, jaab hääti nurkeś.

17. Kui kiwipõeral nägi paljo iluśat põeraa paisteśt ilmas on, et hobuśe jalga jaab kaotaa, jüs jaab paljo nurkeś.

18. Kui kiwiga põewalśega ilm on, jüs on heinaaeg kiwine.

19. Kui kiwiga põeraal lehmad jooma kaśkuśaa ja kui lehmad külmad jooma on, jüs jümib hääg waśkaa, aga kui lehmad jooma jaajaś on, jümib lehm waśkaa.

20. Kui nurgi tüükaa läpeśaatud on, jüs iśte wõimaśe wihma pääle ja pärra taa põrośt ümber. Kui wihma all ämblik on, jüs on jull hää õnn, kui uss all on, jüs on halb õnn; jüśtub aga kuśelnuttuśaa all olema, jüs tähendab ja järmuśt-kihlust.

21. Kui hombad walutsemaa kipuwad, jüs paane oloki paharn jalg enne wanni, mis pääle hamb ei waeta saab.

22. Kui wüśśt üle uśśe wäljaa wäśtaśśe, jüs jääb kull kaugaśt. et nüüd jeśaa äpäśaaśt ei jüśtuaa, peab oloki üle uśśe wäljaa minema ja wüśśt ühes wäljaa wõimaa.

23. Kui koer ringutab ja inimeśe pääle jõutab, jüs jaab inimene, kaa tapeldaa, ehk wõimaa.

24. Waśkaśe nüüd kanti ja pandaśśe maa pääle nüüdaa ja antaśśe Rankidele nimeaa, miśpuśśe koer käigi enne õnaa jääb, kee jaab jell aastal mehele.

25. Kui kaa kiiwitega pani maaśaab ja kaeku paaleśaaa on põõraaa, jääält paalt küljeśt tulab tuul.

26. Kui kanaa laulab, jüs waśśutaśśe kaa kanaa jalaad külmaa wõi jaajaś on; kui kanaa jalaad jaajaśen, jüs jüktub tuleśaaja, kui kanaa jalaad külmaa on, jüśjuub kaugi õnaa.

27. Kui kuuaa kuuśtab, jüs aafumm lükumaa.

28. Kui hobuśt ette panneś hobuśe aiśt waaśel jüśtub, jüs peab kee pääält taagaśi pöörama, wõi ei ole hää õnn.

29. Kui jeaal wingumaa, jüs tuleb kuri ilm.

30. Kui jõgi aeśendab ja aśśet õnaa ei jõõ, jüs tuleb kuri ilm.

31. Õhe kui jõgi taapmaa haakaśśe, tõmmaśaśśe muaga tuleśt tääbi, et teiśe jõnaa taapmiśe juures midagi ei teeks.

32. Põrośt jeaa taapmiśt läägaśaśśe jeaśaśaa alśaśt tüüaa õnaa, et juureaśeaa kaeaaraśjuuaa.

33. Alśaśt õnaa läägaśtuaa jeaa jalgaa lüüaśśe kolm korraa Ranaa alśaa taagaśi, et lihaa tulua oleks.

34. Kui juuśt juu täis maha kukub, jüs tulab jõõgi ajal näljaaa küüaline.

35. Kui karjane viitsat, millega ta õhtuse päeva veerandel on karja koidnud, üle norduse viiakse, siis ei saa ta juuksepesa
36. Kui lehma lukid on paelaga läigatud siis tõmmatakse lehma lukkide otsade pääle riistid ja öeldakse: „Koratus (Kristus) Leesus jorcka!“ siis on leib tulus siinu.
37. Kui leib on lõhki murtud siis lahkub pere õra.
38. Kui kõrvad aus sügeleb, siis läheb ilm halale.
39. Kui õle kõva pese kahte viete külge ripputma on jäetud, siis saab sinna sõnumid.
40. Kui naisterahvad nõole jaba üle pea kahekorra on lainud, siis saab ta vaderiks kutsutud.

Mõistatused.

1). Lõnes läheb läbi aia augu, kimp jaaniussi järel. (nõel.)
2.) Tuhat ja saada joonseroa nüneft silada mõõtes raudse lina. (erned ja vaed sõelas.)
3) Kuus kolme jalaga pääl, ronib kombad suus. (Waras)
4. Neli nelitiseft kuseroa ühte auku. (Lehma lüpsmine)
5. Lipp lipi pääl, kapp kapi pääl, ilma nõelata sõlmu pistmata. (Kapsa pääl)
6. Lepp linna mulitsal, tamm Tartu raja pääl, ühte juurt joonseroa, ühte vaderat laugeroa. (Rumal ja peenmees)

---

pag. 371.

Tõrma kihelkonnaft. Koorlashof 16 aug. 1894.
Saatnud E. J. Õunapuu. Saadud 18 24/VIII 94.

Austatud herra Dr. J. Hurt.

Tõe armuarmilise sõnaga saan mina juba ammu valle, kuid agu paluu andeandeks, et nii pikka aja ärakirjas jõi Teile mitte ei teadustanud. Aga olen nõuga tõmbunud, et Teie minule oma afaliftes kirjite jõi mulle nii palju kaingituse selle „kuljapuu“ eft saatfite. Nüüd olen ju nüüd jõi kahan edespidi pinda, et ma jõula kaingituft kaasida saaksin. Sub asjas mülf sunnil ei tõsi vai palju nagu ta, aga nahjuks ei tule ainult sellens aeg lüga palju küsitada ja üles otsi, mis jõaraenis kasutada tõsi on, on ju, et vai kellegi võõrft inimesest näinud kahe, siis öeldakse: „Ja mina tõsi, aga inimest mus oli see ja see juur tõmbunde ärri juttuda teadja ja.“ „Kus ta siis on?“ „Oh ara sin!“ Selles mõnegal inimesal on üks mees sinna hulga inimesest enesega kaasa võtnud.

Nüüd saadan ma Teile üüest korolas, nimelt 1 juttu jõi 165 inimesõna; palun siis teda tähelepanu ärakirja ja inimeste jõõrde panna. Sinna nõudft üks tulemust juhtus mulle jõe üks, et ma pean juttu nuulsin, mis ma, vai nõel paraft paale ülesse olen kirjutanud. Teile küsitan, jõft mina on kasiks ettevõtmistega jõi mitmes muus asjades.

Käsi tervist jõi kordamineniift Teie sinnase küsa
jaanib E. J. Õunapuu
Tõrma kihelkonnaft.

1. Õnnetu kuningas tütar.

Muiste elas kord kuningas oma pojaga ja tütrega, sest et kõr abikaas juba ammu mulla alla oli pugenud. Viimaks juhi kõr Kuningas ära. Nüüd võttis kuningas poeg omale naese ja kõnnas valitsema. Vend armastas väga oma õde ja igatsenud, kui kõr kuhugile kaugemale ajaks ära läks, jättis kõr enne äega jumalaga ja küs naesega. Kuningal oli ilus must hõbevõr, kes nii kuningaga oli ära harjunud, et nii kuningas kodu vilistas, oli ka küs nii kaugel takter, et aga vaevalt kuningas hõõlt kuulis, silmapilk oli kõr kõrval juures. Kuningas näis temaga igal pool lustijõutmas ja jooksil ning ei lahkunud temast kunagi.

Nüüd tuli aeg, kus kuningas kord merele võõras. Ära minnes ütles kõr: „Hoidke ja kohitage ilusasti mu hõbevõr, kuni ma kargasi tulen!" Naesel oli aga süda käis, et mees päevast mees oma õde enam armastab kui kodu ja lastele võõras õpetajaks, et küs sünnib kuningas õe päästa vaeva ja nüüsi vendade ja vaesta vihale ärgitada. —

Mõne aja pärast tuli kuningas naju, kerkis enne oma õde, küs abikaasalt ja küsis: „Mis mu armas võõras teeb?"

„Ekstra armas õde kapnud võõras ära," vastas naene.

Kuningas ei lausunud selle peale muistu egas voigel
vaid laskis peagi longu vajuda.

Peale selle oli kuningal üks ilus härg. Nüüd hüüdis
kuningas joille merele minema; jõkkis enne tegi, siis noorsep
jumalaga ja ütles: „ Haidke mu härga ilusasti !"

Noene laskis oma hõrja õrad koppa.

Tuli kuningas vaju, keeras enne õde, siis noorsk ja küsis
„ Mis mu armas härg teeb ?"

„ Armas õde koppis hõrja õrad !" vastas noene jälle.

„ Ka selle peale ei lausunud kuningas midagi.

Vähe aja pärast oli kuningal äbiraadsal kops sündinud.
Kuningas läks veel jälle merele jõkkis enne tegi, siis noor
jumalaga ja ütles: „ Haidke mu paeg ilusasti, et tä teeb
oma õrad ei kapsa !" ——

Tema noene oli alluvast vihane, et kuningas isegi ei
anna õde enam armastab oma teeb, ehkki ta väljaspool käib
siinsel tema peale on meeletanud ja laskis oma paja õrad
koppa.

Kurvastas kolme aastat pärast tuli kuningas vaju, keeras
enne õde, siis noorsk ja küsis: „ Mis mu armas paeg
teeb ?"

„ Oh su armas õde koppus su armsat paja õrad !" vastas
noene. Ka mina ei ütelnud kuningas midagi; laskis ka
jõed kõlla ette panna, ja kiirus kõllast pihku ja krepi
otse ajada. Nüüd veeres ta õde kõlaga ära, istus ise ve
ja jõkkis mehega. Siis võttis ta kõlgast kiirus, käskis ära
keerel kaamu peale panna ja vaijus nad kuningamaale

saadis alfast mehe ja ütles: „ Mine minul vahi ka kahad
ja et ja enam kunagi mu silma ei pea tulema !"

Ametu kuningas kiitsi läks mööda mehega mitles ära
ja jõi jõudis väimati ühe ämmaaia juurde. Siin jõi ta
seisma ja hoiatas paluma:

„ Oh Lumal, oh Lumal ! Peaks see plaan ometi meha
lõngema, et ma aias siese väärsin jaada !"

Silmapilk longes plaan mehe. Kuningas kiitsi läks
aiasse ja astus ämmaaia ette. Sin paat vaasnaised ilusad
punased ämmad, aga ometi ei jaatanud neid vaadata,
sest et tal käsi ei olnud, misgi ämm alaks jaatanud suhu pista.
Väimati hoiatas ta hõrdasti paluma:

„ Oh Lumal ! Peaks need ämmad mulle ometi suhu vaa-
kuma et ma neid siiski väärsin, sest nälg kapab mu ju õrad !"

Kohe hoiatas ämm kuningas kiitsile suhu vaatamad.
Ta sõi vähu käis ja läks aiasse väärja, mis paale plaan ja-
nesse ülesse käsiks ja nii, nagu ennegi, terveks seisma jäi.

See ämmaaia oli ühe teise kuningas oma. Sel kuningal
oli kolm paega. Kuningas ise läks paale selle aeda, kui ku-
ningas kiitsi ära oli läinud ja nägi et ämm puu alpas
on väärtuseks jäänud ja küsis vaenuse pajas naest, kes sel
päeval aias vahti pidas, kes neid alla vaatatanud. Vaenu
paeg aga ei näinud sugugi kui kuningas kiitsi aias käi
nii paale kui siis ka midagi ei teadnud vastata.

Kuningas räägis seda lugu omavõetele, nii paale
kui kuningas ütles:

„ Tõepoolest käesel kahan mina vaatamas minna ja ämm

wõngi ei nimi põnud !" —

Järgmisel päeval tuli kuninga lütar wiesti plangi taha, ning põlus jälle, et plaun mahe longes. Plaun longes mahe, kuninga lütar lõwes aida, jõi ämm wähe käis jõi lõkes wälja, nii pääle plaun jälle ülesse läks. Kuninga westmine paeg, ka aias wahti pidas, ei näinud, nagu wanemgi, midagi, aga kuninga tunelis ära, et ämm jälle wälja mahe oli jõdanud ja näinis ka seda teistele.

Nüüd ütles käige wanem paeg: „Nüüd lahan minna omal karolal wahtima minna ja üige jõrele waatsida, kas ma saan ämma wahalt kätte või ei." —

Tema juhtus just sõal kohal olema, kust kuninga tütar õpupäew aias käis. Nägi, et üks inimelus ilma wäsita naest rahwas plangi taha tuli ja põlema hakkas:

„Oh Lumal, oh Lumal! Peawões plaun ometi maha laas gema, et ma aiasõe wärskis jõuaks !" —

Silmapilk longes plaun maha. Kuninga paeg pütis ennast lähema puu taha ära ja wahtis jõrele, mis nüüd sünnitamas sõal. Naesterahwas lõikas ämmapuu otsa ja hakkas sün wiesti põlema:

„Oh Lumal! Peawões need ämmad mulle ometi juhtu wanema, et ma neid siinsa wärskis !" —

Kohe kummutsiwad ämmad puu alla ja naesterahwale juhtu. Too jõi ja tahtis hakata wälja minema, aga oi mis aetus kuninga paeg talle wastu ja hakkas põlema, et ka tema mõte abinõudõõs lubama hõlba.

Kuninga lütar ehmatas ära ja hakkas põlema, et ka tema

ära minna lubawas, sest mõtles wõtta ka temale abikaasaõõs olla, kui tal käsi ei ole. Kuninga paeg ei jõõnud aga jõrele, wõtt ütles, et tal sõaawad orjad ees ja taga olema, kes teda wiidesse pomewad, jõõlawad ja tahitawad.

Wõmaks ometi ä jõi kuninga lütar nõumõe jõi lubas tälle abinõuaõõs hõlba. Kuninga paeg wõis ka oma õpe kasi, näägis, mõtles ka tema nõlle jaadma, jõi et ka mõni teda omale naeseks tahaks wõtta. Et kuninga lütar wäga ilus oli, siis andis kuninga lubat jõi wanemõõnud ka pulmad pidama.

Kuninga pojad käisiwad igal aastal selle kuninga ja ema üões naas, kelle õde käige naaremale oli jaanud, wäärwõel muidu reisimas, aga õe ei teadnud nad sellest midagi. Lubat anuma aastat olnud nad ära, kui noorel prantal taga wanõõnud kapsed sünnitanud. Pruut lasnis abinõuaõde wajutada ja wiitada, et ka naju tulemas jõi jõõatis käsi ja käskjalaga ära. Käskjalg jõõi aga sinna kasi ööõese, kus prantsi wend wahtiões. Siin jõi tige inemad nõuane teada, et ka mehe õde ei wahtiões. Siin jõi tige inemad nõuane teada, et ka mehe õde ei siões käigis kuninga pojal prantsus on jõi et mõni käskjalg õõ, kohe kuninga pojal jõurole minemas on. Too käskis käskjalal nõõest käsi wõtta, kuges saalaja käbi jõi kiisnas lähni; siis käskjalgas ka ise käsi, et prantsi olla wanõõnud kapsed sünnitanud, aga nad olla wäga hirmsad - pääl nõero, pääl inimõe moodi jõi nõudis et neid peawões ära hukutama. Siis annalis ka käsi käskjalal nõtte. Kaugelt jõi nõiskis teda aga ofi küllas lema kasi ööõese tulla.

Kuningas jõi käsi nõlle, kuges käibi jõi jõõatis sõnuma, et kapsed alles peab hailama, kuni ka ise naju tuleb.

Käskjalg kuli sinna sarnase õõtsa kaugusi ja nii kaua pranu kaod ei olnud, misjuures ahtuse kuninga pai oli ära antud, kirjutaus kui temal nimel, et olgu viibimatult lopsed ära hukatuil.

Oli käskjalg selle teadusse saju viinud, ehmatasivad käsi väga ära, sest et kuninga paeg oli alati lahke ja hää sõdalaste ja inimese olnud ja nuudas kui häirituelt nii vihaseks olla sõnanud, et lopsed ära hukatai tahtis.

Nood kirjutajasivad nüe kirja, et tal ametiõi saju tulevat waatama, sest lopsed olla ilusasi nii inglist ja päripärivad jõurde mitte õrasti tal neist ära hukata kõsib.

Käskjalg läks tüle ja jõudis jällegi teisi nüri. Kuninga pranu pellis kirja jällegi oma kätte, lubas nüe luges kirja läbi ja kirjutaus nüe: nood olla nii hirmsad, et keegi nende liigi ei julge minna ja nõusis nõnu, nii nendega päale hakata. Kuninga paeg saatis uuesti, et olgu nad nii hirmsad nii tahes, nood olgu alles hoitud, nüüd tal saju jõuab.

Siis kuninga pranu aga kirjutaus jälle, et viibimatult olgu ema käige lastega ära hukatud.

Nüüd oli kuninga lasis ahastus suur. Nood olivad tedra käest väga ära ehmatanud hoiatanud nende pärast ja iseennis palju filmanett mõtles mõne õnne, sest tal ei tahtnud kuidagi oma hõlaft minijt, ega neist armastest lastest lahkuda. Keegi ei julgenud ka selle peale mõtelda, et lopsi ära hukata, sellepärast panti pranu le janoli nii selga, nüüdseti lopsed katiga tolle selga ja jooksid ärnistamiste ja pelgusse alla tüle.

Naha jäätud ja ära tangatud pranu läheb kibedasti mutles edasi ja jõuab viimaks metsa ähe silla juurde. Siin silla alla jäi ta väsinu puhkama.

Hommiku vara kõidu ajal kuulab ta inimeste häälesid. Ta vaatab ja näeb kaks meest tulemas. Esimene ütleb teisele: „Kull on tõsa hommikul üks imeline vaatemäng. Sellel silmi pääs ei ole, see võetakse kastega silma ankuvad, siis kaaruvad silmad pähe; ehk sellel jalad ehk käed viiakse ära, see viiakse neid selle kastega ära, siis jooksevad nad tervena." Selle peale kadusivad mehed jälle ära.

Kuninga pranu mutles seda, kuhu silla alt välja ja pesis oma käsi kastega ja vaatab imet – koha jooksid käed tervena.

Nüüd tõusis ta püüsi vaemu lasi ja tõstis vaemu nõusse väest ävõnaja palvela; see aga vaatas, et temal väärad ollad sellepärast ei ole kal kuegil muuni. Kuninga lubas palves, et teda ometigi abja päälegi lastaks nimma, mis ta viimaks lubati.

Lõsis oli paraja tema ab inaresse väärates, kes vaadu pealt oli rikkamas. See hoiatas nüüma, et üks inimene veel lubatus, kes inimaregeste juttudest mõistatuse lõõmid. Viimaks ütles kuninga pranu, et üks saint ävõnajal olla, kes ehk vaimu juttudest mõistab. Kuninga pranu saatis saadi abja päält maha kutsuma, aga see ei tulnud, vaid ütles: „Kui nood vaimu juttudest nuudata tahavad, siis tulgu nood minu juurde, ma räägin abja päält."

Väärast kuninga paeg aga kahtis ära, et juttu kuulata, sellepärast tulivad nood sõnni juurde, kuid saint muidu ei jutus-

Loomad, kui kõnnitis usfed luuavad paarnat ja viltused teinat vastu
arvolat. Kaffe näudmine fai imestades tähelend. Viinat hoid
vaas tal jutustamat ja räägiti näiu oma ajufuhtumifed äras, mi
meil jubat tulfanud on.

Kui viimaks kuninga poeg feda saanud, jäärfis ta ahjo ju
ole, otsas abiinaafat ja lapfed mahas, fuitsetes neid ja nüüdsi
kaunat nende kaelatas. Siinat tuli ka üks ema õe juurele
poolus teinat käeft näiu ümbers, mis tal teinale ülesehitat

Kuninga praust, kes näiu fedat õnnetuft oli tahtnud, fa
vaadi fiefe poindnud, mis ümbert ringi fuft paalt naela
täis oli taastud ja lasti mõe alfaft alla, kus ta kat ar
elus lüpetas.

Wanaraafõnat.

1). Aita ife ennaft, jüü aitab finat Jumal.
2). Inimene mõtleb, aga Jumal juhib.
3). Küll Jumal nõieb ilma nõutamata, kuuleb ilma kut
kutamata.
4). Alis Jumal teeb on hästi tehtud.
5). Kedas Jumal muhelefas tahab, fellelt wõtab ta mäetuft ä
6). Kaardas Jumalast, tee õiguft, õiut kaardas teologi.
7). Aeg annab head nõu.
8). Aegat ei jõua raha eeft pästa.
9). Aega mööfas aegajat kõnivat.
10). Parem hoida kui haiatas.
11). Parem waata, kui kahetfefas.

12.) Parem paat munat, kui tühi waat.
13.) Parem oma ema hirm, kui wõõras ema wäileib.
14.) Palemat lapfe waadab tühjat.
15.) Api wähega löibi jõuame.
16.) Häsfas ajajab häja waewat.
17.) Ole ife mees, jõua kat teine mehewõi.
18.) Hõisi jõua waidab wõõras wõie.
19.) Tee õiguft, jüs find tõdab Jumal ja inime.
20.) Tee tääd tää ajal, aja jutku jutu ajal.
21.) Jääd on tegijat, unat on magajat.
22.) Nõtrus nõudab, wangus waidab.
23.) Rahu nõutab, waen waatab.
24.) Kes taifele annab waenab, langeb ifefiefe.
25.) Mis Jumal tehtud, fee hommi haaletab.
26.) Suur tüün ajab jun löhni.
27.) Pae küll raud päälvili jõfe, Jumal nõeb find füsgi.
28.) Õiguft wõetas ei jõua ärsgi.
29.) Õige hõlmat ei hoiuwat ärsgi.
30.) Õigus peab õiguferas jõõmat.
31.) Wirtsus taab teiba ai, laiswus hõõdat.
32.) Kes alfib, fee leiab.
33.) Õgat magajat waafi jutus hüü ei jaatfe.
34.) Magajat rebane ei püüa tähtegi wõnat.
35.) Wäna waru ei äpi enam kauffima.
36.) Kes wannaft wõeraft enam linnutaera äpeldab.
37.) Ei pu laugo ühe laastiga.
38.) Wiha wõtab mitja moaafas, kaldelus waidab meeftat.

39.) Weerenal niinil ei woowa jaamaki.
40.) Wanal aeal ei aastatkot.
41.) Wagga weri ei wäriše.
42.) Wagga lambaid jäämib pagan ühte kaudu.
43.) Wahk wagge kulub, tinal kahwa hõbe.
44.) Wanal mees, waarsa aeg.
45.) Waras waaraklab wangal tagaotsast juur Lumal naeraki ileraki.
46.) Waikel on lühikesed jalad.
47.) Wäimaka on kaikide meile järele alla.
48.) Wait elemine on nukul, nõnelemine hõbe.
49.) Anna pilli hulla käiku, hulla jab pilli kõrwi.
50.) Annaktus kab jaunad mäisaidaka jõi üksi jõuli paikadel.
51.) Ära jüa wanemal jäätoimuk, waid wõtke wanal inimese ääp eluft.
52.) Ära kulu iseenesest, kõik muid kütke.
53.) Ära ümbke jämedat kattki jüdigi.
54.) Ära kaunal uett merele.
55.) Ära nõõgi tuulele.
56.) Agai hunti nüjuut ole, kui tehaske.
57.) Ei see kaer jõuest ei tõo, kes wägi ise nuttal wiiwake.
58.) Ei inne päästusene kõe juuet.
59.) Aga mai nuttas ei ole kaotanud.
60.) Ennai pistab sinna suhu, agai uett ei pistas pähe.
61.) Ei kühi püüp ei põletas, ei jumu pahe peeretas.
62.) Ei upsi inne kumb, waid kaotsib kühi nõht.
63.) Hoidke murrab koonal.

64.) Kullal jõnad hunke peal, targal hammaste taga.
65.) Hea on hüütel elada, kui kaks ei ole nõdus.
66.) Hea jõna wõitab wääri wõe.
67.) Aga ühele oma.
68.) Inimesed jäi tuul mündawad enda nukku.
69.) Inimene argib, nuni ta pünab.
70.) Agal lennul oma pesa meele järele.
71.) Aga linda peab omad munad hoidunal.
72.) Kes haiab, see ei ahnes.
73.) Kui lõsi, süs lõusgu, kui wale, süs waagu.
74.) Käis ei mahu maajaanaale, muist peab inna kaajas maale.
75.) Kes teise läpst lõolib, ehk teise waeawast wõsib.
76.) Kelle jalg tantsib, selle suu maitseb.
77.) Kes kurjas nunkeb, see kukutas kannab.
78.) Kuula maa, nõnda wäe, kuda ei linda, nõnda laulu.
79.) Kui töö tehtud, süs uni hea hingata.
80.) Kui töö tehtud, süs palk maksetud.
81.) Kes naera jabas warga itab, kui naer ise.
82.) Kus nõht, seal kaotu.
83.) Kus ähku, seal äärnajas.
84.) Kus suitsu, seal sõjas.
85.) Kes näis maajas naeitseb, see näis saab sõlgib.
86.) Kuula linnad, nõnda lachib.
87.) Kes kahju kannab, see oma ei leia.
88.) Kus hunti nõagitaske, seal hunti on.
89.) Kuula nükwad, nõnda lõikad.

pag 384.

90.) Ruoloa linob, nönda oa loul
91.) Kes poiju nöögib, see poiju woolelaob.
92.) Kes eeloosi ei löche, läheb taagasi.
93.) Rahju läbi joosab orse taagaura.
94.) Kuhu tuul tuiemab sinna ka hoinge ajaob.
95.) Kus wiga nöed loikab, seal tule ja aitaa.
96.) Kes mitte nuulaa ei kahta, peab kuulmaa.
97.) Kolole ees nuulsuna ahju peal aufam.
98.) Kel jaana, sel jaaloa.
99.) Ruoloa töö; nönda palka.
100.) Kes poiju alustab, see wähe läpelaob.
101.) Kes wergasti uskub, saab wergasti petetuks.
102.) Kes ülesse poole kahab astuda, peab alt poolt peale hoolsamma
103.) Loose joust jouna, lase ka laawale.
104.) Laiad närwad on nüüd rahtuse minna, aga wäljas wäljas tulla.
105.) Läätse see taab löune saaja, päiksuna päewa saajal, öösiti see taab öö saajas.
106.) Läheb kammiraga pätsi alsima, alsib wiimaks pätsiga kammiraks.
107.) Lamits lochutab lehte. Pöörtel pöörab peaa / kapsale rahka
108.) Muna on lahgem, mui kanas.
109.) Mis kaera töö, see kaera palk.
110.) Mis meele peal, see weele peal.
111.) Millest süda täis, sellest nöögib suu.
112.) Mis laastuks, saab kaalu küsida.
113.) Mitte nõun kaupa, waid jõuga kaupa.

pag. 385.

114.) Mis igaühes ei peas teadma, seelas öna ütle wellegile.
115.) Nukk tuleb noorusest.
116.) Norri põlwe üks nael, pälwe noorrib sinna üheksa naela.
117.) Ots hea, nüüd hea.
118.) Oma tulle on nuiaiaunäärt.
119.) On nõlgespaal süet, wõi wingespaal wingaa?
120.) Ari alaatast ja aia witsust.
121.) Oma nütus hoiseb.
122.) Oma naru, oma naer.
123.) Oma tuba, oma tuba.
124.) Pane nitta nõrmerina, siis saawad näha punad karwatuul.
125.) Pane seeme kaukaab, aeg seeme kasuataab.
126.) Pallumees pääline ninaa, ameti-mees aruttaa ninaa, naaja-mees warwatelaa ninaa.
127.) Päha tuleb nuiksumaalaa.
128.) Rahu nina kõrkab, nünni mees õrnaab.
129.) Rahwa hääl on Jumala hääl.
130.) Pöl pinna ilu peale.
131.) Sitke naaab süüdi, helgelpale helmigi naelaa.
132.) Säajal pinna näsi, läajal lühike.
133.) Surma waatew pale rahtu.
134.) Suu teeb suure sinna, käed ei tee nõrbsi pesaga.
135.) Süüd ja soned nuutuksaad tule nõögis õna.
136.) Suu ja leib teeb palgad punaseks.
137.) Surnud naer ei hammusta.
138.) Täna waalal, homme muial.
139.) Tänasist teimetusi öna wiska hange waenu.

pag. 386.

140.) Töö mäe ab meistrit.
141.) Tuleb aeg, tuleb nõnna.
142.) Ükski töö ei ole ilma Jäheleta.
143.) Kõnn ei ole vauld mis hülgab.
144.) Ükski ei ela oiemult eneselle.
145.) Ues mõtte muna ainult käim pidna.
146.) Aus kunst pühib häsli.
147.) Ettevaatlomine on kõnnuse ema.
148.) Ahendus annab jõudu.
149.) Puhas süm, puhas käsi käib maailmas läbi.
150.) Paabel põimab kaikalt ühed muskid mõtmad.
151.) Kus hõnga seal põnga.
152.) Kunst annetlab, aga mes mõtlelab.
153.) Ühenõsa ametlit, kümnes nõlg.
154.) Ellevahus ei seisa katis.
155.) Kaaca käävad ainult ei tee headjaksu.
156.) Töö mis kipsa, nõudgi mis köst.
157.) Wagade käsi näib nõnnda ainult mere peal wesi.
158.) Mis meie oma ei ole, seda ei ole ka meil mitte Kõnnus
159.) Kui kunstid hulgas olesk, siis pead kunstis mitte kulutama
160.) Hea inimene mitkal nõmmu põnnast, aga a vaid kõrbeduse põ
161.) Messt põnnast, hõnga ei pärinesk.
162.) Kõrbe ütlib kus jäga aavam, inimene kus paarem.
163.) Nõudgi messt, aga ärge nimetgi messt.
164.) Kõmmin on tõrgem, kui õhtu.
165.) Kinasjõel vaid ei kahand, vaene jõel siis, vaid kal

Törma kihelkonnast.
Saatnud E. J. Ünapuu.
Saadud 18 28/VIII 94.

Kuulsbof 26 Aug. 1894.
(6x)
pag. 387.

Austatud hr. Dr. J. Hurt!

Siin saadan ma Teile „Uuest Kaalot" uomanuora nimelt 4 juttu ja 10 laulu. Laulud 3, 4, 5, 6 ja 7 on ise Kalliste Kihelk. nimest talmi uomad noiste-rahwa suust ülesse kirjutatud. Laulusid on mulle nüüd Kaalivend J. Uuet aidanud koguda. Tõsti on uomanuora karjamise ajanimetes leidnud, et see ja see on „Uuet Kõändusid" saatnud. Ma palusksin nüüja, et Teie nüüd kõik ülesse ja mulle seeläbi juhatust annaksite, kuidas neid ülesse tuleks kirjutada, siis ehk saadaksin ka mõne!

Südamlikult tervitades jään
Teile ännudugi tuntud E. J. Ünapuu
Törma kihelk.

Siin saadan, saadan weel.

pag. 388.

Jaan Kuningapoeg.

Ühes Rootsi külas elasid Rauno vanaemaga kaks venda. Esimesel oli hobune, teisel vanker. See päeval juhtus aga vaeseemalt see esimene, et hobusel varsa sündis. See vanaema, kelle omal vanker oli, oli Raud ja oma poole viskujal. Ka mõtles ta järele, et Ruolas Ka jälle seda varsa omale saaks ja ütles järsku:

„See on minu varsa."

„Ruolas ta süü sinu oma väel ollu, kui ta ju minu hobusel sündis!" vüüs esimene.

„Miks ta süü ei ole," vastas teine, „vanta ometi ta Raud ju minu vankri Rõõmul; oleks ta sinu hobuse varsa, süü Räägi ta sinu hobusele järele."

Nõnda vaidlesid nüüdses: esimene ütleb minu hobusel oli varsa, teine jälle – ei, minu vankril oli varsa jänud sinna nad ühmaks ei saa. Nende ta nüüd Kuningat palee eest määrata. Kuningat pruuvi ütlus poeg ja aknal all ja kuulis Ruolas vaesel ja esimesel vanger nõllemad ja ei lõpetavad.

Ühmaks küsis ta: „Mis te seal rüüdate?"

Esimene vaene seletab oma hädaga ära, et temal hobusel ühmal see ja seal varsa. Nüüd tahtis teine teda ära võtta ja ütleb et temal vankril ühmal varsa.

pag. 389.

Kuningal pruuvi ütles: „Saah, kui varsa vankri järele käib, siis on ta vankri jagu.

Nõnda oli õigus määratud ja varsa sai nüüd vankri omanikule.

Kuningal pruuvi aga oli Räima peal ja pidi varsti maha jooma. Weidrene kuulis enda ränet ja küsis, kas seda Kaegi on kuulnud, et vankril varsa on?

„Oot, oot, ja ninatarka! Küll mai sind õpetan!" ähvardas enda weidrest. Kuningas oli ise väärvel maalreisimas.

Päeva hilme väsi neljal päraft sõitis Kuningal pruuvi pojaga maha. Alone päeval päraft Rutsus ta teenri ja käskis lapse viltta ning ära tappa. Omal oli talvekahju küll, sest lapsi oli väga ilus, aga vürmaks ometi las teisel alane Rõõvaks ja laskis lapse ära viia.

Sõsist eemal elas üks sepp. Selle naesel oli kaks hiljuti weidrene paeg sündinud. Teener ei tahtnud Kuningat muidu lasta ära kukkuda, vaid viis ta sepa juurde ja palus, et see ta omale Kasvatajaks viitaks. Vürmaks heitis sepp nõusse ja viitis lapse omale Kasvatajaks.

Nelja aasta päraft tuli Kuningas Roolu ja ei teadnud Räigest selleft, mis lapsi oli sündinud mudagi. Ühel päeval

Õues ta lesest wälja jooksmas ja jutlus just nimetatud
sepa poja pealt jammumas, kus ta paeg, kes selle ajaga
lagi ehitanes ja prisketes pöisikesega elisirgumat, elas.

Runingas paeg oli parajasti tee ääres „oma asjal", ja
jõi ta jäält jurres ja ütles hoolega täis, ega ta pannistu-
lejaga midagi tähele.

„Mis ja teed jäält!" küsis Runingas.

„Uut panen peale, wana lasen wälja ja wõtlen
ihunuhtlejatega ei," wastas paiss.

Runingas läks sepa juurde ja küsis: „Kas ja sinu paega?"

„Minu neh," wastas sepp.

Nüüd andis Runingas sepale räju rätte, et ta hom-
men hommikul temaga lasi tulgu. —

Teisel päeval läks sepp Runingat lasi. Runingas ütles:
„Hommen hommikul tule ja minu juurde tagasi, aga nii
et ja ei ole nõdes, ega alasti, et ja ei tule teed mööda ega
tee kallost mööda, et ja ei tule jalas ega habuse ga ja et
ja ei tule lasi siise ja ei jäta kat wälja! Kuisa teda
ei tee, siis lasen mu ja peal ahjost mahat wõtta!"

Sepp läks koju, pani pulkre täis, – ei teda mis müüsi-
le hoiatas, ehk Ruolas ja mas jooksa. Peakeegi oli tal uued
Rauge hiirm oma elu eest.

Kas sepp näägi sepa mureleht näägu ja küsis nii tal
wiga alla ja mis põhjast ta muretseda?

Sepp wastas Kasupajale, Ruolas wõõ Runingas tee ä-
ruse ja mure Kärsimus tulla ja Kui ta jeda ei täida, siis
on ta hommen juba surma lops.

„Kas ei siis nõnda ja mur ahi on?" küsis paiss. „Sina
wõta jäts wõrk ja mõtsi ennast ja ma siise siis ista ja-
Rule selga ja mine mööda nagu wõbast Runingat pale
etle. Seal aja ja siis wõsse peale, aga nõnda, et pea Reha
wälja ja ja peal Kuda on!"

Sepp tegi nõnda, Ruolas Kasupaeg õpetas ja läks
Runingat lasi. Runingas tuli talle wastu ja küsis:
„Oled ja se nii tark, wõi õpetas sind ja paeg?"

„Paeg õpetas," wastas sepp.

„Hea Rull, tule homme Kõige oma poja ga ei minu
juurde!" käskis Runingas.

Teisel päeval läksid sepp ja Kasupaeg mõlemad
Runingat juurde. Runingas hakkas paisile küsimisi ette
panema: „Mitu tilka on meres ja Kui palju täkke tagasi?"

Paiss andis Ka nende küsimiste peale ime-targad
wastused, mis peale Runingas sepa käest paega ära mõõ-
Kasupajaks hakkas Kauplema – kuhas temale Kõik

elu aeg ülespidamist andnud ja peale selle veel kulusid nahal.

Ilma pikema jõnelemiseta lubas Jeppe viimati paisi Runingale, sest et temal ise omal veel teine paeg kodu jääb. Nii jaabki isa-Runingas oma poja Rätte.

Runinga proua aga tundis oma poja õrna ja hoolsa südame järgest hingest vihkama – ei sallinud silma ette ega. Runingas sai sellest aru. Ta läks Jeppele oma häda kaebama ja küsis: „Aga kust see peaks tulema, et minu abikaasa sinu poega jugugi ei salli?" —

Nüüd nõustus Jeppe Runingale, et see ta oma Runinga paeg alla ja Ruda oma Teela päraast sinulinnast ära tappa tahtnud, aga teendust alla Teela tema juurde toomas ja ta alla on paisirõõme seni ajani üles kasvatanud.

Sai Runingas Jeda Ruulola, läinud ta tulises vihas Roju ja silmapilk läkitis ta oma abikaasa ära hukata, et ta nii ilma jüdametu olnud ja veikese ilmaasuta lapse ära tappa tahtnud. Runingas ja ta poeg elavad ehk veel praegugi, kui mitte vast' Viiru Kaarel neid oma juurde ei ole kutsunud. ———

2.) Mikspõrast inimesel palju pead on.

Pord rooju üks woimamees metsas puiust. Kirjust täie

jõuga läbi ühu Reerutades, kargas ta warre otsast ära ja otse Rahe Ruu peale. Nüüd hakkas woimamees nõuu pidama, kuidas Kirjust Rätte saada. Omast taskust leidis ta paar türgi uba, mis ta maha Rülvas. Woorati tõusivad neid maast üles ja hakkasiwad nii jändjasti kasuma, et woorsti peagi oma lahtadega Ruu juurde jõudsiwad. Nüüd hakkas woimamees mõtlema türgi oa wart Ruu peale nõuma, kuhu ta Ka wiimases juures woenwoogu jõudis ja kust ta oma Kirjust üles leidis.

Sai woimamees Kirjust Rätte, siis hakkas ta Ruu peale tagasi tulema, aga – oh hädat! Sadolinnad selle ajaga, kui ta Ruu peal oli, olid Ruinamurdad ja woorne mehikene ei saanud enam kuidagi maha, kuss see siis tahtes. Wõõras ilma nõuata Ruu peal üheksa kohast leidis kuldnuga leidis ta wiimases juures kunnikru õlgi. Nüüd hakkas ta neid korku punuma ja tegi juure köie, mille teise otsa ta Ruu külge sidus ja hakkas ennast siis mööda õlgedest Rätt maa poole laskma. Korraga läppis köis otsa, aga maa oli veel Kaunis Kaugel. Mis nüüd teha? Ei aitaa mitte, kui lase aga köie otsast lahti, sest nii wõib maa ja taeva vahel Kõlkuda, ei olnud woimamehele küllalt meelejärele. Ta laskis köie otsa lahti ja kukkus otse kohe

seitse jalgu mööda läks. Niisuguse harjumuse mööda läksid nõnda nimetamata, aga see nõiajooksmine oli nii raske ja ebamugav, et mitu päeva õhtu Rulus, enne Riia tee nõiu käis. Selle aja sees oli aga veel kaugus peale päeva tõusu. Sel vaheajal, mis päeva algul ööpikus, ööhämaras magamata peaaegu peaaegu jõuluaja lahti ja selleperast ollakse tõesti jõuluhulgaval hästi peaaegu päevani.

3.) Lumi ja Rukis.

Kõrge Rõnolinnuse Lumi ja Rukis mõisa peal. Nõnda räägiti Rõndidest kõnelemise Rukist räägitimse: „Sellest mõisa külli ometi ei tea, millespärast inimesed nimi alla kirjutavad? Ega siis minu meile ühtepuhku tüli ei tee! Suhtub niisuguse ümbruse meile juhtumise, siis olen ikka minu mõisa sõbralane. Kiri ja ei usu, siis võime proovi tõttu."

Selle aja sees olivad nad ühe ühtu ligidale jõudnud, mille nõlalal lehm jõi. Rukist ütles Lumalale: „Mine sinu lõunu lehm aruke, siis näeme kohe, et mul õigus on."

Lumal läinud Rukist nõnu järele ja küsinud lehmast aruu. Kaugupalu ei saanud ometi jõnu ega nõuugu lehma auguti väljas ja kõrs kõlusti abi ollnud. Rukisse tuli ja kirub Rukidit et küll saab. Selle jõuga ei saanud nad veel lehma auguti väljas ja kõrsjuures kõlusti

mõt abi tõsma. Selle aja sees läinud Rukist ja tõstnud lehmakaugusti väljas. Kui inimesed taga ei tulevad ja lehma kaugusti väljas nägivad olemas, siis hakkasivad nad kohe Lumalale tänama, et see lehmakaugusti väljas aidanud.

„Waata minu," ütles Rukist, „kuidas lugu on: Sinu tead, mina olen sündinud. Minu teen head- sind nüüdetõusja ja tänatõusja selle eest."

4.) Mõisa herra ja peremees.

Eloõnnad Kõrd mõisa herra ja peremees. Peremees oli mitmesuguste äparduste läbi nii vaeseks jõõnud, et ta enam mõisa rentü Rudolfi maalt ei jõõnud. Mitu korda juhtus oli herra talle jõnu saatnud, et ta rentü maksnud tuleks, aga tee nii ja tahad; ei ole ja ei ole, — ning rent jäi iga aasta võimata, sest et peremees mõisa liigsõ abiga ei läinud. Võimatsi aidanud herral minu nõnu, kui tavivis ise uuendama minna, mis lugu peremehega on. Kuulamäelaud, nõnda et tehtud. Lastis hobuse saduloosse panna ja sõitis tähendatud talusse. Talusse saades leiab ta ainult peremehe naise kodust, aga mitte peremeest ise kuugil. Mõisa herra küsis naiselt kõest:

„Kus peremees on?"

„Peremees läks heale poremaale tõõma."

Herra teeb juures silmad jõi jõaab paisi otsa vahtima. Viimaks küsib tõi: „Kus üs perenaene on?"

„Perenaene läänes mullist nuttu naermas."

„Aga veus üs Juloine on?" küsib herra.

„Juloine läänes metsas. Mis kätte saab, selle tapab ära, aga mis kätte ei saa, selle taab kodu tagasi."

Mõisa herra ei ütelnud selle peale muud, vaid jättis jumalagaa jõi õitis paisile käsu, et nad teisel päeval igaga minelt mõisas tulekjuurd, muidu wõtvat rendi käsi hallawatt näost. —

Õhtul tuli isa koolu jõi poeg räägiwis ära, et mõisa herra tagasi saal käinud jõi neis mõlemaid mõisa tulla käinud.

„Mis ja selle herrale nad räägiwisid?" küsis isa.

„Ei muud midagi, et kui tõi sinu jõrele küsis, üs wastasin nõi: „Isa läänes heale poremat teemas."

„Mis ja weel ütlesid?" päris isa edasi.

„Kui tõi enadat tagasi küsis, üs ütlesin: „Ema läänes mullist nuttu naerma." Viimaks küsis tõi weel sulast tagasi, mis peale mõi ütlesin: „Juloine läänes metsas; mis kätte saab, selle tapab ära, aga mis kätte ei saa, selle taab kodu."

Nüüd hoomas isa paisiga taplema, et see nii rumalasti Juure herragaa räägimad; nüüd ei wõidat tõi enam herra

näolegi minna jõi kes weel teab mis herra wiib teha jõi ütelda! —

Meie oli Rüll juures hirmus, aga kommikad wõtsis tõi ometigi pojaga tee jalge alla jõi jammus mäisa poole. Mis tahtes, paratat ei wõi midagi.

Mõisaste jõudes Ratsus herra isa jõi poja ema juure jõi küsis wimase Rõesta: „Mis ja mulle heilat seal räägitsid, et isa läänes heale poremat teemas, mis see tähendab?

„Mis täis üs tähendab, wastas paisa, „isa tappis sea ära jõi läänes heale teemas, millegat liha ära saatat, — seelat see tähendab."

„Aga ema läänes mullist nuttu naerma?" küsis herra.

„Ja jõi ema panewad mullutütre mehele. Nüüd on tütrel laps sündinud jõi ema läänes Ratsele."

„Aga Juloine läänes metsas; mis kätte saab, selle tapab ära, aga mis Rätte ei saa, selle taab Rodu tagasi, — mis üs see tähendab?" —

„Suloste wana Rahwas oli Kirpa täis läinud jõi ta läänes metsas, nii sealt wälja astmas."

Mõisa herra pahwatas juure healegat naerma, küüs paisi ema kõrkest põraft jõi käskis isale weel peale agi Räis wõtta, ning see läks herra tõmades mõisast minema. —

Rahwa laulud.

1/ Magamaa, magamaa rahwas
Egaüks oma omaga,
Ega näiguta Raendelaasta.
Kel pole Raaſaad, wõtku Raſi!
Mul pole Raaſad, wõtan Raſi –
Minu Raaſa Raugeelle:
Ühes on wett tal wahela,
Kuus on Ruuwa jägedat,
Seitse ſuada ſõtkudat,
Kaheksa kalas meredes,
Üheksa, õnnes jägedes,
Kümme külmas ja allikaas.
Siit ep ſaa minna minemaa,
Seält ep ſaa temaa tulemaa!
Tuut tal wiiga temiſtada
Weſi auruſi ajagu.
Lepp tal wiigu lehmaa õnne,
Kaſk tal wiigu Karjaa õnne,
Aunapuu hobuſe õnne,
Wahtra puu waſikaa õnne.
Tamm tal wiigu talle õnne

Sõstrapuu ſigadele õnne.
Ei minna Kuulnud ſeegi põrmuſt:
Wõlſin pälle põlwilaagi
Käänſin Kõrd wastellaagi.
Läksin läbi Liiwi jäeſtaa,
Maiſa Maadi hallikaaſtaa.
Õlut ſoain Liiwi jäeſtaa,
Maguſt Maadi hallikaaſtaa.

2./ Õmaſene nemmerene!
Ä minn pane paljaKulle,
Ega anna halwatulle
Ega nõuta nõljatſelle!
Pane pihtaa paljaKulle,
Anna haugu halwatulle,
Näita piitſa näljatſelle!
Õmaſene hellakene!
Pane minn milde paigaa tõttu,
Anna hea õſene tõttu,
Äio ſuure Karjaa tõttu,
Anna Kirju Karjaa tõttu
Ega kõdi külläs tõttu,

pag. 400.

Nadu narma rätu lõtku !
Rüdi füs istus külla peale,
Nädu salve nurga peale,
Ära ädrat ukse peale,
Ämmat Rivalu kaane peale.
Rüdi mind ütles künnikorsi,
Nädu mind fõnnas nordsõrasi,
Ämma mind igitigi sõtsi,
Äia ärkse pankudesse.
Kerfin fõnad kerasse,
Panin jutud palmikusse,
Wiisin laia laineesse.
Wesi wäs jutud wennad teada,
Kandis kahe äe teada,
Wõis ta nu ifade teada.
Wend täi weresse mõõga
Ädo täi kirwe teraga.
Ära füs napin rüdi künnes,
Rüdi künnes, nädu fõrmes.
Rüdist fai künna-kasulane,
Nädust Narwa kirjutaja.
Ämmast hännata horakas,
Äiast hea äue tulpi.

3/ Weli ella wellekene,
Kui läksid naista kosjuela,
Kutsu minu kosjuele.
Mina tume tuima nõun,
Tuima nõun, wõõnu nõun:
Tuimal tutsuku junsse,
Wäimal wõõra silma kaura,
Maisal maani jutsu kirja,
Laisal laia sõrgi silu.
Weli ella wellekene,
Kui läksid naista kosjuele
Ära sina wõta surta naiste !
Wõta noone tillukene,
Tillukene, terawikene
Sulluke, usinakene.
Pikk läheb pengile magamal,
Suur läheb murakat tukkumaie.
Lühikene lüpsab lehma;
Lüpsab lehma, saadab karja
Saadab karja kanjamaale.

* * *

Weli ella wellekene,

per 402.

Ei nõud naidesse mõele,
Maranida naeravoidel
Puna viisi puhastamoel —
Halli seljaga aiest jätte
Rõõvi seljaga ja Põneliel.

4/ Mardi laul.

Mard oli tullu Raugelta, Mardi
Läbi sae sipa-soppa - Mardi
Läbi paju pitsa-patsa "
Läbi pikka pedanikku "
Läbi Rolemuisiu-mettsa "
Läbi Rare Radastikku "
Läbi saja sõnajala "
Läbi pikka pillirooa "
Läbi Rare Rastehäina. "
Lumi oli nii Rund laega Rinja "
Armastusheo kobuse "
Sõda nii Rund ja ani Rinja "
Talu tüdartalle Rane,
Pere tüdar peenikene,
Puhuse tuli tuhaja
Lüütsu lõke põrandale.

per 403.

Wõta halgu ahju pealtet,
Wõta lõmmu lõhna pealtet,
Wõta pirgu pistueaalet!
Kui ole halgu ahju peala,
Kui ole lõmmu lõhna peala,
Kui ole pirgu pistueana, —
Wõta noogu räästasta!
Tuhu sest tuli tuhaje,
Lõõtsu lõke põrandale.
Laske sisse Mardi-sõnni!
Mart ei taha tangu suppi.
Mart oli Räbe Räkki Rõõnma,
Mart oli libe limpi jõõma.
Mart küll Ratsub Rana liha,
Aru põraft ani liha.
Mõne Rerra loomba Ronti.
Olgu ostja, jõõgu jälle.
Olgu ostja hommeneste,
Tulewaste teisipäste
Kaguniste kalmaspõõni.
Kui minna hauvan ütelema
Mul joob õuse ütelelagi

par. 404.

Mõnes päevas mõteldagi,
Mul saab lõhku lõuneeni,
Mul saab maaga mulgeeni,
Mul saab Rukeni Rudoldas.
Mul oli jõnu jäelda läässa,
Mamm võtis mati käe,
Kadu jõtis Koti käe.
Kull jai meie Kahe tarvis,
Paraviši paari tarvis,
Koguniste kolme tarvis
Neljakesta nelja tarvis.

5./

Magasi mina, magasi
Magasi Madese juures,
Täise öö sõniše juures,
Kanska halli Ruue alla,
Karoli šüoli mantelisma,
Laagu, Laani Kandelisma.

6./ Kui mina enne noori olin,
Noori olin, jääri seisin,
Siis mina Kirbu Kimi võtsin,
Lõnejal jõerahin järele,
Põdrale järgi pörutin
Karule järgi Karaksin,
Hundile järgi hüpsaksin.

7./ Viljapõrjamine.

Meie vellel jumre nurme, laias viljas es les eee
~~Laias viljas~~
Jemmu lina lüvaKalle, es les eee
Jemmu Kaara Pallakulle,
Odras oru otsas päale.
Ülko oli põldu herneldas,
Teine põldu nurKis põlolu,
Kolmas põldu Kardulistas,
Siis jätkab Jeroju jüüvi,
Siis Kurgede Kagudas
Päästu Kaste päie võtta.
Sõtan Loukste läigatas.
Sõe jõõva, ei nad leiKas,
Päästu jõõb, pöeadsei võtta,
Kurejõõva, ei nad Korjas,
Jeroju jõõva, ei nad jeo.

par. 405.

pag. 406.

8.) Mikko on Lumal mundа laonud
Siа riRaste visurSa,
Pore poegade purelolel,
Pore tütarde tülirSa?
Ekorrinol lumel laagа punarSi,
Jäel hörja iRRe punarSi,
Wennel ratsu rongi punarSi,
Oele RuRiRa punarSi,
Juel lahel linnapunarSi,
Ane alla änapunarSi
Soo äärde saarapunarSi!
SelSin salgа saarepuidel,
Teise salgа jääre puidel,
Kolmas salRa Kohlepuidа,
Neljas salRa neiduSiel.
Ann obi Horja neitSiRene,
Lehus oiel hörja peale.
PaSid all pölvili poluSiel:
Kurku maha Rulla tilRa,
Kurku mu Rubara peale
Sajа mu soolа peale! —

pag. 411.
pag. 407.

9.) Wennarene helle vellel,
Siа sa minda pünuelSiel,
Punuelsi, petteleSi:
Saalsid linna Kolmed Ringad;
Ilhed punsed, leised luised,
Kolmandamad Riuised.
Puised Ringad punne linna,
Luised Ringad lunde linna,
Riuised Ririluaiel.
Sain nel sulle saanuerSi,
Sain ma sulle jäänuerSi,
Sis täi Raigas Ralerise,
Wennal ueri punose.
Sis täis rinnad ristilised,
Sõrmed sõela pähjulised;
Tule mulle neitSiRene,
Ole mulle hoole hoidjaRe,
Ririu Rorja Raidsijaksi!
Ma panen pillile magamа,
Panen pilli peatSiese
Kändle Raasa jalutSise.
Ajan hommiRu ülese —

pag. 408.

Wõtan pilli peatsiasta,
Kõndle Raasa jalutsiasta.
Tõuse ütes hella, liipsa lehmat,
Tõuse Kallis, saada Karjat!
Sain ma sulle saamuisessi,
Sain ma selle jõeäärsessi,
Ojasid hommikut ülesse:
Wõtsin piitsa peatsiasta,
Kaitsa Kuasa jalutsiasta:
Tõuse liitsi, liipsa lehmat,
Tõuse aita, saada Karjat! —
Teiste lehmad lepikuusa,
Meie lehmad lõpsematel.
Teiste kari Karjaa maala,
Meie kari karjaõuesse.
Teiste mullikad murula,
Meie mullikad mullallat.
Teiste wasikad aianula,
Meie wasikad rahinad.
Teiste jeat jõõgis maala,
Meie jeat jõmmikulla. —

pag. 409.

10.) Oli mul iuksi ainus wend ol
Ainus wenda armastanud ol, (?)
Iuksi aamas Hansukene.
Iuksi kalli õuevaadsa,
Taderi liuksi lagedal.
Mis tema kalli siesse jaani?
Jaani Kalmi kõrtsukesta,
Kasso halli, Kalmaso punane.
Kalli peale jaani terri,
Tese terri teise peale,
Polanska punase peale.
Kaks kat õhtu õrol magamat,
Jaani hoole unese peale.
Mure musta paane peale.
Kat oiat kargad kallipoisid,
Kobu kuucats kuuste poisid.
Tõuse hommikul ülesse
Kaks siis wälja waatamaie
Kuulis tuuku hirmuvad.
Kui see paisi õrad sureb
Kuhu teeda matetause?
Kuuramaale kuusikusse,
Kanjumaale kadakasse,
Kalleg' poissi maha matsi?
Wana jõesi wõmmerigu.
Wiis oli hüärt kat eesse,
Kuus oli Kanna kutsariesse,

pag. 410.

Kõik olid sõnad saademaga,
Silbakesed ilu tegemas.
Kes seal mutab paisi hommel?
Sui mutab sinu õõnesse,
Koru hommi Roldaallot.
Mis seal kasvab paisi hommel
Wares nocodud, warsa-kabjad
Wana nõmmud nõgesed. —
Kui see nein ära jureb
Kuhu tedot mootorsse?
Rullolise kiriku alla,
Hõbedase torni alla.
Kelleg nein maha wõtsi?
Hõbedase wanaeriga.
Wäe oli halli tal essa
Kuus oli paisli nudlariosa.
Kõik olid sõrsed sõnademaga,
Sõnadad ilu tegemas.
Kes seal mutab nein hommel?
Nein õeõja nein wennad
Nein wanaRiiged wõnemad.
Mis seal kasvab nein hommel?
Sinililled, kullerRupud,
Oraslaugu otsakesed,
Kõnslaugu kõnneRene
Sõrsa sõnged sibulad.

---

pag. 411.

Seitsmes Rotol. Rootsihof 23 Oktober 1894.

E. L. Õunapuu
Torma vihelRõmoost.

Saadud 18 27/X 94.

Wanaaasta.

1.) Kui sinu kingsaid ühigi tõrsse, süs ei tohi neid mitte pärmõnolale jätta, sest kui keegi sinust seal tallab, süs hakkab selle inimese pea, kelle sinu kingsad olivad, valutama. Ei tohi ka ühigatuid sinu kingsid õue viiata, sest kui jõulind neid oma pesasse juhtub viima ja nende peal sinu hoiab, hakkab ka pea valutama.

2.) Kui õlekõrd sida lahtilegemata elajate allaa panda, süs on elajatel palgimise ajal sinu valu.

3.) Kui pastlaa paelu taha aja ära ei wõtta, süs jääb paelaa jääb, süs peab nende pastalalegaa palju raha teenitama.

4.) Kui Rewaalet ejamast Rotolaa Rõõmaa Kuiral maal naeb, süs läbewad sinuel mõtted läbi.

5.) Lewaaeti Külaja ei wõi Rõõsa püsida ei, süs hakkavad sõrmed wastama.

6.) Kui Rõõmus üle Rõõja kendab, süs läbewaid elajaid wilja ei.

7.) Kes hõikamitmise lõpul wõimaleks jääwad, need tundewad

Teisel aastal jääväljamaas heinamaal veel.

8.) Kuigi ei tohi selili laua peale jätta, muidu jääb vaud Rümpelmaa ijantsal Rüüs hoigeres.

9.) Kui leivategemise ajal väike form leiva sisse läheb, siis saab surnu sõnumid.

10.) Kui Rala ehk vähkre pinnal minnes sull ruske hõlma peale tuleb, siis on halb õnn, tahad sa aga asjale, siis on hää õnn.

11.) Kui Ralale läheda ja esimene Rala Rääsk putsu panna siis on halb õnn.

12.) Kui Ruhjategemise ajal meesterahvas esimese sületäie heinu Ruhjalaiuvasse paneb, siis on lammastel Rõõs ainas talvel; paneb aga naesterahvas esimese sületäie heinu paigale, siis tulevad udetalvel.

13.) Kui päroste sõnnisõu veedu meesterahvas elajatele õlgi alla puistab, siis sünnivad lehmadel hõõgvoljikad, – veel naesterahvas, siis lehmvoljikad.

14.) Kui Linnupäeval hommikupoole vihma sajab, siis on aunki saaga poole vähem; kui õhtupoole, siis on oobra saaga poole vähem.

15.) Kui naesterahvas surra ehk Rindaga teist läab, siis ei löhe lambad hästi Rorolt.

16.) Kui kaski lumaga liiva, siis taab kaski mustad pojad.

17.) Meesterahvas ei tohi kaski tappa, siis ei löhe tal mitte hobused edasi.

18.) Kui heinaõõs on müdetud ja vikatit mitte teravaks ei lüüsata, siis tulla rukad sinna pesast nüh Rõõna.

19.) Kui rehas selili maha panna, siis tuleb vihma.

20.) Kui teist jaaluse asja aga viisata, siis Rasvavad jalad jaalatükkad Rülge.

21.) Tüdrukut ei tohi pütsaga linna, siis läheb tal raisku.

22.) Kui pime maha jäädetud ja rillud Rõõnu Rülge jäänud, siis tuleb rukat sinna pesast nüh Rõõna.

23.) Kui pikkamatel palju mooju külles on, siis tuleb vihma sõja, ehk jaanad vanad tüdrukud mõhele.

24.) Kui peenu ahjas siia kahte hoonesse läheb, siis tuleb Kahekeelne Rüloline.

25.) Teine inimene ei tohi mitte tuse jalga taga jüna, jalg jäs jüna ta jalale Rüüna jalga.

26.) Kui Rüloga kaks tuvaste, siis peab kaski andja ka ühtlasi juure nõela andma, siis alla kaks hoolas hüüi pühüa.

27.) Kinnastega ei tohi rooja juua, siis ei löhe nali hapuks.

28.) Suvel Reedel ei tohi mõõga Rõõa ega Rohuaat tehta, siis pikkada suvel seal Rohal Rõõsti õõvistamaa.

29.) Kui jaunas jõõa pahempidi jalgalt õõa tõmmatakse, siis ei hoiuka jõgelikud, ega muud Rülgehaukavad koi-

gufed Rüloje.

30. Soulu ajal, Kui õlgi kuppes kuivavad, jüs wihatawse neist wastu lage, kuni otsad üles paale; Kui mõni Rõhk loucke rippuma jääb, jüs kaewawad teised aastal headema.

31.) Majas ei tohi wilistada ei, jüs hoiwab wihma sajamast.

32.) Majas ei tohi wilistada ei, jüs puhub tuul majast läbi.

33.) Kui „wainu Rõie" leiad, jüs peab temal pahemal Rõie ümetise sõrmega õnne lahutama ja Issi meie jääl juures õnne lugema, jüs jaab sõrm nihutuse wõimalise, et kui temaga muhku ehk haiget pigistada ei, Rasb see õnne.

34.) Soulu laupäewal ööse peab ärr läbi jõoma, jüs jeiawad wilja palwest täis.

35.) Nääri laupäewal õhtul wihatawse nuuci ülesi tuuakse pioli rehetada loucke, jääb ülesi poolse loucke rippuma, jüs tuleb hää nuuki jaawa.

36.) Kui lumised nõuwad, jüs üttle: „Kes häsli räägib, jeab Lumal otsawaru, kes Rarjal räägib, jeab kuwad ninjawa jüs jääwad naal õnne.

37.) Kui tuhanlaps sünnib jüs aetawse tal läbi rauaga pimedast et jüs ninnad Rahilaseb tulla.

38.) Kui orav Roolu leiginal jaaseb, jüs tuleb tulerahju.

39.) Nuga ei tohi jelitt panna, jüs pääseb Kurat põrgusse lahti.

40.) Kui kewadel lepadel ümmargused nuiad Rülles on, jüs tuleb nooruline wiljal aastal; Kui ogal pirnargused nuiad on, jüs tuleb heal wiljal aastal.

41.) Õhnese nahjal wäljal laskmise juures pannakse ahel lamdal ussa panu peale maha, jüs ei jäe elajad haigeks.

42.) Kui puhtaks nõutud maad mööda rehal jõnele weab, jüs hoiawad talwel lambad mõõgimast.

43.) Kui uss künnab sisse läheb, jüs tehtawse kepiga nelm Korda ring ümber Künnal ja pannakse Keppsinna püsti, Nelme jäewal päraft, wiiga hiljem, tuleb uss jälle wälja ei, ogal ei jaab mitte õnne minna.

44.) Idanistamise ajal tehawse tuli maja ülesse, et wäles kahju ei teeks.

45. Kui Kannad kewadel kraawisudes ümber põhja peale hoiawad, jüs tuleb Rülm suwi, jõi kui lõunal peale, jüs tuleb jae suwi.

Wana jõnad.

1.) Õnne usu ingel juttu.
2.) Äraju õnene noorgu naistel, teine teise tütterdel.
3.) Hõrdel ei tule iialgi ünsi
4.) Heal kes tõntsib, inest parem, kes paigal seisab.
5.) Heinamaal on pällu peremees.

6.) Kommikad käisid oksi, õhtul ilmsi.
7.) Hea perse leiab ise oma oma.
8.) Igal asjal oma aeg.
9. Kui pöllumees põhku müüb, siis pöial mutab.
10. Kus armastus on, seal on Jumal.
11. Jõe ääres käis kui kuum on.
12. Soovin konts kannas, kui ei ole vorbas.
13. Sõõlas hobusel kui wenelas, aga see kui eraraft.
14. Kaer kasvab, kuni rüsleline tulab.
15. Läksin Jumala peale, aga õnn ei ole ise kaasas.
16. Keele peal on mesi, aga südames jäät.
17. Alias seppa käed tulde pistab, kui pihid on.
18. Suun on liigemal, kui ihu peal jõuga.
19. Üks kõrvane laamas ajab näit kaja ei kuuda.
20. Wanas ei usu eraga, aga hoo ei usu õiget.
21. Poiju läpsi, laiad jälmad.
22. Jõeltud leib jäävõe, kasund lapse leivõe.
23. Tühjus taab tüli majasse.
24. Koerajal lehmale ei anna Jumal õnne.
25. Kes küsja räägib, teeb vmale kahju.
26. Kui ivõtab kulbist, pahn päraft, selus ägalt paalt.
27. Oma lapse on lapsune, teise lapse on laastuune.
28. Kui aitlab mets, siis nutavad pöllumees.

29. Näly ajab lapsed ivangile.
30. Kui hääda Räägo juurem, siis abi räägo läheb.
31. Koera kutsutakse, hea inime läheb isegi.
32. Tuhka pöeb taab kesskommiku, ruski wihk wib kesskom.
33 Pea taanuste, nis latern küünlatel.
34. Nutavad wihma lapsed, ei nutal kuivad lapsed.
35. Wanane pühib nokka, hiline raputab jäuga.
36. Koht ei tee inimest ausaks, vaid inimene teeb koha ausaks.
37. Pöllumees magab pöial kasvab, ametnees magab ametjelab.
38. Ea ees, juum jelja taga.
39. Sigа läheb, kuna jääb, tuleb teine kunstib jälle.
40. Kalale ees kuulsam, ahju taga aulsam.

Mõistatused.

1.) Üks mees see oli moetud
Ei jõgavuses koetud,
Jei kound ei olnud taevas
Ei ei kui olnud maas,—
Waid nänolas alati. (Taanas kalai nähus)
2.) Puusärg hinges, surnu hinges. (Taanas kalai nähus)
3.) Kure kael üle mere. (Paalai jang.)
4.) Sõalai jõulab, pea jinetab. (Linai äitjemine)

5. Kokko hoiu lähevad üle õue ise kõrjuvad: kikas, kokkas, kikas, kaaras, ninad jäneselvad iseend. (Wee pangejad.)
6. Sõdas jäolab nüneste jõlgi mõõdal, jaab vaid se linnal. (Hernes jäelaas)
7. Siker jäolab jõlgi mõõdal, Konrad Kõivad kaalsjõgi i. (Heinas vahem.)
8. Neli hobust tallis, üks keerab ümber talli. (Sinas Tegemine)
9. Mõgeriit, mõõgeriit mäe külje peal. (Kõrvad.)
10. Kokko kaarnakest teine teisel paal mõõge. (Silmased)
11. Kokko kambrikest on nasiral täis. (Ninas)
12. Kokko õrre võlgeiel kaanu täis. (Hambad.)
13. Jaanne laagist on mere põhjas, ei jõlotse ei mõõta. (Rel.)
14. Hunt hüiab kahe mäe vahel. (Peredamine)
15. Tuhat tundi ruttiline, jaadi aasta joruline. (Aeg)
16. Joaks jõõb talupoeg jääb; nelagas ei läägata, laud peale ei panda. (Rinna püss)
17. Kõverik, kõverik kus sa läksed?
Nukras paljas, miis sa tahad? (Kägi ja heinamaa)
18. Pikem on punst, madalam on maaheinast. (Tee.)
19. Aleks alasti, aine põues. (Jõuk.)
20. Must mees lähab metsa, ajab punased põrsad väljas (jäed)
21. Aleks lähab metsa, viskab laagas laimesse. (kuseb)
22. Tuhat jalad, tuhat jalad lähevad üle viine jõlgi randse kõrtsi taustpinale (Hernes)

23. Õues aadas, nurme jaagas, laane veelge vaatikas. (Kaer, oina jas lumi.)
24) Pikk mahub, aga mere ei mahu (Tall.)
25. Kuu Kaja ukse ees. (Prees)
26. Sõdas jäolab Jõrnet nisti. (Aed)
27. Kolme jalgne Kuvat vaid kombad juus. (Vaeras)
28. Üks üks viib viite kambrisse. (Sõrm-kinnas)
29. Hobu ahjatas, mees pulbata, ei tolmutas. (Laev)
30. Üks vaat kahte jagust õlut täis. (Kaas munas)
31. Konrane kuvat kuni ahenaarre otsas. (Kaas pesa peal)
32. Kõne Kuusk Kelabi augu peal. (Kaeras jahas)
33. Tõsta küne ajemes. (uks)
34. Süsi nüsi kera, seitse auku jees. (Linnese pea)
35. Neli neitsit lähevad üle nurme metsa (vaanas vakkas)
36. Hobu Kollis, jahas väljas. (Vahi kuus jees)
37. Tüvitas lendab, hammastetta jalvab. (Vasi kuul)
38. Tuvane vaikne kaugub kuise aias taga. (Kael.)
39. Kaarem väsib, aga karmas kandjas ei väsi. (Saal)
40. Üks üttleb: kuni pikk, teine üttleb: tahes pikk, kolmas üttleb: üks nägi mul mälemas. (Vaarikas, jaam, habune)
41. Liha all, linn peal. (Vahin)
42. Liha peal, jõuga põues. (Kümne.)
43. Naene lähab ussest väljas, nõutab Kaega taeva peale. (Juuste)

44. Reeren rääwrem toaplerad, rebase nahk perse peale. (Sulel rohijutawse.)
45. Mis teebilm ühe korraga ? (Läheb wanemaks)
46 Mehsaga ustel Rahwas el on silmad üks teisele käige ligemal. (Käige inimesematel)
47. Mis pum on Käige rohkem ? (Soomlt käpp)
48. Kui jal tuppa tulid, mis jättsid jal ukse taha ! (Lägel.)
49. Wanamoor murgas, nippe mure päis. (Ahju warin)
50. Hja pojal peal jees. (Rasumat.)
51. Paewal worst, öösel koolikas. (Suuer)
52. Koiks aitab möödamal waewa täis. (Nina)
53. Kuningas istub amostal jees. (Rünnal.)
54. Pum pikkus, pikkewo jämedus. (Pumsuhkal)
55. Sehtub wesel, kannab wesel, enesel pole were tilkagi (Saalul)
56. Habu jarsep, ahjaal seisawad. (Sõgi)
57. Tuule tuhinal, taewa tahinal, ise mees hawnes jal Käige kindlamas kaanbris. (Pähkel)
58. Punal puisel, liiga linu, riigi-rongi rahwal jal peritse peelaal peal. (Wõsem)
59. Tennib ilma tegemata, Raswab ilmaa kaotada. (Käg)
60. Alas piab ripub jal pikkes ta seisab. (Pähkel)
61. Ellub ja ellub, aga jal mahal ei kuwa. (Suits)

62. Reeletaske, küpsetaske, laual peale panda ske, aga jal ömal ei jäädal. (Wanast wanrast)
63. Tuhat, tuhat, joeba, joeba jal ühe sidemega, kimi jestimal. (Ale kubu)
64. Keepab, koapab, joeab joonele, seal seisab. (Linal)
65. Tuba tuhwab täis; inne ei tunne ühte tuba teist. (Läge)
66. Suwel hüüab Jumes jaas, talwel küsitab taha all. (Wirad.)
67. Kes ei jõnolinnal see jõuk, Kes jõudis see ei jõnnid. (Aeloom ja Eleiwa.)
68. Punane reer wahib läbi walge aiad. (Rael)
69. Hübib ja häädbib, aga jal ilmaga mahal ei kuwa. (Suits)
70. Kuulus kui kuning, helisep kui emand, tubli kui jõuk, läheb kui jõnt. (Pükaal.)
71. Piiep mets ja aaka mets, jealt ei jaa silga wõrrolt. (Habuse jaba)
72. Kõnda jänab, Rõõa ei jõua. (Jaal.)
73. Häärg magab, käpp jnal lingurad. (Meri.)
74. Kui tuul aita ei wõtse eest, jis aita ei wõta taha, kui tuul aitab taga ast, jis aita ei wõta kinni. (Koiwa)
75. Tuhat tulpa ja jaaba jõuwa, läheb pällule perse paljas. (Rama)
76. Peale aastane poisikse, raua Ruubsel ar. (Pähkel)
77. Kümne nitse jäänad ühe hainaa kuhjal kallal. (Jaan Kebramine)
78. Talwel rõõmus, suwel wõsene. (Koeru Kaarl)
79. Wõõrsem kui kärp, raskem kui härg. (Jubjääse)

80. Ules tähreb metsa, teeb naese nõulimitku ühe haabiajaga.
(Hammustab pähkli pasteka.)

Rahwa laulud.

1 Tühi Ruttumine.

Tütar: Emakene, emekene,
Tule nüüd maale õpetamaa!

Ema: Ei wõi täusta, ei tõusta! —
Mina Raswandi mulla peale,
Mul on mõnu mõra haisu,
Sin mõnu surma haisu,
Kõik mõnu kõrna haisu!

Tütar: Emakene, emekene,
Tule nüüd üles kaawastagi,
Tule nüüd maale wihtlemaie!
Mõra rüthi saamaa käämenesta,
Wihta tiin willa täterista,
Seebi tiin seep lihasta,
Sõbe tiin mee wahasta.
Wihu mõnda mõra haisu,
Sin mõnda surma haisu,
Kõik mõnda kõrna haisu!
Emakene, emekene,
Tule nüüd maale õpetamaa!

Tõr mulle laagelista,
Kõõnaa mulle räpilista!

Ema: Ei wõi täusta ei tõusta!
Mina Raswandi mulla päalta,
Kaljas heinaa kõnaa päalta,
Sini lille silmaa päalta,
Kullakrüppa ja Kulmu päalta
Ellerheinaa hinge päalta.
Kõik minaa seista liiwaa leinaa
Kõnaa pähjas allaa kurwaa! —

2) 1 Tamme istutamine.

Lõõame tammele mäele,
Lõõame tamme istutamaa!
Istuti isa ninele; —
Isa õraa Raalenesta,
Tamme õraa Riiwanesta.
Lõõame tammele mäele,
Lõõame tamme istutamaa!
Istuti ema ninele; —
Ema õraa Raalenesta,
Tamme õraa Riwanesta.
Lõõame tammele mäele,

Lõõme tamme istutamol!
Istuti wenna nimele; —
Wennol õnn kaaleneseb,
Tamme õnn Kuiwaneseb.
Lõõme tammele mõele,
Lõõme tamme istutamol!
Istuti onnl nimele; —
Küll see tamme kaswaneseb:
Tamm taht toewaatol lautol,
Oksad pilweni pugeelol. —

3. Laulu pühäre laul.

Oodi mol pühi tulewat, pühi
Laulu siin jäudewat, pühi
Kallist aegol Kaldawat, —
Oodin osti antawatol, —
Anti kaupu kapustiolt
Kaupu kaupu leemikestol.

4. Laulu ajal mõnopu laul.

Rutt räägib: Raato, raato kullikene
Raato, raato õnnbrakene.
Miselt Kulli meile ottib? —
Kull ottib Kõla kanuje,
Tahab ta talu haneje,
Möisal kirju Kalatuniola.
Oh sinol hullu Kullikene!
Mis tuliol mede talule,
Ottiol mede haneselt,
Waadoliol mede wanja alol,
Kindsiol mede Kolgupeselt.
Oh sinol hullu kullikene!
Meil on Kana Kammerinol,
Kukeol kulla Kellerinol.
Mineja sinnol Loelule,
Kus on kanol kõlgusenol,
Kukeol Kuiwol õrre pealol!
Miones oli Kullikene?
Kull kui heinol Kuhjaikene.
Miones Kulli peaikene?
Nagu möisol mõõdu wankrol.
Miones Kulli ninaikene?
Nagu kaju kaugutrone.
Miones Kulli silmaikese?
Nagu hõbe helmeneseb.
Miones Kulli kõrwaikese?
Nagu Kulla lehekeseb.

par. 426

Miones kulli jalouese?
Lalot kui jõnese jalot.
Miones kulli künneseše?
Naqu külot künni nonot. —

— . —

5 Rusen: Tere, tere kull, mis teed sün?
Kull: Annan konron.
Mis selle anugot teed?
Sõet tomb on sise.
Mis sot nende sidegot teed?
Põot pomen peale.
Mis selle põagot teed?
Wee pomen sise.
Mis selle weegot teed?
Konot, kuke konrot wõtan.
Mis nad nurkad, nanad nurjot teinud?
Ep monin ei, isandi herne, neitsi Maatsa kõrs olid ärasöönud.
Kas sot es nõe, all mäe tegi äiet?
Kus noised lapsed olid?
Noised lapsed kandsid materjali kätte.
Kas mõt es nõe, et sot jouhot laual magasid, —
konnekirn oli jalutsin, leiva pats oli päätsin . . . . —
Kull kannab kurje jõvel kanu murdmot jot murrab
kõik mahot. —

(Laulud ühe Kallaste kihelk. inimese suust.)

Tõrma kihelkonnast. Saatnud: E. J. Õunapuu. Tõrnas 24 Detsembril 1894
(84). Austatud herra Dr. Hurt! par. 427 Saadud 1894 28/XII.

Siin jagadan mõi kahekesat korralt Teile 1 juttu, 3 laulu 15 punkti jõi 100 Rõnerõõmulu, mis, ehk nood väiksõ kaugunoped ehk oleminekult vaatsi paluin võtta jõi endise kaugunolise juurde lõpetada! Sutt jõi laulud (pääle ühe - rumalat -) on ühe mehe Sulgu Õunapu suust üles kirjutatud, kuna rumalaud ühe Kallaste inimese suust on saadetud. Rõnerõõmude kohta olen mõi kahevahel, kas on nood agu õigesti võimitte! —

Käändsõnad unt vaatsat jaoviselt jõõdu Teile mõtuga

Tuntud E. J. Õunapuu.
Tõrnas

Rõnerõõmud.

On inimene mõnagi rumalasti tehnud, ehk on tal nõhe rumal, kis õelolevale mõnepuse kohta:

1.) Rumal, kui Kõstri vorstikas. — 2.) Oh jõi vana lõnu-pats. 3.) Oh jõi Hüdlane 4.) Lõll kui hõrg. — 5.) Oh jõi mõlupeod. 6.) Oh jõi taignapeod. 7.) Oh jõnõ lambapeod. 8.) Oh jõi jõehupeod. 9.) Oh jõi hilpahoõnõas.

Rutusti jõõsetnõt:

10.) Anõlis jõlgadele tulol. 11.) Anõlis jõlgele teadmõ. 12.) Pistis pünnõt. 13.) Pane peatkeol mõnejõnõt 14.) Pane kannad võõlkunud. 15.) Pilliõl katli jõi plaagaõnõt. 16.) Pane heitnõt. 17.) Lõheb nagu ripseb. 18.) Lõheb et aur agu taagõl. 19.) Lõheb nii kui hirmajõb. 20.) Lõheb nii nüs võõlajub. 21.) Kõrnas kui Islandi võõlk. 22.) Lõheb nii nüs mesdis. 23.) Lõhkeb, et jõlad ei puutu mahagi 24. Lõheb et talnõab. 25.) Lõtaõne jõlged = lõheme ninenõt. —

27. Tuleb kui Wänotsast jõe taguse = Kui inimesel midagi
juurel müüdul siis tuleb, kas rohtu ehk nõndu ei tea.
28.) Kolli vastu meie = külm. 29.) Külma päevad = külm.
30.) Narri kanniksas = halja narr. 31) Aru kui jõnes =
aru. 32.) Konrad kui rebane = ütelduse kasutus rohtu
33.) Tulge kui karu = ütelduse julge rohtu. 34) Sõrkleb
Raadu naaga kästri vaatikas kahju päevast enne vihma
kui inimene kustutab oma asjast tähelepanelt enne aega
ära tuleb. 35.) See on Aabrami nõumul = see on väga
jaamul. 36.) Kas kroopiga siga nõgiga - ütelduse
siis kui teine inimene vaatab tuleb ja ei teretu. —
37. Teab mööl, et silk Rannamees rohtu maksab - nõgi
mööl, mis asjast väljas ei tulnud! 38.) Must kui tuleõun = must. 39.) Mulk kui Tuut = must; 40) Punane
kui võhm - ütelduse siis kui inimene väga punaseks
lõheb. 41.) Hirmus kui taat = rappa, kole. 42.) Lust
kui erne hirmutus = inetu, kole. 43) Rappa kui siga
44.) Mulk kui rants - ütelduse muista rohtu. 45.) Tõmmu
sellele vanna pleastrit anda = tõmmis sellele viiten anda
46. Sellele on tõmmis koge juustu jaoks peale ripsutada
tähendab teotasa mõt. 47.) Ei asja ees, teist tasa =
käib ilma asjata. 48.) Oleb eilast päeva tasa =
ütelduse kui keegi mitsugi haaleja otsib. 49.) Tõi
paal - Külgelum = Silmatera = musitsull = ahikaas.

50) Pelgu mööl = võõrane pelg. 51.) Walge hobune
vallast, kirju hobune kihelkonnast - ütelduse siis
kui ei tohtita mõt elukohta teada anda. 52.) Naa
aegne = väga vana. 53.) Raatsi aegne = väga vana.
54.) Waagune kui lammas - ütelduse väga vaga
inimese kohta. 55.) Nutab silmi pealt ära = nutab
ütleliga palju. 56.) Pikarõõ vaatamata ajani =
nutab palju. 57.) Mis tal viga ei taha, hõbe ees ja
kuld taga = mis tal viga ei taha, kui käsi käes kuld.
58.) Elab kui kaua = elab väga hästi. 59. Wihma
vaatab kui vanalt = 60. Wihma tuleb kui vai vas-
rest = 61. Wihma kallab kui pangega = Wihma jõjab
väga vasti. 62.) Ilus kui inimene = väga ilus. 63. Ilus
kui jõe mööl = ilus; 64. Ilus kui Salomeie kerel
65.) Habune lendab kui linnu = habune jookseb hästi.
66.) Mis ja hirmu = mis ja nõgeroh. 67. Mis ja kärbi-
seel = mis ja kui väga. 68.) Kõrleb kui kõrnane
pästas = ütelduse kui keegi halvasti laulab, ehk kõi-
rijeja häälega ja käneleb. 69.) Mis ja käsitsetud, ütel-
duse kui keegi laulab. 70.) Mis ja eletud - mis ja
väga ja. 71.) Mis ja tuisetud - ära piima nõndu väga
paksus olla 72.) Mis ja piiseel - ütelduse laulmise
kohta. 73.) Ühi kui hurt = kõht väga tühi. —
74.) Küllge aga ära = küllge jääb palju. 75. Kuft
tuul, seda mööda = vahel mõtleb nõndamööda, vahel
jälle teisiti. 76.) Aituma mõtsile käisi eest = [illegible]

77. Mis sõi lämmab = mis sõa kifendab. 78.) Peal kubis tõuabest = tal on poiss tõuu. 79.) Minagus nõõgõ = ma wihane, mulu nõal. 80.) Kõstis kerega = küüra wiru kunnal. 81.) Läheb nagu nõõrist = läheb otse kohe. 82.) Mis sõa pusterdab = ütelelaise, kui ühe asjaga kaldal kõnni ni kerelab. 83. Wastik asjaa õiral = niikub asjaa õiral. 84.) Kõdus nagu wits mette = kaotus seatu rahwa õiral. 85.) Kõdus nagu tinal tuhkal = tähendab seisakaanal. 86.) Sellele tõrwis kaela rahwaal ainult = sellele tõrwis witsu ainult. 87.) Sellele tõrwis põle = tõmbab kaela raiugune tuhkal ainult = sellele tõrwis witsu ainult. 88.) Sõe kui sõa nuiral = wõõgaa sõe. 89. Läks et tulimulal suitsis = läks wõõgaa kõrmesti. 90. Wiht on pehme kui witsa kapes = kui wiht kiastis õiral on hõõrutud. 91.) Sellel on meesi ahjus = sellel on jubaa mutt taga. 92.) Kifendab nagu sigaa aiaa wahel = kifendab wõi mütab wõõgaa poisi. 93.) Kifendab kui aastal peal = tähendab seda sõnaa. 94.) Alagushaga näägaa = kui inimene weidral ehmatamal näo teeb. 95.) Oh sõa metsa-Leelus = oh sõa lurjus. 96.) Käwer kui Linnoli Juut ee = kui inimene kaskäweras seisab ehk magab. 97.) Kõhu Reinu rahaa tuleb = tee tõsiol, siis saab raha. 98.) Sellel on õnne kui Tõrwal = küll sellel on hää õnn. 99.) Sellel on wäljapeas = see on purjus. 100.) Kastaa sulge = wõtaa kõrwacat = wõtaa wõnaa.

Wana-aja punktid.

1.) Kui inimene teisel jalaga üle pea läks, siis jääb selle (sellel läsoli) naha Rinnu.
2.) Kes Saulux (Kõige ennem) (Kõige wiimase pähe wõi minnu kuul) ja jõuab, see on Kõige wõõgajaam ja kõnnem tõrle.
3.) Kui Künnhela põentsel talwe seljadun murdmaal jõõab, siis tuleb külm Reewale, kui aga mantud jaab, siis tuleb sae Reewale.
4.) Kui põewa wõlgel lumi maha tuleb, siis pole wõõrastel õnne, waid püütawle kurjatäht peale kahe Rinnu ja pistetawle jungerisse.
5.) Kui neiud laanilaupõewa õhtul püblid kaewawad ja ainult pesegli ees hüüawad, siis näewad nad oma peigmehi.
6.) Kui noesed Waeslaa õhtul kõrtsis jõõwad siis Raewawad pikkad linaad.
7.) Uue aastaa õhtul wahitakse lõõli lõhnahaaga tuppa; kelle jalgaa taga furan jõesab, see Jureb sel aastal ära.
8.) Habuse pesemise eel rahutawse jõõrele, kui pesem nisaa on sinnem siis sünnib täisa-, aga kui pahem siis sünnib mõõraa waasa.
9.) Laanilaupõewa õhtul taganetakse kolm Rooba pääsaase ja wõetakse iga Rooa kolm pihu tõut lehtaa, nülleadest Rooa tehakse, pähe pannakse ja magama heidetakse. Nüüsugusel Rooal nõutse Rüü ehte õiral, mis sel aastal sünnib ja jubtub.

10.) Ime Taulu üks põeur ivõtlevad Kolm inimest Kolme selts Kraami jal teevad sellest Kaukiesid. Nei Kaukiesid jõõvad nõud Taulu lampõeura õõsel jal heiolevad jüs magamal, kuiol magamise ajal nõudvatakse nendele küüs ette õva, nüs sel aastal jüht

11.) Une aastal lampõeura õõsel tehakse tuhkhaud sile-dalkse jal vaadatakse järele kuidas jäljed tuha põõl on. Lähevad jäljed ivõlgapoole, jüs kõdub üks inimene ma jaost ära hõima läbi õva, lähevad aga jäljed sinna poole, jüs hüpib üks inimene juurde.

12.) Laani õõsel ivõtlevad ühekesat selts lillesid jal tehakse nendest Kraniside. Jüs paanakse Kraan põhe jal heidetakse ühte kõrvalisesse kambrisse magamal. Magades nõeb nein õva, ainsugune tal tulevane teinepaal jaab alemal. ——

13.) Kui ilmaliipõeved elajad kaljast kajastulevad jal ülle kõrred jums haiavad, jüs tuleb pimedaline jal nõlg jal aastal, nui aga ülaj ei ole, jüs pole pimedat tarvis kaotal.

14.) Kui Maadi ehk Kodsi põeva hommikul väärad meesterahvas esiteks majasse tuleb, jüs jüngivad jõõd küüs ainas-tallest, tuleb aga naisterahvas esiteks, jüs jüngivad ukse-tallest. ——

15.) Kui kõigu teadest inimese õva petab, jüs jõõb-jes inimene surnud kõhnaks jal kuivaks õva.

——.——

Laulud.

1.)
Ajumene jäedal,
Linnukene jäedal, oilelas.
Linnukene jäedal; —
Mina jal mulle jäedal
Mull'ei tulnud jäedal, oilelas,
Mull'ei tulnud jäedal!
Mal elevs ammu jäedal,
Aedal tehnud jäedal, oilelas,
Aedal tehnud jäedal! —
Aedal tehnud jäedal,
Ane ümaalt jäedal, oilelas
Ane ümaalt ~~aedal~~ jäedal!
Leinad paanud jäedal
Jeal lihalt jäedal, oilelas,
Jeal lihalt jäedal.
Katult tehnud jäedal
Kanad julilt jäedal, oilelas,
Kanad julilt jäedal.
Õrepi tehnud jäedal
Teabe ümaalt jäedal, oilelas,
Teabe ümaalt jäedal.
Sisse paanud jäedal
Siidi jõngi jäedal, oilelas,
Siidi jõngi jäedal.

Noore nooriku jäeolol
Magadol süs jäeolol, ouilelas,
Magadol süs jäeolol.
Uue kaasa jäeolol
Uinutadol jäeolol, ouilelas,
Uinutadol jäeolol.

2.

Mis sa hõõletu õgiseol,
Mis sa kurgutol kägiseol?
Tule meie äne ocelol;
Wõta õnne hõõlestaja,
Anna kuues kurgustaja,
Süs on hõõltol hõrja iwastol
Kurkw kuulsa kuue iwastol. —

3. W

Wõtsin Wõnnulst noore nooje,
Kuul eilol teije-paale;
Wõtsin nooje naastulije,
Lühikeje lustilije.
Wein küll hellol heenamaale,
Kenol heenaskoorun peale.
Wein mol wüli wihatiol,
Kuuli kullatuol reholi, —
Wõtsin heinol helkus metsa,
Wõtsin lauga, lauglus metsa;
Nüüs heinol iluterool
Wõtsin lauga lustilinult.

Sain minol sõdal sõadurelt,
Tegin kuuli kuhjarelt,
Wõtsin põlwistol põdeolol
Sõõre morjustol morgadol
Labal-luistol lõugsa, lõugsa. —

4.

Mul nägin kambrilt tulewad
Türen leibol kahe silmaga,
Ne hambad olid hõlkskamas,
Sel kihwad kilge karwamas,
Mul tundsin lihal haisu ja
Ei wõinud seeda inesta,
See oli pere põrgumaks
Sel pere lacke iwwamaks.

5.

Tibu, tibu halli lambal
Tibu, tibu mol,
Käi, käi, minol oline kol.
Tibu, tibu kaaw lõugsin
Tibu, tibu mol,
Käi, käi, minol oline kol.
Tibu, tibu silmad peegin
Tibu tibu mol,
Käi, käi, minol oline kol.
Tibu, tibu nüüd pamin
Tibu, tibu mol,
Käi, käi, minul oline kol.

: Tibu, nibu metsa kõrtsin
Tibu, nibu nõu,
Kõi, kõi, minu oline kot.
Tibu, nibu mahal lohin
Tibu, nibu nõu,
Kõi, kõi, minu oline kot.
Tibu, nibu künnme rublal
Tibu, nibu nõu,
Kõi, kõi, minu oline kot. —

6.) Kuss see laulis võõljal tulnud? —
Sitapoltliole leostal,
Kuperpannide vahelta,
Mustal munal mihve altal,
Halli tõnu hõnnal altal.
Mis sai sitane sinised,
Porr-kõrb laue põrised,
Sun sul situt', pole poigad'. —
Sinal sitisel sulaue,
Porr-kõrbse paisisena!
Kaza sa sinnad leoksa,
Kaza sind pandaks kõnnitsesse?
Sul pole hõidsa häsli lagalal,
Kuskil kullastal kõnelelal: —
Käsdlenes on sul õisse paunal,
Rinnas on sul rehal vaesi,
Kurgus on sul aabas kurge.

Sun sul tõus on jõksheliolal,
Keele peal kesteliolal.
Sun sul seitsme sõpiline,
Nina neljal nurgeline,
Hambadel kui klõpa võnatiol.
Tule nüüd meie nurme peale!
Wõtal õiuesse hõidelene,
Aabal kuulsse kunguleene,
Wõõnad siis meie võõrastel:
Hunnik hurdal p— i luidal,
Waare vaesa iv— u luidal.
Sadul siis neidal sagemastal,
Pekse neidal pehmemasse,
Siis saab sun sul saalatsekse,
Keele peal kergemasse.
Eilal es munaste su muneti,
Tõnu tuleb tõuklemaie?
Alles sa hambadel vereqsa!
Tule siis meie aiel allal;
Seal oli kalmi hallikadal:
Üks oli hallik kaeru kustal,
Teine hallik hõrja kustal,
Kolmas hallik hundal kustal.
Wiru tal seal hambadel vereslal,
Wiru tal seal sun jõksheliselal,
Keele peal kesteliselal;
Siis tule meeli mõnitamal,
Laulajaidel laidemaie,
Tantsadeja tõuklemaie! —

Noene jõe mõrtsukad.

Vanal ajal oli ühe nooga paarsu metsa jees Kõrts. Et selles metsas palju röövleid elas, kes nüpealju röövivõivad jõi tapavõivad, et enam teekäijaid pöevat ajalegi jõudele ei jõgenilod lõchi kõiva, hvioõivad inimesed Kõrsk nimetatlud metsast hirmuga eemale. Kõrtsinehe pere oli veiksene: mees jõi noene, veike laps jõi noese väle, — nõor leksa. Ühes Kõrol lõiks Kõrtenisk hoesega sugulastele Kosti jõi jättis lapse noese äeaga saju. —

Hirm pöraeli mõrtsukate eest käitis aeg noesterahvas käsk ukseal seest pealt Kõivaste kinni, aga mõnga aeg ei uskunud keitsa. Aõsel kuuleb ta tuneda ol nüutsuõi ukse tüni aja pöraest kerkib pöranala lõud ülese, ruft alt nüt suksi peal nõhkamale tuleb. Noesterahvas ei olnud ka pöe nunal: Autasti hõaaras ta juure veene-kirwe mõõga jõi silmapilgul käis mõrtsuka peal otsast ära. Nõrlõuvüsi tappis ta käsk üksteist kümmend mõrtsukat nõchal.

Mõrtsukate ijas jõi naaremvenel ootavad kaalus jõi nõõgajõivad ijeseeses: „Küll on neil viist seal hea läikus, ei tuleks meel tagasi. Lähemõe õige vaatama, mis nael teevad jõi aitame kõigami kaju laasida! !"

Lähevad. Lõõvad lähti tehtud kelõri ukse juurde mis pöranala alla viib. Käsk on vaigune, ei kuhke-kahvi kuigil kuulda. Astuvad vümaks kelõrisse, ijas ees paeg tagasi jõule. Käsk kelõri põranal ujub mõrtsukate veeski nii et vaimaneeg lähti jalgeni mõrja ja sisse astub. „Vaimaneeg ehmatab jõi jaapsab kohe võlja, kuna paeg käigest selleest mitagi aru ei saa. Üle ukse hüüab vaimaneeg pajale kelõrisse: „Katsu jõule, kui paks, süs on veri, kui veedel, süs on vesi!"

Paeg katsub ei paaks jõi hüüab: „See on veri," jõi püüab ka nelku, kui tuul uksest võljas ning vaimaneeg ots teeal koju poole...

Seisel hammikul tuli elanse jõõmud mõrtsuka paeg Kõrtsnõku noese äele kaajas. Kõnkaad tehti võelnuis, ning peidmees kõskis pimuti ennast vaatama tulla. Pimu kegi vaakisiol, vätlis vümaa jõi lõiks süs peidmest vaatama.

Kui ta sinna oli jõudnud, nägi ta, et kaks lõni kahel pael vämavate kõrval seistes vahti pidasivad, nes tema tähele panemata müüdi lõpsidasivad. Nõene astus majasse. Ei majas ülestegi elavat hinge. Kahest, kolmest kambrist läks jõudes sai ta vümaks tagumise kambrisse. — Sai oh seal ehmatust!... Nõene jääb kui sammas seisma. — Seest tuhad on jõime pimpaseen pästi, mille jees laiel terasel ueene-kirwes nüs Käsk were jõi lihaotsikesega kaas, seisdes Nüüd sai ta küll aru, mudel asjalaad olivad jõi peitis enese nurka suure kaja tahaa põrsa. Hinge kinnipidades ootas ta, mis nüüd siis jõudma hakkab. —

Tüni aja pöraest tulevad isa jõi paeg sisse jõi vaatavad ennesega ühe uhke preili paari juurde. Põimevad ta peal paari peale jõi isa lääb ühe haabioja peal otsast ära. Süs vaatas ta meel nõde nallaste pulal järmustega ka otsast ära, mis paeg murgal viskas. „Alens nüüd ka see litsa maakäes, ses mitmesteist kümmend vrendat õnaatappis, süs teeksime temaga seltsamad!" —

Wanamees jutustas poegast, et tal kõige murelõst ära taotl
ongi poeg ei leinanud jõi ütles: „Hoi' ollgi, ehk tõugi oegast ole
hoiavat leht. Tuleks nüüd teine naist kätt ära viimä, ja
tõuks tal vätjale silmad ning jüis jaotas temagast nüjamad
jugune ehja laulduid. Ongi ei tulnud vanamees ongi
päev jõudi tegemas, vanad läveljuvad väljas jõi ärajuvad
juttudega ehestõngi ühes ära.

Luft nii kiire oleks nagu jõudmise peale ära. Kergemalt
hingates tuli tal nagi tagasi väljas, jõuksis äni jõi jüis
tulid nii kuldi vändaivat pealt putkanud. – Aga oh hätta!
Õhtul vanastas, kes naist enam tuldud teed tagasi ei lase
minna. Ammas juhtujuvad talvel Raplas tehtud naaga
tagasi olema, mis tõi läbidele otse viskas jõi nii väsis
ära minnes väljas peatis. Nüüd katjustas, kuidas ongi jõi
godele tuldi jõi ainult jõi punus ühe jutiga kojas.

Tuli kärtsamiss kojas jõi nõigi omad lapse juurdesõhul, kes
Ragemata sinna lähtmale oli jäänud, kui mõrtjuvad
pärandid alt tuppa tünnejuvad jõi teda need juurdes
olijad lõõnud, küsis tal järele mis oli jündinud.

Nagu äkki jutustas kõik see otsast otsani ära, kuidas
temal kasjas käidi jõi et tal mõrtjuvate nagas käinud
jõi mis jõel ongi silmaga näinud.

Kõige päeva pärast tuli mõrtjuvas mureti nagu äkki
midagi tahtma, kuid lõuges mehikene läbi. Nüüd minnili
Ra jõi väeti veel vanamees sinna ning nõudis olijad kõi
mõrtjuvad: ijal ongi kahetsust kunne pajagas ära hukatud
nii et õigel inimesel jõlle ongi teed väljuvad käia.

Laul. V

Neitsikesed, naaberkesed,
Kirjupitsitsa peenikesed.
Kus me' lähme kunagi vaatsi,
Kunagi vaatsi, õõgi vaatsi,
Vaatsi pilgastsi pimedasse,
Vaatsi elgistsi ehkasse,
Vaatsi kaitsa kullastsi?
Lähme jõõgele jutumaa,
Lähme taamale turule,
Allgi päevagi pähkelile! —
Aga mis meil seal jüis antakse?
Kuusi kullast tünnikesta,
Seitsi seitsa nõõbikesta.
Kus me' need kullasi panema?
Kus me' tinagi tilgutama?
Künnehe sõõnagi peale,
Võünehe võõrmagi peale
Ära jäänagi õõge peale,
Ämmagi põõ jõi pääri peale.
Seal nagi jüstjuvad pälemas...
Kuhjin kun kustutamas. –
Kui ei tulnud kuhjudesgi
Päevakene paluksegi.
Kun hoidkas kongeste kunagi,
Päeva lõngu läbjutagi.
Kuloged olid kui lõngagi
Höbedaged päeva õrred.
Päev oli pikem kui lõngagi (?)

par 442.

Pilvel oliol valmoi pisaroid,
Pisaroil oli puhas puuvel,(?)
Puuvel oli sohoi sinine;
Saha peal oli süsi sõngi,
Kurnoi peale Kolevipoegol –
Kolevine poisikene.
Kolevil oli Kaafol aamas
Kaafol aamas, kaafol kallis.

8. V

Aleks minu olemine,
Teiseks minu tegemine –
Teeksin sillaid saale peale,
Mööda laiade maade peale,
Kuiel käiaid koguksiksi,
Maiel maami hüetseksi.

Aleks minu olemine,
Teiseks minu tegemine,
Maa teeks ülesi hobuse
Kasteheinoil kõõnama koljn.
Süs läheks Soome sõitemaie. –
Sõidaks Soome silda mööda,
Herraid vaatsiid aeonoleksi,
Prouaid vaasi kaanoi reesta:
„Vaata, kus sõidab naari meesi,
Hobu ratsil, kui see orjal
Saadul selgas, kui sel saksa
Ile peale kuise jo aeroi.

T. S. Õunapuu Tõrma vihelk. Saatmd: E. J. Õunapuu 9 Korol № 443.
Saadud: 18/II 95.

1) Suur Luhaan ja weike Luhaan. Saadud: 18/II 95.

Sarlamaal (Lõuna vihelkonnas Tõrma vihelk. rajon) elasiwaid seoid kaks pajalmeest: Suur Luhaan ja weike Luhaan. Suur Luhaan oli rikas mees – kellel kuus ilusat hobust ta'lis seisiwad, aga weikesel Luhaanil oli käiajelt üks ainus jetuncas. Weikese Luhaani jetuncas läks sõime Luhaani koera auna nadalale. Suur Luhaan nõudi ja löi jetunca maha. Weike Luhaan wõttis jetuncal naha seljalt maha, kuiwatas ära, pani noti sisse ja läks linna ära müüma. –

Õhtuks jõudis ta üle tolumaja jurnale ja läks sisse öömaja palumaa. Peremees ilt oli paraja'ate nadalast ära – kõrtsis, aga perenaesel oli taga jel ajal mäja walitseja ärawaras, kellega nöid „jehwti" pidanud. Ta mitolubi teada, et kui hüüdnime lugu, siis ka õõnaja nimi ära anda pale. Luhaan läks õrdaja, aga mõtles jeeneles: „Ei ära ma ka ei lähe! Robin läige kambriesse laua otsale ja ootan, kunas perenaes nadu tulab!" Ronisi

Hiljal õhtul tulab perenaes kõrtsist nadu ja kuulab, et keegi laua otsel kõllatab.

„Kes sa oled? Mis sa teed seal!" hüüab perenaes.

„Mina," wastab weike Luhaan laua otselt. „Perenaene ei andnud mulle öömaja, ütles, et minu ratsas ollal. Siis ronisin siia ja ootasin siitsi, kaschn ta mulle öömaja lubawäest!" –

„Tule aga maha! Öömaja on küll saadud," ütles

peremees. Weike Luhan ronis lauca otsele mahoi ja lõikus peremehega tuppa. Nüüd kõikis peremees noorsel jäägi lauale tuua! Taab perenoene külmna tanqu pütsi laua peale ja peremees ja weike Luhan hakkawad jääma.

Weike Luhan pundutab jalaga laua all koti külge. Kott teeb: krõx, krõx. „Mis sul seal kotis on?" küsib peremees. „Tarn," wastab weine Luhan.

„Mis see tarn täägib?" küsib peremees uuesti.

„Räägib, et ahjus peab liiba olema," wastab Luhan.

Peremees läheb ahjule kallale waatama ja ees nõe- ong liiba kaugs ahjus. „Ei kedagi, kui taab aga wälja ja nüüd hakkawad nad üige mehe moodi witsutama.

Wähe aja pärast pundutab weine Luhan uuesti koti külge. Kott teeb: krõx, krõx...

„Mis nüüd see tarn täägib?" küsib peremees.

„Räägib, et kapis peab midagi olema," wastab Luhan.

Peremees läheb kapile, taab münapüreli wõljai ja nüüd hakkawad nad siis pieti jäbralikult „elutilgakest maitsma. Lõpuks, jaawad Luhan pundutab jalaga koti külge. Kott teeb: krõx, krõx.

„Noh, mis see kott nüüd täägib?" küsib peremees.

„Räägib, et perenoesel peab üks wõõras käimd.

„Kui ja üige jõnele küsisgid, kes see peaks olema, siis juhoi ammuoi tahele pannud, et jün imea müünguneiu on, aga pole weel õigetele jälgedele jaanud!"

Weike Luhan pundutab jalaga koti külge. Kott teeb jällegi: krõx, krõx.

„Noh, mis taun ütles?" päärib peremees.

„Ütles et peab mõisa walitsejat olema," anolis weike Luhan wastuseks.

„Kuis taagoi käest jõnle, kus ta praegust on?"

Weike Luhan pundutab jalaga koti külge. Kott teeb nagu imea: krõx, krõx.

„Taun räägib, et walitsejat peab praegu nüüd siiatus olema," teatustab weike Luhan.

Peremees hakkab noorsel käest siiatu wõtit nõudma, aga noorsel ei tahoi anda. Siiss ähwardamise peale jaab ta wiimaks noorsel käest wõtme kätte, teeb siiatu ukse lahti ja- ees oleqi walitsejat, kes siiatus nüüd peal keerus ja wõiweras pikali.

Peremees läheb hobuse ette panma, kannawad siiatu käige walitsejaga peale, ja palub weiksest Luhanit, et see Lõgewa jäe jäwlde jäädawes ja walitsejat ära uputaus. Weike Luhan hoppab ahjuot pihua ja- tuhuoi Lõgewa peale. Tuulhakkab walitsejat palumat:

„Mis ja nüüd selleks jaad, kui mind ära uputad! Laske mu parem lahti, ma maksan sulle selle eest jaadat rubla!"

Weike Luhan ei tahoi enne walitsejat päwet kuulatagi wõtta, waid ütleb: „Sina waletad; annad rahat siis, siis mat usun!"

Walitsejat tellib imea: „Tule mõisa, seal maksan sulle selmapeält, siin ei ole mul pimedat kroshigi!"

Luhan laseb walitsejat siiatust wälja ja jäädawad mõisa. Mäjdas maksab walitsejat weikse Luhanile jaadat

rubla väljas, palub aga veel, et tal selle üle kellegile jõnaga ei räägiks. Weike Luhan wõtab raha wastu ja jõudab talu juurde tagasi, hobust ära andmas.

Peremehel hea meel, et nüüd nagu petjalt lahti jäi ja hakkab kauplema, et weike Luhan talle tagasi ära müüks. Weike Luhan punnib efite wastu, ei tahaks wõõrast ära müüa. Peremees pakub juba tuhat rubla. — „Noh, olgu siis peale, ütleb weike Luhan, „annad wana hobu ja tuhat rubla ja tuur on Sinu!"

Peremees tingib hinnalt mõned jõetäht, et weike Luhan jäi. Ei aita peremehel midagi, ikka marjas weikese Luhanile wana hobu ära. Luhan panüb raha tähtsas taskus, jõuab jumalagagi ja läheb oma teed. —

Lõpus weike Luhan wõttu, nõutas Suure Luhanile raha ja ütles: „Waata, mina ostsin oma jalutsa eest wõlmsada rubla!" —

„Kust? kelle wõeste?" küsib Suur Luhan kahtlustult.

„Eks linnast muidu!" wastab weike Luhan.

„Noh, kui sina juba oma jalutsa eest wõlmsada rubla jõuad, siis jõuan mina wõeste hobuse pealt wõs-wanni wõrolat enam.

Nüüd läppis Suur Luhan oma wõs hobuse maha. Kõik wõs paljas, pani naha ära kuivendama hobuse peale ja läks linna turule neid ära müüma. Seal läuks tal wanker peale püsti ja hakkas hõikuma, et hobuse naha wõtab tahab ostja.

Parajasti tuli juurde, ostis naha ära ja maksis Suur Luhanile wõõrast eest kõigest mõne rublase.

Suur Luhan jäi nüüd aru, mida ta weikese Luhani wõõrast koledaste petta oli jõudnud. Tuli kiruda ja wandudes rahu ja luba weike Luhani ära tapta.

Weike Luhan arwas ju muidugi et „jõudu" tuleb ning panni oma wana emalõvi ära oli jätnud, läks ja tuure pumpas ku kõrwale, nii et ema selle wanju jõi ja peitis enese ära. Suur Luhan tuleb uksest sisse nagu pihuss ja wirutab kohe läks pumpamise tühe piruka pihta. Silmapilk kargab weike Luhan peidupaigast wälja ja hakkab kiirendama:

„Nüüd ja kui ditegijat tapsid mu ema ära!! ... Ei ja enam wanaja nahast päästa!! — Aga mis tehta, aga tuleb enam elu sisse ei jõua panna!"

Palkas nõuab wõõrast hobuse, seotis emad ilusaste istuma kile peale ja lõikas linna poole. Wimmaks jõudis ta Wasselea. Läkis hobuse seisma ja lõikas ise sisse wõõra wõtma... Lõpetas laskis ja kui wana emale tühe weie kopikalise tapsi wälja ja kallata ja ütles: „Mine ja õnne ja wii minu wanaja emale see topsi täis wälja, ema ise joodan nii nagu ja panen püüa!"

Kõrtsimees wõtab wõõra wälja ja pakub emale. See ei nõustugi. Ütleb: „Peab jõudma minna." — Ema silliguta. Nüüd läpeb kõrtsimehe kannatus otsa; hakkab wanaema maast lahti wõtma... pauh, nõuab see ülespea wanaema maha. Weike Luhan jõuab Suure kilaga wälja:

„Oh ja kui ditegijat, nüüd tapsid ja mu ema ära. Küll ma sulle näitan!"

Kõrtsmik kõrtsmiku püüab weikest Luhanit wai-

gistaadol ja paluks ärolepajsta. Weiwe Luhan nõuab kätt
minu käest kaks tuhat rubla kahjutasumiseks, mis tee-
ma ilma kõnemata wastu aremiseks wõljas maksis. Peale
selle peab ta mul ema mõtte mõttma. Loskis lõmmast
peab ärajõi tema, kuttus tuttawad kõnnu jõi ütles, et tema
wahet pole on ära surnud, ning panewad wanamoori mo-
mulotsi puhkama. —

Luhan läheb waatab, nõuab Juwe Luhanile raha jõi
ütleb: „Waata, mina sain oma wana ema eest 200 rubla.
Juurel Luhanil meel hapu, et weiwe Luhan oma surnud
ema eest nüüd palju raha saab jõi ütles: „Mina tahaksin oma
emast ka hea kreeleja kahte saada!“ . . .

„Sinu ema on minu emast peaaegu poole suurem; ka
minu jalad oma ema eest 2 saada rubla sain, siis saad sina
küll kaks, kolm korda rohkem.“ —

Nüüd hoomas Juur Luhan ema mõtlema, et mitte
ta ära ei sure jõi minutsis selle mõnnes järel. Pani siis sur-
nud oma wanmale jõi läks lõma tuule teele mõõma.
Õuesis wantsi peale püsti jõi hoomas karjuma: „Hei, ka-
haks surnud oma peal?“ — Inimesed arwasiwad, et see kalle
on läinud, wõtsiwad ka kinni jõi wiisiwad wanõja.

„Ei ka, mulle enam jõudu, kui kaua tuleb!“ nõõrdis
weiwe Luhan nõuele jõi astus hirmuga seina pääwa, mil
lal Juur Luhan wanajalt laki laastakse. Wõmmes nõeb
ta hõuetselt et Juur Luhan tuleb. „Ilis tehes!“ Pale ema
aega et kuhugile ära peitsa. Läab katama, — jõoab
nüüd jaab; omal aga teewad jõudsid püüli . . .

Juur Luhan tuleb sisse, wõtab weiwe Luhani jõi tapab
katti. Siis wõtab ka kati selga jõi jammub läbi wera poole,
et weiwelt Luhanit järsele ära upsutada. Tõtab Loimse ki-
rikus jõmale jõi et pühapäew on, siis paneb ka weiwe Luha-
ni katiga tee äärele aia-nurga maha jõi läheb ise kirikus.

Pahaõnne läheb jealt lihunikus kaui mõõda. Lihunik
nuuleb, et weiwe Luhan katis ahnab: „Ei taha taewa jaada!
Ei taha taewa jaada!“ —

Lihunik pääatab weiwe Luhani katilt wõlja jõi ütleb:
„Mina taksin küll taewa jaada, ei tea aga kuidas!“

„Noh, wõta siis katti jõi mine lõunitsa jõi warsti jõmal. Ära
ja aga hõiska tee, ~~wõuta~~ ole wait!“ ütles weiwe Luhan.

Lihunik wõtis katti; weiwe Luhan kõitis katt jõm nimi,
wõttis siis lihunikus kaasa jõi ajas kaalu.

Juur Luhan tuli kirikust, wõttis katt selga jõi läks
jõele. Sin wiiwsas ka katt ülepeal jõnne jõi oli ise jõtlemata
sõnnu, et nüüd õnnakaal õnneti selleks karjatajajalt lahti on
tulnud kaalu, jõoab ehmatanult jõsma . . . Siis jõe tõhen-
dab elajaid näha ön täis. Wõmmes tuleb ka weiwe
Luhan wõlja jõi ütleb: „Waata sain palju elajaid ma sain.“

„Kuidas sa saad õnneti jõelt wõlja päästa jõi kuhu sa nii-
palju elajaid said?“ päris Juur Luhan.

„Sa wiiwsalt ju minu wette jõi nii nõutu pulli ma
põhja peale ajajin, nüüd palju lihuni ma sain!“ —

Nüüd hoogsab Juur Luhan weiwelt Luhanit palumat
et ka tema katt siis paneks jõ jõnne wõtsa, et ka omale ka
nüüd palju elajaid saaks.

„Lähen ma sinu nii kaugele kaasa!" ütles neiu Luhan. „Mõtle ometi, kui palju maad sinna ei ole!"

„Pole tõsiasi kaasa! Läheme jalgsi sinna, seal jäe jõe minul kodi lähe jõi viisa aastat!" ütles juur Luhan.

„Noh, kui liigu nii on, siis võin mai jõelaa head jalle küll tehe. Elgu siis elämine õige pealegi!"

Läksiwad. Neiu Luhan jõlus juure Luhani kodi lähe jõi läksiwad mette jäe pöhjast hõõgi wälja äänma... Kuid juur Luhan ajab protsessiga weel jõest hõõgi ülesse, aga ei jõua weel ületeegi wälja, jõst kaht wättu, mis ei ole.

Neiu Luhan elab kui kaunis, jõst et juure Luhani mõõ jõi maad nüüd wõõ temale jäiwad. Nõsi ei ole, jõe tulgu ja Saarjõnaale waatamas; küll jäe neiu Luhan talle nõõ jõnet nõõdagi, mis ta käis juure Luhanilgaa mängis.

Otsas. Kaut Aini jutt.

2.) Kuningaa tütar jõi tuhkapaias.

Olafiwad Karol Kalm wenelaa. Kaks wanemat pliwad tõõgaa, aga üks, kõige noorem, oli wähe kallakas, Neelaa teised „tuhkapaiseks" kutsuwad. Selle maa Kuningaa tütar hoidas mehele minemaa jõi andis käsu, et kes tõõ ülewalt kõõgi-mäe otsast mööda tuab, selle wõtab ta omale abikaasaks jõi pealegi hoidab ta riigis walitsemaa jaab kuningaks.

Küll pürgiwad mitmes jõi mitmes, aga ei õnnestu. Sõõ waad wõi meie kaks wenelaa õnne katsuma. Õnne aegaa pieksaiwad mati täie ube tuhka, et jeni, kui nad tõõga ji on jõudnud, oaad tuhast aegaa wälja korjatud jõi lugaa walmis keetnud.

Tuhkapaias istub lee-lõõgaa jõi hoidab nutles hõõ-ohkdes aamaa, millaal temaa küll mati täie ube jõudab tuhast wälja korjata jõi lugaa keeta.

Hõõdselt astub üks wõõsene, pisike halli habemega wanamees ta juurele jõi küsib: „Miks sa nutad siin, poeg?"

Tuhkapaias räägib ede käest päaa, kuidas teised wennad kuningaatiitrile kosjaa läinud, ning ise weel enne mati täie ube tuhka wisanud, et ta nad pead wälja korjama jõi lugaa keetma, kui nad tagasi tulewad.

„Kas sina ka tahaksid minna omi õnne katsuma?" küsib wanamees.

„Miks ei tahaks!" wastab paiss. „Aga kes aga tuhast wälja korjab?"

„Noh, selle eest tahan minna muret kanda!" ütleb wanamees. Kapsütab korra kepiga wastu leelõõkaa jõi korraga on nõõ pai matis. Nüüd annab ta paisile waha wile jõi ütleb: „Mine wälja siima juure kiri jõuole, jõi wiimast kaa, siis tuleb jõest kui alt waha hobune jõi waha rüüd wälja. Rüüd pane oneselle ümber, istu hobusele selga jõi sõida kohe ühe jõõnega mäge mööda ülesse!"

Paiss wõtab wanamehe kõest wile jõi läheb wiimast kiri juures korra. Wiipea ab awab kiri all ennast hõõ ning waha hobune jõi rüüd seisawad paisi ees. Selle pärast tõõbab ta rüüd oneselle ümber, ronigab hobusele selga jõi sõi-tab tuhat neljaa mööda mööda ülesse minemaa. Jõõab ei-messe korra peale, aga hobune enam ei wõta- jõõsad ei

hoovera mahol. Pöörab ümber ja jääb vaju tagajõi vi-
ri juurde, kus hobune ja rüüd jälmapidu viivi allol ära-
vadavad. Viimsel lähebb tal tuppa. – Vanamehel jubu juppa
pajas ammugi valmis keedetud. Vanamees rüüpib vuolas
luoja lõuvs. Paiss räägib asjadest ära ja annab vile vana-
mehe kätte, mis peale jee kohe jära kaob. —

Tulevad vennad vaolu ja hoovavad jedal imelugu rää-
vima, kuidas üks mees vaest rüüs ja vaest hobuse jeljas üles
mäe otsa vuniga tühe juurde tahtmal jääta, aga ei oma-
ei ole jõudnud. . .

„Lah, oli imelik küll, mina nägin jedat ise," ütles noorem ven-
„Ei, ei, vöi sinul nüpeldin aega üle jäi, et sinna vöi-
jõi" vahtima tulla! Küll juga hommen pavemat nõu-
peame!" ähvardadajuvad vennad.

Teisel hommikul vieskajuvad vennad mati erneid tuh-
ja andajuvad noorema vennale käsu kätte õhtuks juga
vaimis keeta, ning lõuajuvad teist koolast ümse vaatlema.

Istub jõllegi tuhkapaisi leelõuvale ja mõtleb kuuma
meelega eilase vanamehe peale. Tuhal jeljaboji jõlle va-
mees temat ees ja põrib tänase kurbtuse jõvele. Tuhkapaisi
näägib ära et teised mati erneid tuhka viljamad ja ene
nagi väljaja käsuvad korjatal ning juga vaimis keeta. —

Jälle kaputab vanamees kepiga vastu leelõunat ja
küsi erned, viimane kui üks on niatis. Viimsel annab tal pai-
jile hõbe vile ja ütleb:

„Mine küsi juurde ja vilista, mis päale jäält hõbe
hobune ja rüüd väljaja tulevad. Pane rüüd jalga, istu

tuvale tuajaa peale ja jõudaa mäe otsa! Küll mina jelle
ajaga juga vaimis keeban, kui sina tagajõi oled!" —

Tuhkapaisi võtab vile, läheb küsi juurde, vilistab,
ning varsajaa jeljaboji hobune vüüga müetajaa tal ees. Paiss
pöreb rüüd ümber, istub tuvale tuajale ja sihutab naaja
tuval määdaa mäaga jõlesje minemaa. Mäe all püüavaad nad
mitmed, üks jaa, tõine vüttje jeljas ülesje, aga ei jõua neaja-
hõudsitjelt näevad inimesed, et hõbe üles mees hõbe hobuje jeljas
määdaa mäaga ülesje jääb ja jõuavad imeatamult vahtima.
Tuhkapaisi jõudab hobujaga jõrnelt mäe teise jõuga
peale, aga ei varajemale hobuje jalaad enam ei võta. – Pöö-
rab hobuje ümber ja jõudab küsi juurde tagajõi, kus hobune
ja rüüd jälmapidu küsi alla ära vaavad.

Astub tuppa. Vanamees istub laual ja tömbab pii-
pu, juga aurab paadas. Küsib paiss käelt, kui kõrgele tal
nüüd tänaa jõudis. Paiss räägib, et teise jõuga peale jaa-
mad, annab vile vanamehe kätte ja tänab abi eest,
mis peale vanamees jõua vaa ub. —

Õhtul tulevad vennad vaolu, hoovavad jõnna ja
tutustavad, kuidas hõbe mees hõbe hobuje jeljas tänaa määdaa
mäaga ülesje jäätnud.

„Lah, oli küll Enne! Mina olin jeal jamas juures," vastab
tuhkapaisi innugalt.

Vennad imestajuvad, et nüüd aa tal nii nutte erned tuhalt
väljaja korjas, juga vaimis keetis ja meelaja vaatamaa jaa
mitmaa, ning eub ajuvad talle jõuapmisel pöevad raskemad
töö muretsedaa. —

Kulmaga oinal hommikul, enne oiu mineku, viiecaji-
wotel wennad mõtli tangu tuhwa joi ähwardoja üwwot tal-
õhtul naha peale anda, kui lupp walmis ei ole.

Tuhwapaiks leiab lee all, ja ei pulke täis, nagu rath-
umm kodawotel, ei mäwwa nii agji, nis ja eale kuulatas. Lu-
leiab wanamees jällegi seal. Lubab lupi walmis tehta joi an-
nab paiste kulal wile kätte öelda: „Mine nüüd kiiri jun-
joi kirjutas, füs tulewad kulal kohtune joi kulal nüüd wälja
Pane rüüd ümber, istu hobusele selga joi sõida mäe pea

Paiks teeb kudas wanamees õpetab joi kihutab ühe
juttiga otse kohe mäe otsa kuningat tütre juurde. Kuning
tütar wõjutab talle seal ühe nõuga otsa ette joi annab
kulal nuhna kätte, et kui kihulse põuer tuleb, tis füs tem
õiva tunneb.

Tuhwapaiks pistab kulal nüüd tasku joi läheb mä
otsast maha kodu kiiri juurde, kus hobune joi rüüsed õiva
kaewad. Läheb tuppa; nõeb et lupp juba walmis, tõmab
wanameest joi anlab wile talle kätte, mis peale wanam
nagu tiiva tuhka kaob.

Wennad tulewad kodu, nõewad et lupp walmis, imesta
wad, et kuidas tal ometigi tangud tuhast jõudis wõlja joi ka
jaotas joi hoiukohtuwad jäämä. Rõõgiwad joi anttawad
iseteadis, kes küll see õnnelik peaks olema, kes kuninga
tütre põrde saab. Nõwwa wenel ei lõuka jõnagi. Wõim
nõeb teine wanem wend tuhwapaiki otsa ees mõtki joi
küsib mis see on joi kuhu tal selle jaa.

„Mai kuskusin waatu ahju kiiri joi läin otsaesise kat

waatas tuhwapaiks.

Järgmisel hommikul lõpetawad wanemad wennad kuningat tütre kihlusest waatamä joi jõutsiwad nõuwenna wennad kodu. Kuningat tütar waatab küsk läbi, aga ei ometi pöidmeest ei leiwi tal kusagil joi küsib, kas kellegil wendi weel kodu jäi?—

Tuhwapaiki wennad wastawad: „Meil jäi küll üks wend kodu, aga see on tuhwapaiks." Kuningat tütar käskis wendadel minna joi nõuwenna wenna ära tuua, aga neid ei tahtnud kudagi minna joi punnitsiwad waatu...

Kodus tuli wanamees uuesti tuhwapaiki juurde; andis sellele kulal wile joi ütles: „Mine nüüd kiiri juurde joi wõlis tal, füs tulewad küsk Kalm: kulal-, hõbe- joi waskhobune wälja joi, kulal õlgal tagasi jõuwi. Tõlli jees on kulal hüüsel. Pane need selga, istu peale joi sõida nõjas!"

Paiks teeb nõnda nagu kästi joi jõuab kuninga tütre juurde. Kuninga tütar tunneb tal silmapilk ära joi lahkab talle kõigist wiisist nägiwad wennad küll, kuidas nende „tuhwapaiks" kuninga tütremehes jai, aga kulal hobune joi rüüsel jõuwad nendelle wõrra mõistatusiks. Wõrtti peeti kuninga tasis juurest uhkest pulmast, mis mitu päewa kestiwad. Mine ise olin ka seal pulmas joi sain sünni-junni mis hirmus. Mitu sünna joi junni jõuwis nahelt pealt juua ööwest alla, selle-pärast ei tõenda mul seal enam midagi wiisi habe. Kuninga tütar oma mehega elawad wiisi praegugi weel, kui mitte Amus neist weel ära pole kõristanud joi walitsewad ennelmoodi oma riigi üle.—

(Mart Amu järgi).

3) Õpetaja mõisa peoloomas.

Õhtu varsil läks õpetaja õnne kutsariga jälle peale nüüd, et see õpetaja mõisa peoloomas lubas viivu. Nüüd hoovas Kutsar paneja oega ottima, millal ema lubamist ko oli saatu. Leidiegi viimaks hea nõu: Läks jäele ja pi dis hulga vähkus kimi. Siis võttis tal ja mäevis ⁊ nagal käi rõõdiga valgeks; mis Kiriskuse, pani saali ferva pea kus tal mendele väärsefel vahaküünlad jalga põlema pa ja läks siis ise tanni kella läämas.

Rahvas ja õpetaja kuulevad, et kella kümne. jaa vad kiriku juurde vaatama, mis see peaks tähendama. näevad et kirik seest valgustatud, lähevad sisse ja näev et imelikud valged laimad künnlad seljas mäödas saali ferva ronivad. Kutsar tuleb kellatornist mahe ja ütleb õpe tajale:

„Seadke aga ennast nüüd ilusasti valmis, sest ja lauda taevas minemal! vägi, inglid on sul juba jõnel!“ —

Õpetaja läheb saalu, jätab peanagal jutsalagal ja tu leb kiriku juurde tagasi, kus valge hobune teda ja ootab. nüüd tõstib kutsar õpetaja ratki, laskib vähkel otsa, pan ratti vankrile ja hakkab tuhat-neljal üle künni mõisa poole sõitma. Õpetaja hägab ja haigab vaeste pä sutamise näes ja küsib, mis asjast see tee nii vaevaline Kutsar vastab: „Sah, taevas-tee on isegi viletu ja vaevaline Sõidavad edasi. Kutsar küsib: „Kuhu ja tahad sõ sas sinna, kus kõigil-nagal tehakse, või sinna, kus aeh-o tehakse? Kus kõigil-nagal tehakse, seal on nagu mal,

agal kus aeh-aeh tehakse, seal vaenuvad inimesed.“

Õpetaja ütleb: „Mul tahaksin isegi sinna sõidal, kus vaenuvad inimesed on; viis mul nagu kulgu teen!“ —

Kutsar jääb mõisa peoloomas juurde ja tub ukse lahti. Head tulevad väga juure vähkimisega vastu. „Vah, nüüd alame taevas; ootasid nii hea meel teievalistel sinu üle on.“ Vaeb küs õpetaja peoloomas, paneb ukse kinni ja läheb oma teed. Teisel hommikul tulevad sõja väljas ja edasema ja vastavad ükes sõjas nagal kas õpetaja kohtu väljas. Silmapal hõõbi läis läheb tal kodu. Kõigil kutsar nagal oli oma väsimus väit mus ja lubamise täitmas.

(Mart Aun jutt.)

4. Hõõg ja vaenu.

Kaks külamest seisavad kõrtsi juures, ühel hõõg vaenu ei ega. Seisel vaenugal näeb. Mehed lähevad sisse vähku vätmas, nagu selle vahe ajal läheb vaenu hõõg ja oldi tiimas. Tulevad mehed kõrtsist väljas. Hõõg ja omanik näeb, et vaenu temal hõõg ja oli ja hakkab kiirendama:

„Minu hõõg ja vaenu, minu hõõg ja vaenu!“ Teine mees vägagib ja leiab, et see temal hobune vaenu on, sest mäe gu isegi inimene, kuidas ometigi hõõg ja vaenu väib olla... Mehed nüüdlevad ja nüüdlevad ning hõõg ja omanik tahak vägise vaenu õnne võtta.

Ponajasti jõuab kuningas mäödal, kuulab meeste nõu ja küsib jõnele, mis nad nüüdlevad? Mehed jelet vad asjale õige ja kuningas leiab:

„Selle ei vaenu ineb, selle tal muidugi on.“ —

Nii jäi omamiis vaeslaft ilma. Mees läheb mutter lii
parle. Seal tuleb Kuningaa paraa talle vastu ja küsib
vabatuse jõnele. Mees väägib õrad, kuidas kuningaa tem
hobuse võrsaa hõrja ei omavõrdule andnud. . .

„Hea küll," ütles paraa. „Sina mine müüd kuninga
hu ööel, võtad jee kahe käte ja kui kuningaa tuleb, jüü
hoovad Kahaga maalt püüdma. Küsib kuningaa et
mineperaaft ja nõudu teed, jüü vastad: „Kalu püüdma
ja kui ta juhtub ütlema et ruttad maad kalu ei jaa pü
dad, jüü vastad: „Kui hõrjad vaeb väib olla, jüü väib ka
Ruttad maad kalu püüdad." Ära aga jeda ainetad, et
mina sulle jeda õpetaja, mitu tappab ta mind kal

Mees läheb kuninga lahedeaa ja hoovab Kahaga
maalt püüdma. Kuninga tuleb juurde ja küsib: „Mis
ja jüü teed?" „Kalu püüan," vastab mees rahulikult. —
„Kas keegi ruttad maad jüü kalu püüab?" küsib kuninga
„Jah, kui ju hõrjad vaeb on, jüü väib ka ruttad maa
väaga hästi kalu püüda," vastab mees rahulikult.

Kuninga hoovab mehe käest ninda et kuft ta jeda
ja ka ta nii targaks õpetas. Mees ehmatab ära ja ei tah
kuidagi nõustuda, aga kuninga lubab ta filmapilet
jõnd laeka tappa, kui ta ei nõusi. Ei aitanud mehel vä
nõmu, kui piti aga ülesse tunnistama.

Kuninga jäi väga ja vihaseks, läks kõu, käskis p
al ühe aega, mis tal käige ormjam ja kallim on, lõpi
vättas ja temal juuksi ära minna. Paraa vättis vne
rohtu ja andis jeda kuninga ka temal ene ka mala jä

Kui kuninga magama jäi, jüü vättis paraa ja nüs temal
ma ise kodu.

Kuninga ärkab üles ja näeb et ta võõras kohas
on ja paraa ei ole temal juures. Vümaks küsib ta paraa
käest: kuft ta jüü on jõtanud? Paraa vastab: „Ja ei
jüü ja mina ära ja näsajal käige kallima ega ene ja
ühes vättas nii mai ka tegin. . .

Ei ära aimata kuningal minu, kui nüs paraa kodu
ja vättis ta jallegi ene ja juurde.

(Mart Anni järel.)

5) Loll venna.

Ühes Kord ja oma Kalme pojaga. Kaks vanemat pae-
ga olivad targad, aga Kalmas, käige noorem oli lollikas.
Ja juri ära ja jättis vanematele paegadele maja, aga
nooremale pojale üle jumre hõrja põrandu ja ka. Loll pae
on selle jagamise üle jõdgmeft rõõmus. Ehitab vanemate
ventadel ja mahe matta; võtab jüü hõrja ohelinu ja
ja läheb üra müümä. Saab vümaks jumre metja
jumale ja hoovab hõrja pimele müümä paskuma.
Mõtsugi nõustu, et pimal jõnagi ei laulu. . .

Ei mees taha hõrja eest!" õhkab loll venna ja läheb
ära. Juri aja pärast jõuab ta jõrma Kohta, kus kaks
pimi üks teise käige on hoovanud ja tuule ööpitamise
lõchi küüfivad.

„Kas ta hõrja eest?" küsib loll venna. Pimeleb
küsa. . . „Jah", vastab ta ise õma küsimule ja ea.
„Palju aimata?" küsib ta juurde. Pim-küsa. — „Oh

wiiskümmend rubla!" küsib tal iseeneses. „Oh, tuleb raha-jõvele. Siiski oleks tunniseeg—" ütleb tal üle wanna haaba kännule, mis seal jaunas liivikul seisab. Seal lää-jõi pun Külge kinni jõi läheb minemaa.

Raha nädalast läheb mässes jõi sell wenel tuleb raha jõvele. Läheb jõi küsib pun käest, — ei misagi. „Ah jõi ei tahagi anda! Tunniste, kas on tal mulle 60 rubla maa-tal!" küsib tal tunniemehe käest. Käsnel ei lausu jõnaagi. „Mõi selle tahan näidata!" hüüab tal wihaajal, tõmbab maast madjaaga jõi hakkab hakkaaga käsnelt näitsimat. Käsnel kraabs katki, ning — käsnu all jaun pääs rubla-raha tõus. Mees wannatab mun praegu wäljaa, laulab Kaiu wanneri wahe raha tõus jõi hakkab kõrtsu poole minemaa. See peal tuleb talle õpetajaa wastu. Meest wannatab pihuga raha jõi annab õpetajale. Peale selle wõtab tal teise pihu tõuc jõi ütleb: „Säh, see on sinu naesele!" jõi läpeski weel kelmuraamaa: „Säh, see wii onma lastele!" —

Õpetaja nõuab, et mehel paljo raha on jõi hakkab tüü-gimaa: „Sul on teelaa siin jõi mulle läheks hästi tarwis; elus annatakse ärge weel!" —

„Wäi sest sulle wõtke weel jaa!" karjub tall paljo, wõtab nuti maast jõi lääb õpetaja maha. Wiskab siis sinna raha-risti wannaa peale jõi jõoksab kõrtsu. Wanem wenel nõuab, et tall wenel tuleb sinnaal õpetaja wannaid jõi wannaa wiis-he weel peaksegi raha tõus... Mis nüüd teha! — Ei ünnaal, kui wõõrsel õpetajal hakkamaaga. —

Teisel päeval hakkatakse õpetajat taagaa otsimaa jõi kut-sutakse konwenti kokku ühe pidamaa, mis nüüs peal hakkatab. Wanem wenel oli wõõrmünder jõi piiri-ka minemaa.

Tall wenel küsimaab paraajasti wäljaa, kaeb, et teisel kii-sinu juurde läheval jõi ütleb: „Kas nemad õpetajat õiget tap-siwad, et nüüd käiks sinna pöörmaa jõi jaamaa läheval?" — Hobune õiget eest lahti, jelgaa jõi kiirun juurde. Läheb otse-kohe juwelt uuest sisse jõi juurde laali, kus teised käis-kaas istuwad.

„Kas teie õpetajat õiget tapsite, et siia pöörmaa jõi jaamaa tulete?"

„Ma tapsin õpetajat õiget!" hüüab tall wenel. —

Käis jõlawael imestamult wahtimaa. Wanem wenel püü-ab talle selgeja mõnu anda, et tal wait jõudus jõi ei räägiks, aga tall wenel ei paane seda tähelegi. Läheval siis käis wasta-tamaa. Wanem wenel lubab anne kõrtsu minnaa aga korrale seadmaa jõi jätab õiget...

Wõõrsel peal tuleb talle siin wastu; lüüb sirule jalaga pähe — siin walmis. Wõtab siis sinu jõi wiskab hagamisse. Hagamisest wiskab tal õpetaja wäljaa, wõtab õlale jõi tulm-wõi mettsa poole. —

Paraajasti jaab tal õpetaja mettsa talitadaa, kui jukse otsijael seal sinna tulewad. Tall wenel jurselb käige see hagaa-tuse juurde, waatab üle uuse sisse jõi hüüab: „Küll on õpetajale juwel jaguse pähe kaewamaa. Tulge wõtkuse!"

Sinnaal waatawad üle uuse hagamisse jõi-siin hagaa-tuse peal pikali maas. Õi ünnaal midagi, kui läheval hagaa selle sõnaa ninaga tagajaa kuulata tahtiwadagi. Tall wenel oli aga ruhtluse eest päästenud. —

(Karl Graumanni järgi)

6.) Õpetaja- ja tont.

Korral elasi kroonal ajal üks õpetaja, kes enamasti igal õhtul Kiriksus palvet käis tegemas. Sel õpetajal oli aga väga vägev teadmiste, kes talle igal vüsil nõnesuguseid puusi tahtis määrata. Ühel õhtul tõmbas ta eneselle vaikse lina ümber ja läks kiriksusse õpetajat ootama. Varsti astub õpetaja Kiriksusse nimo – ihunaarad tüsserad mehel püsti – mõõdab Kiriksut käib hele vaikse kuga ööpi-taagasi. Mõtleb ehk jätab: tont – kohe põris vaanatont ise. —

Hirmunud õpetaja hüüab: „Aleks sa õige jüüdnene, jüs tule jüga, aleks sa aga mõni paha-vaim, jüs Raabaju sa maa alla!“ Silmapilk kaab tont kui tina tukka.

Mitu aastat läheb tähendatud ajast mööda. Kiriku põranal on üks laguneval. Tuuris on puruneb, mis ka ette väetaske. Ühel päeval toovad parandajad õpetajale marmori tüki, mis nad Kiriku põranda alt olid leidnud. Õpetaja jätab marmori tüki nurka, kust koosel tal väljas veavad.

Aga oh seda jinet ja ehmatust! – Kivi kaotab enesest klõcitselt liugutamas. Õpetaja on ehmatanud: vaim on marmori tüki sisse lõinud... Kaotab vünnaks pealveid lugemast ja ees näe jinet: kivi asemel seisab nagu maa alt väetud endine taapoiss temal ees.

Nüud jutustas paisa kord õhtul, kuidas tal kiriksus õpetaja palvete peale filmapilk põranda alla laugenud ja seal kivikivi muutnud, mis tänas oma päästjat kõigest südamest.

7.) Saluneer- ja tont.

Saluneer kaotab linnast kodu vünema. Teel tuleb talle vana jaoline (kes keegi nuu ei olnud, kui vaana-tühi) vastu ja küsib vana kuna vieti kabuse otse tee peale nähes. Kabune jääb seisma, nõuab ja mehe vünelnuste katsete peale ei lügunud omast paigastgi. Vana-tühi vaatab seda ümalt pealt ja käsib mehel kuna kuningrisse viitta, siis minna jälle kabune tagasi. Mees kõbib raamilt maha, viitab kuna tee pealt õue ja paneb raamile. Istub ise ka peale, kaotab kabust ajamas ja – ela vaa: kabune lõheb, ei lase aga edasi.

Linnast väljas jõnules viaabib ta kuna kraavi, aga jälle jääb kabune seisma ja ei lõhe, kas tagasi... Ei aita mehel muud, kui tuu aga kuna kraavist ära ja viia kodu. Kodu jõudes seisab kuna asemel kõrtsitselt vana-tont, mehe ees ja nõuab kmetist, mõnda kuhaab ta selle pärast kägistada. Mees seadab juure elma põhjatu koti lõuesse ja käsib tondil selle täie-raha kanna kanda. Tont tasib ja tasib, aga ei kedagi: kotis ei kerki raha vaatamus mööda kuiski kõrgele.

Perenaene viib varsi tuhutile laenu tangu putru jüga, aga unustab „filma“ sisse panemata. Suleane, kaeralaamas läheb lõuesse ja paneb „omast käest filma pudru sisse“, selle vahe sees, kus tont raha on toomas.

Tuleb tont kodu, katsub putru – kaalb lähe ja maitse. Hoovastab ja tunistab isiku: „Hõuu pappu, hõuu pappu!“ Vaatab ümbrust toitu tarafemalt jõnele ja saab aru, mis-sugune lugu pudru pütiga on. Nüud saab vana „nõudes ära

haperc, et silmapilk rohe maja pälema pistab; ise poeb aga ühe vanal rattal-rummu sisse vanjule.

Peremees seisab ja vaatab kurival pilgul pealt, kuidas tal omadus käsi tule saanc saab, aga ei või midagi parata: tuli möllab nagu meeletu! Viimaks leiab tal aia murajalt rattarummu ülesse ja ütleb: „Kui käsi minu vaadandus põleb, mis mul veel siis sinnapaeja teen! viskab tal rummu tulesse. —

Oh kui paljudel, misjuures pauncumine ja praeksumine nüüd tulee sündis! - Rattal-rumm vanaga ühest poisgalt teise, aga ja viimaks ometigi vabajalt jälemaitsut oli õnnel pälemul. . .

Peremees oli küll kurb, et tal vaadandus õnnes põles, ühelaki aga ka rõõmus, et nüüd vanalt saab uuelt lahti saja. Ei saanud „tühi" enam teda, aga ka teisi ilma inimeseta tühitada ja petta. —

Mõistatused.

1.) Kena vinas, kannul sarved; keskib küla tanavil; ei ole kõhus körreseest, ei maas maja vaaresest. (Saan.)
2.) Pea kaua pista kaua, naa kaua naeste kaal; tuli vastu sneeste kaua, naapsas kinni naeste kaal. (Käng. küttu.)
3.) Kus kohe kuhja vahel. (nõestel jälg nimas.)
4.) Kuhat tuuli kuuli annu, sada sanoli pita annu. (pannüli)
5.) Hanan aidas, sadas väljas. (aiolai värti)
6.) Vana vanar, uus kaas. (Vasi jääb all.)
7.) Kaeja jookab üle mere. (paadi jäng)

8.) Põlvel magab hüve peksis. (uksejäng ja sagar.)
9.) Üks vaat, kahte sugu õlut jaes. (kaanel munal.)
10.) Üks ait täis väljas tapitud, kustajelt paelt annan sisse ei lähe. (kaanel munal.)
11.) Krüpsub ja kraapsub, saab saadre siis seisab. (loo vätmine)
12.) Üks teeb timp-tamp, teine teeb timp-tamp, kolmas teeb timp-tamp, neljas teeb timp-tamp, viies teeb kaevivuhti. (hobune)
13.) Pisikene pipeldaja ise ilmas rahutuajas. (nõel)
14.) Tuhat tuhni, saadas jõrni, läheb pälluli omal perse poljas. (Kõnn.)
15.) Unustalu, viis kambert, igaas kambris pime mees korteris. (väga form-kindas.)
16.) Hobu ojas, mees maas, natt kuhu kaerle kõõs (?)
17.) Hiiviits ees, talviits taaga, künsits peal, nõkits pihus. (hobune, mees, regi ja püts.)
18.) Tee libal, maal sugal, murne murr ja mettas kurr. (regi, äke, kõdar ja kõgu.)
19.) Seest kui jõhul, pealt kui padatäis. (paadal)
20.) Õrtu rammib mõõdul teed, ertu tünnab tilgumaa tinal.
21.) Kuri üne taadi, südal sisse taadi. (kaar) (vee paraget.)
22.) Pisike muskuse, kinnist kõhuse. (kaanuinga mesi)

Vanad-uhu punktid.

1.) Uuel aastal kirikust koju tulles püüdsavse üks teisest mõõdul ajada, et juvel küsi töö nutku tehtud saadus.
2.) Kes paberna käe nimetise formega kalm kaardal s. o. kalmus vanaja usjal (vaimu käe) õnn kahutab, viib sepa ühte

hoidjust, kui tal haigest kohtas pahemat käe nimetiss jõrmu
katkib või wajutab, ära kaotada.

3.) Et elajad juwel korjas ei juurdesse, peab korjane uued
aastal iga elaja jaho peale wiis noolat linol kandma.

4.) Kui juwel aastal noorterahwas ajati tuje peresse tuleb
parmaga talle paksad kaelat (halb õnn); kui meestera-
hwas tuleb, siis wõetakse tal ilusasti wastu, antakse süüa
ja juua. (tähendab häädat õnne.)

5.) Kui peremees kellegile wilja müüb ehk laenab, siis wõtab
tal iga koti pealt jalaja ja paneb jalane taagasi, et wili
hästi kaalul läheks.

6.) Wanal aastal ei tohi ahi leiwast tühjana jäädal, sest
peab uue aastal laupäewal leibal tegemal, muidu jääb pä
leiwast tühjaks.

7.) Kui inimene õõsel magades suu lahti hoiab ja kui tõlla
jääl jutres juhtub juhu paistma, siis jääb tal kui tõbesse

8.) Kui inimene õõsel unal nõeb, siis peab tal selle külje pääl
jõõma, kus tal une nägemise ajal oli, muidu unub uni ä

9.) Kui inimene nõnaloi juhtub magama, et kui walgus
läbi aialoi tal pääle paistab, jääb tal kui-tõbesse.

Siin saadan „ühesajat kaskolat" 7 juttu, 22 mõistatust ja
9 pimeda wana uskus. Juttudele olen juurde tähendamal, ka
juttu need on ära wõetud, mõni kohta olen paari wastu
inimese suust kuulnud, kes isegi ei tea selle suust nagu neid kuulnud
on. Palun siis kui sedasi wäärest saadetust kohkesti wastu
esimesele saadetuste juurde lisada!

Annaberg E. L. Õunapuu

E. L. Õunapuu
Türnu kihelk.

Pärnu kaskol pag. 467.

Karlshof 18 13/III 95.

Saadud 18 22/III 95.

V Laulud.

1/

Õnnekene, nemmenene!
Mulle antsid muidu tõõlat,
Sulasele suurt tõõlat,
Pätsepele päewa-tõõlat,
Mulle tõõlat hõbbuneste:
Anid haidat, kanad kaitsta,
Lestasjalaad lepitada,
Warrasjalaad waigistada. —
Ajasin ma anid aule,
Keeritsin kanad kesale,
Lestasjalaad lepitusse,
Warrasjalaad wainuella, —
Istsin mahat õnnelemat...
Seal minat tiraksin Tiin kuue,
Anne wackat kaakelolaksin,
Mari wõitsa wõdemistolaksin.
Tuli kulli kurjat küüsi,
Ajas nu anid wesiletat,
Keeritas kanad kesoltat,
Lestasjalaad lepitusest,
Warrasjalaad wainuelta!

Kes tuli kurja küsekelemal ?
Nemm tuli kurja küsekelemal :
„Mis sa mutad tütar noori ?"
„ Mis ma mutan tütar noori !"
„ Mille andsid muiolal tõõlal,
„ Sulasele suurtal tõõlal,
„ Pärisele päeval-tõõlal,
„ Mulli tõõlal hõlburesta:
„ Hõnist hõiolal, vanad koitetal,
„ Lestasjalaal lepsimesta;
„ Warrasjalaal voigistadal.
„ Ajasin aniol ariile,
„ Keeritin vanad kejale,
„ Lestasjalaal lepsimesje
„ Warrasjoital vainuellal, —
„ Istusin mahal õnnelemal...
„ Sedal minal tiresin Tiinikune,
„ Anna vanal vahelalin,
„ Mari voija ol valmistalin.
„ Tuli kulli kurjal künli,
„ Ajas nur aniol vesilta,
„ Keeritas vanad vesjelta,
„ Lestasjalaal lepsimesta,
„ Warrasjalaal vainuelta !" —
Ale vaitel, tütar noori !
„ Ma saadan orjaal otsimaie
„ Käskijalaal käsemaie."

par. 469.

Mina mäistsin vorraet kolksin:
„ Oi mind ei usu orjal otsmist, —
„ Ori otsib hobeluste.
„ Ma lähen ise sillurene !"
Läksin mõisa väeja peale.
Seal oli künne kündijaalal,
Ühesta äestajaalal.
Küsisin ma kündijailtal;
Ütlesin äestajale: —
Oi Jee kündija könelemal,
Aestaja teinnal hõialtal.
Wõtsin kündja kübara
Aestaja labja pealtal; —
Küll Jüs kündija könelesi,
Aestaja tegi hõialtal:
„ Mind sina meie mõisaasje,
„ Kuulal meie kubja kõrsta,
„ Küsi meie kilterilta,
„ Astu ainsa härra juure;
„ Tool sul allal annetatse
„ Su oma ani luistal,
„ Paali peale pannetatse
„ Su oma ani julestal,
„ Sulle sünni õntanesta
„ Su oma ani lihastal. —

---

4 pes. 470.

2/

Oh minu ärtu härrorcene,
Rulolar parem prunarene!
Tõuse üles wrolicelar,
Leta siia torli peale,
Aetu ucnarcami peale,
Waartar omar wallar peale
Rudar jedar wolelar wocerartarse
Pikuseli pünatarse:
Walelar aetas wõrdaasse.
Jeo-lapsi teibaasse!
Kuri on pantuar kubijasse,
Kibe pantuar kiltekisse,
Wali wallar peolikusse.
Pange minolar kubijasse!—
Mar pole kuri kubijasse,
Lapd kibe kilteriglar,
Wali wallar peolikusse. —

3/ W

Weere, weere päerarcene,
Weere põewar, me' wõline,
Rulu põewar, me' kulune.
Wäsinarel meheel wägewael
Tildinarel meheel tugewael.
Mikr ap tüdi tütarlapsi?—
Mis jolarb tütjastar tildinar,
Wahi warrestar wõsiglar,
Aar-öieft öigumlelar,

pes. 471. 5

Munarwarest wõrdunesa. —
Ei ole aegar päewal weerelar:
Päew jarb julaste päelar,
Kammib karjalaste päelar,
Piirab piirid meie peada,
Hoiri kululoine kõlesse,
Peolaular lõõsiline.
Hoiri sulpsatas meresse
Peolaulat lainesse: ...
Lärsin Peetri palvielle,
Andresse hüwi sõnule:
„Rulla Peeter, hella Peeter!
„Mine tor hoiri meresta,
„Peolaulra lainesta,
„Rululat kaunni kuldaastar!"
Ei olnud aegar Andresellar,
Pilut aegar Peeterille,
Paljut aegar Paavelille:
Peeter tegi pingikesi,
Andres aun-laudakesi,
Paawel peale patjakesi.
Lõikesin ise tillukene
Mõõrolar wetlar weikesene
Mõõrolar kuldolt kaunikene
Helmine Emajõgeja,
Rocelani kaldameresse.
Mis sinul põleri puuhuesta!—

Mööda põlvi puutuneksi.
Mis mul wõõni wälgatelles-?
Kalas wõõni wälgatelles.
Mis mul kaelas kahwatelles?
Weji kaelas kahwatelles.
Wõtsin ma mõõga käesse,
Wõtsin mõõga hüpsasse,
Pänin jalgsi laiad peale,
Sinas kannus kandide peale. —
Sarsas laiad laksatelles,
Sinas kanni tirsatelles.
Sarsas jurule kiirelemma:
„Kust see mõõga wälja tuaduse?"
Elinas mäletsin, norrelt wõtsin:
„See mõõga tuaduse merestas. —
„ Ja Päjameeste jorme-luistas,
„ Kalameeste kaelas luistas,
„ Poisikeste põlwe- luistas,
„ Orba wennas otsas-luistas. "" —

2. Kus me läkime neitsikesed?
Kus me läkime wastu õhtut,
Wastu õhtut, wastu kumut,
Wastu pilgastas pimedust,
Wastu elus- wälgesid?
Õhtul pikad jäi pimedad,
Wälgud laiad jäi lagedad,

Päewas talwe warwaline.
(Päewas laias laiguline).
Heidame jõmajale;
Oleme hommikus warakul,
Enne kuuset, enne päewa,
Enne elus wälgesid.
Küll oli waies warwane,
Enne muistas mustas lindu,
Enne päewa päälunene,
Enne tiisi tähtekene,
Enne wälgesi warbelaine, —
Warasem weel waenelapsi.

5. Laulas häsli neitukene,
Laulas häsli lahkeeste,
Laulas nõnda, kui ma kuulen!
Kui ma kuulen, kostan wastu,
Kui ma arwan, annan wastu;
Siis minas wõtan wennas-noorese,
Haian sinas ennupajale,
Täidan sinas tõdipajale,
Küsian sinas küdipajale,
Naidan naes paeg-palelle! —
Sul päle, sul päle neitsikene
Sul päle wendas, kell jas wõtsas,
Ennupaegas, kellel häiasas,
Tõdipaegas, kellel täidasas,

8

par 474.

Küüpaegsi, kellel künnolasi,
Nadapäegsi kellel noitasi. —
Mul on, mul on neitsikene,
Mul on vennasi, kui neesi virrved,
Annupajasi, kui neesi pajasi,
Täädipajasi täieesi niehesi,
Küüpajasi, kui neesi küünesi,
Nadapäjasi nastuv-ninnasi.
Walge on wahtu mereese, —
Wälgemasi weel minu wennasi.
Luhas on kõrge kõrgas-heinsi, —
Kõrgemasi weel minu wennasi.
Metes pinnsi pilliveesu, —
Pikemasi weel minu wennasi. —

6.

Peiuene (Hansikene), hella wellesi!
Kui sai minasi päiudelesi,
Päiudelesi, pettelesi
Künasille, künasille —
Kuusakil külasi tänavisi,
Rummakil rohu seasesi,
Perseli pere wõõrawisi,
Rõõsakille ruukriesesi,
Siis sai minasi ütelesi:
„Tule mulle, neitsikene,
„Tule mulle, saasi mulle,
„Tule ühes tunnis minule,

par. 475.

„Õõs kahes koindelasse!
„Tule mull' jõuvõi jaatiasesi,
„Palouksi lautajasse,
„Padjasi pehmeks perfijasesi!
„Meil aga künnab künnne paari,
„Aestab hobu ühessi,
„Rehitseb rihsi rahessi,
„Nüüdsb wõisi wirkatisesi."
„Ah sai pätis peiuene,
„Kuerasi keeli kasetone!
„Rassi ei teasi teadewasesi,
„Rassi ei arwa arusaadasi. —
„Õks mai eilsi köunud teile,
„Tunaeilsi tulnud teilta. —
„Teil aga künnab ürsik-hõõrasi,
„Aestab hobu punsatsi,
„Rehitseb rihsi pulgetsi,
„Nüüdsb paoli wirkatisesi."
Tule imsa, neitsikene!
„Meil on kulmi aita õnesi,
„Õks aga rauvib nurkiisesi,
„Teine kaeb kaerasissesi,
„Kolmas hõrjumi nõudesi."
Ah sinsi pätis peiukene,
„Awalisi sai kaasasene! —
„Teil küll kulmi aitasi õnesi,
„Õks on hüvede elamisi,

par. 476.

„ Teine kaasiole kuratot,
„ Kolmas rattide ronidat.
„ Mat kõuisin kamres koeramas.
„ Teil olid põhud põrmandalle,
„ Hüreol seal allal hüppeleesid,
„ Kaasiol peale kombeleesid
„ Lutikaid seal õrnad lusti,
„ Taratantsid õrnad tantsu,
„ Kärbsed kõnu kiskeleesid, „
„ Tärtänud tappeleesid. „ —

---

7. Ütsed, tüterid tüdrukid naisuks
Tüdrukis tütardeks minnes,
Paremas palgastes magusa.
Kus ma paljakas pääsesin ?
Panin jumme koti suhu,
Panin jüss ahju otsa peale.
Sealt tuli kuivat kaldeesse
Põletas põrsad nõlemolt,
Kõsed kõrnatsed jõnele.
Siis jain otsa ometisi,
Siis jain rahu roigeestes.

---

8. Senip on ise isamoldt,
Senip on emat emamoldt,
Pojasel parsel sarnaselõesel,
Senis, nii tüteriol kodusse,

par. 477

Põlleliesed põrmandalle,
Tanu tahtijad toasta,
Rätsep-kudelad kombeisse,
Senis on hiidol istumesse,
Taistel pulma põrmandalle,
Naiste laulu lauad peale,
Senis nii tüterid kodusta,
Tanu tahtijad toasta,
Rätsep-kudelad kombeisse,
Põlleliesed põrmandalle. —
Nüüd tüterid kodusta,
Tanu tahtijad toasta,
Rätsep-kudelad kombeistel,
Põlleliesed põrmandaltel,
Naiste laulu lauad pealtel. —
Anne juuksid õlle-juurel,
Raju ääre kuulla-juurel,
Marawisse viina-juurel.
Viinal sai meiste juured,
Õlut sai hobuste juurel,
Kuullal kõigo koerad juurel. —
Nüüd tüterid kodusta,
Lõpsid õuest õlle-juurel,
Maraviselt viina-juurel,
Rajo ääuest kuullal-juurel.
Emandene, menimekene!
Senip on jeadsiledasel

par 478.

Tallebe seljas talosesl,
Lammaste villalol laheolael,
Senis, nui tüteris kaduslol.
Wüoli tüteriol kadustol,
Käsi jäiol murojaa mutlemoile,
Sõtsheol igaltsemoile,
Ajameol klaatsemoile,
Tingis pilli puhumoile,
Konjalaadaal karjumoile. —
Nurgad mutsiol nõrrunestol,
Tingis mutsiol peenikestol,
Sõtsmes iluskestol,
Ajameol hääletegijaal,
Konjalaadaal kõnikestol.
Lobatas muusiol mustaol lehmaal,
Hammusiol vaenaa vajikaal,
Piriseesiol pisiol tallest
Omal heajaalol förtijaalol,
Kallist katte kahdijaal.
Õmoikene, nemmekene!
Ei olnnol sul puusu puhtalt förgijst,
Kahju waldgest kaelorätist.
Wüoli tüteriol kadustol,
Ju tuli puusu puhtalt förgijst,
Kahju waldgest kaelorätist. —

---

par 479.

9. Porenõmsa pinnikõnolol,
Tõuvondol lõunaaunolol,
Armas ahenole alune!
Äroge tä' wõtke wihaste,
Äroge tä' paenge pahaste,
Et mol lapsi laulan pajju,
Hullukene wiisapäisol.
Aher lehm mull' ännetanse,
Kirjat lehm mull' küngitanse,
Pdater kaelol paisotanse,
Sest mol lapsi edulan pajju
Hullukene wiisapäisol. . . .
. . . . . .

---

10. V

Pfol ehtis paegafiol,
Õnnol ehtis tüteriol.
Pfol ehtis paegafiol
Mõtles wõisa ja minewa,
Teo päiwi ja tegemol. —
Paegol könõlis konjal-teeol,
Ajas neiu asjufiol
Käis neiu kõnesufiol.
Juli konjastol kaduje,
Wiisas wõõ waenol peale,
Käabu laiol laenol peale,
Kindaal kaabu ääre peale,
Pfe peale ikkemoile. —

pas. 480.

Kes tuli kurwa küsekelema?
Ema tuli kurwa küsekelema:
„ Mis sa mulda sead nagu sorri?
„ Mis sul'sead tehtanesse?—
„ Kas oli sul kubjas kinjas,
„ Mõisa-wanem sulle wäljas?"
„ Oh minu hella ema sõna!
„ Ei minu käimul teo teedel,
„ Ega maremul mõisa maadel,
„ Mina käisin kesja-teedel.
„ Tütreksul ei tahtnud minnagi!
„ Sul on palju tüterisi. —
„ Ei tule sõna minule,
„ Ei jaa ~~ma~~ sõnni sinule!"—
Ema mõistis, korralt kostis:
„ Oh sina hulla poega nõrri,
„ Oh sa hulla jal rumalat!
„ Aga mul kümme tütarlasta,
„ Küll oles tõsta kümmenista:
„ Wiis panes willudel tegemal,
„ Kaks panes kangastel kudumal,
„ Kolm panes linu kalkimaie."—
Poeg mõistis, korralt kostis:
„ Wii sina tüteris wesile,
„ Kaunal kodurad kallinalle!
„ Siis tuleb sõna minule,
„ Siis jaab mini sinule."

pas. 481.

Ema oli hulla, nõttis usku,
Wõttis tütrid pillutada:
Anne wiis hoekis aia peale,
Rõõsal rõõgus runnetesse,
Tiiu teebrés tee-rajale
Mooni saatis põõsaasse,
Leenu linnus lepinesse,
Kaie kocarnäb kuusikusse;
Siis sai kuldase münjal,
Hõbedase pajal-noesse.
Ema läks koerult wetta toomal.
Koeru wana kurnus kaelal jõuni,
Kaeski hoekis aial pealtal:
„ Kus sa kuldane münjal,
„ Hõbedane pajal-noene?
„ Ise läkeal koerult wetta toomal?"—
Ema mõistis, korralt kostis:
„ Mini paljulta paintab
„ Sulenisse sumustelleb,
„ Hebenisse heidab kulle."
Ema läks lehma lüpsemaie,
Lehm läs jalal lüpsikusse.
Rõõsa rõõgis runnisatal:
„ Kus sa kuldane münjal,
„ Hõbedane pajal-nõene,
„ Ise läkeal lehma lüpsemaie?"—
~~Ema mõistis, korralt kostis:~~

16

par. 482.

„„ Mina patjultoi paintab,
„„ Subemisse sunnustellab
„„ Hebemisse heidab keele.""
Ema läks siis aga puisoi kanna.
Rüta rinneli sajaoli,
Tedre tiksus tee sajaltoi:
„ Rus ju kuldane minijoi,
„ Häbedane pojoi-naene?"
Ema nüstis korralt kostis:
„ Mina patjultoi pajutab
„ Subemisse sunnustellab,
„ Hebemisse heidab keele.""
Ema läks lammaid lautoi äsnoi.
Ainus otsaje jõrutas,
Parti prõõmsus põõsaasse:
„ Rus ju kuldane minijoi,
„ Häbedane pojoi-naene,
„ Sie lähed lammaid lautoi äsnoi?"
Ema nüstis, korralt kostis:
„ Mina patjultoi paintab,
„ Subemisse sunnustellab,
„ Hebemisse heidab keele.""
Ema läks leiba kastemaie.
Annus kuuras küllaville,
Lindu laulis lepikusse:
„ Rus ju kuldane minijoi,
„ Häbedane pojoi-naene

17

par. 483.

„ Sie lähed leiba kastemaie?"
Ema nüstis korralt kostis:
„„ Mina patjultoi paintab,
„„ Subemisse sunnustellab,""
„„ Hebemisse heidab keele.
Ema läks ahju küttemaie.
Suitsu sunnus silmadelle
Kaovõn kanjus kunsikusse:
„ Rus ju kuldane minijoi,
„ Häbedane pojoi-naene,
„ Sie lähed ahju küttemaie?"
Ema nüstis korralt kostis:
„„ Mina patjultoi paintab,
„„ Subemisse sunnustellab,""
„„ Hebemisse heidab keele.

---

11. Wares oli vaoja linnukene.
Sinnisse sulisse sai kasvnas,
Ulusulisse usi kuube,
Silmisse sainad kuue nõõbisi,
Wanisse sainad kuue hoogisi,
Peasse sai pärner,
Kaelaelusse sai kaevu viinu,
Seljaelusse sai seina palgi,
Küljeelusse sainad lehkad,
Säärelusse said sängi tulbad,
Kõnasse sai kuradi pesuna,

par. 484.

Nokast noore taaloneene.
Sai see nahka mäljetuoksi,
Nahast sai jüs läätsa nahka,
Äüre peolt sai ämmad kingaol,
Mao peolt Moneta kingaol,
Koinast kaalipäi piäsjaol.

19. Kuras meis küel tapajis hüpjaol,
Ei jaanad jüma, ei jaanad müüa.
Mis tapsin minal vaene? —
Mal tapsin vaana varesje.
Küll sai jüma, küll sai ämmad,
Küll sai küllaste elaoksi:
Lihad sai jüma, nahk sai müüa,
Pää sai Taara päälinulle,
Nahk sai Naaral nahaurille.

13/ Wennaane, hellaa vellaa!
Ehitas omal hobuse
Pane peaa pandelaise,
Laenas ladiaste rahaise,
Saba Saarsal taaklaelaise;
Ser siidi vatsa silmaad,
Kollaviste vatsa kaelaa,
Kerajaa omal Rüboraa,
Pane peale paabu sulge,
Kuuraaraal kuue sulge,

par. 485.

Meie maa mehuna sulge,
Harjumaal hanide sulge.
Küll jüs lähab, taevaa läügib,
Kus jüs könnid, ⁊ maa käigub,
Käänjas jüvelile,
Käit eräjal eräle ivalule;
Kus sai hobuist keeritellel,
Sinna keeritaal kiriku,
Kus sai hobuist keeritaal liugutellel,
Sinnaal linnaal liugutellel
Kus sai määraal mängatellel,
Sinnaal mäe mängatellel. —
Siidaal Saame sildaal maadaal,
Kuuraa maal määgesid määdaal.
Saame sildaal näätelles
Aluspalaal paugatelles,
Kuuraamaa mäeal kuuagesid.
Mamelaid wahtisid akenolestaal
Preilid wahtsid trepi peoltaal.
Wiiu neitsesl waatsid,
Harju käsimaal kaesid:
Ales see peidu minule
Kes seal säändab sildaa määdaal, —
Mai seisuus suure sõõmaltaal,
Aästa ilmaa iiveta,
Talve taaga maailmamaal.
Wennaucene, hellaa vellaa!

Panejüs hobu eedje,
Aoi jüs hauji urje ette!
Ajaol hauji kodutulelle,
Peretelle äio- taati,
Peretoi jüs ämmoi-memme:
Tere äioi hõimiline,
Ämmoi pinna pariline,
Kas on te' neidu kodujes?"
" Ei ole neidu kodujes:
" Neidu lõuco eiloi pädnetoi;
" Eho õilo lõuco eho elile,
" Punoi kübra piirdelle.
" Neidu lõuco külaoi kajule,
" Külaoi allaoi hallinalle,
" Külaoi läilaoi läkteelle,
" Külaoi külmale jäele;
" Weab wettoi weiste jinnoi
" Kõige külaoi kenjaoi jinnoi."—
Läksjin mad külaoi kajule,
Külaoi allaoi hallinalle,
Külaoi läilaoi läktteelle,
Külaoi külmale jäele.
Mis leiolsin neidu tegemaft?
Neidu wedaoo wettelejsioi:
Wiuo oli wimmoi,
Kõrr oli kaasu,
Weel wirsem wee widajoi,

Kõrgem kuuoju küüputajoi.
" Weoi wettoi weitsikene,
" Weoi weti weiste jinnoi,
" Kõige külaoi kenjaoi jinnoi,
" Ämmoi nnu hobuisel jinnoi,
" Ämmoi nnu hoolil hoidjatoioi,
" Linnalaoal küüjutaoioi!
" Minnoi wõene teede-käijoi,
" Teede käijoi, maade marjoi,
" Papi raamatu wedajoi.
" Mill on kirjaoi wiindajaske,
" Raamat jumi õpetuske.
Nein mõistis, kohe wastis:
" Ah jinnoi peetis peinikene,
" Kas foi ei teoi teedewaoioi,
" Kas foi ei annoi anfaanoioi:
" Sul on kihlaoi wiindaaske
" Raha jumi õpetuske."—
Hoiskajin minnoi minemaoi,
Nein silmaoi jeoksioi wettoi,
Kui selle kulleb kuudi silmaoi,
Reetu reb aja silmaoi,
Kõlwatunnoi kaeraoi silmaoi,
Minn ilusoi kaelli peale,
Sõrjakaeki jaanni peale,
Kiire kaarna kõrwi peale.—

14.

Läpetame selle pällu,
Wähendame selle wäljo,
Kahandame selle kaero,
Seeme otsa selle odra!
Kaeame arule käimo,
Aru-pöldu päimimoie
Aru-wäljo wäänamoie!
Aru olid pikad päellud,
Pikad päellud, laiad wäljad:
Otsad jaseraad ajaste,
Kännad jaseraad rabaste,
Päred jäime kaldaaste.
Kunas otsa mé ajume,
Kunas säare mé sagume,
Seenderaste pilludame?
Otsas jaab ülesta juma,
Säares sagame sada siimo,
Seenderaste püünol-Teibol.
See pääle laisa saaminine,
Pöldimu päimimine,
Kiduvimu aiskumine:—
Seal jaab terwel tekol Tõõlol.
Hõõlane üro jurest,
Laiska waranje wajurst,
Pöldu pällu pesenderaste.—

---

15. Alis mol Lõwom, see mol Keiserii,
See mol kaeanije käguline,
See mol naprajo nabisiin,
Kuhelaste kuuetajiin,
Wahelaaru walmistajiin.
Tegin nabaol, kui selle naese,
Kuhelikn, kui kuninagol,
Wahelikn, kui wapetanol,
Aini Korjin neitsikese,
Tämu Tõnogu neorehärrol,
Panin allol hobeaol otsaol,
Panin peale pännol kaeredl,
Wahelo wanaol höbeaol,
Keskeellol keerukullol:
Ussuli täin mol jurre eriglol,
Korjuli täin mol jurre kiwi,
Kuhelikaeaol kaguol,
Nabra päije pääle pannol,
Et ep jaa altol hallitaaol,
Lõga päältol päcerdataaol,
Wahelt waske raastetaaol,
Keskelt kuulaol nappitaaol.
Kuhel paist Kuura mäele,
Aini Korjin tee rajale,
Tämu Tõnogu mäjaaste.—

16.

Lõpe, lõpe pöllurene!
Kui sa ei lõpe siis jätan.
Siis jätan sirgu jüüsi,
Sirgu jüüsi, kõrba kõisi,
Siis kure kaisutandsi,
Lovesse lõpetasi,
Siis pääsa päale tullsi,
Teebele tekst pesada.
Siis kuroge jätnu kune,
Siis tetre jätnusi teisi;
Pääsane pes linnusi,
Koorcas alus palarsi,
Crowes omsi hälli sooti.
Mis minsi lärsin, sa
See minsi keitsin,
See minsi kärsan kaguksin.
Naber sai noesel, teine teisel,
Kuhel sai kõrsan kunsi seisi,
Wihk sai vüel laisal peisil. —

17.

Ädo, ädo, eks ma ütlensi
Sõsar kulsla, kas ma'i keelnusi:
Siilsi lähasi sina suele,
Kõvates kõru pojasse,
Meelel metsa mundijasse.
Kes sinsi sundis sundsi anduma,
Kes sinsi käskis kätlsi andsi!

Üle soo sinsi andsi sundsi,
Üle wettsi wõtsisi wõunasi,
Üle jõe jõusi jäutsi.
Sis wõinsi upsusi ojasse,
Sis wõinsi lastsi lainessa.
Küllap pirin oleks pulmsi teinud,
Latsi lauasi wõõsi jorgunusi,
Sõasa oleks jäädnusi jäänespaelasi,
Siis oleks kimbusi kirjutanusi.
Kui mul, kui mul õeksene,
Kui mul kurja meesi nõsi,
Kui kuulen kurjasi tulewasi,
Paha mulle poisiwasi,
Koewan kõnoja nõse alla,
Panen paku kõnoja peale;
Kui kõnub koeksi peale,
Lõhub sund, lõhub silmasi,
Jõutab põlewesi nõlemasi,
Ilmub katsi koeksi lunsisi,
Risti-rästi linnasi lunsisi.
Seni minsi kaeyan kammerisse,
Seal minsi kültan kõõsi jurre,
Seal minsi astun aidasi jurre,
Seal minsi laen laasa jurre.
Seal minsi kaiewasi oinasi jurred,
Waryawasi wanasi weisesi. . . .
Kes tuli tooja otsimaie?

Ema mäis tuli ptjimoie.
„ Tule ära noene noori!
„ Mul on pillike piuse,
„ Kondeline kaindlaoose.
„ Mo wõn pillile mooganna,
„ Kondelille komberiste. —
Noene mäistis, korrolt kostis:
„ Ah sina noori noori meesi,
„ Ah sina noori jo rumoola!
„ Kas sa ei teo teadewada,
„ Kas sa ei anna anusaadal:
„ Sul on pütsaa piuse,
„ Kaindalene kaindeloose. —
„ Pütsalt teed sa pilli mõngi,
„ Kaindaastal komulle mängi!" —

18/ Hellaokene, ewennaokene!
Ei sinna saa sütsa naistal,
Saa sütsa wallastagi,
Kihelkonnalt kolmestagi,
Neidu neljastal külastal!
Lipsin loewaal, lapsin loewaal,
Saadan loewaal Saarsa-moale,
Paaled loewaal Oalsa-moale,
Weirsed loewaal Wenemaale,
Tõuan tõrwotse mereste.
Sealt toon naese mul iluga,

Pipuese, peenikese,
Kes kunneb tuletsi käiwi,
Latteritsi lasta jalga,
Ema lühitsi lüdiska,
Küündelitsi kirjutaasta.
Õnnaokene, ewennaokene!
Sai tuwad naese Narwamaalta
Roga sinna Rüamaalta,
Kohjumaalt tuwad kammas-pirukat,
Üljumaalt tuwad sinna-seljasi,
Kuwamaalt käed käwerasi,
Kes ei jaga kipapuisi kuhnoji,
Aitämatsi ahjo peale,
Sanatsi jaanat lauale. —

---

19. Ei sinna hoali neistsi poisteft,
Neistsi poisteft ehkeesta,
Walla poisteft wanaemastsi:
Ei need paiseft sinna ei wõtsi,
Ei need kroonifst rahat ei anna!
Mull' tuleb meesi muilt mooalt,
Kaunis meesi kaugeelt,
Sluo meesi eemalt. —
Tuab mull' helmest iluseed,
Tõun sinna Tarwastust,
Tuuleed pikaad Taiwesta,
Pälle käsi Paltsamaalta,

Raha riisti Riiatagi,
Tallinnatar taaser tuuri.
— Oh sina noorri neitsikene!
Lööb tull' pihta pikad juttid:
Need on Taide pikad paelad.
Lööb tema ninnad rübsuleses:
See on raha Riiatagi. —
Käkub kanad karjapidi:
See on tanu Tanrastustel. —

20.

Sulasnaed meie hiired,
Kojinaesed meie kassid,
Kui need meie vallad päitsid:
Alg neil herne-leene peale,
Tatt' neil tagari kännu peale,
Pirn pühu linu peale.
Kittsejad käinad kiriku —
Ennuisega heinamaale,
Kuldiga kuhjalaule.
Kübar neil kerjatud külaasjad,
Vanamuu vallastu varastud,
Nuga ümber noortemeeste
Tuppa on teiste tuttavate.
Meel pale vaipatel rahadel,
Käertel kahte kapinaidel.
Üks neil kapsa kotlesjagi,
Seegi raibe raastetanud,

Ämmuft jaadis hoolitanud.
Hulge käinad kui need hundid,
Salgu käinad kui need jandid;
Ukfi ⁊ ostanad jäutid,
Malgu maasikad rahadel,
Tingleiad mad taabi peal
Tingleiad viinad viinaku peal. —

21.

Muidu neiud, muidu neiud,
Kenna-kaelad kerkid neiud,
Kenad mad kiriku teele,
Mured ümber asjadelle;
Kodu tõ' välbad kohegi,
Majas ei maasikat midagi: —
Tõesti kamm neil tahmatanud
Sõle kaemad seeneseljad. —
Nõudlaps nende leemenulgi,
Kui on meie kuffi kõppal;
Nõudlaps nende leemeliudal,
Kui on meie põrsa-muduli;
Nõudlaps nende tõre edine,
Kui meie tõre tõgine.
Kodu kulgi mad kuseraad,
Leeme linadel mad loseraad,
Weepange viiskanad. —

(Laulude lõpp.)

Vanad-usu paragrahvid.

1.) Kui witsa küljest otsast wastu otsa ära wajud ja füs selle witsaga lehma läbi, füs sünnitab ta surnud wasikad.

2.) Kui karitud witsaga lehma läbi, füs hoomatab lehm weres kusema.

3.) Kui lehm punase tõbes on, füs oetawse talle wanni sisse, mis peale ta tehtawes saab.

4.) Kui ihu peale maadlejad ajawad, füs wõtab jalad ja wajutab selleaja neid kohtajad ja wiskab jal wastu tuult üle wasikaru ära, füs kaotawad maadlejad ära.

5.) Kui jalatüükad ihu peale ajawad, füs wõtab üks õun ja lüükab pikuti neljaks tükiks katki; jõge ühe kaugu ette siemad, nii, et see seljad taha jääb, füs wõtab ja õrru õunad tükkidega jalad tükkide ja wiskab tükid üle õla sinna kaugu, füs kaotawad jalatüükad.

6.) Kui leiwale lähe on nisti sise sünnitand, füs kaob jealt pereft mõni inimene ära. —

7.) Kui jalatüükad ta haal ära kaotadad, füs tee wineteje sõrme ots wihmaweest, mis wõrrawad pulkade külge on jäänud, mõrjaks ja õrru selle sõrmega jalatüügast, mis peale see kaob.

8.) Kui ja kuigil wõõras majas magab ja jeal unel nõel, füs läheb see inimesõsu läbi.

9.) Sõnnirad tuulutusel teadad jääd, kes nendest mehele jääb, füs peawad näo üle ämbre hüppama; kes üle hüppab, see jääb mehele.

10.) Kui lemmi tapad ja selle laamad sõrad eneseja ühes wõõrad, füs tulab see loom unes sulle jõgi kallale.

11.) Kui sõrme küünad ära lõikad, füs pane nead põue, sellepärast, et kui ja ära juhed, füs nõnda see neist teises elmas tagasi ja nead on sul alles.

12.) Kui oma puuti tahad ühaha jadada, füs mine päälu laupäewal õhtul wäljas koerale ja kastad wõõli ülesse jadatud wedpanne, kümmata täna ja mine heitma magama, füs nõed.

13.) Kui tikk katsele tullewse ja putru ühes tunwate, füs peab jedad putru ilma pünatad jäädama, muidu hoomatab laps allad kusema.

14.) Kui lehmale anne jüripäewa kell kaelad panwate, füs kaob kell juwel lehma kaelast ära.

15.) Kui anne jüripäewal ujumas käid, füs ei hoomata kärnad wõi jugelised külge.

16.) Kui kärnad külles on, füs mine jänese ja uju jeal wastu ereti, mis peale kärnad ära kaewad.

17.) Kes jeli hanad peal olewal teisel wäljas tõmb ob, see juheb ära.

18.) Kui tahad, et elajad juwel ühes kaas jäiawad, füs wõtad ja wiskad kanjarinte, thillejad ja ehmese jäätwa oleal kanjad kõrwad, katsele, füs jäiawad elajad alati ühes.

19.) Kui aias teed, füs peab wilja ehad lühikeseks raiuma, muidu läheb wanad kurat miniatamise ajal sinna wanjur ehtma.

20.) Kui kanjad kewadel metsa ajad, füs peab jedad laupäewal teejema, sest et füs elajad läijad on ja mitte nüpeldja ei jawitse.

21.) Kui uusi materdaales teikel väes maolgad otsol üle fuolaine tõstad füs fuvel õrol.
22.) Kui pühapäeval kangaft kuduta[illegible] füs ministabfuvel pa[illegible]
23.) Kui pühapäeval aedal teharfe füs kaib hunt üle aia.
24.) Kui mürstamise waastu pöewal käib, füs tapab wälts fel aastal palju inimesi ära.
25.) Kui wikerkaare peale näpunga nõeldaal, füs hoiatab näpun ots mõõdaõnnetust, ehk elab käwerawa.
26.) Kui talwel jääb kõwasti praajifeb jal paugub, füs ups fel fuvel palju inimesi ära.
27.) Kui lapfeal kaewa peale wahtima läheweal, füs hirmu tahtawfe: Aaia, näeb tõmbab kaewa.
28.) Kui piragi feliti wiskaal füs jääb risti emal kaeldpidi pinoi alla.
29.) Kui taas wiliftaab, füs tuleb hallivas tujuga.
30.) Kui purju päärisaja fuolaal jal tuult ei jõll, füs peab mõni olumiff kaugi (Riamtaaga) õrnet aga kõrge pinna jal jinna pale wiliftama. Kuft tuul peab tulema füs tal kõl tuleb.
31.) Kui kiba kätte lääb, füs peab kõle finna kahtel panema, kus pimi ühete on kaskamal jal kinnfuwaal, füs kaab kiba.
32.) Kui Aadife päewal palju tuna faadab füs on fuvel palju parmufid jal föödaskal.
33.) Kui tuulamiffe ajal wiliftaab füs tuleb tuul.
34.) Kui Aleni päewal wihma faadab füs wõtab aaal jõe wajel ära.
35. Kui kane liibi teiwaga jõeal füs hoiatawab kõmeal wiljaja käämal. —

Seltsmes faadetus. Luzjewis, Jannen pmnl 1894.

Törma kihelkonnaft, aga Tartuft faadetud.

Saatnud: J. Sirel.

Saadud: 1894 17/I.

Wanad laulud.

I

Äiakene ämmakene
Tükis tütarta minule,
Takus palgaft neitsikesta.
Kuhu pean palga panema,
Ihuleſe ihutama?
Sõdutin iwade peale
Seadsin salwe seriva peale;
Seal need hiired itsitasid,
Seal need kassid kargutasid,
Kotid reis' rapudasid.
Sealt wiisin wiletsa aupile;
Luukus seal kummuli tuleſe,
Hakas kui hagan põlema,
Leelu kuiwa kadumema.

Äiakene, ämmakene,
Ei teel kaswamid käekad,
Ei teel nõlkumid nõgesed,
Kaswamid karu ohakad.
Ei see wiitsid wiitsutada,
Sõnal õiget õpetada;
Kaswas üks kange kaelus,
Sirgus üks sugara selg,
Weeres wemmalte alune,
Üks wõimõlema lõgapuusta,
Jõe äärest ikke puusta,
Wenna tarka tarbe puusta,
Õele kurika puusta.

2.

Neitsikene, nooreksene
Mis teed kaua kambersista,
Seisad seinade tagaje,
Käsid armade wahele.
Kas teed koos kiiule kumbeje,
Wõi nopid nõmme põrsikeje,
Ämma pärki pikka pikka.

Äia pärki laia laadi.
Ei kipub küll hobune,
Wõi täkku wäänab kaela.
Keri ja löngad keraje,
Wälja wirgalk wõõsikusse,
Sõs siis löngad peie pihku,
Meil on tellad peie tehtud,
Kangas punad kalli tehtud,
Piirad äia pimedesta
Nüed ämma nikitsetud. –
Hakkan kangast käänimaie,
Kutsun käli käänimaie,
Käli aga wasta käägatasse;
Kutsun nau nõõrimaie,
Nõõr aga wastu näpsatasse.
Palun ämma ipsetama,
Ämm aga hakkas kaugutama:
Mis sulid sina mehele,
Minu noorele pojale? –
Hakan kangasta kuduma,
Lõuendida lõkpsutama.

Sõdijõd, jõsijõd jukjed,
Pligijes, plagijes pürda,
Nägijõd, nõgijõd nüed,
Surrõ surmukas käis-
Kärküs kääw surmukaja.
Kui need käud kukkujwad,
Siis tuli kena kewade.
Tõmmajõn toimijõd turule,
Panin peened pleegi peale.
Ämm läks karja jaatemaie,
Küsijwad küla naijõd:
„Kelle peened pleegi pealla,
Kelle toimjed turupealla?“
„Needap on minu minija
Ühe ainja poja naeje.“

W 3.

Peiukene, poisikene,
Mulle mine wõtsin naeje noore,
Tuua mulle teise poole.
Küll oli ilus Tiirukk kuulda,
Küll oli ilus tudrukk näbe noorikk näha.

Wõtsin alla kenna maale,
Panin kulla kaare peale.
Ilus oli kenna nüütemaie,
Kena kaaskeeramaie:
Nüüs kenna, nükus metsa,
Wõtis koogu, laane laulis.
Magajn ööse magusaste,
Kakst öösta kaelastajn.
Alakas peadapiigitama,
Alakas põlwista põdema,
Sääre marjusta magama,
Laba jalusta lonkama.
Ma läen kurtes küla poole;
Küla eided, eidekesed,
Aidake arn pidada:
Mulle mine wõtsin naesmoore
Tuna mulle teise poole.
Küll oli ilus Tiirukk kuulda,
Küll oli näbe noorikk näha;
Wõtsin kelle kenna maale,
Panin kulla kaare peale.

Nukis heina, nikkus metsa,
Wõttis kaogu, laane laulis,
Magajus õõse maguselt,
Kakki ööda kaelastapu,
Hakkas peada pügistama,
Hakkas põlwista põdema,
Sääre marjista magama,
Laba jalusta lonkama.
Kuula eided, eidekesed.
Aitapid aru pidada!
Oh pisa helle noori meesta:
Wii pisa linnaseb wedeje,
Keswa terad tiunikuse,
Tee ja tegu äleda.
Tas ja wiina wiisi päraste,
Kutsu äiad, Kutsu ämmad,
Kutsu ēed õmakesed
Kutsu wennad wellekesed,
Siis saab naeru terweesta
Terweesta taoreesta.

I 4.

Seisse tükarta ennalla,
Seised noorikuks nõuete
Abikaajaiks armastaa,
Üks jäi naeppes nõudemata,
Ajakaajaks unidemata.
See läks mängides mäele,
Lõõri liires lepikusse,
Kutsus paised kunsikuse,
Augutas ane pajuse.
Pudru pitt oi pölle alla,
Wai witsik woi wahella
Leiwa kannik kaendis alla:
Sulge sõma hellad wennad,
Paised noored naljakama,
Ku pidu pidamaie.—
Hakaste apet tegema,
Alla pani aawa otsad,
Peale poole päma otsad,
Salge otsa Saani lilled.—
Leidis poja pöösaasta,
Lapse lehtide wahelta,

Päni lappe riidesse,
Sidus jüdi rätikusse.
Laps oli enne hullenks läind,
Hullenks hulle hoora poeg,
Kula kiigi koera poeg.

5.

Tanss, tanss neitsikene,
Tanss, tanss ma tunnistan,
Kas sinu lina libises,
Kas sinu tanu taganes,
Wai sinu polle paigatelle.
Enne on tiled tiiwa alla,
Äbarikud ihna alla,
Wärdjad wöi wahella.
Neitsikene noorekene,
Mis sino tühja kükeleşid,
Ülaliga hoopeleşid;
Kül ma nägin sugi korda,
Kui sa söödila magasid
Wüe warga wahela
Kuue kelmi keskeella.

Seal sinu seelik seiwitse,
Pala poolik pöörates.
Tälle nägin teise korra,
Kui sina seisid seina ääres,
Seikusid turu nurga pealda,
Wahtsid läwe serwa pealla,
Ootsid soome sõdalasida,
Rügementi rüütelida.

6.

Neitsikene noorukene,
Pühi tead ja laasi lauad;
Kraami kamberi esised.
Pühi pünkmed merdeje,
Käiga laastud laindeje.
Siis tamme tõusis pünkmetest,
Tamme tänusi, tamme kaewis,
Tamme hellake ülenes,
Tamme kaswis taewani,
Okjad looja hoonesse,
Tamm takkis taewasta jagada,
Okjil pilwed pillutada.

Tellakene wennakene!
Tpu kiwes, ilus mõõka
Tule tamme raunaie,
Puida pikka põrutama;
Tüüskast paan madundeida
Wahelt wiina waatisida
Ladwast lagge käkkijida.

7.

Oh sõa heada kõntu walda,
Paremada porku mütu.
Ei jeal waewand reie warta,
Tahmaspeksu ei põrutand.
Tellel reied peksetakse,
Sandel kiiakse lademed,
Tanjil pahmak tallatakse.
Wõtku kiwiga Triigi walda,
Muude waldade wahelta,
Kibelkonna Keskeelta:
Seal ju waewab reie warta,
Tahmaspaksu seal põrutab;
Kiitsul reied peksetakse,

Lakpel kiiakse lademed,
Kutsel pahmak tallatakse;
Mehed seal sihtsita pilawad,
Härjad sarwita hägawad,
Ninad rangide alusta.
Kittse Kuulelaks Kundaie
Kaledus Alutaraje
Kitsa plaksu Paideeje
Laste wingu Wäburje.

8.

Tuulekene, päewakene,
Sina könnid kõrgeesta,
Sina käid kärmeesta,
Sina paistad palju maada,
Kas näed minu hella wenda,
Sõe peale jõudemasse,
Mere peale sõudemasse?
Tuul tal wiigu tervisida,
Sada wajaida sõnuda
Tilwed pisikada igada
Kake rahu tervisida.

Ära joo pesta wette
Soes on palju jõuwikaida
Meres palju meeste püüda.
Laida Riia linna alla,
Riia linna Wõtsi alla,
Ostta kuubila õlleka,
Wõta wiina wiisi pärsk,
Jõõ ije, jõõda kohune,
Joo ije, jõõda kohune.

9

Piinakesta, winikesta,
Pinna kaela punikesta,
Se läeb kergeste Põhtsije
Weereb watsaje warjule.
Saap meil saadi, teine jaadi,
Kolmas keris Kambersta
Nelyas woodisa maranek
Wiies liikus linnaesp
Kuues Kõikus Kõrre otsas,

Õlu leeb minule joya,
Ma teen õllele palawad,
Lüdan kannule kapuka,
Ahnesele me kunc,
Tapule targid tagajed.
Joon õlled,
Kärisdan kannud:
Wiskan witsad wiljakusse,
Kapa lauad kaapikusse,
Põhjad põllule põrutan.
Õllekene, õunukene,
Kalgakene, kännukene.

10.

Oh mina waene nooramees,
Iga päew olen mõisa töös.
Õõd pikad perpii neied,
Päewad pikad rauinpuida,
Madalalt mina künnin maada,
Ai rikkund juurika juurta;
Sunnikal olid juured juured,

Tarckijal olid lapsed tergad,
Tajul on pereka palgi.
Kinnitan ärjad kiwisse,
Tarad mina sawisse wajutan,
Pistan pütja puntraje,
Ise istun künkaje,
Seal mina lapsi laulsin palgi;
Küllen tõusis künniksele
Saunik sama katusele
Rööta reie rästa alla,
Kuulama minu sõnuda,
Pardikese palweeida.
Kui tahad, juhatan paiga,
Kus ma õppisin sõnuda
Pardikese palweeida;
Kõla all mina künnin maada
Arw all äestajin maada
Saos malogu wõttenesin
Nõmmes marju noppinesin.
Seal mina lapsena laulsin

Palgi pardike pajatin:
Oh mina waene noorukene!

11.

Oi ineka, ai ineka
Mis nägin nõu Kulasta,
Kaerad künnist, härjatšankist,
Sammas läks landile munele
Kana tõi kakki tallekesed,
Koku tõi härga waatka,
Lehm tõi lauku täkukese.
Oi ineka, wõi ineka,
Mis nägin mina ineka:
Taewas tantsis, maa müüsis,
Kluwed pillisi putusid
Wikerkaar lõi wiiuli
Tähed lõiwad täringida
Kuu lõi kulda rõngaida.

12.

Oot, oot, Mikku, no no Mikku,
Mikku, mikks ja mindei wõtsid,

Tuna mulle mulle ei tulnud.
Oks mina Kummud tõõda teha,
Kammimud kangesta Kududa,
Oks mina wüitjud wilka teha
Sahtmud Sokku nakkutada.
Kui aga jaad, siis jaad naeq,
Kui aga wõõd, waidelada.

8/16. 94

Kõrge armuline herra.

Omas wiimases Kirjanõuses, mille November. Kuul. 1893 Teie kätte saatsin, lubasin ma õige pea juureme saatega Teid terdama tulla. Kuid katsuks ja se sõnmaale ainult lubada ja ei Ka päale selle pidsin ma siiski Talwe minema. Kui sõnaq teenida ja wõtsin, milles mitte wiimalik polnud wanawara Kirjanõuste kõrwale, siis ei selle sõlgemal kahikad minult maalapsmed, aga mitte kumbagi ei maalõitu ei tulnud nii keerastus mitte. Kuid alles on wiimalik annab lubadusse wärsket ostetud selle saate tõttu tasuda ja siegi oleks mul ilma D. Õlleri tõnka kaasabita wiimale olnud. Katsuks pole sõnad päale tõnkude wiimalik midagi perenud saata ja Ka tulewikus ei wõi me sõda lubada. On mul aga üks muu sõgi lubada, millest wähegi wanawarelik wärtusse on, ei me sõnmuste jälle Teile tulla. Siin ligiõlleval tõnkidan Tõrma Kihelkonnast. Ostmume vallast päält, katsuks aga mitte kalipse mõrdes.

Ja Kõigel muu Kraatsel midagi ipäraist tõõdusse pole, siis arwan me ainult praegu piidi jõõtmise ärjatuks. Armale aga jäte wahest tarwilikks, siis wõin me ehupiidi Teie juurde tulla.

Kõrge armutamisega A. Sirel.

Tartuswist, aga Tõrma kihelk. päält.

Tip. Tõpaeba (Lindfors) Nikolajewskaja № 18. Gm. ofs. Lupeeus.

Tõrma kihelkast. Saatnud Samuel Sommer
(IX). Saadud: 18 9/XII 94. Lk. 575

Kõrgesti armastatud Rahwamees!

Luba armuligi tahtsin ma mõned materjali Kallud Ka Teil suure ehituse tarwis Kokku Korjata, aga ilmsuguste põhjuste pärast jäi mõte tõeks tegemata. Nüüd on mul Korda lõimud naturlene wanawara Korjata, millest ühe näpi täi juhtsen Teie Kõrgusele saata proowiks. Olen ju wõhese — õigemõõdu pia ilma hariduseta: selle pärast, Kuna wigane, Kirjutant ja tahtuse Kunst sellel põllul wähe tuttaw. Kuiol ometi selle wanasõna põhjusel: „Julge põõle hoiK Kamina on enam Kui pool wõitu!" julgesin esimesel sõmmud sellel põllul astuda ja nõgu nimetasin ühe näpuläie omast Kõrgusele Teile proowiks saata. Kuita wõõrt on siis palun mulle Kirjatsel Kaunis wastu tõõda anda (Kirjutaja Kuawäris)

Et siis oma Jõud K. wõi Käimedaki ajada jõuolu mõõdo. Ka jalun mõned iseäralised Lõhendused Rõõbliku ja Rõõbmata wanawara Kohta Kirjas Lõhendada; nimelt Kas niinguseid juttusid ja Laulusid Ka wõib saada, mille Kohta rahwas ütleb: see on Rõva Laul — Kui Ka mõned Lõõrasõnad kulgesi on. Näit: ühe pika Mardi rondilaulu Kõrwäres Rohkesõnad nii:

Mart Käis munnimi maalasse
Pella Kaeleni Karatsi
Mynnigi otsesi mollikene,
Selli ottas Lilgakene . . .

Maalen Toomast pärid, Kust Rõõma wana wara oben Korjanud. Praegu olen Lahusus Kuni Reedani ja ellupärast adress: Yp. ess Norcapy typorom, bor. Norcapy. Dr Samuel Sommer

Lahusus 3mal Detsembril
1874 aastal
Eesti-Kirjandus Samuel Sommer

V № 1

Emme jõuolub jumi metsa,
Emme lõpseb lõhmus metsa
Rahanes Rõõ wariku.
Emme Rui laulu lõpenessa,
Emme jõuolub meri wetta,
Meri wetta järwi jõuolu,
Rõõlus Ruiwaje Rõõlje
Emme Rui lapsu lõpenessa.
Kõik ma hoieka ütlemait
Ütlemaie, mõõtlemaie:
Meie saab õõsi ütelleja,
Päewa jõuli mõõtelleja,
Ütelleja, mõõtelleja.
Meil saa Rukkeni Rõõlaõõ
Meil saa hõõni arwoide.

№ 2

Alin oija Käisin Käija,
Alin kulga koidamina,
Kõige Kõrja Käiskamina.
Kulga koitsi ei uneta

Karja Kaitsi es Kautsi
Hoitsi kulla Koppelenna,
Tiola liigi weere peala.
Mis sain hulga hoidemaisa,
Kirja Karja Kaitsamissa!
Lehmost sai ma linaseham,
Hoburest sai ummiskinga,
Lambost sai ma laia rätti,
Kitsest soi Kiri liinuku,
Sitsast paari saskoliola,
Siost sai ma siidi rätti,
Põrsast soi ma pika põlle,
Karjan ma Kosva liia pikka,
Liio pikka, meeni laiska!
Karjast wiidi mind metsale.
Sau põal mul Kehti seoja,
Pun põal mul Kehti pulma,
Kuus otsas Kuulutadi.
Lepa Laadwas Leelatõdi.
Mind oli saaja hollermanni

Karu muste saani tõkkis,
Jänes pikki piitspoissi,
Hõbt oli loia rõõgi lauda,
Pruna pikki istepinki,
Põder pühkis põrmandida,
Rebane lopsut kusi Kousic.

№ 3. Vanapoisi laul.

Wõtsin puusta teisin naista:
Haawa pakusta halusta,
Lepa pakusta lepitse, —
Kilma Teiwa Kipulasta,
Kõrwa ei Kulla lehesta,
Selja soni siidi riide.
Wõtsi manu es marotse
Wõsi Korwa es Kõnele,
Wõtsi juuri es da juttele
Kõõni Külje, leitsi Külma,
Kõõni selja leitsi seina,
Kõõni põõ leitsi põõtse,
Kõõni jala leitsi jalutsi!
Kutsin Kokku Küla naise

Ülaotsa valla noise!
Mis sel' neisel pundunessa?
Noesi Kunsi Kosti wostu:
„Ueli ello wellekene!
„Kolme asja pundunessa:
Kulo Kesta, meelekesta,
Jõolanessa hingekessa!"
Ükke üdi wellekene,
Ükke üdi, ükke Kütsi,
Ükke Kütsi Kirikilla,
Aunti altar ehenda: —
„Tulle mulle neiukene,
Tulle mulle, mul on Külla
Sõa mulle, mul' on polgu,
Tulle mul' Külla hoidanessa!
Polgu paigal panessa,
Aiola terhara teessa,
Kua ter Kulnaessa,
Kirja Karja Kaistaessa!....."
Ma Kül Kunli Kosti wostsi:
„Ueli ella wellekene

Ken su hulga enne hoitsi?
Kirja Karja enne Kaitsi?
Aiola ter enne karuti?
Kua ter enne Kuluti?"
Ema mu hulga enne hoitsi
„Kirja Karja enne Kaitsi,
Aiola ter enne karuti,
Kua ter enne Kuluti! —
Ükki üdi wellekene
Ükki üdi, ükke Kütsi:
„Tulle mulle neiukene,
„Tulle mulle tutanessa —
Sõa saani istunessa,
Raha Kosti Kaessa,
Tõe mulle jõudawessa. —
Mul' on usse uiku aiga,
Kuest usta Kirsi aia,
Lohu weerem lowni peida,
Kulda reppi sisse minna."
Sai ma sulle saadanessa
„

Tõtsi sulle jäeclawessa,
Kipku Karja Kaukenno,
Autiko liigi lihaclor.
Kui on hunoli kubu aios?
Kui on rociel rahakosti?
Kui on Rocral Kulola repi?"
Ükki ütli wellekene
Ükki ütli, ükki kiitsi:
Ükspane pilliga maqqa,
Kanneleri saada Kammerissa;
Pane pilli põõtsaessa
Kanolle Kambre läwe pääle —
Pähe pane pärjekessa,
Kinda Kulola reesikessa. —
Jäi ma sulle saaclanessa,
Tõtsi sulle jäeclawessa.
Pitsaega pani maqqama,
Kaitkin saadi Kammerissa!
Pani pitsa põõtsiessa,
Kaikile Kambri läwessa.

Pisti mu pia polema,
Se oli pia pärjekene!
Kõid mul rinda suuri punaq,
Se oli rinna reesikene!
Tumal hoidku setsikene!
Tumal hoidku, Maari Katsike!
Viola lasta sünclimessa,
Ema ilma Kanolcamessa;
Kenn saab Kuriala mebele,
Kenn saab Kigi kiwa alla,
Kinn saab jõudiku jorule,
Ella kõlma maqqama!
Kui kulab kuri mees maa Kodusi:
Tulab kui kuli karesse,
Karjub kui kuju Kodusi,
Wõtab peksa piitsaqaja,
Wotab ropsi roosalegi;
Läpe ei pihast piitsa joone...
Kue warvest warwa joone...
Kui kulab kõõ mees-Kodusse
Koikab woori, kõikab Katsi,

Kui ei jukstu Kuulemais,
Sael kätte sägi hõlma,
Katas Mätte Kasukuole,
Maga, maga naine waine,
Sa wõi äro wäsinu —
Pere liimi pesitema
Laste Karja Kasvatamma.

№ 4.

Neiukese noorukese,
Mikš sel piate peitu liima,
Woite Kännad Kaasa Kurvata?
Pimed Keil oma perena,
Kaasa oma Kommericka;
Siiski sidade siinist
Kurolad Kure Karvalise.
Mul on Kaasa Kaneking
Peiu poola piiri päält!
Siiski siisan ma silewa,
Kurola Kulla Karvalinna.
Mino ei saa minema

Temo ei saa siia Tulema:
Tuul tal' wiiga Terwisida,
Wesi armu tal' ajaja Sõidu pumda põõsamma
Sõtu Terwida Temale!
Mitu lehte lepikuizu,
Sõtu Terwida Temale!
Mitu Õõhta Õuewoolla,
Sõtu Terwida Temale!

№ 5. Waest laps laul.

Kellel ma üle oma waewa,
Kellel ma Kaibo oma Kahju?
Kivile wõi Kivikus Teele,
Kannule wõi Karjamaale?
Kui ma iste, sõõl ma ilke,
Kui ma seisi sõõl ma noveta,
Sinna jäia jawetkene
Sinna Lekki Liigitkene!
Saio Külla Karjal juuwa
Wele warsse weeratcla.
Sõõl ei sõida sõja hõbine

Wiel ei wõta wele woarsi,
Minu woarse silma wesi!

№ 6

„Rõõla mul õtsles Rukku, Rukku,
„Rõõla lapsed laula, laula!
„Mis mina Rukkun Kurba Kõõgen,
„Ehk mis laulan halva lapse!
„Nul jäänd Rada murole sulas,
„Laua põõle laulu lehte,
„Pärijalle pajatus waipsa —
„Kerstu Kopi Reele Klõõksu.
„Siis mina laulaksi linnu Keeli,
„Tegeksin hõõlt Ka Teelu mooda,
„Pajatlaksin pardi wüüsi. . .

№ 7.

„Hüüsi Norunkene neiukene,
„Kiire pikka preenikene.
„Mikis sa mulle mullu ei Julenud,
„Kes Kaisiõl Kõõsnol jõõrele!
„Wiisi wiinad Kuued Kuusie

„Silsmed saadud sanumed.
„Nu oleksi annun aida Teinud,
„Helebri Teinud puna Kiwist,
„Sisse Teinud siidi sängi:
„Uus nooriku magada
„Uus Kaasa ainamaie.

№ 8.

„Nuukene noorukene,
„Mis sina tõrgud mulle Kulles,
„Mulle noorele mehele?
„Kas on Kaewu Kaugeellaa?
„Ei ole Kaewu Kaugeellaa;
„Joeb ma we weangi
„Akna Rõõlle ajangi.

№ 9.

Oh minu isa ja minu ema
Miks Te mind weel Kasuotanud!
Ehk Te oleks mind jõkke wiia
Oo wette wisatta

Sääl oleks wesi weretanud,
Sõe Kallas Kaswotanud!
Oh minu sõsarad ja õed
Wõtke Kanka õpetust:
„Tüdar lapse põlw on Kuldne
Tema tab muretu.
Oh mina waene, minu mina lõinud,
Koodikulle mehele!
Koodikul mina nälga näidud,
Kui ka Kõrtsist Kodu tulnud,
Wõttes wembla, andes mulle
Wõõrale selga pihkuti.

№ 10.

Aleksi minu koodud koulijaksa!
Minul pole koodud kaulijaksa.
Minul on koodud Kündijaksa
Adra äke siadijaksa
Musta mulla põõrijaksa.
Aleksi minu koodud koulijaksa!
Ma koulaks mered murudeksa,

Mere Kalalaol Kalaoleksa,
Mere liiwa linnasteksa,
Mere põhja põllumaaksa!

Kawal kaus õpetajal sulaseks.

Üks õpetaja Kõskis alati oma sulastel ossati minno Kanni Kella lõõma. Koja üks, kis Kella läks lõõma, ei pöörsenud enam Kodasi. Nüüd wõtkis õppeta omale Kawala kanzu sulaseks. Kans Kaupsis õpetajaga, et paljast päewa tõusust Kunni loojani tööl on ja wahel öösiti ka Kaib Kanni Kella lõõmas. Kaup lehtud — Kans teenistuses.

Kohe esimesel õõsel saadeti Kans Kanni Kella lõõma. Sääl esimest õrtsi jutud-wanapois-wastas. Kans wiskas Krahti minema ja astus edasi. Teise õrtsi juures Kõine wanapois wastas — Kans wiskas Ka selle minema. Nüüd oli tee Kella juurde lahti. Kans läheb Kella juurde, haarab

Nääds Ku pihku, tõmbab Kella, A pia
kuiker otsa, aga ühtlaj paukus ei saa.
„Pagan teab, amis sell Kellal omati on, et ta
häält ei tee," ümises Hans isesenes jes hakka
terasemalt Kella tõbi wocatama. Korraga
silmas ta, et üks wanapois kara otsas. Hans
wõtlis tal Kaela pääst kinni ja tahti kuniji
alla wisata. Wanapois hakkas palama. Palus,
nuuksus, nutas — lubab Hansu alati aidata,
kui aga praegu pääseb. Hans halestas, laskis
wanapoisi lahti, kes kohe kui linnu kuhka
Kadus. Nüüd läi Hans Kella, et kaun wärisel
kuli siis kaunist alla, kirikust wälja ja
heitles oma kuppa mugu. Kui kommikul
õpetaja ja rahwas Hansu oma kuast elawat
leidsid — imestasiwad seda wõga.

Nüüd käis Hans iga õõsi tormis Kella
loomas ja kuli wigata kui meis Kunagi
Tegeb.

Ühel kommikul käskis õpetaja Hansul
ette rakendada ja sõitis temo ühes linnast

Hans poni kobusele Atti, wotkis linnakoti
juure ja sõitis siis Hans õpetajaga linna
poole.

— Te pääd Küsis õpetaja: „Miks sa omale
weel iseeranis linnakoti juurde wõtsid?
Mis sellest leiwast ei saa mis sulle juurde
on pandud!" Hans ei leinud sellest wäljagi ja
laskis parajat moodi kobustel kõrkida.
Kuba olimad metsa wahele jõudnud, mis
linnast mitte Kaugel ei olnud, kui
päike looja läks.

Oli päew looja — Hans Karges
wankri päält kipsti maha, jooksis metsa,
sõi Kõhu Kais ja heitles puhkama.

Waewalt olimad tal silmad kinni leinud,
kui esimine kuri waim, Keelatta krepi päält
alla wiskas, juure astus ja Küsis: „Miks sa
mind maha wiskasid?"

Hans ei saanud weel aega sundsi lahti
teha, kui täiest wanapois Ka juurde kuli
ja niisamati Küsis:

Jääl Juli aga Kolmas ja ütles: „Mis tee
lahete? ei lohi pimeduda! Tema Kuulis
mu palvet ja lasKis minu tornist widata
lahti."
Silmapilk olid Kõik esimest „wanapoissi"
Kadunud.
Kolmas „wanapois" pihatas Hansule, et
Kirikus seina ääres musta Kivi all on roha
Kost. Meie õde enne Kella Kahtlaskümmne
üksipainis, Konguta Kivi ülesse ja wõta
roha Kost ära.
Hans läks nii Kuidas pihatadi, sai
roha Kosti Kätte ja on rikkas meeS-länoni.

№ 2.

Nord läinud Hans metsa pussiga jõhi
jääle. Allenapagan Seisnud lemale metses
wastas ja Küsinud, Kui püssi näinud,
„Mis riistapuu se on?" Hans wastanud,
„Et see metsmoodi piip olla. Kui sooviS
wõid Ka siit otsast mõne suitsu tõmmata.

~~Allens~~ Wõta ots suhu ja minu poeS
Saagast Sule pääle. Wanapagan ülelnud:
„Eks wõi Kaeda." Hans annud Koll
„Kohe püssi vana otsa suhu ja tõmmanud
Saagast püssi lahti. Wanapoisil läinud
Kõik suud ja silmad tuld ja Suitsu Kõis.
Oelnud siis: „Küll oli Kowa tubaKas!"
„Ruidas meeS — nõnda tubaKas." wastas
Hans.

№ 3.

Ühel emal olnud üKs lapS, Keda ta
pole sallinud. Alati, Kuida midagi
Seinud, üelnud ema Kalle: „Kurat wõtKu
sinu peha!"
Üks lapS hakanud seitsme aastaseks
saama, tulnud üKs wanameeS ja öelnud
emale: „Kui lapS seitsme aastaseks saab
siis pean ma ta Kuradile andma, Kellele
sa ühtepuhKu oled Seisnud. Ja saadu
siis lapS ühe hallika juurde; sääl saab seeS
istuda üks ilus noor neiu ja Kammib pääd

Se neis wõtab siis waiter."

Laps sai suhtumeaastaseks: Ema koni viide saatis halliKa jurde ja hoKKis ise nutma. Se pääl Lelli lapsele üks hall wanameis wastu ja ütles: „Ära Karda laps! Kui sa halliKa jurde saad siis Küsib see neis sinu Käest, mis on magusam Kui mesi! Ja sina wasta: memme piim. siis Küsib ta: mis on pehmem Kui padi? sina wasta talle: ema süle. Ülümaks Küsib ta: mis on Kowem Kui Kivi? siis wasta sina: sinu süda. Siis ei saa ta sind mitte ära wõtta."

Laps läks halliKa jurde ja nägi tükk pikkelus neis istus weel ja Kusis Kohe hellesti laps Käest: „Mis on lapsekene magusam Kui mesi." Laps wastas, nagu hall wanameis Käsks: „Memme piim." Neis tegi õiget näo aga Küsis weel ülemalt: „Aga mis on mu lapsekene pehmem Kui padi?" „Ema süle." wastas laps.

Neis tegi weel õigemat näo ja Küsis weel mahendamine: „Mu sõbrakene! mis on Kowem Kui Kivi?" „Sinu süda." Oli lapse wastus: Selle pääle hakKas halliKas wesi Kongesti Keema Keema ja Kohamaneis Kuulus Kui wonaKuus Kaewast. Laps läks wõrmast Koju Lagasi ja rääKis Kõik ära mis see pääl halliKa juures sündis: Ema oli hää meel ja hoKKas rest õpst saadist oma lastarmastama.

Ülemaaks.

1) Kui Keegi üKsi Laga Kuulab, siis on tarwis Kõhjer Koliga wastu uut tüüa ja Kuulaja jäel Kuulmalaks
2) Kui sioga Küüpäewa hommi Kullutuuis nina tõuna pool siis saab see asta äparduse.
3) Eespnapael pääwal ei või minagi suguse Lõõd alguda, siis ei õpi see Lõõ nuttes otsa.
4) Kui wastla pääwal, peab seapalade soomist weel Kedralaase siis Lõuna

aasta siad Karjas Rangesti jõuluseavad.)

5) Kui õpu Rühmaja see socka waikla päevel ära sõõb, siis Kaswawad pikad õpu päad

6 Madisse päevel ei tohi Kalpsaid liiguka siis issiharvad suvel Kapsad soatumas ära.

7) Kui Kuer Talvel pühendab, siis hakka kuni saalema.

8. Kui warested Kraaksuwad siis hakka kuni saalema.

9) Kui Kuer opsendab siis tahab ilm Kurjale.

10) Kui Kuer ei süü, siis tähab ilm Kurjale

11) Kui Madisse päevel kuni saalab, siis on suvel palju sõõka.

12) Kui Luuka päevel Kapsaid liiguti siis tahawad Kapsad suvel tuukjaid täis.

13) Jüri päevel ei tohi hommi Kalistada, siis ei tõõ pikne sisse.

14) Kui mesaasta õhtul selge taewas on, siis edenewad mooned tagasi hästi see aasta.

15) Kui seitsmewenna paewal nii palju päewa paistab on, et hobune selga saab kaeata, siis saab weel hino.

16) Kui enne Maarja päewa ei saa seeperad mäkja põõsaiku, siis on pääle Maarja päewa weel kowasti aeg.

17) Kui Küüsla päewal nii palju sula on, et Kuuk jäma saab, siis saab üksi saab õlut; aga kui hägjäma saab, siis saab ka kahe peeq õlut.

18) Kui Madisse paewal saab kõva ennäkida, siis see aasta aja ehtja väga palju oja oma wälme kätte

19) Kui põõri päewal suud tõmmeld on, siis see aasta aeg see — kui põhjast suud on siis on see aasta aeg Külm

20) Kui herned ehadisse päewa suuleja Kulwatasse, siis saawad hernedpahmaks.

21) Kui Küüsla päewal nii palju päewa paistab, et hobune selga saab kaeata, siis saab see aasta palju nuttaid.

22) Reda Kurg Rewasel ära pitab, see lähtb
sawel Laia.
23) Kui lepad urwas onnis saab olema.
24) On kaawad urwas siis saab Roeru
25) Kui Koonigy öitsel siis on lina Rüi aeg
26) Kui õunapuud öitsema siis on oder Rüi aeg
27) Kui kahwel hanged rostani on siis
on suguse wilja rahwel Rukkaga.
28) Ahtu ei tohi pead sundeda siis männa
punkrad hollitsi.
29) Kui wäike wõrm wilitsel siis saab
Kütust — Kui nimetuse mots wilitsel
siis saab laitust — Kui pikkaker wilitsel,
siis saab Kiusatust — Kotinõe wilitsel
siis saab armastust, egga kui Tõilapper
wilitsel siis saab sudome meles.
30) Kui peigmees prunditja Kirikusse läheb, siis
peab prunt pahema jalaga peie parema
jala Külge puutuma ja Kirikusse
paremа jalaga esimen astuma, siis
ei ole mikke hobs elus.

Wanad sõnad

1) Parem üks warblane pihus, kui üheksa
Rahnust.
2) Terwe Kerwes seisab ükKa Kivi
3) Werja Kivi pääl ei Kaswa sammel
4) Kes Kommatab, see Kona elab
5) Sarri põlwe üks Kord ja põlw norrib sind
üheksa Kord.
6) Kohenda põllumurka aga ära Kohenda
oma murka
7) Mis Kukes õppinud, seda Kukonnis ei unusta
8) Wahel on lühikesed jalad.
9) Suus Lükk ajab sun läbi
10) Sun Leb sunred asjad, Käed
te pärast Resadi.

Mõistatused

1) Ait all laok pääl. (pada)
2) Eest Kui ora, Keskelt Kui Kera, taga
Lai Kui labidas. (Kana)
3) Kuelets ja meeles, aga mõelema
Lark. (margapuu)

4) Enam aukka maas Kui tähta taewas (wiib)
5) Lõda äues, sõmad riistis: (maios nurgod)
6) Nütsi neljanurgeline Kaalri Kahejõrguline (Kaew)
7) Kolmejalaga Kuradt raud hoombod (wokk)
8) Midagenam isand pistab, seda enam emand sallib: (leiwasõt Kumine)
9) Mustem Kui süsi, walgem Kui lumi, Kõrgem Kui Kirik, madalam Kui rõi: (haraks)
10) Karu sibub Kahe sõlaotsaga (suits sulab maja holwist wälja)
11 Ekke rekku rajatud, wiiri Kuni säärini, mis see ~~wiiri Kuni seeb~~ teeb, seda Konnab wõtke rehkan. (wokk)
12) Mees lähab lakka, liha waagen pääl pääl (Kukk)
13) Tuhat Kurki, saada särki lähab põllule ja pese paljes (Kana)
14) uest siinwiirulene päält Kulla Kaewa line (sibul)
15) Kuqub ja leiqeb, aga ~~otsa~~ proua ei suuda.

16) Kumpab, Koopab, saab saarde siis seisab: (lumi)
17) Kerleb ja weerleb, Kui otsa saab siis mured (humalad)
18) Mees raiub ööd ja paewad isaaeialy Laastu: (Kulla tikkel)
19) Käib, aga lolqu pole: (Kell)
20) Hää all, hää pääl, libe Kala Kes Kel (surnuKas)

Köne Käänne

1) Kuld paistab isepi silma alt wälja: (hõiab Konnad paiatawad isepi silma.
2) On toine ütsi nahk: (on öieti Kitsi.)
3) Mul pole muud Kui süra ja Lükiring, olen öieti waene.
4) Tall pole muud Kui Lumi ja nahk (on öieti lehja)
5) Tarwis sul pükki müüdu wõtta: (saad perse)
6) Saad tsibulised pükid: (saad perse)
7) Toine pool: (nain
8) Koicku Karwa nukeline: (saalarublone)
9) Nukeline: (mulla
10) Saad lepa leiba ja Kase juustu: (pekmine)
11) Saad enne Kuldse sauna Kui soja sauna: (pekmine
12) Wõru Kaal: (üleannetu sõna Kuulamata
13 Kompapõu, vinas, wasikas põlle, lõuk: (Kõhend inimest, Kes pelletsi annetsesse

14) Kinnikene, Luikene, Aiku Kine Kallikene: (kahend
(naist või neiudu)
15) Pill hakkab pitsi ehk pääb! (näeru pärast kadebnad
16) Kui wanapoeg kammustab siis noor weinapõld
(ära aja wanemat inimest wihale, Kui ta sind laa
17) Kultnärima: (on naeru kinni pidama)
18) Nii kui siis: (on tige, sadalik.)
19) Raagib Kui Luikene: (seemnega inimene nii mõistatuse
20) Nii kui Kanakohakesi (tige, kinnilik.

Alamnäguste seletus.

1 Kui unes kurja inimest näed, siis kohe ülen kurjale, Kui
hääd siis tuleb pöörd ilm.
2) Kui Jukk Kohtu õõsi näed siis kõneb ilm Külmeb
3 Kui unes Kuldad siis saad naerda – Kui naeratad
4 Kui unes täiesti maha ured, siis saad rehoeti kohe
aga Kui täiesti päris jäewad – saad raha.
5 Kui Kunes Kongest wanuksid, ehk werikil Kõid
siis saad surnud Kalli tõmo.

Kahtlased küsimused:

1) Kas kõheod hanest eeida mööda või Kiwist siiski
mooda? (hanest ? eid kohem tab taewast; Kiwi sil
pongut.
2) Kas wõtad küpsed Kaelina või Kuuma Kiwi?
Küpsi Kaelikesi pörendab ehma silahuunikut
Kuuma Kiwi – sul leiwa Kork.

jrg. 543.

Tõrma kihelkonnast.

Saatnud: Samuel Sommer.

Saadud: 18 22/II 95.

(2x).

jan. 544.

I

II Rovvondus

Wana usk

jan. 545.

1) Kui Esmaspäew raha wõlga annad, siis on hää õnn, Kui Laupäew raha wõlga annad, siis annad Kõik nädalal raha wolga.

2) Owva leiba ei tohi nuuga lõigata, siis lõheb leib ära kaks ossa.

3) Kelle pääle Koer ninaga tõb, sellele Kasmawad Kõrnad (põsad) külge; aga Kui Kohe Kelle Kalm Kond ei mõtle silmi sülitab, siis pole midagi Karta.

4) Kui elajat mõõdamines ta sinu pääle mõlisep, siis sülita Kolm Korda ja ütle aga Kord uiuh, uiuh, uiuh! siis ei aja sulle Kõuro röögatused külge.

5) Koera ei tohi Teibaga lüüa, siis jääb sooliKoi Kohta jookma.

6) Kui Kolgus Kinni ponnes perestub, siis saab see päew Kärelda.

7) Kui leiwad ahjus on, siis ei wõi perset ahjus ees mitte seomata, sest Rüüs kõrwad siis selga.

8) Ohtu ei tohi leiba ärjata, siis palle tuld tulles; Kui ürgad, pane Kaasukonnis hommikuks.

9) Kui kõdust wõlja minnes maste rohtwa wastu tuleb, siis on tõsi ämm, aga Kui noorte rohtwa wastu tuleb, siis on halb ämm.

10) Kui laud ole tühad minne kohust müüma ja kohune nõkkes olles õue situb, siis ei saa leiba ära müüa, aga Kui ei situ õue, siis saab—

11) Kui kaubatelt laadud uus kohune koha esimest korda pühendatakse pöi wõlja poole kaib, siis ei jää ta paika pidama, aga Kui pöia koha poole kaib siis tõeb jooksu.

12) Kui sõna otsendal siis tuleb Kuri ilm
13) Kui koer rohtes söua — tuleb Kuri ilm.

14) Kui noorel mõisnikud Kuud tabiotakse, siis siginevad nendesse maadesse kilgid prussakad ja tutikad.

15) Kui esimesel uue aasta õõsel kellad Kolme ukse alt pihkmeid pühitakse, nad siitkes pääb wiiakse ja pulga abil pöol Kuulatakse: Kui pool kuulutatakse sõal saab see aasta suurem; Kui pool pikka plaksutatakse sõel saawad pulmad; Kui pool kella helistatakse, sõel saawad pidud (wõrud) Kui pool nutetakse sõel saab waesid lapsi.

16) Kui Kesmade Kanad wõlja lased, siis pane liigendale aia teiba Kolm auna Kontsa; siis ei wii Kull Kanesära.

17) Kui Kesmade Karja wõlja saadmise ajal leiwa Tükkisid Kõhmade nisad ära õgwad, siis kaswad Loomad Karwa pikk Loist laga.

18) Kui ühaise esimise rehe ülesse panel, siis
pistab üks Kannuhakas ukse kohta seina
vahele, siis ei tee keegi kahju.
19) & Hakkab Rona enne pannele Remade ka
lehmad lüpsma, siis wisklab see Rona
küüga nunaga ahjus, et lehmedelle
äpardust ei tuleb.
20) Neljakäeb ei tohi willast kõnd
teha, siis lombad äpardawad.
21) Naesel Kuul ei tohi lehi pind voidmata,
siis mädanewad nad ära.
22) Naesel Kuul on Kombik ahikaspind
voidmata siis ei mädanewad nuttsid ära.
23) Kes poistes Maria päewal mütte enne
päewa ülesse ei lööse, sell on Rona
uus.
24) Kui lapsele risti minne ajaks tuhk kehad
on möhkmete sisse pandud, siis saab
tost & hõlpsasti kugeja.

25) Kui veha kelits (pulgadega ülesse poole)
pancel, siis hakkab wihma sadama.
26) Kes Kongas Ruokimise juures söob, sellele
ei jäe newad häid särgi sisse.
27) Herneid ja uba, mis Rükimise ajal maa pääle
on jäenud ei tohi süüa, siis lähenewad
hombad mustaks.
28) Tõimees ei tohi mitte õhtul linu
leiwa Kohja Koju tulla, et Kõiva
Rond leib otsa ei lõpe.
29) Kes enne päälsel ehk hei noa nael
löod kehes leiwa Koti enne Kohti peale,
sell edenek kõa.
30) Kui tütarlaps leiwa astjas tainast
hõsti silikab, siis saab hõa mehe; aga
kui naene ahjus panemise ajal leibe-
daga seda sama teeb, siis saab
hõad lapsed.
31) Leiwa Kohku, mis küpseks on saanud, ei
tohi enne lõigata, kui Kõik leivad ahjust

on wälja wõetud siis on seiwal Kulus.

32) Kui seiwa tegemise wett jurakse, siis jäeb seib lohjaks; Kewa ei KeKi. Kui seiga sõal juures ennast süojab, ehk Koguni koisutab (perestab) siis saab seib halwo moco.

33) Kuiwema ripuloetud lapse riideid ei lohi ehapunast pooista lasta, muido jäeb lapse Kõht haigeks—

34) Lapsi ei lohi mitte wõtme putke pääst wälisloada lasta, siis sawad neist waleetsed.

35 Pahja teenle ajal Kütsed kerned ei Kee mitte pehmeks; lõuna teenle ajal Kütsed kerned Keewad pehmeks.

36) Kui wanal Kuul Kodulid mahapannakse siis Kaewad suured Kõrtulid; aga Kui noorel Kuul — siis Kosiwad kohatt juured.

37) Kuk Kid ei lohi wihmasel päewal Küsida siis Kaewad jalga Kõrtsheina.

38) Palgalapsed, Kes lõbi sarwe on põõle sündimise tõmmatud, wõtawad wara noorese.

39) Kui tüttarlaps põõle sündimise lähi mesterohuga pahema pääsi siis tõmmatakse, siis saab rattis mehele.

40) Kes suurel reedel enne pääwa lõuna mitte ama lina pühkimed ära ei põleta, saab suurel Kärbsekesest palju pinatud.

41) Kui wilja tegemise ajal jõnes üle põllu jooksep, siis tähendab see wilja äpardust sel aastal.

42) Kui noorest hommikul Karjus minekis jäeb siis tähendab see hundi ligi olemist.

43) Kes esimest Kord a oma lambad wälja ajab, peab ehtes Karjasselle Kuldist juua andma, siis saawad nemad hästi

ligi nemo

44) Enne Jüripäeva ei tohi üksgi noorest rohust suka warrastega, ega üksgi polga jalgadega kõiste õnne astuda, siis ei tee nõelajad ussid sell suvel kahju.

45) Kui Reegi Kiloline ilma eõmma ka ära tõhet, siis wõtkat ta selle perekonna onne omaga Reaga.

46) Leiwa tahtlat ja ahju luuda ei tohi mitte Kuunalt wälja wiia, muidu tungib kurt Koja.

47 Kellel ükskord wiletsa astudes jalg lõive taga lukustab, sihk Kes üle lõive astub ei Kommistab, sellest wõõrgilakse sellis maja palju sel taga selja.

48) Kui Tüdruk ennast peremise aial esimest wõga mõjuaks teel, siis saab ta jaaskikule mehele.

49) Kui pingmehel laulatusele sõites rakendusest midagi kaotsi lähet, sihk murdub, siis surep perast pea ära;

Kui aga preili ei mõni äparduse pärast, et temal laulatuse sõidumaha kukkus sihk Kaunis ära Kaob, siis jääb tema pea terweks.

50) Piima ei tohi tule pääle pillata, siis lehmadel lõhkuwad.

51) Õhtu ei tohi Kalja pääle wett valada, siis jääb Kali nutku lohjaks.

52) Õhtu ei tohi tuua pühkimisi õuest wisata, siis ei lähe lambad edasi.

53) Kui lehma sarwed ei Kasu ega ei, anna talle enne silma sini Riisi ja Rübara musta leiwaga süia, siis ei hakka talle inimese wiha pääle.

54) Kui wõõrast Kohast pärast tuuakse wiska taga otsi esi pool kaidest pärast tuuta, siis ei saa Reegi teda ära nõiduda.

55) Tähele tapse tohi tohtsi, pääle mõne tõõra inimese äraminekut, sis Kaapiga

lapse ema nua otsaga kolme ukse
alus palgi küllest prüügi, lendaguse
vees ära, ja ainult seda wõtt siis
lapsele juua ja ütelgu; see on wõitu

56) Madisepäeval ei tohi Koima pääl
olev naene kedagi lõõta, ema palgi
üle astuda, siis tõnnib wiiendne laps

57) Pääle pulmade ei tohi prunt
ütelgi wõõrale inimesele ei ütelda
asja asja, siis lõhub ta maja pida-
mine korda.

58) Kui lehm sildumise ajal rapsutab,
siis hakkab wihma sadama.

59) Ahju ei tohi kõhtu kõis süüa, siis hakka
nest waluttama.

60) Karja poisid ei tohi enne Jüri päeva
wõid ega leiba süüa, muidu hundid murra
wõrd palju kaotsi ära ja siis ei hakka
karja.

61) Uued aastad ja Jüri päeval ei
tohi mitte palju rääkida, et see
aasta palju kasinus ja kihja ja tõbi
siel ei sünniks.

62) Kes Külimäe ehk tohu mäe pääl
istub, see longeb suurte mõlgade
sisse.

63) Kui leiva labidas kõrest maha
kukub, siis tuleb pea leiva pärast,
ehk jääb see inimene, kelle käest
ta kukkus, haigeks.

64) Leiva alla ei wõi mitte süsa võtta,
siis sigine wad ahju alla kilpi ja
prussakad.

65) Tüdrukud ja poisid ei wõi mitte
Jüripäeval Külas käia, siis ei olla
neil pruuti ja pugmehe õnne.

66) Ei wõi kogemise ajal ei tohi mitte pere-
naene wõid wõõrastele näidata,
siis ei hakka wõi kokku

ja tema Kulus Raal ära.

67) Tuli hoones ei lohi wiliseda, siis lähel ta põlema.

68) Nõrk, Kes eimist Korda oma mudo ehmatosse kukub, peab kõigest tähele panema ka pelgid ära kuqema, siis edenes tall hästi kaugo Kuduma.

69) Kõva selja pääl hoides ei lohi mitte Kaia, sest siis istub maapõisi nende pääl.

70) Kes omale liqi Konnast Kaeva Kutsi Kotti, peab selle eest kaup soola waetu andma; Kossi eest antakse nõel siis on ka Terane ja pärsa eest Kanni Kõi leiba, siis Konnawad need kõnad kõsti.

71) Kellel Kapse põlwes palju kõwa on, selles saab wikkas mees.

72) Kellel wäike pää, suur ja wäikesed jalad on, sellest saab nikkas.

73) Kõwa hammastega inimene on laiske ja oraw kuqija.

74) Suure Kõwadega inimene olla lohke ja tark.

75) Kellel Kõwad liqi pääd on, see olla kitsi.

76) Kes alla Kurk, see söögu leiwa juure Kakku, siis jääb Kuri Kinni.

77) Kui pund uuwa on siis kulub kõa wilja aasta.

78) On enne jõulu pund kõrmas, siis kulub tubli wilja aasta.

79) Niiki ei lohi milles kapa, mida Karwa riwgid on majas, selle Korwa elajad lõhewad selles maisi edasi.

80) Kassile ei lohi sooja kulda anda, siis ei tunne hiire haisu ja Kui onnad, siis ütles, A heilo kepsja Kõna onnan

sulle, siis ei ole mis kuigi.

81) Enne Kui Ruskilski lahkusest (Kroonu aja) veest jood, siilida Kolm Kaadu surma sinu, siis ei pole mingi sugust haigust kartta.

82) Enne, Kui toine sulle tubakat annab, peate piib põlema, siis ei ole Kahju Kartaka tubakka andnud.

83) Kui joodikule soda viina seest mustas Kõhu wahtus antakse, siis jätab joomise maha.

84) Lapsi, kes ise põõlt (noevad, peab inglid nõuanne.

85) Kui pruut Ruulutamise ajal Kirikus on siis saawad nutma lapsed.

86) Kui maja surnu viimise ajal Kukk laulab, sääl saab ruttu surmad.

87) Kui põlew peerg suitseb, siis lähed sulaks.

88) Kui Ruslumise ajal Närbes Kaadu sisse lendab, siis saab sellest Kangast surnule riiet.

89) Õhtune wõeras kulub äraaatta, siis ei siis enne ära.

90) Lapsele ei tohi Cäna alla liiua, siis hakkab sus Koola jaaksma.

91) Lapse nina ei tohi palja Käega püüsida, siis on nina alati tolmine.

92) Kui joodikule soda viina anna, mille seest Kaadu elevat Kala on ära surnud, siis jätab ta joomise maha.

93) Kellel ömbluse ajal nõel Katki läheb, seda riiet riiet ei piba ta enam ära,

94) Surnu riirde ambluse ajal ei sonda, niidile mitte sõlme ötsa, selle pärast A siis ülesse tõusmise ajal nuttes lahti pääseb. —

95) Kelle Käest lehma põhku ostad, selle Käest Küsi põhku Ka juurde, siis on lehmal hõõs söögi ies.

96) Kui Karja mealt lehma ostad, võta Kolm pihu Läit vahtu Kõrvest siis on tal hää söögi ies.

97) Kui piitsa ostad, võta Kolm pihu Läit põhku pesast Kaasa siis ei ajata ta oma Kodu ja hakkab hästi söömo.

98) Puud ei tohi mitte Loobni Kõrvadesse jätta, muidu saad naese Käest temaga peKsa.

99) Kes Kesnade Kodesse Külasse, Kui Koka Kõigu Kukkumad, siis Koswamad hääd Kaerad.

100 Antakse [illegible] juudikule salgviina sest siis surevas inimese vahtu juuri, siis jätab Ka Kohe viina joomise maha.

Kõne Käsmus.

1) Ega ma ometi viisiviisa eest või ei niisugust asja ära anda (muidu, ilma kinnita)
2) Söö või Kakerdat Kanti Läis. (oieti ies ja söömo; ehnesti söömo)
3) Ales ikka üksi Kot, ussi (soladist)
4) Nahka ponema (vaiskama)
5) Ja ei Laha muud Kui Lõua nüüskida (Lõua pesta; oma Kosu püüda)
6) Aga nagu jänes. (oieti arg.)
7) Söön söögi pääle, Lõõs Lõõgi pääle (mõisli Kult mõni ikka asja oleksi Laha; söömo Kutsumise juures üleldakse nii, Kui Kulsukow mitte ei Laha söömo tulla mahondades, et Kodu söis ehk söömast tulis.)
8) Oled ja pükid naese [illegible] selga ammud (oled vaid sest naese pikka ammud, Kuulsed Lema Lõua.
9) Alaiäks (Lüüa, ilestada)

9) Aclama Rohtwel (Käega võimine, Võrmel)
10 Kiwi, Kõwa, Kibe, elutilk, woeserõõmustus
Kaia-Joan, tohter Kaia sõnniku Kiwwi j[a] n[ii]
(nõwa ei nimetadakse wiina, sõnnikut
Kiwwiks nimetadakse teeda sõnnikut
wee ajel.)
11) Sitku nahka wegama, ja weelõss (kombas)
Kõne mehitsene sitkunahka. (ottsendama
/ prungitakse seda Kõne Kõõndes Kõige
rohkem joodiku ärsendamine juures.)
12) Jemal mehel on üks hää nyysp, Kolu
(hää, tark, pää, Kellel Kõik hasti Korda läh[eb]
13 Form, tuulespaat, tuulekaraka, pikne
Kergats, pooklemaa (inimene Kes iga
tühjasja pärast Kohe ära pahanel.)
14) Kernehurmutaja (= warblooschürmutaja, Kes
hernese söödetakse tiku otsa mõni Kuulsa
pannakse mütsi pääle, et siis linnud
teeda inimesest arwawad ja Kaugi ei tuld

Ka ütelelakse nõrunsüdamelega inimest sii
15 Aja ikka inimese sissoeba sirgeks, siis Kulemuste
pitkule (Kaswa suuremaks, Kui KaisKas-
wanud oled, siis aja wana inimese mõtteg a sitta
ja püüa nende Kõrd Kehta)
16) Laze Madisse pääw ikka mööda minna, siis hakka peinduse wõi prunitidest
räägiola, on vääkiva pois wõi tüdrukuga Ka
peinduse wõi prunitidest (Kui eelmadisse
pääw mööda on wanade inimeste, et Kana
wõiwat ja isemoodi Kaitsa; siis lähendab
Madisse pääw leeri aega)
17) Seaola tüki (tüeldawse kohe sitt) asjale
Kaega tagast Kommule (Kui seda inimeste
tehakse, mis üks lapse wõi mõni ei tõwesta-
mata wõna inimene on teinud.)
18 Oled süqawarti Kaani pähta waadanud
(oled Kohis wiina joonud)
19) Ära ei söber inna saelaega hakka
jõge tüürjaks Kondma.

(ütelgakse selle puhul, kui seda kohanime mis üle jõe on; iseäranis kui nimesugusele, kes kellestki arvu saa, püütakse midagi õpetada)

20) Pane lamba nahk selga, (Kasukas)

21) Almost, ilma (alati, ükskõigus

22) See pole naiste asi (ütelgakse selle puhul, (kui mõned ise keskes juttu pahandavad ja mõni küsib, mis teil rääkida?)

23) Püki enne oma ükse esine puhtaks, siis näe kõiste kohmal! (Peaaegu enne oma kõiste viid ära, siis näe kõiste omaid.

24) Arukese pilli lõhkli aja! (ütelgakse, kui väga tujuta inimene vanemaid tõisi käskivadab.)

25) Kuba kannab kari punetama (juhatkab vihaseks minema)

III

Sõrmede nimed.

Peial = Pöidlapeper
I sõrm = Nutinõel
II —— = pikkpeeter ehk pikk hindrik.
III —— = nimetusetuvat matsi
IV —— = wõike hants.

Lõste numbrilte nimed.

1) ütel, 2 kõntel, 3 kõvis, 4 mõntel, 5 wõnuli, 6 wõpsu, 7 Ruske, 8 murdu 9) reenis, 10 Kõpsu.

IV Lõste küsimused.

1) Kumma sa wõtad, kas selle, mis kivi otsas kingab, wõi mis aia ääres kalpsadab? (mis aia ääres kalpsadav on pohimis kivi otsas kingas Kuera nutt (pitt)

2) Kumma sa wõtad, kas kuuma kivi wõi kõige kaalika? (kuum kivi on sõelumo nahk — kõige kaal lehma nutt (pilla lõnga).

V

Laulud.

№ 1

Ema viis mu hennaocsale,
Isa Rondis Rannamaale.
Ema viis hõlli heinamaale,
Lei weo niidu weere põõlle
Kjänolis otsa Rõkitsese
Sisse poni sinilinnuse
Punna põõga pääsukese;
Panti panti Riigutama
Suue linnu suisutama
Hani linnu hällitama . . .
Perolil palis sõnuje
Suue linnul suure laulu
Hanikesel hää hääle . . .

(Krõõt Petterson)
laulis.

№ 2 Waese lapse laul.

Wäeras nenne, wõigas nenne
Annab leiba ja kanaputsab,
Kostab lauda ja Rõnelab;
Ruolab puolen ja purelab;
Panep sumtaied sumde Rinja
Palustesse pabertisse! —
Ema nen on nennetlenu;
Annab leiba ei anguta,
Kostab lauda ei Rõnela,
Ruolab puolen ei purela! —
Ema lapsi on lapsukene —
Wäeras lapsi on laastukene!

№ 3. (Leoi Kraasi)

Orja laul.

Peremehõbe Rübaroaga,
Perenaene Rullakeni!
Kui soe ei maasa orja palka,
Orja palka, waese waewa,
Päewilise päewa palka:

Kül sina Kõrol sõõal Kühuvel Kões,
Rakud warwasti wochel! —
Kül sina sõõal sood pakkuma.
Oni kulli, wõta ~~wõeva~~ palko
Tule wdene wõta wõewo
Põewiline päewa palko! —
Ei mina lahe laewas anoli,
Kui ei maksnud Maario een,
Tasumud talu tuoma,
Kus nuu pihad piimati
Kõe warved wõewati!
(Mai Kross)
laulis.

№ 4.

Õie Kuse laul

Mis sa wiid uhmerikku?
Mis sa järoed jandevikku?
Eller! . . .
Kuus wõemud, Kus olen ööbinud
Kas olen metsas magamud!
Eller . . .

Suwel Kuiputon Kuus ööbas
Talwel Laulan Laulu ööbas
Eller . . .
Lõpe lõpe eukene!
Kus ei lõpe siis jaton
Eller! . . .
Kõla sigadel siolaola,
Kõla loomastel Laolaola
Eller! . . .
Sirgul sõõa, wärawal wiia!
Eller! . . (Mai Kross)
laulis.

№ 5.

Peiuwalimine

Noorukene neiukene,
Kuue pikka peenikene,
Kellele sa siis lähed?
Kois sina lähed Kanguille?
Ei mina lähe Kanguille,
Kanguel Kened Kõriseud

Kellele sa siis inna lähetsid?
Kas sina läheksid Rubiadelle?
Ei mina lähe Rubiadelle
Rubjas oli Kurs pikksamais! —
Noorus pikka peenikene
Kas sina läheksid aidamehele?
Ei mina lähe aidamehele
Aidamees oli halliteamud! —
Noorus pikka peenikene
Kas sina läheksid Kilkerille?
Ei mina lähe Kilkerille
Kilker Kirju Kitse seljas
Joidab mõisa wälja mõõda...
Noorus pikk ja peenikene
Kellele sa siis läheksid?
Kas sina läheksid Talupojale?
Jah mina lähen Talupojale
Talupojal pikkad põllud,
Pikkad põllud laiad loigud,

Laad jooksewad ojasse
Jõsed nõmme nurgasse.

(Jakob Rand)

№ 6.

Arja laul.

Peremees oli mulle Kurs,
Perenaine wõga wali,
Mina wali hõrgadelle.
Kas minol woorа Kündemaie
Alla adra seadmaie.
Koiolust Kündsin Kolmed wõlgad,
Päewa tõusust pikkad põllud,
Pikkad põllud, laiad loigud,
Laad jooksewad ojasse
Jõsed nõmme nurgadesse.

(Jakob Rand)

№ 7.

Otsi mulle õnnelisto!

Emakene nennekene,
Otsi mulle õnnelisto!
Kui ei otsi õnnelisto

Katsu mulle Kanwaelista.
Kui ei otsi onnelista
Kui ei Katsu Kanwalista:
Õra pean mina minema
Polest aastast Pohlamaale
Sadast aastast Saksamaale.
Kas wõib sõita sinna maale,
Kus wõib tõõta siia saada,
Elada isanda wiisil,
Saia siia Saksa rahwa?

(Mai Kraas)

№ 6.

Nemuld!

Noomisene neiukene
Kiire pikka peenikene
Mäki sa mulle mulle mulle itulma
Mulle noorele mehele.
Kui käisid käsud järele
Alljed wiinad, Rumed Krussid,
Seitsmendad sõnumid

Mis on Kaewu Kanqjella?
Ei ole Kaewu Kanqjella.
Kaep ma wel wangi
Ahju Rüdilla apinai.
Ma oleks ammu aeda läinud,
Kulbri läinud puna Kiwist,
Kisse läinud südi sängi:
Mure nooriku magajalaa,
Mure Kaasale wiimmaie.

(Jakob Rand)
pitunkas

№ 7.

Ära mulda neiukene!

Mis sõõl meie õue all?
Meri meie õue all. —
Mis sõõl mere Keskella?
Kirik mere Keskella. —
Mis sõõl Kiriku Keskella?
Mõi noorta neiukesta. —
Üks aga Kudub Kulola Kanaast
Täine plaastrab parkendo
Kolmas lõhub Lauendiola
Neljas nutab noorta meesta

Aras nutta neiukene!
Kuba nõuikse tulema.
Pea aga paistab üle metsa,
Kehra Kuket Keeru metsa,
Jalad alla arwa meta,
Sukа sõäred siraet metsa. (Jakubs Raud)
surnt.

№ 11.

Lõõri lõõri laustene!
lõõri
Lõõri lõukene
Piiri piiri peasukene
Kus-se Kulla pesa on?
Metsas Kiiwa Kuuse otsas,
Tuatoega tamme otsas. —
Kus see tamme ise jõi?
Wanameis roius tamme mohu. —
Kuhu see wanameis ise jõi?
Wanameis puges põhusse. —
Kuhu see põhk ise jõi?
Kana sibis põhu ära. —

Kus see Kana ise jõi?
Kull see wiis Kana ära. —
Kus see Kull ise jõi?
Kull lendas pilwist Kus. —
Kus see pilwist ise jõi?
Wihat nuhis pilwe Kuku mohu. —
Kus see wihkot ise jõi?
Wihkot see lõkis Kiwisse. —
Kus see Kiwi ise jõi?
Kiwi weeres mereesse. —
Kus see meresse jõi?
Must hõrg rüüpas mere ära. —
Kus see must hõrg ise jõi?
Karu murdis musta hõrja ära. —
Kus see Karu ise jõi?
Karu see läks Rootsi. —
Kuidas teda Rätte saab?
Nüüd nokat nuoredega,
Raud Kolla radkeredega,
Kiwi silma Kiwestega,
Pus põlo pussidega. (Jüri Raua)
surnt.

VI

Wanasõnad.

1) Mis Õnna lehtud, on homme hooletu.
2) Ära Kiiola pääwa enne õhtud.
3) Kui raibe on, sinna Kogutwad Kotkad.
4) Kohenola põllu nurka, aga ära Kohenola mõisa nurka.
5) Nerri põlolus üks Kord, siis nowwil Kõigil sinol üheksa Korda.
6) Meest peetakse sõnast, härga sarwist.
7) Rana mureb nokast, aga lehm lüpsal nokast (suust)
8) Kus Õiselt auku Koewab Õnnetu ise sisse.
9) Maga, Kassi suhu ei jookse hiir
10) Waranne püüab nokka, aga hiiline nohutab süüdsi.
11) Ühe laastuga ei Kukku puu maha.
12) Kapakas hobune viiakse woonad ära.
13) Kümme Korda küünna, aga üks Kord küüdsi.
14) Kus hoolekus, sääl õnnetus.
15) Jao waud on kui raud see on.

VII

Ilmaole ette Kuulutamised.

1) Kui päew õhtu selgesti loojа läheb ja Taewasi pääle sedа wel punetab, siis olla Õiне päew selge ilusi; läheb aga päew pilwe alla loojа — tuleb wihma.
2) Kui wana inimestel luud (Kondid) waletawad siis tulla warsti wihma.
3) Kui Talud tedred pundotsas istuwad, siis läheb ilm sulale.
4) Kui Koer oksendab, läheb ilm Kurjale
5) Kui ~~Sigа~~ Koer rohtu söob läheb ilm Kurjale.
6) Kui päewa ees sapp on, saab Õiet ilma.
7) Kui Konnad Kroaksuwad, tuleb wihma
8) Kui sääsed surnuwad, tuleb wihma.
9) Kui elajad Kangeste Kiili jookswad tuleb Õiне päew wihma.
10) Kui Kärpsed Kallale Kipuwad ja waluwasti Kammustawad siis tuleb Õiне päew wihma. —

Uuenäguode seletused.

1) Kui unes täis näed siis saad raha.
2) On sul unes must Rumb, või muidu näruseid riideid seljas, siis saad surnuaeva
3) Kui unes ihusat Rüdvuskut näed, ehk Roguni tema juures magad, siis saad tublisti wiina juua
4) Oõrad Lähendawad naiste rahwast.
5) Rukkid Lähendawad meesterahwast.
6) Kui unes naerad, saad nutta — kui ~~naerad~~ nutad, saad ilmsi ~~nutta~~ naerda.
7) Kedra unes wee või ese näed, see saab surnuaeva Randma.
8) Kui unes uis sulle Kalale Kipub, siis Kannab Kedgi wiha see pääle, ja püüab sulle Kuuja Lehe.
9) Kui unes unes saapad saad, siis ~~on~~ tervisi Lõuta.
10) Kui Kalu unes näed, siis Kahekesi lund sadama, ehk Lõhe ilm sulada.

№ 1. Esmine hunt ja Karu.

Ühe sauna eis Kasvis ennemiste ilus niinepuu. Sauna mehel oli niinepuu üle aloti hõõmel ja tihti pühapääviti istus ta halja oksade all.

Kord oli talwel pakkane Rüüm. Sauna mehel lõpiwad puud otsa ja Rüüm läkkis ja viets sõbrakis. Naene paugub ja müreb kui hull pahameht Kallal, mis ei muretsi ~~Kaua~~ Kauamees oli hoiglane ja ei saanud Kaugele metsa minna. Hääda lõks sunnemaks, naene jõvi sel õhtsi ööns ühte puhku mehe Kalla ja ütles wiimaks, kui sa mujalt enam puudi ei saa siis rain oma selle niinepuu maha ja saame muidu mõne päewa edasi, ega Külmal wõi Kuska ära wõtta, ehk saaneb selle aja pääle Ka sul terwis. —

See asi oli mehel Kül mõnu Kuuldes, aga paraku polnud midagi. Lõks:

Wõttis hinge ainus üttel: „Saadan wõtkes
jälgapidi, mina hakkan Külmetama
ja sina Kaswad siin." Hoop Käis. Kohe
läks hallwanameest wõlga ja palus, et Ära
aitas punud maha, mill on mured maiadia
puuüidad õues: Saunamees põõris ümber
ja nõgi, mis maia ja puuüidad õues.
Lähek võõmaga Koolis ja õõägib naesel mis
sundinud. Naene hakkas metsa tüliseid
wähe Küsinud, miks pole Kohtumehed
Küsinud, Kohtumehed Küsinud naesel
on Kõik õunad. Mees läks Kõrwad kuntis
nüüpuus puude tagaa, annab hoopi ja
hall wanamees wõlvi, Küsis mis sa tahad?
— Kohtumehes! hallwanamees kubas ja
Koolas jälle ära. Saunamees sai Kohtu-
mehes. Ameti ajal ajas ka metsa sihid
wilku ja sai selle pärast kuhi õpmaa
maa-õie. Naene ei olnud enam
nimetatud ametiga rahul ja sõdwis

sõdwis Kindrali prouaks saada. Mehel Ka
ei meeldinud enam Kohtumehe ammet ja
pekse sai, ja läks Kolmat Korda hallwanameest
raiuma. Esimise hoobi jäärel kuhi mees wõlvi
ja kubas saunamehe ka palwe jõurel Kind-
raliks. Ka Kindrali prouaa nimega ei
olnud noene rahul ja tahtis Kuningaa
prouaks saada, ning sunnib meest kui
kuld jalle niinepuud raiuma. Mehel enam
rahu ei õõsel ega päewal. Jälle
niinepuud raiduma. Hoop Käis — wanamees
wõlias, wisikas talle ahnuse pärast, sõna
kuulmata Kalm Kord wastu kapsist talle
welle wastu silmi ja ütles, et saa sa
koe metsa kundiks, aga noene Kanuks. —
(Isal Kraasi suud)

№ 2.

Kundisuurus. (Kohaliku Forma Kuldmärk)
Kunt läks sias jüüdma. Riida taga
Küsis ta Kana käest, Kes õue pial Kõnõlis:
Kere, kere kippa jalga! Kas Konukas Kõdus?
Käsi Kärtsa wõlga tulla, kell ehk riiete
taga!"

Siga läks Kesale süüma. Hunt tuli teda ära süüdama. Siga ütles: „Laseme laulan enne oma viimased laulud ära, siis süü minut ära." Siga istus maha ja hakkas kongesta karjuma. Kisa jooksi tuli (mud) Külla vatsas Kotkas ja ajasi hundi ära.

Siis läks hunt aina kallale. Aina ütles: „Minu ema alla mäe ja ma laotsen siis sulle otse kõhe kurku. Hunt oli sellega rahul(!). Siisis mäe all — votas vinast. Aina jooksis läi hundi upeh palli ja läks oma tüid.

Nüüd läks hunt Ž obese kallale. Obene lubas aga enne hüpata jenne hästi võita, siis süü naine ära. Hunt oli sellega rahul. Obene sidus ka oma sappa kinni ja jooksis siis mäe nõmme koua nii hunt surnuks jäi.

(Siit Krauss suust.)

Arstimised.

1) Kui kellelgil kuri selm on sõõgi isu ära imetsenud, siis on tarvis kolm neljapäeva õhtu sea kõrna põõdal süümas käia, siis tuleb jälle sõõgi isu tagasi.

2) Kes kuegi põrsad ära imetsenud (juhtub et põrsad põõdale selle haiguse jäävad, kui kuegi süüd käis) siis kuivatakse kenas jõulaõljed kõrvu põletatakse ära, antakse seda tuhka põrsastele sõõgi hulgas sisse, siis saavad põrsad terveks.

3) Kui imed wolestavad, siis on tarvis koibelihvonest surnus kaelustuna, sellega vajutada, siis saab terveks. —

4) Kui nikkastatud liikme ümber nikkastus lõng seo — saab terveks; nikkastuse (punetuse) ümber lõngal on 9 sõlme sees, mis kõik ühekorraga pead sisse kõmbatud olema. (Kuera 9 korda ümber nuustuma ots Lehti sõnnes.)

5) Kastele, kellel seest kohti on antakse näha kõlla iseha piima ööse siis saab kohe terveks.

pag. 584.

Wõrojeste armastatud wanawara Rowaja!

Kas minu esimine saadetus Teie Rättu on saanud, wõi ei; Kas temas põrmuni Kõlbelisku materiali oli, wõi ei, sedaseletea, ajalehte säält leidsid Kellelgilgi nüi, Teilt oodata siiamani mõne küsimuse päält korjamise asjas nõuandmist (juhatust), asjata! Usun, et esimine saadetus Neeva Kaldale ei jõunud. Nimelt oleks Karwis tõõdo, kas Kohaliku Keele murdes wõi kirjakeelis tuleks wanawara ülesse Kirjutada ja Kas niisuguseid laulu jutte sõnnis Ka Korjata kus mõned laulu sõnad seeõu wõi, kui neudest Ka mõni sõna tuleks ülesse Kõnejandas pea laulwad ja jutustamad? Kuis teaseid Teeseaadetuse wõiks Kõlbaks siis saadetamise.

Samuel Sommer.
Formost Kwanawara Ka /
Narwa.
(praegu elamisekohaks.)

13 Febr. /1895.

Tõrma p.khk. Saatnud: Samuel Sommer pag. 585.

III Korjamine. Saadud 18/IV 95.

Unenägude seletusest.

1) Kes unes mune näeb, se saab paisest.
2) Unes mõtis kõhendab peab wallet.
3 Kes sulle unes muusta asja annab, se saab sinu peale wõhe kaudmo.
4) Kui unes palju sugu näed, siis saad nõelgas kunda.
5) Kes unes koiset leiba annab, sest jääb haigeks.
6) Kui hunti unes naha pe, siis kulewad sinna mõjasse koeraed.
7) Karu kõhendab pahaendust.
8.) Kui naeste rahwast unes näed, ei jääb heleda sõnaseb, siis saab paja.
9) Kuradmine kõhendab surmast.
10) Kui unes sead sõõd, saad waewa.
11) Kui unes naeste rahwast jumalat näed, siis jääd haigeks.
12) An sellt unes kirjud riided selgas, sind peksa.

13) Kui unes vahe leiab, saab wocewot.
14) Kus unes pohja Kaz lagastusi naeb, see saab pohja Kodes.
15) Kui unes Kaske nõeb, siis unes naeste rahwast.
16) Kui noes Strahwoi unes kahe praya nuga nõeb, siis saab paja.
17) Kui suwel rihma unes nõeb, siis saab mooduusi sind nõelodus.
18) Kui Kõik liha unes näeb siis saab surnut pahandust.
19) kiired tähendawad waest.
20) Kui unes nõud Kuera ansale Kalaoce Rippuwat, siis on suur pahandus wad ako.
21) Kui unes Kiu nõud, siis saab raha.
22) Kui unes akkendad, saab wiina juua
23) Koss tähendab surnut rihaomest
24) Kui unes näeb, et Kellegi Katusel Kuues laulab saab saab, Kulekohja.
25) Uued saabpad tähendawad Kaeuisi.

II Hõistõdused.

1) Kits Kelovis- ja Kaelwõlgas (Kuli)
2) Jule puhu, Kalo puhu, Kuskel oli Kinepi puhu, peal oli puhis penikene (Kiri)
3) Tamm Tamm Tamm raja pal, lepp linna mulitsel, jaured Kõk Kuigu olsewad Kõdwad Kõk Kuigu Kondewa (pulmad)
4) Kaast Kausel manna pun, manna punst saab Kaustu pun, Kaubta punst saab suur meks (herwis)
5) Kellimeitsit Kuiewad ühte auku (Kõnnolubsemine)
6) Põrsas joaksab põnn paisub (wäsiku)
7) Ark all, puupeal, puuna otsas riist, riist otsas mulk, mulk peal Koiawad meks, meksas elawad wõikesed punnad ja paisike ajab punnad metsast wälja (inimene)
8) Kustem Kui süsi, wolgem Kui Kõnni, Kõrgem Kui Kirik ja madalam Kui Kõrs (hawakas)

9) Hääl all, jää peal, libe Kalal Reskel (Ranga Ruduminel)

10) Rumm all, Rummi peal, libe Kala Reskel (Rael)

11) Siinkene pipeedaja, Roiti mooduma rokendi (nõel)

12) Suusel pokkel suisa saisa, talvel mooyahoonguses (wees)

13) Aidall luuk peal (poda)

14) Enne ennäha annab Kui tahtja taewa (poiss, nõrra)

15) Kaeb sidub Kahe sõbaangaga (kuuts jukel Kahest kaewust)

16 Sahat turri ja roida sõssi kohel pöllelt ja perse poisas.

17) Enne alles sündimata, lapsed metsa loiaal. (heina Ruhi ja saadud)

18) Sõdur äues, sõrmed riidis/maja nurgas

19) Neitsi nelja nurgeline, Kodu Kahe järguline (Kaew)

20) Mees ei roimi öö ja päewad, aga ei roida laastugi (Kell)

III Wastaus N.

1) Kui Karduli mõtta panemise ajal Taewas taewas kirjus on, siis saab aasta palju palju Kartulit.

2) Kui Kael haiget on hõia pahema jala sukk ümber Kaela Kohe saawat Kuel teowens.

3) Astub mu aadika hommikul meeste rahwas esiti mööda, saab hea aasta, astub aga naeste rahwas — halb aasta.

4) Kuuled Kewadel esimest Korda Kogu: mitte Korda Kukub, siis mitte aastad elad.

5) Kui õhtu widewikul Kiirustatakse, siis lähewad Oõrna saabiksed Neeru.

6) Õhtu ei tohi jeiba ahuntada, siis jääb Kalt Kuhi.

7) Ülestõus päewal ei tohi Kedratta, siis riied ümber Kangesti jõaksewad.

8) Kui Lapse risti minne wesi wastu ütles wasaraid awisõtawas siis saab Kalli Kuhi kuulu häält

9) Kui Rukk saba ropsutab, siis tuleb tulelmadese võeras – Kui Kaera saba ropsutab siis tuleb naaskelvõera.

10) Kui Ussikol päewal noesed linnud laewad, siis laewawad pikad liine.

11) Kui Lõdrukes esimene õhtulaps kaeg on, siis Lõdrukes mehele, kui tuzalaps – wõeras hilja –

12) Kui Lõdrukud wolga palju seebisid silmis peswad, siis tohib nägu wiskamise kuid tõis.

13) Kui sia ostab ja pahemad kaal on sabas rõnopas, siis on se halb siga – Kui paremal kaal – hea siga

14) Kui nägu habja lõõses põlema tohib, siis on Kukma elma tuuta.

15) Kui Kured sügisel Korgel lennates ära lõõpewad, siis tuleb suga talwel tulema.

16 Kui Kewadel lehma Karja ajad, siis pane Kiswis kaudes ukse alla – siis lähes kari edasi

17) Kui leiwad ahjast wälja wotad, siis wiska Kaki punkti ahja, siis ei lähe leiwad ära koorde.

18) Enne, kui Kuhnuja mokka istub, süüakse Kolm Korda, siis ei hakka mööst tõbe Külge.

19) Kui Kalad palawa ilmaga mängiwad, siis saab Lõuja wihma.

20) Kui Koer sinu poole ringutab, süüakse Kolm Korsa Kalle wastu silmi, siis ei hakka Kalle Kaera paised Külge

Ulaud sõnad

1 Kaia isemast, siis hoiab Kõ Tumeleind
2) Jee Lõõd Lõõ ajal, aga jaatuspidu ajal.
3) Igal asjal on oma aeg
4) Sanseb suuges asjet ei, Kõed ei Karjus
5) Kes Kopitab ei Korja, see ruhkab ei saa
6) Uks is ei laidab enemine Kuus kaest, Kui Kuus kaest üks is ei
7) Ulesja Kui jääb ei Kaswa sammal.

8) Polla mees poline ikkas, Kaupmees Korra
amet innes ajuti.
8) Sun lükk ajab surlohki.
10) Terav Kiwi es lioab ikka Kivi —

Hõnekõäänud.

1) Nüüd on mull lõõr läis (nüüd on mul hirmus
äeldaks e sõnatsel Korral, Kui Reeji oma
haabasiel tegutsid enne järele ei jäta Kui kroti
2) Mull on mustu päewade tarwis inda mõni hea
Kapikas (wana päewade tarwis)
3) Rebane, ebausnõegu, uhiud (Kawal)
4) Skäkiline (püss, rewolwer)
5) Päewa wõeras (Kes ajasta aega raisab.

25 Märtsil 1892 aastal. Wanawara Formast
elon ise Johwesse. Sis Kõik pole weel
Kätte saanud.

Samuel Sommer

Saatnud: Samuel Sommer.

Tõrma
rkhs. (4x)

IV Korjandus — pg 593.

Saadud: 18 8/IV 95.

№ 1 Futuc.

Hants hõrrad ~~sõbrad~~ ternistures.

Hants oli ühe hõrra juures kuraasiks. Ühel laupäewal Räsikil hõrra Hantsul sauna ahjus Rütte panna, sest temal walu-lowad pää. Hants läkkis Raakwi poisi sauna ahju Rütte.

Hants Rüttis ja lükkab aega, aga palwis weel ei sauna. Nüüd saatis hõrra oma wanema lütre wastama, Kas sauna jo Rüütsu saab. Tükor tähel ja nõdel Hantsu ahjus suures saendewat. Preili Rüüsis, Kas saab sauna wõrsi wahnis. Hants wastas: Wanski saab, sest meie Ringad kakkawad jo sõjaks minema. Preili Rüüsis: „Mis Ringad. Hants wastas: Tee nõela need Ringad mis mull jalas on; need on nüüsgunad

Kui lähed saunas ehjis ja need jalga
paned, siis ei lähe suits silmas ja ei tuim
palawust. Preili küsis: Müüs need Ringi
ära? Hants wastas: Müüm küll Kui
mulle 60 pulla maksad. Preili ostes
Ringad ja maksis rahas ära. Hants ütles
ütles weel: ära sa seda Killegilla ütle, et
sa nad minu käest ostsid! Sest seda
saladuseks – nüüd mine ja ütle hõrra
et sauna walmis küttes. Preili wõt
Ringud, ja läks minema ja ütles hõr
et sauna küttes on. Pea õuligi hõrra
Hants ütles härrale: Mina läen
Reedel sa terwess saab. Anna
anna mütsi ja ära lähe kaua
Härra andis mütsi. Hants wõt
mütsi läks ngatuseni wõlgeb. Tagasi
tulles ütles, et pane see mütsi pähe, küs
siis omal kuda mõnda eelosi ja kuppa
aga ise ütle, et mul teen seda, mis mu

Härra wõtis mütsi, pani pähe ja läks
kuppa, Rus ta käes Hantsu õpetatud
sõnu kordas: Pronui Kunlis seda, läks
kuppa wõõrdamas. Mis ta nüüd?! Härra
silgus silt mõnda palgzid mahe. Seda
nähes ütles proua: „Sega ta seda, et
su silmad sidamed on. Kelle wahe ajal
wõtis Hants härra läks ja läks oma teed.

II

Kord olla Karu Hants Lainu omal kahe
wennaga üle järwe. Sõi pead järwe nõlwad ne-
mad üht wõna meest täis aaret seisvat,
seus oma Rõus. Hantsu ei siis Lainu Külas
nii et hambad pan Kusiwad ja saatis
oma wennad wennad Küsima, kas
kohib tuld aarde wõõja tulla. Wanemes
wastas neile: Kui sõt mulle ühe asja
tõotate, mis mitte õige ei ole, siis
wõite wõõja tulla. Wanem wend
mõtles, mõtles, aga ei mõistnud

sõnagi rääkinud. Wanamees wõttis
lemad Raelaspäält Kinni ja läi hoopiski ta
wasta mocad suunaks. Jäise wennaga
läksi seda sama. Nüüd läks Hants isa.
Wanamees ütles, et rääkis mulle juttu, ma
pole üüdinud, siis wõid sugu kulla
Hants mõtles natuke ja hakkas
pääle: „Ükki wanamees elas Kaua
ama noasepa, aga neil polnud last.
Nad olid poeg oli surnud. Kord Reedisid na
et Saarwõ olla lehmad oiet ooluud, et
neid Kärblaste wastu wõid wahtida. Ka
püüdsiwad 20 Karblast Kinni ja wõtsiwa
siis pead maada Saarwe. Saarwe wahtlasi
wad nad lehmade wastu õue. Hakkas
siwad maha tulema. Pimeli maha ei ole
Nüüd pidasiwad nüüd Reedisa maha saab. Wa
wend ütles: Mapame lehmad ära, wiskam
liha alla, kiskame nahad ühmadele
sidume Rokkus, Rüüdame ühe otsa

Saarwese Kinni ja ajame siis ühtma mööda
alla. Reedisa mõeldud, nonda tehtud. Roni-
wad mööda ühma alla. Warsi maha saamas
aga ühm läpis otsa. Pell ajal läksis Kongi
Lunki ja Riiguksi neid ikka ühtma otsa.
Tallina, Tartu, Riiga ja Peterburi. Nüüd
sõnas rõõtsikes andis wõna mehele ütte
lugu rusikaga kukka. Wanamees käsis, et
miks päevast sa mind läwd. Hants Rootsis,
ma naiksin Riia daas nemad Riitkusiwad.
„Hää küll, üraääge enam, ega pekse
„mu pea uimaseks."
„Noh ma jätan siis maha," Rootsis
„Hants, „Aga ära enam nimeda Lulu
rääkimaa."

III

Ennemuiste hakkamad wõrs mees ütte pä
päämes pääle wesikit ehitama. Kole hõõl
hüüdmid weest. Ära teema peldi kuul mees

meie sõugi lamu pääle. Mees ütles, et
Lemo Kurjawaimud ei Kodja tahtes nood
mis tahavad, aga mina ehitan ikka
omale weski siiva. Ideski ei wolnis.
Kurjad waimud hakkasiwad mulda
viima Kolli tegemo. Sya õõsel oli
weskis hämsad hõõlesid: Kassi nõu mis
lasma ammunisi lamba nõelu
mis, Rocva hauklunisi, mahel Kalja
piskati ja Kodsorwed löki akna weskis
Mõlder tegi pagust, lugas issameist
tagurpidi aga midagi ei aidanud.
Asi läks ühte kuuhalwemaks. Wiimaks
seatis ta mõlder naese ja lapsed külas
elama, ning jäi üksi weskisse elama.
Ütles, et mina kurjasid ei karda, sõgu
mis saab, kuhju mis tuleb, weski on ikka mine
Üksi õhtus heitis mõlder magama.
Ohtu polnud ühtegi Kohta weskis — hom
mine Kohta weski läiska ja mille pälg

juntus puntus jälle Kassiks ehk Rocvas.
Hästi ütles jälle mõtlevilla, et kui ta
siit oma Kohta ei Koriska, siis hoia oma
nokk.
Ohtul heitis mõlder jälle magama,
aga wõeb Kuli weski Kurjawaimasid
kõiss, tegi wad Kõige hirmsamaid
hõõlesid nii et mõlder waeses Kui
hoawoletas. Kaemine ei joudnud
enam mõlder Kaamatuda, weid weeb
weski sõõet ära.

IV

Üks waene Küdoralaps, Kellest Kuri ei
hoolinud, kats kaupäeva õhtu, pääle
läiske üksi sauna pesema. Akkas
Kuulelema, et Kelloed tulewad. Jemo
waatas üle ukse aus. Suus Kõlb oli
ukse ees ja woonapoegon Kuli saunaning
ütles Küdoralapsele, et hoKkamo nüüd
ära mineme. Küdukene ütles holdaste

par. 600.

Ei mullpole saaksaid jalgu panna.
Wanapagan Rüsis: Kes on Rui Luud jo
wõlk!" Kohe Luli üks Tema teendrides
ja läi silmapilk saaksad jalgu. Nüüd üle
läpi: „Aga mul pole sarki." Walls Rüsis
wanapois: Kes on Rui Luud jo wõlk?" Kohe Luli
üks Koine Leenes ja läi sõrgi. Mull pole wõi
wõlo panna!" Walls üks es wanapagan: „Kes
Ruiluud ja wõlk!" Silmapeilk Luli Kolm
teemer wõõga. Nüüd oli Rüis walmis
Sarkadesiwad minema Rui Lülarläpi
hakkas parasta Tõlata astuma Laulis Ku
Rüis oli silmapeilk, Rui Tina Luhka
Kocolemud ja läpi põõnes õhneli Ru
wanapagana Ruusist. Jutud Formast
Korjatud
3 Aprillil 1892 aastal
Johannes Lommer

III. Kodavere kihelkonnast. Saatnud: H. E. Mäster jun.

Wanad laulud. Nr. 601.

№ 1.

Saadud: 1894 15/I.

Peretütar neitsikene,
Peretütar kuulud laiska,
Ei oli vaene ei ole laiska
Peretütar neitsikene
Läks aga kangasta kuduma
Lõuendita lõkutama
Kudus kunda kudus kaksi
Kudus tüki kolmandata
Nädaliku neljad kunda.
Ei jaant risbul külge alla
Ei jaant jääjel jängi täista
Parmule pallanga täista
Omel welgel wiita kunda
Peiule ei jaant peeni särki

Sarsale jadata särki
Kuningale kümet särki
Oli oli waene es ole laiska
Läks ta kangasta kuduma
Lõuendita lõkſutama
Kudus pääwa kudus kakſi
Kudus tüki kolmandata
Sae jo kiwbul külje alla
Sae jo jääſel jängi täisi
Parmule palangu täisi
Oma weljel wiisi särki
Peiule jaa peened särki
Sarsale sae jada särki
Kuningale kümne särki.

No 2.

Wõie wõie wõõraa wälda,
Wõõra walda poisikenda.
Mis tulid meilta ätsimaie
Kawaluſta katsumaie
Petit äia petid ämma
Petid meie peene neiu
Ästi ästi neiukene
Kes käskis kenaste käiae
Üle õue õigeeste
Üle silla sirgeeste
Üle wainu walgeeste
Meie welleke wallataeste
Alta koobu kulakõrja
See neiu minu niimeele
Pärje pea minu päraelta

Kel one keenud kinga jaelad
Kel one wikfid wiisi jaelad
Süsimustad silma kulmud
Lumivalged juuksed.
Asti ästi neiukene
Seda ja ia ootsid
Kasu köige kargu liista
Mõtlesid joama joabasta jäära
Ojuma äbe kübara
Tuli joosta jompa jalga
Pajusti kuss paika pükis.

№ 3.

Peiu ja: Ot oat äia noo noo ämma
Lahe tuleb homnen uusi pääwi

Kül ötsid õuesta ömada,
Karja ajasta kannada
Kõrra kül jooksid aida poole
Teise kõrra laada poole
Kollmata wärawa poole
Wärawas one weetud jäljed.

Tüdruku ja: Ma lään jälgi pidi järele ;;
Kohe one jäänud ;;
Mis mina saadsin
Mis mina ei eila ehitasin
Köige pääwa põlmitasin
Saadsin saatikutega tulema.
Kas one (öll) ötsi aetud?
Kui one karja karkutetud?
Nüüd tulen Teida katsumaie
Kas te üwaste elate?
Kui te üwasto elate?
Ja tulen Teida katsumaie
Toon mina saiad saanina

Kosti rakkud kainelena.
Kui Teie alwaste alate
Ja tulen Teida ratsumaie
Siis toon jauwad jaanina
Wemmelid nee perana
Miska lõhun äia lõuad
Miska lõhun äma lõuad
Küdi külgelnud põrutan
Ja ka nadu nahka parkin
Omal mehel õige pihta.
(Küdi: meheweli) (Nadu: mehe jõfas)

Nº 4.

Ole terwe neiukene
Ja terwe neiu nennekene
Ole terwe neiukene
Kaswamasja ja töusemasja

Oma aun jo õidemasja
Uwa ätte üpitänud
Kaunis nenne kaswatanud
Auus nenne awitanud
Weel paremb panek mehele.

Nº 5.

Käsin pulmina mõnena
Käsin jõõjena jadana
Esin jaa neida andeeda,
;: Mis jaen neilta neiditelta ;:
Liinis mulle annetie
Talang mulle pannetie
;: Pingi pikkus, lauwa laius ;:
Liinekel olid liiad kirjad
Kahed kadaid wastakuta

Kian kirjad kirjatud
:: Taga nia lõatud ristid
Pihkewan pilud aetud ::

№ 6.

Aitüma minu Jumale
Minu wõiwale wõjale
Minu kurba Kutsumaista
Ane ulka arwamasta
Wõt kure kurwasta elusta
Ane alwasta abista
Lae ürikes üwa elujé
Tunista tuska wiitemaie
Aitüma minu Jumale, täis ölen
jõonud.
Täis ölen jaonud

Täis ölen ötsani öllusta
Täis ölen wiha wiinakesta.

№ 7.

Mille neiud meile ei tule ::
Elme kaelad meile ei eida ::
Sõlle ninnad meile ei jõida ::
Selle neiud meile ei tule ::
Elme kaelad meile ei eida ::
Sõlle ninnad meile ei jõida ::
Et minu jalad jämetad ::
Kabjad kolme seeruliste ::
Et pole orjal abesida ::
Sullasila jõudu jaani ::

№ 8

Õlexs mul õmala hobune
Õlexes mul jaarine jadula
Õma lovka lodjapuune
Sõitaksin sõõru (mäela) õjale
Ajaksin aru mäela
Seal nina sõõksin jõstenida
Taukutaksin pähkelida
Tooksin kodu toomingida
Lastel näljastel näritda
väikestel naaril naljatada.

№ 9.

Kolm käqu kukus kesala
Üks kukus Oole poole
Teine kukus lääne poole
Kolmas kukl üüi jõnumida

Ise pannin palangu sisse
Sidin siidi nätti kuije
Wein kodu ema kädeje
Emakene nennekene
Pane waka wajumaie
Alla kaane kaswamaije
Nenn panni waka wajumaije
Alla kaane kasumaie
Kaswi kun kaswis rakki
Sealt jae üksi utskene
Nüüsin wisi willakesta
Sealt jae kunsi kuskesta
Kahekja kasukakesta
Sada jakja jakikesta
Kohe panen kuwed kuiwemaie
Kohe panen kasukad tahenema
Ja uue aija peale
Wasije wärowa peale

Kes tuleb Kaube öste maie
Kasukad lunastamaie
Kõsterid üle kerikU
Mõlderid üle meride
Toid jo Kulda Koabu täie
Hobetad jo õlma täisi
Kuld se jutise pälema
Hõbe akas. õõgamaie
Sealt tulli sinnine saitsu
Sealt sae sinine pilwe
Pilwen one üksi pisara
Pisaran one puhas purse
Purjen one ane punane
Anel oo saba sinine
Saba peal one sakSa sängi
Seal istub Kalewi naine
Kalewinaine Kallis
Kudub wõõsid Kullelisi.

Lõõb tema wõõsid laugelisi,
Kahed katti käppali
Panna tütarta mehele.

No 10. W

Koss saen süda segase
Wennelaste, wenne eie
Poiklaste purjetelle
Ma künnin Külla allana
Umi ajan äesjin
Tulli Kaksi Kauba meesta
Kalmi Kõrgida sullasida
Peretütar neiukene
Müü mul isa kabune
Kauple welge Kaera watsu
En müü isakobuesta
En kauple welge kaera watsu
Müü mul see mõõka wõlta
Kauple kanmust jalla essa

Siis mùin ija kohuese
Kauplen welje kaera ratsa
Jealt jaen jõda jegaje
Wenne laste wenne eie
Pohlaklaste punjetèlle

Siis akas wenne weeremaie
Jõda akas jõitemaie
Wenelane läks laskemaie

Oh oota üwa wennekene
Pida kinni purje poisi
Seija joari jakjilane
Kunni jookseten Roduje
Otsin Rodust lunnastajad
Wennest wälja wõttijad
Minna jookseten Roduje
Alanteten alla õuwe
Oo ãde minu jõjara
Sul one Rolmi jällekesta

Mis parem panne minule
Minus anna tütarelle?
„Ennem mina annan ädekese
Kui mina annan põllekese."

Siis akas jõda jõdimaie
Wenne akas weeremaie
Wenne lane laskemaie

Oh oota üwa wenekene
Pidakinni purje poisi
Seisa joari jakjilane
Kinni jookseten Roduje
Otsin Rodust ja lunnastajad
Wennest wälja wõttijad.

Ümbes ciuitus jõnad jaawad iga rahvo uuesti laulõtud.

Oo welje minu weljekene
Sul one Rolmi Roabukesta
Mis parem pane minule
Minus anna tütterile?
„Ennem mina annan ädekese
Kui mina annan Roabukesta."

Piis akas jõda. n. ü p. e.

O ema kene nennikene
Sul one kolmi lehmakesta
Mis parem pane minule
Sinus anna tüterile. 2
" Ennem mina annan tütrikes
" Kui mina annan lehmakese. "

Piis akas jõda. n. e.

O Ha minu Jaw ättekene
Sul one kõlmi täkukesta
Mis parem pane minule
Sinus anna tüterille. 2
" Ennem mina annan tütrikese
Kui mina annan täkukese.

Piis akas jõda. n. e.

O külla poiss olla peigu
Sul one kõlmi kuldast keppi
Mis parem panne minule
Sinus anna perundikesel
" Ennem annan kulda keppi
Kui mina annan perundikes. "
Piis Jaen jõdaste lastitse.

Need rünnue
Laulu on Toomas Weise' juurest ülesskirjutud. Kadavere pih. Sa
ülesskirjutud 10 dal Juunil 1891 aastal. See mees on 72 aastad w
wallast.

Wanawara Maarja-Magdalena ℔

Saadud 1894 15/I. Karl Eduard Martinson.

1. Rehepappi jutt.

Wanast kõnnis wanapagan rehepappi ℔ jõbras. Kui rehepap teri tuulamis, siis wanapagan õpanud rehepappi: " Kui teri ärä weetasse siis löö ühele rotti ℔ pahema jalaga külge, see jääb maha." Rehepap tegi wanapagana käsu jõnele ja alati jäs see rott maha. Nüüd ühe korra sai rehepap mäält (mõisas) peksa, ühe tühjo jüri pärast. Rehepap tuli mäält ärä ja mõttel „kuda ma wanapagana nasi lasti saan." Hütt õma niitsi pani õlekoole selga, ja siis pors näid rehe tala külge ülesse. Wanapagan tuli rehepappi waatama mäält rehepappi ülesse poomud ölema. Wanapagan ütlebi „ Wõi selle jama

Sitta sai peroost poos mees enda ülese
et kõra peksja jae, aga ei tea kosja
tema hing jäi." Selle peale läks wanaz
pagan ära, ja rehepap oli temast
lasti.

Mahs Jäger'i jutust Mazj.-Mag
1890. 5 Juli.

2. Emäku jutt.

Ühel mehel juri naene ära seles
jäi weike poeg jõnele, mees wõtt
õmale teise naese, aga emäk
oli poisile wäga kuri, jaat
poisi aitas jahu taoma mattiga,
tuul tuli wi wimaskuu põrm
jahu mattis ära. Emäk wõtt
selle pärast poisi nooki, pois
läks wäljo tuult kisendama:
„ tuul, tuul too minu jahud

tagasi," tuul tuli ja ütel: „ Mine
jennak jenna mette, seleb sille
kuuse alla, seal one üks laud, ütle
laulale laud katta nooga, siis ta kattab
kõik sugu nood." Pois läks jubatud
kõsta leud(1) lawa ja ütel laud katta
nooga, laud katt kõik sugu kalled nood
pois jõi kõhu täis ja akas kodu mine-
ma tulema; oo tuli peale ja jäi kõrtsi
õõ majale, and õma lawa kõrtsi meke
pätte ja ütel: ära ja ütle et laud
katta nooga, aga kõrtsi mees wei lauva
ära ja ütel laud katta nooga, laud
katt nooga. Homiku and kõrtsi mees
poisile teise lauva, pois läks kodu
jääb lauva pealga ja ütel emäkule
nüüd ma täin nii sugusi lauva mis
kõik sugu nood kattab, ja ütel ije:
„ laud katta nooga " aga laud es katta
kedagi. Emak wõtt aga jälle poisi nooki.

(1) Lõik. Sagre vallas kõneldakse enamasti kl ajamale kas wähegi
pasib ida o.

Pois läks wälja akas jälle tunlega wõi mu
aama, „ tuul, tuul too minu jahud ärä,“
tuul tuli ja ütel:„ mine jälle jinna (Brändi
Kuuse alla jeal one üks Kits kes raputab
raha; pois läks ja lõikis Kitse. Ütel Kitsele:
„ Kits raputa raha,“ Kits raputab raha kui
färiši õbetab ja Kulda. Pois wõtt jälle
Kodu tulla, tulli õõsiks kõrtsi and Kitse
Kõrtsimehe kätte, ja ütel, ärä ja ükle ei
Kits raputa raha. Kõrtsimees wei Kitse ärä
ja ütel: Kits raputa raha,“ Kits raputab raha
kui färiši. Kõrtsimees kats omiku lõi
nisjuguse Kitse karwa poolt, ja and omiku
poisile kätte. Pois tulli kodu ja ütel
emakule nüüd tõin nihukese Kitse kes
raha raputab, ja ütel ise: „Kits raputa
raha,“ Kits es raputa nedagi. Ema wõtt aj
jälle poisi rooki. Pois läks wälja akas jäl
tunlega wõimu aama, tuul, tuul too minu
jahu tagasi. Tuul tuli ja ütel:„ mine sinna

Kuuse alla jeal one Kott, kottis one nuijad
ja kui ütled nuiad kottist wälja, siis tulewad
nuiad wälja kottist ja akawad Kurjategiad
peksma. Pois läks ja lõid Kotti, wõtt
Kotti selga ja akas kodu tulema, ja jäe
kõrtsi öömajale, andis Kotti Kõrtsimehe
kätte ja ütel: ärä ja ükle et nuiad kottist
wälja.“ Kõrtsimees wiis Kotti taha tuba, ja
ütel:„ Nuiad kottist wälja,“ Nuiad karasid
kottist wälja ja akasid Kõrtsimeest wem-
meldama, kõrtsimees poisi paluma:„
„ Reela oma nuiad ärä.“ Pois ütel:„ anna
minu laud ja Kits kätte siis ma Reelan
ärä, Kõrtsimees and poisi õma kätte,
pois reelb nuiad ära, ja läks kodu.

Mahs Jägerist jutt
5. Juulil 1890.

3. Waene soldad.

Üks waene soldad läks teele ühe kõrra

ja ei olnud rohkem raha ühes wõtta kui kolm kopikad. Ta läks ühte metsa teed. Tuleb üks ot kal wanamees wastu ja ütleb: „anna mul raha“ „kui ja ei anna siis ma tapan ju ära.“ „Soldat ütleb mul rohk raha ei ole kui kolm kopikad, mis sealt saab sulle anda ehk omale jätta.“ Anna nii palju kui annad, aga muud kui pead andma; Soldat andis ühe kopi ära ja jättis kaks kopikad oma järele. Nüüd lähab ta tük maad edasi oma teed, tuleb jälle hall wanamees wastu, ja ütleb „Änna raha, kui ei anna tapan ju ära.“ Soldat wastab: „Mul kaks kopikad on mis sealt saab sulle anda ehk omale jätta.“ Aga wanamees ütleb, anna nii palju kui ännad, aga muud kui enna. Soldat andis teise kopi ära, ja teine jäi omale. Nüüd lähab jälle oma teed edasi, tuleb ega jälle nii famosugune wanna mees wastu, ja

ütleb anna raha? Kui ja ei anna siis tapan ju ära. Soldat ütleb kaks nii sugust wanna meest tuliwad wastu ja nõudsiwad raha, kolm kopikad mul õli kaks annin ära üks kopik jäigi mulle järele. Siis ütles see kolmas wanna mees minu raha ei taha, aga ma juhatan sulle kus nende kahe wanna mehe nahad on. „Mine siit seda teed edasi siis tuleb üks tee pareman kätt, siis mine seda teed mööda edasi siis leiad ühe kelbri metsast, seal kelbris on nii palju raha et sinna sealt kuigi palju ei jõua ära tuua, kui ja kelbri sisse akad minema seal ukse kõrwas on üks mõõk, piip ja tubakakott ja tullenaukott need wõtta sinna enne ära kui sisse lähed. Kui ja wälja tuled siis tullewad need ei messe wanna mehe wasta, ja selle mõõgaga wõid

ütleb

lpg. 624.

on naist peasto. Ta selle piibu nui pöllema
panned siis kuhu ja mõtled seal ja oled ja mis
ja tahad seda saad. Soldat läks leidis koit
nii kui kolmas wanamees juttustas. Soldat
wõtis mõõga, piibu, tubaga kotti ja tulis rauaga
siis wõttis kuldraha nii palju kui kanda jõudis,
wälja minnes tulli üks mine wanamees
wastu soldat löi mõõgaga peaaegu maha
mand ei jõõnud järele kui sinnitse suits
nüid läks soldat tükk maad edasi siis tulli
teine wanamees wastu, soldat löi mõõgaga
pea otsast maha nii et sinnine suits
jäi, siis oli tema mõlemist lahti. Nüid oli
tema neist lahti ja läks mööda metsa edasi
aga öö tulli peale ja metsas ei olnud öökoh
rist saada, wiimaks edasi minnes saab ometi
metsast wälja ja jõuab teed mööda ühte
linna aga kuskil ei ole enam tuld näha,

lpg. 625.

wiimaks näab ühes majas tuld ja koerab sinna
sisse, aga see oli üks kuuninga maja,
tema läheb sisse ja palub öömaja, üks
tüdruk tuleb wastu ja kutsub soldati palve
ära, ja läks ütles proualle üks wanna soldat
palub öömaja, proua ütles mell ~~mul~~ muud
ruumi ei ole kui koer ~~ei~~ laut on tühi
kui tahab sinna wõib ta minna sisse.
Tüdruk tulli ütles koera laut on tühi
sinna wõid minna sisse, soldat tänas
ja läks puhkama. Soldat puhkas öö ära
tuli hommiku üles ja läks Kööki palub
tüdruku käest silma wett silmi ära
pesta, tüdruk annab wanniga wee soldat
peseb silmad ~~ära~~ puhtaks ja wiskab raks
Kuld tükki wanni, tänab öömaja ja silma
wee eest ja läheb ära. Tüdruk wiskas
wee wannist maha ja leiab kuld tükid

Läheb näitab prouale ja ütleb see soldat waene ei olnud tema on raks kuld tüki wanni pannud. Prouа ütleb seda soldatid waja wangi panna kuss tema selle kuld raha sai. Aga soldat oli omale ühe maja üürinud ja elas seal, säält saiwad nemad soldati käest ja küsisid kuss [illegible] ja need kuld nahad sais, soldat wastas minu wannemad orjasiwad ja oitsiwad raha kokku suriwad ära siis jätsiwad raha minule, selle peale jätsid soldati rahule. Soldat elas nüüd üksinda ja temal aegas igaw tema mõtleb mul on raha küll aga üksi on igaw elada, aga tema saab kuulda et Kuninga tütar on oma isa pahandanud ja isa on teda selle eest kolmanda korra peale wangi pannud. Soldat mõtleb oleks mina ka seal olema, aga wiimaks tuleb meele et see kolmas wannamees [illegible] ütles et

kui selle piibu suitsma panned et siis ütled seal kus ja mõtled. Tema paneb piibu suitsema ja mõtleb oleks ma seal Kuninga tütri juures nii oma tema seal, ajas Kuninga tütriga lõbusaste juttu, ja pannu päraste piibu suitsema ja mõtles oleks ma kodu olema silmapilk ali ta kodu, seda wiisi käis soldat kolmpääwa Kuninga tütrile selleks nii et üksi sest aru ei saanud. Kui Kuninga tütri wangi päawad käis saiwad, siis läsi tas oma tütri wangist lahti ja tegi juured jootud ja kutsus kõiki oma juguwõsa kokku aga soldat läheb ka sinna, aga ära tulles ütleb mõned pallid wõi asjad kui mina mitte kümme korda paremid ei tee siis ei ole õiguste ki, aga Kuningas kuulis soldati ütlemist. Ja Kuningas ütles soldatsille tee siis kümme korda paremad

ja.

lpg. 628.

aga kui mitte siis kaotad oma elu. Kuningas panni kõik kaupluse kohad kinni et soldat midagi osta ei saanud. Soldat läks ära oma suppa ja elu mures ja mõtleb mis mina nüüd pean tegema raha on mul küllalt aga osta ei saa mina kedagi. Aga selle aja sees tuli üks võeras mees sinna ja ütleb mis sa siin nii wäga muretsed. Soldat wastas, mis ma muretsen: „Ma olin Kuninga palli peal ja lubasin paremad palli teha kui Kuningas tegi aga Kuningas sai wihaseks panni kõik kohad kinni ja nüüd olen ma kadas, kedagi ma ei saa kuskilt osta ja palli ei ole mul mitte wõimalik teha ja selle pärast pean elu kaotama. Wõeras mees kes soldati juttu ära kuulas, ja küsis kas sul raha on?

lpg. 629.

Soldat wastas wõerale et raha on mul küllalt. Siis ütles wõeras mina olen kaugelt wõeras mees laewaga ja mul on wäga palju kõik sugu peenikest kaupa, anna raha minu kätte küll ma sulle kõik muretsen. Soldat andis raha mehe kätte ja mees muretses kõik sugu kalliist kraami walmis. Nüüd tuli Kuningas nimetud päew kätte, ja Kuningas kutsus oma wõenad koku palli peale; aga wõenad panniwad imeks et nad weel ilmagi nii sugu kalliist palli pidu ei olnuwad näinuwad. Aga Kuninga süda läks täis et soldat paremad tegi, ja läsi wihaga soldati wangi panna. Soldat palus antus mu piibu nosu ka ühes mulk wangikoonese ajawiteks seda ei keelatud waid andi ühes. Soldat sõsis õõsi oma piipu ja mõtleb peaks wangikoone ukse lahti minema, nii läksid ukse

Soltad tuleb wäljo waatab ümber poissi oma oma piipu ja mõtleb peaks se wanginaja ennast ümber pöörama torn alla ja maja ülleje poole, selsilma pilgul pöörab maja ennast ümber. Soltad läks oma tuppa aga oniku tulliv linnavahwas ja näävad mis wänginaja sündinud lähwad waatama kus soltad on, leiawad soltati oma toast puhkamast. Seda nähjes läks Kunninga jüda tais soltati peale ta lasi ühe posti teha et seal külles soltatid maha lasta. Samas jai walmis soltatid wästi otsaminna, soltata palub Kunninga soltatid annamul meel weedine aega piibu poissida, aga Kunningas tuli isejega waatama kus

seda soltatid maha laskakse. Soltad panni oma piibu pällema ja mõtleb peaks Kunningas kõige oma kobustega seel samba otsa jõtma, ~~sel silma pöil~~ ja tema oma soltatid teda sihtima aga mitte laskma. „Nii jõitis Kunningas samba otsa ja tema oma soltatid käim sihiwad püssidega Kunninga peale. Linnavahwas nägid seda et Kuningas kadas on, ja lähwad wanna soltatid taga otsima, ja leiawad soltati oma tuast. Rahwas paluwad soltatid tulle posti juure ja peasta Kunningas ära, soltat ei pannud wasta läks posti juure, aga Kunningas akab paluma „laze mind

A. Wanad jutud. Äksi kihelkonnast.

Saatnud: Jaan Millort.

1. Kaks Kütti ja wana tondid. Saadud 1894 6/II.

Kaks Kütti ehitasiwad enestele paksu metsa sisse majad, teisel oli naene ja Kaks laps, teisel ei olnud lapsi. Ühel ommikul läksid Kütid metsa jahi pääle, lubasiwad õhtaks hääd praadi Kodu tuua, ja käskinuwad saana akju soojast Kütta, wihtlemise tarwis: Kui nad aga metsa läksid tuliwad tee pääl Kaks tonti wastu ja jõid mehed ära, ja muutsiwad endid meesteks, tuliwad Kodu ja läksid wihtlema. Teisel naesel olid Kaks last need nägid ja tundsid ära ning ütelsid see ei ole meie isa sellon saba taga. Teine naene ei teadnud aga tunnud Kedagi, et see tont oli, tegi enesele ja mehele süia, ja eitsiwad magama. See aga Kes arwas et andis lastele süia ja pani lapsed akju peale magama, tegi aistid ette ja luges Isa-meie pääle, ise tallitas mis waja oli Kuna wäsimata mees ütles: „Parle juba magama mis sa weel Könnid." „Ei," ma ei wõi weel tulla, mull on weike äew õue Koer sõrmata lähen wanan sellele süia.

lk. 632.

posti otsast maha, ma annan oma tütre sulle naiseks ja Kolm Kuningi riiki Kus teie wäite elada." Ta pani soltad piibu põllema ja mõtles tulgu Kuningas maha, nii tuli Kuningas maha andis soltatille kätt leppisid ära ja akasid keaste elama.

Üles kirjutud 8 mal Weebruaril 1890

Aleksander Pärlisi" juures

Torma Kihelkonnast.

Ja jutu sai ära kirjutatud mis kuuldi jaanipäew.

Sel 15 mal Jaanuaril 1894

J. E. Martinson

„Ei ma muidu wei lase sinu minna," ütles tont. Kui wõtta nõõa wõst
Kinni, ja teine ots jäeb minu Kätte. Waene sidus uhmri nõõri
otsa ja läks ise lakka Rukke juure. Teine tont oli juba oma naese
ära söönud ja tuli teise tuppa, teine tont söi parjast te uhmrid
ja ütles: „Kõwa Kui luu ja peine Kui puu," teine tont ütles:
„Mis sa rumal ei tänne see on uhmer, waata lopsed magawad
ahju pääl mina wõta pääld need sealt ja söö ära." Wana tont
läks nüüd ahju pääle roninia, aga ei jaanud Rukus ühte poolkus
maha ja ütles: „Ei saa wimp on all wimp on pääl," ja tuli ära.
Teine wana tont aga ütles: „Mine waata naene on lakas Rukke juures
tont läks waatama ja akas lakka ronima naene aga ütelnud:
Rukene, Rukene Lauda et tont Rukis maha, jätta tükk sinift wett maha
Tont Rukus maha ja onanikka ei olnud muud nõka Kui tükk sinift
wett. Aga teine tont ker oma naese ära söi, läks ikka ära. Aga sellnaene
Kes Rukke juures oli jäiwad ka lopsed alles seltset ta weike ristid ette oli
teinud ja Isameie peale lugenud. Jutustanud: Haarel Mitnits.

2. Rikas wend ja waene wend.

Waene wend läinud Rikka wenna juure pühadelt süia paluma

Rikas wend pole aga midagi temale annud, waid ütelnud: „Mine wõi
põrgu mina ei anna sullemidagi." — Waene wend läinud põrgu ja
Kaebanud oma waesuse ja häda üle, temu palwe wõetud Kuulda
ja antud temale üks Kõfi Kiwi (weeski) mis Kõik jahwatab
mis ja ajal Pahadele Kõlbab. Waene wend tulnud Kodu ja
ütlenud eneste süia tegema, wõtnud Kõfi Kiwi Kõrte ja ütelnud:
„Sup olgu laua pääl, Kõfi Kiwi jahwas silma pilk nilga suppi laua pääle.
Waene wend ütles nüüd: „Leib ja liha olgu laua peal," nuttu jahwas
Kõfi Kiwi leiba ja liha laua peale. Waene wend aga ütelnud: „Wein jõõdu
olgu laua peal," ja see sündis Kõik nõnda Kuida tahtsi, temu
ärkanud nüüd Kõige naese ja lastega sööma. Rikka wenna
lopsed lähnuwad seaua juure ja nõhkinud Kui ahwesteenud
sõid, joonuwad Kodu ja Rõõmelnuwad ise ka: „Seaua rahwas
söõwad ja joowad Kui sõtkjad. Rikas wend lähnud ise seaua
juure ja küsinud Kuuldja seda Kõik oled saanud. Waene wend
nõutas temale seda imelikku Kõfi Kiwi, rikas wend tahtsi ära
osta seda Kõfi Kiwi, Kanples waese wennaga nii Kaua Kui
andis waese wennale Kuus tuhat rubla. Waene wend õpas
Kuida Kõfi Kiwi Kõima panna ka aga seda Kuida seima

panna kõige seda ei öpanud ta mitte. Rikas wend läks nüüd Kodu ja wõi Kõsi Kiwi enesega ühes, ühel ommikul saatis ta Kõik pere ainamaale ja Luban Kesk ommikust soo ja tanga supi walmis teha. Ta pani nüüd Kõsi Kiwi Käima, Kõik tooris ja panged said täis suppi. Rikas wend olnud nüüd hästi ei mõistnud kudagi Kõsikiwi seisma panna, supp jõusnud juba tuu põrandale laiali wanamees ronis ahju peale aga sup tõusis nõnda kõrgele et Võõras wanamehe ülles; ja wana mees ajas Kõige supiga ukksest wõlja, nõõda õue alla poole. Hinaliseb Tulid Kesk ommikule aga peremees ajas supi jees meile wasten, muidu ei saanud nüüd Kõsi Kiwi seisma panna Kui Rutsutud waene wend saanu juurest sanna se pani Kõsikiwi seisma. Sup jookis nüüd warsi ära ja Kui wanamees terweks sai, sest ta oli Kunna supi jees wiga saanud. Tuletas ta ühe laewamehega Kokku Kes alati suure waewaga soola Kandis; see ostis nüüd jälle Kõsikiwi Kuue tuhande rubla eest ära, temale õpati nüüd seda Kuida Kõsikiwi Käima panna, aga Kuida seina panna seda ei teadnud Rikas wend isegi. Laewamees läks nüüd laewa peale ja akas soola jatwotama, Kõsi Kiwi aga

ei jäenud seisma ja laew sai nõnda täis soola et mere põhja wajus, see Kõsikiwi jahwotab mere põhjas. Tänapäewani soola, sellest tuleb et mere wesi soolane on. Jutustanud: K. Mitnits.

3. Unnal ja pulmalised.

Wanast olid ühel talul pulmad, õhtu tuli senna ühs wanapaar, palus öömaja, pulma rahwas ei lubanud teda öömajale wõtta ühs naene ainukt naesenne ütelnud: „Loota jääb tall on siin seinas weeres ruumi." Siis läinud paar saama juure Kui waene naene Kohne lopsega elas; see naene oli wäga waene ja ei olnud endal ei lastel süüa. Saat palunud öömaja, naene ütelnud: „Ruumi mull palju ei ole, Kui tahad siis jäe siia." Saat küsinud: „Mis ja siin Reedad?" „Reala," panin weikssid Kiwa peatn nüüd lopsid ootawad Kuna need pehmest saawad, selle pärast seisawad wagasi ja ei nuta; lehmgi sai täna otsa see oli armas Kui silma terа mull. Saat küsinud: „Kas jalad ja pea on weel alles?" „Alles on Kull," Kostnud naene. „Noh mine siis ja pane iga jalg ise nurka ja pea Kesk lauta." Naene pannud iga jala ise nurka ja pea Keskele

nii Kui sant öpanud. Nüüd Röstinud sant et mine mäele ja waata mis pulma rahwas tulewad, naene Käinud waatamas ja ütelnud: „Mina ei ja aru, Käiwad ühest teisest läbi Kui kollid.“) „Mine waata mis sullased landas Robistab,“ Räägitud sant jälle. Naene läinud waatama ja tulnud ütelnud neli lehma ja üks härg, igaüks jalast saanud lehm ja peast ärg; naeselohad olnud juures rõõm et ta nii palju loomi Korraga saanud. Nüüd Räägitud sant et mine pulmaleisi waatama ja jäe ukse taha seisma. Naene läinud pulma Tirpa ja jäänud ukse taha seisma, Kõik pulmalised joofnuwad metsa ümbritsist, nüüd Kui see naene Ker wastas tahtnud sanki öömajale wõtta jäänud üksi inimeseks. Nüüd sai naene aru et see sant Tunnab oli muidu polelk Ta wõinud lehmasid Petta, aga inimesi tunda ei saata. E. K.

B. Wanad laulud.

1. Ema Kene mennemäkene, Ofasid Kapsid Kasvatada, Aga ei ofanud istutada, Istutasid Kapsad Rõwole maale, Pahku pole ennudeis, Kiwi Kilelude Keskeele Kus ei saanud wõju ajada Juurta alla juurduda Peava peale Kasvada. Ant Tunda Millert.

Sõõge wõerad, jooge wõerad, Sinised wõerad Tühjawad. Sakis Tulab saaniga Maa mees maaniga, Kilter Kirju Kunnega, Kuljas Pulbi warrega Seepois Tõlbi ruunoga, Pois pun reega, Perenees mustа Tõkuga, Pere noene pingi ga Perepojad Põlloga, Tütruk woene Tooliga, Sant aga woene Repiga. Mari Sirel, Wõisustist,

D. Wanad Rombed.

1 Karjus Tõi enne Jüri päewa Kolmande mõisa maapealt pihlakose Kepi mis Kiwi otsas oli Kasnud, ja Tähendanud seda Kui Sunnt Karja tulnud siis aetud Sunnti sellega Kepiga Karja. 3. Karja ei aeta mitte Kahwad el pöewadel wälja, need on: Esmapäew, Kesknädal ja Reede, siis ei ole loomadel mitte sõõgi ise ega seisa Karjamaal. 3. Kui Kari esimest Kord metsa aetakse, siis Tunnase need wiitsad mis ajatel Käes on, wiisatase Katusele ja ütelgase: „Karja õnn Katusele!“ 4. Kui esimest Kord lambid wälja aetakse siis wõetakse üks

Wana wara. II. pag. 641

Ärsi kihelkonnast. Saatnud: J. Millert.

A. Wanad jutud. Saadud 1894 2/IV.

1. Õpetaja ja Köster.

Ühe Kerikru ligidal metsa äärest olid röövlid tule ülest leinud, ja üks meest nende seast läinud lambid wargile. Köster ja õpetaja läinud waatama mis tuli seal on, Õpetaja olnud wigase jalgadega meest ja ei wõinud kõndida, siis Köster wõtnud õpetaja endale selga ja lähnuwad röövlite tule juure, röövlid mõtlesid et see on nende seltsi mees Ker lammast oli waregile läinud, ja küsisid: „Kas on warawane lasme katsuma." Köster wiisas õpetaja seljast maha ja akas jooksma, õpetaja palus ära jätta minu maha, wii minu üksi enesega. Köster wiis nüüd õpetaja ära, aga ekslesiwad metsa ära ja ei wõinud enam Roobu minna wõinud juhtuslesiwad nemad ühte mojasse ja palusiwad ennesele öömaja, neile anti säng magada. Õpetaja ja Köster heitsiwad

wõlemad jängi magama. Õpetaja ja Rõstet pahtsis öösel siina Rõstet jahatas. Peda pere rahwa leiwa astja Rallale mis nukras Tainost täis oli. Õpetaja aga ütles: „Sina ei wõista pimedas jängi juure tõigata Tulla", „ jäta jee nõori oti eneste Rõtte minna Tõõma oiaw Reiestatst Rinni", ütelsid Rõstet. Õpetaja läi nüüd Rõhu Tainast täis ja wõttis weel pihnud täis Rõstri Tarwis. Rõstri oli sell ajal Rui õpetaja Rõlstu täitis, nõori otsa pere noese jängi jamba Külge Rinni sidema. Õpetaja läks nüüd ja Rohkas ikkuse Rõstet on, tegi seda wäsi perenoese wiisiga ja jängi Peäpäl Rõik Tainaga Rõstet. Perenoene ärkas ommiku üles ja mõtles et nüüd olen ma wist ennast ära Teotan ja ehmatas nõnda Rohe ära et ärgatst jäi. Walge tuli wõlja õpetaja ja Rõstet läkjid Rodu, Rõstet naeris nõnda et Rõht walutama ei Rkkas. õpetaja ja perenoene ei Rohid siidamelt oma hõbi ja naersa päewast. Jakob (wiisteist)

2 Õpetaja taewaminemine.

Wanaff oli ühe Keriku peal, üks wäga Ruui ja Tunnala Rõstmata õpetaja, Kenna maanitses rahwaff ja tegi seda Rõik sihna Ruijast,

ise ei pidanud ta seft midagi mis Tõrahwale Kuulutas: Rahwa Teader oli ta Rangelt pühha meel, rahwas ussuspidi ta Õpetaja Taewa wiigi wõerast on aga mõned Kerstenaft aeg said mõtlesid Teisitti. Ühel päewal tulnud õpetaja juure üks mees walges rüües ja ütelnud ennaff ingli olewat seft Tunnal olewad Teda läkitanud õpetajad taewa wiima, Ingel ütles nüüd: „Ära ja enesega mingit maapealist wõrandust ühes wõtta, seft seal ei ole seda Tarwis." Õpetaja läks nüüd prouaga Tunnalaga jätma ja wõtis Rahi õbe laskmas ja pani neid Karmani. Ingel nõgi läbi akna ära mis õpetaja Karmani gaani, Kenna pani nüüd õpetaja Rotti ja Teine jalg Teise Rotti sõppi, siidus Roti peal Rinni, ja wiskis Roti Tunnist Rinni ja laskis õpetajal järele Rõndida. Peale selle wiis ta nii õpetaja ühe juure teeseli juure mis mõisa maja Teise Korra peale wiis, seal läks Tä ise ees ja laskis õpetajal Rõtlis olles järele ronida ning ütles: „Taewa Tee on ikka waewaline", waatal wõtis Roti Tunnist Rinni ja läks ise mõrda teeseli ja õpetaja Rõrwal nüüd läkme lendes ütles Tema. Wünati said nad maja Katusele seal ütles Taewa wiia: „Sina ei ole mitte õige mees, ja oled ninatagi Rautawad as ja endale ühes wõtnud." Tunnistaa üles? —

„Kas sa ei wõtnud enesega Kalka õbe lusikad?" Õpetaja tunnistas:
„Mina wõtsin enesega Kalka õbe lusikad, ma mõtlesin aga Kalow
neid seal Narwis:„ Seal ei ole mingid maapeolist-wüsta Narwis
seda ma ütlesin sulle ja ennu," ütles Tuewawiia. „Selle pärast et
sa maapeolist waranduft oled nähes wõtnud pead ja ig-a-wese
elatuse sinse minema". Nüüd wastas wale Ingel õpetaja
Kõige Kõtiga mõisa Korstnoft alla, ja läks ise ära. Õpetaja Kiisendas
Korstnas; selle peale tulid mõisa rahwas wastama, õpetaja palus
nüüd et teda wõiga lastaks. Korsten lõhuti maha ja lasti õpetaja
wõlja. Õpetaja oli nüüd täis häbi, ja pidi weel Korstna Lohkumise
ja parandamise Kulud maksma. K. Millert Elistwere.

3. Rehepappja wanatondid.

Kord elas üks wana mees mõisa rehes üksi ja päini, ta Rüttis rehe sooja ja
heitis ise ahju juure magama. Korraga ärgatab teda nke mees
üles üks. Tume laulu hääl, wana mees Kõtkab pead wähe
aeme Külgist Kõrgemale ja wahib, seal näeb ta rehe õhtu poolses

nurgas sinist tuld, ja paar Kõrwad Kuldsid juuri ja wilksid
Kuldsid ümber tule. Siis läks wanamehe Kommetus
ja ta Kärates wale häälega: „ Mis Kurat Teie weel Kuldsite
Kui magama ei lähe ega wagaseks ei jää. Tondid wõtsid
pary parajaste kost juure Kära ja Kuldsugas, nad ei
jätnud weel järele oma Kära, teist Korda Kärates reha-
papp. „Kuule," ütlesid mõned jee aitab meil õnnistada,
anthe ternale Ka Kirk worsti," üks tuli ja andis
Kirki worsti wanamehele Kätte. Wana mees
armastas paar Korda ja tundis et worst oli Kõva,
pani worsti Kirki Kõrwale, selle Narwis et ommiku
Kui ahju Kütte paneb siis Kõpsetab worsti pehmeks;
peale seda jäi ta magama. Hommiku Kui ta üles
ärkas pani ta ahju Kütte, wõtkis nüüd oma õhtuse
worsti Kätte et teda Kõpsetpanna, Kui ta seda walges
wastas nägi ta et jee worst muudet olnud Kui

Pärkus Kohtk. Suure sündame Päriega wisikas ~~ta~~ Rehepapp
selle Kondi wanast Kesk Külikesse ahju nõnda et see ära põles.
Kui see wanast ahi ära sai põlenud, siis tuli senna ükskõrwas alli ahemega wanamees; see oli see Kont Kes
Pernale wanast oli annud. Kont küsis nüüd: „Mis päraast
sa wanast ära ei söönud ja ahju wiskasid selle eest peab
sa wastama." Rehepapp oli aga nõnda kaual ja Pernal
olid need sõnad Kellega ~~ta~~ Kondi pum paukust nõudus;
nüüd wõttis rehepapp pum paku ja ajas põlewasse,
ahju nõnda sama Kui wanast ahjergi, nüüd sai Rehepapp
Kontist wäärt ja sai Kondilest Rinsamata.

4. Waene laps ja wana Kont.

Kord elanud ükskõrwana lesk naene oma Pätrega ükses. Sarana
Nemad olid wõga waesed ega olnud neil midagi wara ~~duft~~

nad olid Pühtigi päewa ehk Kaks söömata. Wiimaks peastis
sarnakana ema Kesk waewast, ta mõtles mõtles ja Pätsar sai
nüüd ihma aeg Ks: Kord oli Pätsel Kangest igaw ja ema
Kohju olnud, ta läinud ema ema peale Kabeli aeda mis
mitte Kangel ei olnud, seal mõtlnud ja pelnud waene
laps Kunni Kesk õhtu. Siis tulnud ükskõrwanakell mees
tema juure ja küsinud: „Mis sa woor laps mõtled sin
ükspi Külma Käes." Waene laps Kostnud: „Tulin seia
ema pärgast Kõsima ja enda Kuubist wälja mõtma."
Wana mees ütelnud: „Tule minuga üles minu Kahan
sind aitada." Wana mees wiinud nüüd waese lapse
endaga üles ära; wanast jõutsid nad üks suure Tuzewa
randwärawa ette, seda lükas wana hall mees lahti, ja
nemad läksid ühte ~~wiinsast~~ ärnsasse pimetasse majasse.
See hall mees oli wana tont ja wiis nüüd waese lapse pärgusse.
Pärgus pandi waene laps siis Reetma ja Kalitama.

Sitsa pääw läksid wana Tont ja Tema Tütar Kodust ära; Kallasiwad matt ühe Tuhk kanda Tuka sisse, säält pidi waene lops ära Korjama ja supist Keetma. Wana Tont Tulep jälle Tunal wo sele lop sele oppi ja aitas supi walmis Keeta, wana Tont Tuli oma Tütrega Kodu ja nemad ei jaanud ära Kuda waene lops nii wäitis ennem oli ära Korjamis.

Teine pääw läksid wana tontsja Tema Tütar Kodust ära Kallasid matt ühe lõästi Tuka sisse, neid pidi waene lops ära Korjama ja supist Keetma. Tunal Tuli jälle ja aitas supi walmis Keeta. Wana Tont Tulnud Kodu jällegi supi walmis. Wana Tont sai wihaseks selle üle et waene lops nii wärkoli. Wana Tont wiis nüüd waese lopse Kodust ära ja Tondi Tütar sai Kodes supi Keetma, temali Kolloti matternid Tuhk kanda, aga Tema ei jaanud supi walmis sest ajast. Kui nemad Kodu Tulid, wana Tont sai wihaseks ma Tütre peale et see laiseks oli Kui waene lops; ta uputas oma Tütre jõkke sisse alla ära, waese lopse saatis Tä maa peale tagasi. Tondi Tütre naba waro Kasnud sisse alt wälja, peale seda läinud wana Tondi waene üle sisse ja wõtnud naba waese ölst Kinni, „wiin Tütre mütsile mängeteda.“ Ai, „ai“ mennin, mennin see on minu naba waro.“ Siis sai weel Wana Tondi waene teada et Tema Tütar surnud oli, Tema ei uskunud seda enne Kui Lõks Kodu wana mehe Käest Küsima.

Jutustanud Ewa Kõiw.

B. Wanad laulud.

1. Kuusa lähed tellen hiis? „Lähen metsa lõhmuksele," Aga kui nälg näpistab? „Ekson annus eawa Rüllest," Aga kui aaw paistetab? „Ekson wõra wõiga." Kuss sa seda wõid saad? Wanamoori wakka seest. „Kuss see Wanamoor ise saab? Ekson ta mustast lehmast saa. Kuss see must lehm saab? „Ekson ta jun jõe wett, Ekson ta loiku laawe wett, Ekson ta meki mere wett. Seolt see must lehm saab."

2. Kuno Kuno Kuningas; Mis sa eila meile ei Tulnud? Tuna ~~eilal~~ eila Tuldi toonud? Meile Tulid wõeroad laewad, jõela laewad, mõela laewad. Suure herra Komba laewad, Kurja herra Rulla laewad, oma rahwa rahu laewad. Wõera rahwa waenu laewad, Sakса rahwa reisi laewad, Leedu rahwa leewa laewad, Soome rahwa jõula laewad, Rootsi rahwa rauda laewad. Eewa Rõ

3. Isa laul tütre pulma ajal.

Juba jäu tühjaks Tütarista, Koosike Kaanike Laut jäi lammastest lagetaks Koosike Kaanike. Wiidi ära pere Tütar Koosike K.... Pere tütar pesa linda. Koosike Kaanike. Ema abi isa tugi Koosike Kaanike. Kulla wäimees Kalli mees Koosike Kaanike Too mu Tütar tõgasi Koosike Kaanike, Kaia tütarst ära waewa Koosike Kaanike Siis saad ~~sad~~ wõõraste weel taewa Koosike Kaanike Koosike el pikad Karwad, Koosike, Kaanike; Üle wee ripendawad, Koosike, Kaanike. Üle wankri wabisewad Koosike Kaanike. Laulnud J. Kajak.

4.

Tulega mulle annan süia, Tulega mulle annan juua. Keedan sulle Ringa leemi. Winsutan wiisu nõrupid. Mul on aias õunapuida. Too tõga tõõningida. Wärawas on wisnapuida. Aia tõga aawasida. Kambri otsas Kas Kegiste Koopa weerel Kastkipada. J. Simpa.

E. Pulma laul.

Joo, joo, maitse, maitse. Maitse, maitse, moksa moksa.
Tan taskus, Peksa punga. Stsi öllele höbedad. Kotsi Kopale
walge-esta. Marjad töim mäe otsa. Toomingad töim
Tootsi maalt Salatid töim Saksa maalt. Odrad Kas-vid
oma maal. Umalad sain mõisa aiast. Sooge peiud
peekri seest. Rosinad sooge Karikast. Sooge terwist mõrsjale.
Sooge terwist peiule. Sooge terwist paari rahwal. üks wana eit

D. Wanad sõnad.

1. Ega wanal wõllastei ole wargal on wõlgu.
2. Kui Koit Koidab siis iline roidab. 3. Rohu rikus,
Ringe rikus. 4. Terawa Kerwe leiab Kivi.
5. Waranu wares pühib nokka iline wapustab sõkus.
6 Kellal kohus o istus sellel meel paas. 7. Silm on sõrkel nina
winkel. 8. Seine taha Teine taas. 9. Pime Rohu leiab tera.
10. Merel silmad wetsel Körwad.

E. Mõistatused.

1. Pool puud, pool rounda, eest Ritsar Tagast Lai Reskelt Körwa. Sirp.
2. Tükoli puud, Tükk oli laud Tükoli nokka mees taha. Äga ike.
3. Loi kui mõkk ja teraw kui mega juwel orjab talwel sees ab. Wikat.
4. Eest ora, Reskelt Rera, Tagast lai Kui labidas. Kana.
5. Läheb sisse wärisedes; tuleb wälja tilkudes. Kaewu pang.
6. Neba nelja nukeline, Roht Rohe jalukine. Kaew ja winn.
7. Isa istub, sulane sapsib, poeg pistab. Kaewu winn.
8. Puu emmis pragalad põsad. Mesipuu.
9. Mees alasti. Särk põues. Kuinas, tohi sõkes.
10. Hiire tee ümber tuu. Rõestad tilgumad.
11. Õpetaja Kerikus; Kerikul ei ole ussi ei akentes. Kana poeg munas.
12. Löked kupsa Kõik ja peale noeramad. Seina praod.
13. Meile tuli müki wõeras; Müki wõeras Küli wõeras; Küli laga
Ringad jalas. Karwe pidi Rohuk seljas. Lamanas.

14. Kärü pehkab Rahtte Kõst Rokka wahtKärk wahelt wolga. Willakroosid.
15. Isa piko, ema laia, tütred pojad punderikud. Leewa labidas
16. Maast tõusis mannel puus Mannel puust Kaasta puus Kaasta puust
Suur metsi, suure metsa marjad marjad. Erne Kasamaad.
17. Sepseltsi maas; Kangur Karnu pidi Kões: Lina ari.
18. Suka tutkivad Täis üks ei tunne ühte, Teine teist. Talajõged.
19. Tüla puttku, Tõõla puttku, Kes Kelt puttku peenikene. Pudel.
20. Mees läheb metsa Kõht Kodu poole. Säärd marjad.
21. Üks: hüü Kaks: saba. Pastel. (22. Pihus Täis paljast Künnar Karwast. Wiht.
23. Põrsas joosep viola rohkem Ta joosep jalalikowamaks: ta läheb. Lõnga wärv
24. Isa piko, ema Kõwer japeenikene, tütred laiad Lohjakad pargade peed
ümmargused. Ussad. (25. Üheksi Kombrikk mine siis wiis Kammert Kärn. (Form K.
26 Meil Kolm, Teil Kolm, Kõigil Kahel Kolm, kuus, Labidas; Ahju roop.
27. Üks saun sada. akent. Pun rüit. (28. Teeliba, mõõtuga mere wolgepeaga
wõikes: Kegi, Äke, Wahi. 29. Mees läheb laeka kihu kuus peapeal. Ruhk.
30. Mees läheb metsa maasse ja noka pidi seljas. Lõhkus mehel seljas:

g Wanad Kombed.

1. Kui sõrme Rüüs kõrkatõrke siis tehase ära kõigatud
~~saad~~ seemnedele viisid peale ja pannaske põue et wanaema kord
endale Rübaraat ei saa tehes.
2. Kui Kellelgi Kõlla Kõbi ole siis wõtis ja inimene ühe Kõllaste
jalgadega Kana, puhastas suled ära ja wõtis soolikad wälja,
Keeneb peaga ja õi Kana keewelt Kõige jalgade ja nokaga ära.
3. Kui Kangar pleegitud saab siis tõmmatakse Kangas
Kolgispuus wahel siledaks, ja lüüakse Kanga otsaga wastu
Kolgispuud ja öeldakse: „Stoomale, wokk wallale, Künnar
Külale, Kõik Kangar omale. Seepidi Kangale Kuluvad nad.
4. Kui naisterahwal kõrg jõgelek siis Lubab sell põõrata
hobemega Külalaine.
5. Kui lambal talleke jõnnib siis Lõheb üks mees rahwas
kaela juure ja paneb Tellekese pükski reieti läbi. Süsi sõnata ära.

6. Kui lops sünnib siis Rodu tõsse lops ära, et teine ära ei saa jonada.

7. Kui lops weikse on siis ei Rus tunda tulu õõsel ära et Wana tont ei saa ära wahetada oma lopse wastu teist lopsi.

8 Kui lops riietatasse siis loeb ja soitab enna sellajal vaimatuid siis peab lopsist tark saama Ker rutlet lugema õppib.

9 Lopse ristimise wesi wõetasse kille põõsast, siis saab lopsest ilus.

10. Kui Rosi esimest Rodu wälja aetasse siis teeb pere noorel praehemajale Rannaga vistid loada nõlgalla, wõtlab suure naa Kätte ja teeb piired ette, pärast paneb selle suure naa nõlgalla ja lasebelojad üle Rooata siis on loomad suvel Korjas terved.

11. Korjusele küpsitadi weike leiwa pätsike ahju sumpõõl pandi soola sisse ja anti Korjusele Kästi Korjas õues, siia ja sinna Rodu usja meiet lugeda, et siis on sull hea õnn suvel.

12 Kui lehmal wasikas sündis siis anti wasikale viina ja Kui ärg wasikas oli siis pisti ta suure suurest peast Rõõva keelega wõõkinna.

13. Kui Mihkli päeval õhtu Kari tuleb Rodu siis lähtab pere liikes waatlema, ~~mõõ~~ waatab Kui mõnel lehmal õle ehk eina tükk suus on, wõtlab sarwist kinni, kisub suust wälja ütleb: „Wälga sa wii laska Rodu kuuma.

14. Kui kohusel lumpainia peal käib, siis minnakse õõsel tema juure waatima, aga sell meeste rahwal Kes wahtima läheb olgu kaalutuse riided selgas ja Ründla tuli peab warsa all juures olema, mis siis wälja wõetakse Kui midagi Kuulda on. Siis näeb ta Kes see Kurja tegija on. Kellel kaalutuse riided ei ole see punub ühe pütsa wiis peli ~~nõõja~~ neljapäeval õhtul tehtud peab saama ja siis pakenema jala Kuuma ees Kohu Rordu läbi tõmmatud, Kus juures tõrwa ehk tahmaga Koko tehakse selle pütsaga kiioose siis kohutt Kui lumpainaja parjast Rallal on. Siis jääb Koha selle Kurja inimese mutt jütt Külge Kes saada on teinud, selleest wõib teda ära tunda Kui teda näed.

15. ~~Laastapäeval~~ Laastapäeval wõtsse Kui rohkem ei saa siis ükskorrem sõnni Kutt pällu peab see annab põllule siis head ramma Kui sõnnik nuure Kuu päeval see wälja laab.

16. Kui loftesinest Kord sarnane wihtlema wõeasse siis arwe Teese
et Ruhu esimest Kord wikaga lüaasse see Koht Raswab sarnaneks;
Kui selga lüüasse siis Raswab Küüri selga, Kui Rõhu peale
siis sarnane Röht, aga jalad alla terwe lüia siis Raswab lagas pikkast
17. Kui Kuttid mõtsa linda loskma lähewad, siis panewad
nende rakkide keri ehk leewa puu põsi siis se siis ei saa teine
õrre sõnaga püssi. Aga mõnel on elaw kõbe püssi se pea sees
tegemise ajal siste pomindi.
18 Kui püssi meest mõtsas linda lakis nii et lind wigaseks
sai aga ära laks; siis annab ta et teine püssi wabu on ära
wõtmud siis pani ta püssi rauda watt tõis, ajas ühe
raud pulga tuleb elesdoks pistis püssi sisse ja prundi otsa,
siis pidi wabu wõtja seda iseseis wabu tundma.
19. Kui sina Kutsja tahaks siis panna se Kiwi Reest Kutsja sisse
et Kui Kutsja sõida Kütus on siis ei lähe sinad mõda sõema.
20 Kui Kutsi wabnis on tehtud siis aetakse Kerwe Taraga 3 Korda
ümber Kutsja pärre, et siis ei saa Kui Kutsja sisse minna,
Kui mürisleb ja pikne ei löö mitte Kutsja põlema.

21. Kui sina Kutsja Kaabu wastaseks siis pistakse pantide alt tükk sina
sina mua peale maha et ega nälga ei või Kaabu wõia.
22 Kui wabi Kutsja tahaks siis Kustutse Kutsja alla et hiired
ei sigineks ja pesasid ei teeks:
23. Weiste tõusid Kaukadi seda widi, wõetu Kolme pikkuselt pulka
tehtu ja pulgade rist otsa, siis wõetakse iga weiste Küljest
9 tüki pandi iga wiistis Kolme arwu otsa üks tüki, üks arw
igal wiistil tükjaks, siis pandi pulgad Kaukadi mõda mua sisse.
24. Kui Keegi weikseid walgeid usse Kimpus näeb, ta nimetab
seda wõemu Kõneks; siis wõtab ta lahutab neid ühtest õrre
otsa nimetse sõrmega ja loeb mõnda sõnaga sõna wõrsi peale,
Kui ta selle sõrmega mõnda pealt ühes hõigusid Kostab
ja loeb neid sõnu nii ta siis luges Kui ta usse lahutas
siis saab see Koht Kohe terweks.
25 Kui Kellelgi sügelikand Külges on siis läheb ta sõnaga juure
wis Kah Kuseja leini wihtleb selle leini seemnest, siis saab
ihu puhtaks, ja ei pea see inimene Kunagi sügelistesse jäema.
26. Kui sõrsad sünnivad siis läheb premene Kõige esime

waatkama ja Ruseb pörja unnikuk peale siis ei jonatõ mitte ära.

27. Kui lehm aige on ja Rangelle rabelob, siis müeldasse et Kui on Rollal, wõetasse pölewõle nuust tük Rõtta ja suitsetatasse sellega lehm ümber ringi ära, mõnda. et Karw Rõrsfu joosep ja loetasse ühekõrda Rorda wastu otsa Jõsa meiet.

28. Kui paremb silm jügelob siis saab waesta, Kui pahem silm jügelob siis saab nutsta.

29. Kui sun jügelob siis saab Rülu leiba ühe jugadlase Käest.

30. Kui nina jügelob siis saab surmu sõnumid.

31. Kui mõnel noha kaigus on, siis wõtab meeste rahwas Kaski jaoba ja pühib sellega nina waeste rahwas aga nuus Kaob mehe pükste Tõsfu augu Kuhaga, siis saab nina terwe Ks:

32. Kui sinnest Kord Karjus Karjaga Karjamaale lähab siis panebta oma witsa maa sisse püstiji Käib ümber Karja Kolm Korda, witsa juures aga Kordamisteb ja lõpetab Jõsa meie kugemisk. Siis ei peawõi elajad mitte Küli jookuma. „Jürgneb."

Üles Kirjutanud: Jaan Johannes Millert, ÄKsi Kihelkonnast.

1ksl Märtsil 1894 Aast

Wana wara. III

Äksi kihelkonnast. Saatnud J. Millert.

A. Wanad juttud. Saadud 18/IV 94.

1. Wana tondi lapse waketus Ristimisega.

Wanast elanud üks perenaene, temal olnud weike laps. Ühel päewal läinud naene ja mees mõlemad ühe maale ja laps jäenud Kodu. Wana tont oli tulnud ja waketanud lapsed ära, perenaese lapse wõtnud omale ja oma jätnud perenaesele. Perenaene läinud Kodu aKKanud lapsülle wõtma tunnud et see wõga waske oli. Kui ta lapsi ligemalt waatas näinud ta et see terne laps ei olnud, ta ei olnud enne nii inetud lapsi näinud, pea oli suur ja Kondilene ja pikad hambad Kui riha pulgad. See laps nuttis ühte lugu ja ei maganud Kunagi ööpi naene olnud Kenaga häädas ja aKanud wiimaks jesta lapsülene Kõiega wanduma. Peale seda tulnud wana tont aKna taha ja õiganud jämeda häälega: „Misja Kinsad minu lapsi, Kas mina sinu omale jeda wiisi teen.

Perehaens oli hädas ei ofanud midagi tondi loppega teha, temale öpanud mõned Korgad inimesed: „Pane ahi Kütte ja passe lapsi leewa ~~lap~~ labiola peale, luba ja ärkita ahju wiisata." Nõuene pannud ahju Kütte ja lapse labiola peale, ajanud lopse ahju sure juure, Kui Kolm Korda ärKitanud ahju wiisata siis jookonud wana tont tuppa ja annud pornese lapse juure awipaga Kätte ja ütelnud: „Kasma sinu omale seda wiisi tegin." Ja wõtnud oma lopse Kogasi. Perenaese lapsel olnud Konge hoiss juures Kui hobuse Rutega Kaua oleKs olnud.

2. Obune ja urt.

Wanal ajal elanud üKs waene perenees temal ei olnud midagi oma loomadele süia anda. Kõige suremas hädas oli obune tema pidi otsa saamas. Sõki päewa omniku ajanud perenees obuse wetsa üteldes: „Mine wetsa undile, urt söögu ~~sinu~~ sind täna ära." Obune läKnud wetsa urt tulnud Koht juure ja KoHtinud teda ära süia. Obune aKKanud paluma: „Sõta mind elusse, lase ma Kasun Saani päewaniagi müüd on sull minu alb süia ma olen Kangeste line." Urt jätnud müüd obuse see Kord elusse ja lubanud Saani päewal Kogasi tulla. Saani päewal tulnud urt sinna ja Küsinud: „Noh Kas oled juba waamus et wõin so ära süia?" Obune palunud: „Oota minu weel alles MihKli päewaniagi ma ei ole weel sugugi Kasunud." Urt jätnud sell Korral weel obuse alles; MihKlipäewal tulnud ta ometi. Obune ütelnud müüd sälle. „Lase ma sõita on sind selle eest et ma sure ostja Kasuda sain", „mõsi oma pea minu saba siuse süs ma teen sulle hea sõidu." Urt mõsinud pea obuse saba siuse, obune aKanud Kogasi üles lõõma ja tuhiste jooKma. Rebane näKnud põsa Kõgast seda undi sõitu ja Küsinud: „Kos see ~~pe~~ peKa weedanise?" Urt wastanud: „Tuvalus teab just parda, ammas ei aKKa Kael ei KaKKa." Urt ei ole saanud Kudagi obuse saba ast pead lahti, obune joonud Kõige kuuliga Kodu, perenees näKnud et tema wana obune Kodu ääre nia Kaga ja urt saba. Perenees wõõmustas selle üle et tema obune juurel nii wägewoss oli Kasunud,

Ja annoti weel Raoja toomid, perennes: losmid oburse reie alla ja annamid siia ette. Undil wõttis perennes noha ära ja wiimid linna ja müümid ära selle eest ostmid oburele Roerus jõmiseks:

3. Elus inimene surnuke aeg Rerikus.

Wanoste peetmid Põuksi ehwese pühe ommikus enne walget Rerikud, siis läksmid üks wana Tüdruk Rerikus. Tema juhtumid wäga wara minema. Kui alles surmid oma Rerikud pidamawad. See Tüdruk läksmid Koke Rerikus sisse ja ekmatamid selle pärast ära et Kõigil Rerikulastel olnud walged rüided seljas ja Käimawad üks teise est läbi. Tema õde Kes: äljer aja eest ära surmid, tulnud tema juure ja küsinud: „Kost ja seie ~~sinu~~ seidega surmud ei ole weel?“ Ja pannid Köe pea peale tiimmid et risti ei ole, müüd ütelnud: „Sullel ole ju risti pea peal nii Kui meil Kõigel on, meid Kes me müüd Rerikus oleme Ratsutaja läbi Kas risti on pea peal võtti all, Kellel risti ei ole see Kõik tatasse ära;

mul on Kaks risti teise annan sulle paane pea peale võtti alla siis ei ole sull midagi Karta.“ Müüd saanid see tüdruk öe Käest omale risti ja pannid pea peale. Kui surnuke juklus ära löpnid Reola üks saks pidanid, siis Ratsunid see saks Kõrkide peadläbi Kas risti on agas Kõigil olnud risted Ka sellel elusal Tüdrukul. Sell elusal inimesel ~~ole~~ oli öe rist ja teda ei tunnud Reolagi et ta surnu ei olnud. Öde tulnud müüd ja wõtnud oma risti ära ja ütelnud et ära sa Kunagi enam seie. Tule siis Kaskad Koke oma ela. Müüd Kadunuwad surnud Kõik üks Korraga Kui sinine aur Rerikust ära, ja see elus inime jäänud üksi päini Rerikus. Peale selle tulnud teisi inimesi juba sama, siis jubenud Tüdruk Koda minema aKata; teistega üksi enam ei jäänud Rerikus selle ärnus pärast. Kui ta Koda läks jäi ta warsti aigeks selle ärnus pärast mis tal Rerikus oli, peale seda läinud oma öe järele Kellega ta Kõnelnud.

4. Üles tõusnud surma.

Üks saare mees surnud ära. Tema pes tud pärastpoolt ja pandud valged riided selga nii Kui Käigil surnutel ja pandud arstne alla asene peale macma. Õhtu tulnud palju inimesi Kokku surnud vaatama tulnud ja laulnudsed Kunni Kella Kuhe teistKümmneni, siis arvanud rahvas: Kodu tükkima, nagune ütelnud: „Minge Kui tahate, mis ma oma mehest Kardan ega me alusest ei elanud et Tüs ei julge olla, et ihk tuleb Kätte tasuma." Rahvas läknud Kodu ja nagune jäenud üksi tuppa surnud meie päitsese tagema. Surnu liigutanud ejtse käsi ja jalgu, peale selle tõusnud üles ja läknud uksse juure pannud selga vasta ust ja vaatinud kuija silmadega ~~ma~~ naese otsa. Kuroga löödud vasta ust ei surnu ole sest tõhelgi pannud, teist Korda löödud vasta ust; mees ei olegi liigutanudgi ega uksse juurest ära läinud. Kolmat Korda löödud vasta ust siis tulnud üks valges riides

naiste rahvas sisse. Ja arvanud naesega tõrelema, ütelnud: „Seda ei tohi olla et üks inimene surnu juure jäeb olgu ta oma mees, või oma laps ikka peab rahkem juurest valvama." Mehele ütelnud: „Mis sina siin welwoshid Kui sa oma asemele ei jää." Mees läknud asemele ja võtnud riide peale, ja jäenud surnust; ega ole enam elusst tõusnud.

5. Kodu käija.

Üks Kõrtsi mees Rombärg nimi surnud ära, temal jäenud naene ja palju raha maha; siis arvanud ta Kodu käima oma naist ja raha vaat vaatama. Ega ööse nähtud Kesta ise moodi mineketud olema, tulnud Kõndinud ahne toiga ja löönud sisse naese juure. Naene ei ole muidu saanud Kui tõmmud õpetoja, Kes õnnistanud maja ära, ja käinud Kabelis õnnistanud Ka meke ama ära, et Tüs ei saa midagi naesele teha, aga väljas Kraapinud ta seina ja ~~Kirunud~~ ikka Kriimnud

Üks postimees jõutnud ühe mehega Kelle nimi Anto olnud sellest Rakeliit mööda Rus: Rombärgi and oli. Üks: muhkal wolga viie selgas jookmud Rakeli ära ar äärt mööda, Anto Küsinud: „Rombärg Russ lähed," ei see ei ole Kuulta wõõrandgi, Kolmat Korda öigamud Anto: „Kui ja paigal ei seisa ja wasto ei üttle, siis lasen sulle õbe Kuuliga selga." „Eh," „eh," wõi õbe Kuuliga selga ütelnud Rombärg ja läksnud edasi. Natuke aja pärast muudnud Rombärg ennast üheks: ilusaks: naisterahwaks: ja tulnud Postimehele wasto, palunud et wõtta minu Ra peale. Postimees lasknud teda tosha poole Antsu Körwale istuda, nii Kui see naisterahwas peale istus ei jõud minna obesed teda enam wangerte wedada, Ruttasid põlwili maha ja ei läinud enam edasi. Ärkjelt Kadunud see naisterahwas ära midagi ei olnud näha, ta oli ühte walget wätti rapsitanud postimehe ja Antsu nina all. Anto ja Postimees läksnuwad Rodu, ja jäesnuwad aigeste iga ööfi tulnud see naisterahwas pitkitanud neid mehi nii Kaua Kui nõlemad ära surnuwad.

Ühel perenaesel oli oma tütar ja Kasu laps Kellel isa ega ema Kunagi ei olnud. Oma tütrest oidis see perenaene ega raatsinud Kunagi tõde ütsta, waest last sundides ühtepuhku tõuga ega ei lasnud teda sugugi seista tõrele ja pekjo tähte waest last ilma süüta. Ühel päewal tahtnud perenaene leiba jo Küpsetamud waese lapsele ahju peal ühe weikese pätsikse, waene laps lähenud õue peale pätsikest Kukkunud Kogemata Kõest maha ja akkanud eest ära weeretma, waene laps lähnud pätsikule järele. Pätsike weeretud senni Kui ühe paksu metsa sisse, seal jäensid pätsike ühe sarana ükse alla seisma. Üks wana alli abemega mees tulnud sealaost wälja ja ütelnud: „Si hea lapsele oles sa mulle ahju Kütnud?" Waene laps Kostnud: „Kütnud Kull aga ei ole puid?" „Korja pun puukasid ja sõnnikud mis Kütte jaod Kostnud wana mees." Waene laps Korjanud puid ja agu Kütnud seana ahju soojaks; nüüd Küsinud

ta wana mehe Käest: „Kust ma wihta saan Kellega ma sinu wihtlen?
„Wõta Karu ~~wihid~~ wihakid tee wiht need on head Küllütelnud
wana mees." Waene laps läksid metsa Kiskuma Kaske Küllest
ohji tehnud wihaja wiinud saanajuure müüd Küsinud ta:
„Kuda mina sinu müüd lawale saan?" „Wõta Kawast Kinni
ja wiska lawale," ütelnud wana mees. Waene laps: löstnud
külega wana mehe lawale ja wihelnud puhtaks, wanamees
pannud ennast riidesse ja ütelnud: „Selle eest et ja minu nii
ilusaks wihelsid poremast Kui ma sinu Käskisin tahan ma sulle
palka maksa." Tema annud waese lapsele weikese Korja elajaid,
ja ühe weikese Rasti mis Kuldu täis olnud. Waene laps: tulnud
Kodu poole oma elajatega, Koer näinud ammugi ära Kui
waene laps: tulnud ja arukunud: „Tuh, et auh, Anu tuleb
Kari ees ~~Toga~~ Karitaga, ise Korja Reskel, Kullaw Karjs Rainola
Perenaene Kuulnud Koera arukunmist läksid oma tütrega
waese lapse wastu, Kui näinud et waene laps nii suure
rikkusega tuleb siis ehmatanud ära selle üle ja akkanud
järele perima Kust ta selle waranduse on saanud. Waene laps

räägimud Kõik ära mis temaga juhtunud Kuidas wana mees
temale wihtlemise eest Kuldu ja elajaid annud.
Perenaesel olnud Kade meel et tema tütar ilma Kullata oli
ja waesel lapsel Kõik Küllu oli. Õhtul päewal Kuiperenaene
jälle leiba tegi, tahtnud ka oma tütrele leiwa põtsitsku ahju
suupeal, peretütar läksid õue peale ja wisanud põtsitsku
maha et siis põtsitsk jookma akkab. Pätsik weeremud
senna poole kus wõõrast lapse põtsitsku, peretütar läksid
ühte puhtsku põtsitskule järele kunni ühte saarni metsa
ühe saana ukse ette jäänud seis ma peretütar jäänud ka
seisma. See saana alli abenega wana mees Keldre juures
waene laps olnud tulnud wõlgu ja ütelnud: Si hees laps sõke
oles ja mulle saana ahju Küttas." Peretütar Kostnud: „Küttas
Küll aga ei ole puid?" „Korja pun pulkasid ja sõnnikuid mis
ja Kätte saad," Kostnud wanamees. Peretütar Korjanud
pärnu mis aga juhtunud ja Kütnud ahju; müüd ja Küsinud
ta wanamehe Käest Kust ma wihtu saan? Kellega sinu wihtlen.
„Wõta Karu uhakaid need Kõhawad Küll," ütelnud wanamees.

„Nüüd wõta mull Kaswust Kinni ja wisKa lawale," ütelnud wana mees. Pere tüttar tehnud KõiK mis Kästi, tehnud Karu wahaKast wiKs, wõtnud wana mehel Kaswust Kinni ja töstnud lawale; wihelnud Kaza wahaKatega wana meest nõnda et see Kisendanud Kães. Wana mees pannud ennast rüüdesse ja ütelnud: „Nüüd tahan ma sulle palKa anda selle eest seda ära oled tehnud mis ma Käskisin". Tema annud peritüttrele üKe weiKse Kasti ja Käskinud et enne ei tohi Kasti lahti tehha Kui Kodu, Kus KõiK sugulased Koos on. Pere tüttar aKKanud Kodu tulema oma Kingitud Kastiga; Koer nähnud jälle Kaugelt ära ja ütelnud: „Tuh, awh Ann tuleb, Kuli see tuli taga, tule Karp Kaindlas". Perenaene Kuulnud et tüttar tuleb läinud wälja waatama nähnud et tüttrel elajaid ei ole aga suure Kast Kaindlas oli Kui woesel lapsek. Pere tüttar tulnud Kodu ja Kutsunud KõiK sugulased KoKKu siis aKKanud Kasti lahti wõtma; Kast olnud tuld ja tõrwa täis; tõrwa tuli tulnud Kastist wälja põletanud sugulased ja selle maja ära.

7. Tuhka-Mats. Jaas. 673.

Ühel ajal olnud Kolm poega, Kaks olnud targad Kolmas olnud Kotter Reda „TuhKa-MatsiKs"; Kutsutu. Isa surnud ära ja tuhKa matsja ennud Kogoni woorelt wendade ookealla, wennad Käisid igal pool Kus awaja oli, aga tuhKa mats pidi Kodu olema ja tööd tegema. Seal ligidal olnud üKs Klaas mägi, Kus Kuningas oma tüttrega elas; Kuningas lubanud oma tüttreja Kuningriigi sellele Kes tema tüttre juure Klaas mäe otsa läheb. Kui see päew Käes oli, et pidi iga üks oma õnne Katsuma Kuninga ja teiste ülemate juures woolamisel. Siis läinuwad tuhKa-matsja wennad oma õnne Katsuma ja jäänuwad tuhKa-matsja Kodu. TuhKa mats läinud isa ema peale nõu Küsima Kuidas tema Kaiwiks mäe otsa saada. Isa annud Matsile Kolm wõtit, üKe õbe wõtme, üKe Kullast ja üKe Demandi wõtme ja ütelnud: „Kui ja õbe wõtmega wilistad siis saad endale õbe obese ja õbeKoost riided selga, Kui ja Kullast wõtmega

wilistad süs saad ja Kullast obuse ja Kullast riided endale selga. Kui ja Demandi wõtmega wilistad süs saad Demandi obuse ja Demandi riided selga. Tukka mats wilistanud õbe wõtmega silma pilk olnud õbe obune ja õberiided seal, tukka mats pannud õbe riided selga, istunud õbe obusele selga ja sõitnud Klaas mäe juure. Teised wennad Katsunuwad Klaas mäe otsa ronida, teisel wennal olnud Kas Käes; ja teisel wennal Kaks ronud Konksu, Katsunuwad ei ole Kasi Küüned ei Kongsud Klaasi Külge akkanuwad. Tukka mats sõitnud oma õbe obusega paole mäe peale aga libisenud alla tagasi, ta sõitnud enne Kodu Kui teised wennad. Sargad wennad tulnuwad Kodu ja räägiwad et täna läks üks õbe wüntel õbe obusega poole mäe peale aga libises tagasi. Teine päew läksnuwad wennad jälle Klaas mäe juure, ja sõitnuwad tukka mats Kodu. Tukka mats lähnud metsa ja wilistanud Kuld wõtmega waresti olnud Kuld riided ja Kuld obune seal, tema ajanud Kuld riided selga ja istunud Kuld obusele selga, sõitnud

Klaas mäe juure. Wennad olnuwad Klaas mäe juures ja tahtnuwad üles ronida teine obusega teine ärjaga, et ehk obuse ronid ja ärjad sõrad akkawad Klaasi Külge aga ei olnud. Tukka mats sõitnud oma Kuld obusega enam paole mäe peale aga libisenud tagasi ja sõitnud Kodu enne Kui teised, ja Kuld obuse jätnud metsa Kui see tema nõtes ära Kadunud. Wennad tulnuwad Kodu ja räägiwad et täna läks üks; Kuld riietega ja Kuld obusega enam poole mäe otsa aga libises tagasi. Tukka mats ei räägi nud sõnagi sest et tema see oli Kes Kuld ja õbe obuse Käis. Kolmandal päeval läksnuwad wennad jälle, teine sõnga teine sõaga Klaas mäe juure. Tukka mats läksnud metsa wilistanud Demandi wõtmega süs olnud Demandi riided ja Demandi obune waresti seal; Demandi riietes ja Demandi obusega sõitnud tema Klaas mäe juure ja saanud ilma waewata Kuninga tütre juure. Kuninga tütar annud oma sõrmuse Tukka matsile et süs tuntaske ära Kes see oli Kes Klaas mäe otsas Käis. Tukka mats sõitnud mäest alla

jol läksid wendadelt mööda ütelnud: „Siga rukki ja SiKK pajustikus, laske õige mees mööda.“ Tuhkamats läksid enne Roduni wennad, ja las nad Demandi obuse mettsa laskki Rust ta wile peale oli tulnud. Wennad tulnud Rodu ja rääkinud: „Sõna läks üks Demandi obusega Klaas mõisa otsa Kuninga tüttre juurde.“ Tuhkamats ütelnud: „Mina olingi see kes senna läks, mina käisin eila ja üle eila, õhe obusega ja Ruld obusega.“ Wennad ei oska enne seda, kui ta neile Kuninga tüttre sõrmust näitas siis akkanud nad kuna. Tuhkamats läksid Kuninga juure siis kui Kõik ametnikud Kogolnud ja nõudnud Kuninga tüttre sõrmust mis ta Klaas mõisa otsas saanud. Kuningas lubanud oma tüttre ja viigi tõeste tuhkamatsile, kolme nõdala pärast olnud pulmad ja tuhkamats saanud Kuningaks. Peale selle juhtunud Kuningas ära ja tuhkamats elanud oma naisega õnnelikult ja saanud palju lapsi. Wennad võtnud tuhkamatsi enese juure ja pidanud juure oma sees.

8. Mõisa proua rumalus.

Üks sant tulnud mõisa ja akkanud seda laulatugema: „Ma tulen taewast ülewelt, ära sõnumid toon teile seal tsi-es.“ Proua küsinud: „Kas praegu tulid taewast?“ „Praegu jah!“ kostnud sant. „Kas meie härrad nägid, mis tema rakkeb?“ „Nägin küll kõik karjas, on küll alb teised riided on seljas ratsi,“ ütelnud sant. Proua ütelnud: „Ma tahan talle riidid ja raha ja obused järele saata, siis võib kõrja järele obustega sõita ei ole enda jala jooksmist.“ Sant lubanud tagasi tulles minnes härrale järele mõna wiia. Proua käskinud kõik obust ette panna riide ja raha koorma peale laduda ja sandi saatnud ta härrale järele wiima obused ja riided ja kõik kallidasjad. Nõuke otsa peale sandi ära minekut, tulnud üks wõeras ja härra proua le külalisteks; proua rääkinud

wõeraile: „Minu saatsin oma härrale tõnu viidid ja raha järele, üks sant tuli tagasi selle eest oli tõnu käskinud naulle sõnumid tuua et temal viidid ja obused vaja on.“ Wõeras härra ütelnud: Siis ja laske ennast petta.“ „Kas annungi läks ja Rohe poole ka läks.“ Kui see sai ära nõudatud Rohe poole sant lõhnud siis lõhnud wõeras härra omas obustega santi taga otsima. Sant pärinud obused ja Roomas metsa ära, ja isi tulnud tee peale, Korraga nähnud ta et üks hõld Rahe obust ees teed mööda tema poole tulnud. Tema jäänud seisma ja gast kunni see hõld seisma jäänud, üks härra tulnud tõllast välja küsinud: „Kas nägid mõnda santi siit mööda mainevad koredad obustega ja koredat tõllaga?“ Sant ütelnud: „Läks küll üks siit mööda, aga ega tere teda Rätte ei saa mulon siit Rõk teatud. Härra ansand omad obused ja käskinud sandil taga otsima minna Jeda. Ker enne oli lähnud, sant tsünud need obused ära, ega ob enam tulnud tagasi.

B. Unenägude seletused. lat. 679.

1. Kui unes Koerjas oled, siis saad waesi waesa.
2. Kui sea Koerjas oled siis saad waesi matussele.
3. Kui surnud elama näed, siis tuleb teist ilma.
4. Kui müristamist kuuled, siis saab Kangelt surma sõnumid.
5. Kui näed et elus inime ära sured, siis läheb sulale.
6. Kui püssi laskmist kuuled, siis saadik surmi tähendama.
7. Kui oma walged Kasukat seljas näed, siis on sul waewa.
8. Kui musti riidid seljas näed ja nendega maagad siis tuleb sul muret.
9. Kui unes näed et mõni haamas surnut ära läheb, siis sured mõni sugulast ära.
10. Kui unes näed sõnnikut weetavad, Kas omadelik wõeral, siis saab sõal eluja Rahju.
11. Kui näed et tuul tuua Kattuse pealt ära ajab.

süs süreb peremees ehk perenaene ära.

12. Kui mees tuba pühib ja palju prügi wälja weeb, süs läheb mõni majast ära teise kohta ehk süreb ära.

13. Kui mees ehk naene mes nõubet tema sõndsile leiba ehk raha annab, süs süreb laps ära.

14. Kui näed et ärg tükib kallale, süs tuleb üks mesterahwas sinuga tõrelema.

15. Kui lehm tükib kallale, süs tuleb naisterahwas tõrelema.

16. Kui wõõ mes näed süs tähendab see teise inimese wiha sinu wastu.

17. Kui punast oksi näed ümber oomete jookswad süs tähendab see tule karjus.

18. Kui naiste rahwas tõmmu peas näeb süs tähendab see pea wal.

19. Kui purskust wett näed süs tähendab see alba kui segast wett süs tähendab see head.

20. Kui näed et palki weeb süs saad maksu sele.

1. Jõulu laupäeval wõetasse matt kätte ja lõigu tasse leewa tükid sisse, esimese püha ommiku tuuasse leewa matt laua peale, pere istub lauda ümber ja panek käed risti, perenaene loeb Issa meie peale, süs läheb mes terahwas ees ja naisterahwas järel lauda juure ja annawad iga lehmale tüki leiba, see tähendab et kari süs terwe ja wanamus on.

2. Kui piim suwel albon süs wõetasse lüpsetasse paim lüpsetusse ja minnasse aia ärt nõõda edasi kallatasse ärkest leiba ankui iga ühes se tilk piima. Süsenam piimi ei weni ja ei mitu.

3. Kui perenaene jõulu leiba teeb süs teeb taikse leiwale ängu kes kele ja nimetab se ala. "Jõulu rahk," "Jõulu laupäeval tuuasse see rahk laua le ja pannasse kuuna l süsse põlema. See leib oitasse kewadeni alles; kewade kui karja esimest korda wälja aetasse, süs imetasse jõulu rahk katki ant asse iga loomale tükk süia. See tähendab et loomad peawad tuudi ja kõigi õnnetuste eest terwed olema.

4. Kui leiba tehasse siis weeretatasse ärsti Rauna leibu labida peal et enne ahju panekud, siis saavad tütred Rangelemehele.

5. Kui Roer ostetasse siis lõigatasse tükk Rauwu Roeral seljast ära ja pannasse leeva sisse ja lastasse Roeral ära sõita, siis ei lähe Roer oma endise peremehe juure tagasi.

6. Kui esimest Rord Kündma minnasse siis antasse ohusele leiba ja soola ja tehasse pani et siis obene heast käib.

7. Kui mõnes Rohas ernid pehmemad ei Ree siis wõetasse Kui ernid Külima minnasse, pannasse Külimiku põhja Rohu rauatükki üteledes: Kurd on Kõva aga minu ernid saagu pehmed, siis Reewad ernid Kõige alwema maa päält ernid pehmeks.

8. Kui hane andima pannasse, siis pannasse esiti kaks pesasse üks ohuse raud, siis wiht ja rapsutakse soola wiha peale, siis andub hane ilusti pojad wälja.

9. Kui inimene pistja wahu tundis siis wõtis pangi, mis Rätte sorkas tagakesta pisikjale wastu üteledes: Üks pist, Kaks pist, Kolm pistj. n. e. 9 Korda. Siis Kadus Kohe ära.

10. Kui Kellelgi soola tüükad ehk Käsnad Külles olid see wõttis ja laskis Kolme õue wäravad Külleski ja ühe Külleski Kolm tükki Kasna peale siis pidi Käsn Kadunud.

11. Kui lehmal lumpainaja pääl Käib siis arwatasse et teine wiha meest seda teeb. Minnasse lauta ja lüüasse Kolm Korda wista meisi ühe lehma ühe musta riidega üteledes: Ennikku pead ja mõnda aasa ja tõsina tulemas." Siis tuleb Kohe ennikku see Kivi inimene sinna.

12. Wastla päewal lastasse linge ja öeldasse: „~~Lind~~ Linad lin lasku jale tagasi tõukaja le." Siis peawad tulewal aastal head linad Kasuma.

13. Wana aasta wiimasel õhtul pühitasse tuba puhtaks, wiiasse pühked tuua põhja poole otsa põllu päale Kallatasse Külimist Rummuli, lastasse põlwilipeale ja loetasse 3 Korda 3 sa meiet. Nüüd Kuulatasse Kus pool laanda Kolis tatasse seal pool saab tulewal aastal suunut, Kus pool piitsa plõksutatasse seal saab pulmi tulewal aastal, Kus pool Koer augub seal saab warusid.

14. Uue aasta ommikul läheb mesterahwas Roewu juure wiskab soola Roewu ja wõtab wett wälja mõne wiista sisse, panet õbe raha sisse, siis pestakse seält seest silmi siis peab Kõik aasta silmad terwed olema.

15. Tuhka päewal tehakse Kookisid mis tuhka Kookiteks: Kutsutakse, Kui mõni tuhka Kooqid tegemata jätab sellelsiginewad tuhk usid Kapsaste päele.

16. Kui Tõnulampäewal palju tähti taewas on siis peab tulewal aastal palju noori elajaid.

17. Kui Madise päewal lume jadab siis on teine suwi palju Kärbsid ja parmusid. Madise päewal ei ömmelda et siis saawad sead see aasta Rohnad ja jooksikud.

18. Maarjapäewal Kerkitakse lõnga et siis saawad suured Kapsad.

19. Ömmelda ei tohi Maarja päewal et siis siginewad usid Kapsa[stele]

20. Maarjapäewa ommikul juuraske Maarja puna.

Punast wüna siis on inime terve aasta punane.

Üles Kirjutanud: J... Millert. ÄKsi Kihelk. Konnast.

Äksi kihelk. Saatnud: J. Millert

Saadud 1894 23/IV

Wana Wara.

A. Wanad loomad.

№ 1

Külast toodi walge hobu. Pane ette Antsuke,
Tuudre Ruudsiis Rogus peale, Siit wolgel wedada,
Wanem õde wõtis ohjad, Sõitis nõia moorile
Nõia moorilomal jaun, Sõle Kaeras midagi.
Nõid siis lõinead Kaeradid Lehti, Segas seitsmel Korralnõul
Anus ja jaad Aidamehe, Leeru ja jaad Käenali.
Müna minu minijaft, Maeil Käimad Rohilased,
Lõpu peid nees nõutab nagu, Kroonu wõepeal teeniwad.

№ 2.

Üks roiu rottis pulmad, Kiire tütar läkkumehele.
Kõrgi noorema pojale. Unt. oli pulmas ollerman
Kaunworsti walaja, Rebane roa Reetija,
Jäänes pika peiu pwisi.

№ 3.

Tuder, tuder tenga leitsin, tengaga ma hobu oftsin,
Hobuga ma Kaarad tegin, Kaertega ma naese wõtsin
naesega ma talu wõtsin, Talugama pere wõtsin.
Pere ütles: „Põrsa naene" Talu ütles: „Tapamuene"
Ei minapeks nud perepäraft, ei minu tapmad talupäraft.

№ 4.

Lõõri, lõõri lõukes. Piiri, piiri pääsuke
Kus so Kuldne pesake? Tuu taga tamme otsas.
Kus see tamm ise jäi? Wana mees raidus tamme macha
Kus see wana mees ise jäi? Wana mees läks pöllu peendra
Kus see pöllu peenar jäi? Rana sibis pöllu peenra,
Kus see Rana ise jäi? Kull söi Rana ära,
Kus see Kull ise jäi? Kull läks pilli roogu.
Kus see pilli roog jäi? Wikat niitis pilli roo,
Kus see wikat ise jäi? Wikat läks Kivisse,
Kus see Kivi ise jäi? Kivi weeris wette,
Kus see wesi ise jäi? Must-ärg rüüpas wee ära,
Kus see must-ärg ise jäi? Rauast murdis musta ära,
Kus see Rauast ise jäi? Rauast läks ule mere metsa,
Kuda Teeda Rätte saab? „Loevadega laudadega,
Nurgadega muradega, Kaleviste Kangastega."

№ 5. Tondikese laul.

Mis minu oolin olles sa, Kuulan Körtsi Käies sa.
Kui minu Kukkur-Kuulak sõna, Tengon teises sa
peos sa. Kes ei sulli Körtsi traalli, Kauast must-Kinni
ukse wälja, Kui see Matsi ei sulli traalli.

Ma löön Matsi upsu sulli. — J. Maasik.

1. Kolm Tarkuse õpetust.

Üks Rumm tulnud jõgisel perenaese juure, ja palunud: „Ole nii hea ja wõtta minu talvest Taari Tõrde, muidu saven Külma Kõtte ära, palgast sinule õpam Kolm Tarkuse õpetust." Perenaene olnud õpetuste peale himulik ja wõtnud Rumma talvest Taari Tõrde. Rumm elanud Rewadeni Taari Tõrres, Rewade palunud perenaist: „Ole nii hea ja wii minu lombi Kaldale, süs ma ütlen sulle õpetuse ära." Perenaene wiinud Rumma lombi Kaldale, Rumm ajanud ennast sirgeks ja ütelnud: „Hõiver paju õige niin," „Must lehm walge piim," „Kui „mukkuse taha," lõiked süs pöörа minu tuule poole, süs ei tule hais minu sse." Rumm Rutanud lompi, perenaene jäänud ammuli suuga järele waatama.

2. Kuidas Saadjärw-Saanud.

Ärgi Kerik olnud nagu Kuke põlja pool, Kui praegune Kerik. Üks Kordolnud Kerik rahwast Käis, ja parajast Tunnola teenida, Kuks naist tulnud ja jäänud Rangestki ei ole julenud ennam süsse minna ja jäänud wõõrde peale istuma. Üks must ärg tulnud ja wesi olnud ühte puhku Laga, ärg tulnud

ja jäenud Rerikü seina äärde seisma, naesed küsinuvad: „Mis
pag. 688.
so himi on?" Ärgutelnud: „Akinu nimi on Seadjärv."
Peale seda käinud ta kolm korda ümber Rerikü ja wesi
olnud tõusnud, wesi tõusnud rändajate ja maatnud ukse kinni,
waatwas kes Rerikus olnud jäenud kõik surnud, need kaks naist kes
wäljas olnud pääsenuvad ära. Praegusel ajal wagane õhtu
on siis peab järwe peal olles laulu healt Rerikust kuulma,
ja kalamees ei noodad peab tõmmi ots Raikü Riskuma.

3. Kuidas naene surnust üles tõusis.

Üks pere naene kaotanud laps, ja sõnnis olnud kõwast sõnnis,
sõnnis pitsitanud sõnne, ja olnud walens kui sõnnes
känkus on. Naene ei ole saanud sõnnust sõnnes hoida,
wõtnud sõnnuse sõnest ja pannud suhu. Sõnnis läinud
kogemata kurku, ja naene surnud ära, teda maetud
maha. Peremees nähnud unes et naene räägindud
temale ja ütelnud: „Kui minule rinde peale liiwa sutaks,
siis tuleks mina ellusse." Peremees usknud une nägu,
ja läinud kabeli naese hauast surnust üles ärawõtma, tema
saanud juba hauga ligidale ja näinud et hundolnud laiki,
tema ehmatanud ära ja mõtelnud et naene on üles
pag. 689
tõusnud, kirmuga ei ole ta mundi saanud kui jõuk jooksnud
kodu. Haua oli aga üks waras laiki raewanud, ja läinud
surnu riided seljast ära waraste, kui ta kuld
sõrmust nähnud, mis perenaese lauladuse sõrmus olnud
ja surnule hauda sõrme pandud, siis läinud ta
surnule põlwile kõhu peale, ja hakanud sõrmust ära
kiskuma. Sell silma pilgul tõusnud naene üles, ja
käkistanud waraga senna samasse hauaäärde peale ära.
Peale selle läinud ta kodu ja ei ole kohe julgenud teisi
ehmatama läinud, enne läinud ta lauta waatama
kas loomad kõik alles ja terwed on, ja jäenud keik lauta
istuma. Tüdrukud läinud kõnnikut laadad juure
lehmi küpsema ja nähnud et pere naine laadas, ta
ehmatanud ära ja hakanud karjuma: „Appi surnulaft
ja rahwast, kodu käia laadas." Sulane jooksnud ja
lasknud püssiga kodu käiat ja asjatanud kuera peale,
siis ei ole mundi näha olnud kui silm silmist wett ja tükk
walget riiet. Tüdrukud olnud peale seda mitu päewa
kõht laiki ehmatuse pärast.

4.) Rändaja mõisnik.

Kord elanud üks Kuri ja Tumala Kartmatu mõisa härra. Kes oma orjadega hästi ümber käinud. Kõik oma walla kuldrukud ja noored naised ei ole temast puutumata jäänud. Seda kurjust oli Tumal tähele pannud ka las mud suure järwe ümber mõisa koonete kulla, ja kõik inimesed, ja elajad ära upuda. Härra ei olle see kord mitte kodu olnud ja jäänud elusse, wanad jäänud järwe kalalale alles; ja härra olnud weel raskemaks waewa ks ja ristiks wallale. Kui ka ära surnud hakkanud ka weel rahkem walda kiusama, kui ka maha maetud hakanud ka kohe hauast wälja käima ega ole kuhugi paigale jäänud. Siis wõetud ja pandud kivid kerstule ümber, ja lastud mõisa asemele järwe, et ehk siis jääb üks kord rahule kui oma mõisa juure saab. Aga senna ei ole ka jugagi seis ma jäänud, wana kulnud jälle wälja ja käinud walles rahwast kiusamas: Siis maetud ka jälle kõrla karjamaale maha, seal pole ka jälle karja ja karjus sid käia

las nud, ühte puhku olnud ka neil waes tääs ja hirmutanud neid. Ühele naesele nõuka tud ines et kui jeda „kalba waimu", kes kui wõlge ligi makes pannas püsti seis ma siis ka enam ei saa käia. Naene õpanud jeda rahwale, ja rahwas pannud teda kes kui wõlest kümme wõi wõis teist kümne sammu eemale, ühe weikse puhku sisse, (püsti) üks kaks jalga ma ast kõrgemale tema jalad. Siiski pole ka seal mõõdanemas lähnud, sihmad olnud alati lahti kui elusal, ja juuksed ja habe olnud alles, päevad aeg nähtud ka küll säält paigal seis ma aga ööst käinud ka ikka ära. Iga uue aasta ommiku pandud paar rusi saapaid ternale jalga, teiest uue aastast olnud saapad kahti kulunud, mitte päevadki ei ole terwed olnud selle ümber käimisega. Nõnda olnud ka mitu kümmend aastad selles weikses puhkas püsti.

Wiimati halastunud Tumal selle rändaja surnus, ja rahwa peale, üks kord kui kangest mõisteti nud lõnud pikne kõige puhkaga surnupaunks paljas tuhk jäänud järele.

Siis saanud tema oma teenitud palga küllé.

Lõpp

Siwi päewal süntsin, Rüindla päewal Rüntsin,
Waar pikuse walge märaga, mõra lõiks Reskelt-
poolest; Wõtsin wäeski sidusin Kinni, Wäet Kas wiis
teewa, Wõtsin wõetsist Kinni wonisin taewa,
Sinu isa sõitis sigu taewas; Peetrus ja Paulus mängisid
Kaardid, Taktsin maha Tulla taewast, Obune oli
teisi Kohta läinud, Mõtelsin mis nüüd teha, Sain hea
nõuu, Küsisin sinu isa Käest Kübimitku sea aganaid,
Tegin aganatest Kõieja tulin maha tulema, Aganad
said otsa, Siis wõtsin aga ühhe puhku Kõik ülewalt poolt
ja panin alla poole, Wiimati läks Kõis Kattki, Kuk Kusin
põlwist saadik maa sisse, Siis läksin töin Kodust-labida,
Ja Kaewasin ennast wälja. Läksin Kodu, naeneze tunnud
enam, Walget mära aga ei olnud Kus kil enam.
Unt öli mõra pea ära wõtnud, Kehast seanud
weel Kaks obest, Kirju wars ja must Lõkk, Warsast
sai hea Kunni obune, Tõkk aga upus wirtsa lompi ära.

See on Kõik Tõsi Kui Tõrre põhjas wesi.

Wanast elanud üks härra, temal surnud proua ära
ja jäänud ühes, aastase tütre maha. Härra armastanud
tütart Kui silma tera. Kui ta nue proua wõtnud
saanud ta warsti teise tütre, lapsed Kas mud suureks,
ejineše proua tütar olnud Kuri ja õina Kuulmata,
Teine tütar olnud aga heldeSüdamega ja wirk
teinud Kõik Kõmis Kästi. Kord saatnud härra
noorema tütre metsast marju Korjama, annud talle
teewa Kuorikud Kotti sõõgi tarwis. Tüdruk läinud metsa
ja jutkunud ühe weikse saana kuutsikuga juures.
Üks wana moor tulnud saanast wälja ja küsinud:
„Anna mulle süüa?" Tüdruk annud temale
teewa Kuorikuid süüa, Kui see wana moor söönud
saanud siis ütelnud ta: „Nüüd wõta pütti minu saun
ära ja rapuita pühkad sohu laiali, siis saad palju
marju." Tüdruk tehnud nii wiisi Kui Küsitud, ja
Kui ta sohu läinud saanud ta palju marju. Kui ta
marjadega Kodu läinud olnud härral hea meel ja
Kiitnud tütre üsinust. Teine Kord saatnud ta

wanema Tütre Kes Tennale armsam olnud, annud Tennale
liha ja wõid ja saiu sõõgi Tarwis juure. Kui see Kivi
Tüttar metsa läknud, juhtunud tal selle samas saama
juure Kus teinegi. Wana moor Tulnud wälja ja Rüsinud
„Pai kaasetke annu mulle süüa?" Aga sõna Kuulmata
Tüdruk ei ole annud oma leeva Kotist wana moorile
midagi. Siis ütelnud wana moor: „Marju ei pea sa
saama," „Kui sa Rodu läked ja Könelema hakkad siis
peab „Kärn Ronn" sull sunst maha Rukkuma". Tüdruk
Käinud Kõik soo läbi aga ei ole marju sugugi saanud.
Kui tä Rodu läknud ja Könelema hakkanud, Rukkunud
Kärn Ronn sunst wälja, härra pahandanud teinega
et Kus sa oled magamud et marju ei saanud.
Selle süüdame tõiega Tahtnud tä nooremat õde
ära kõpsa, aga proua ei ole las nud. Siis pannud tä
proua üle tünni sisse ja wisanud jõkke.
Proua wend Kes Teisel pool jõe Kaldal elas juhtunud
prouad jões nägema ja wõhnud wälja, proual aga pole
enam hinge sees olnud. Kui tä Laugi peale sooja pandud,
siis lennanud üks walge Tuwike Tuba ja Käinud ümber
Laugi ja ütelnud: „Raasuke aega olen, siis läken jälle ära."

Waroti tulnud tä Tagasi ja lennanud jälle ütelnes:
„Raasuke aega olen siis läken jälle ära." Teine päew
tulnud tä siis olnud tä Kui weike tuuwikese poeg
äkitselt lennanud tä prouale suhu, peale selle lõõnud
proua silmad lahti ja hakkanud liigutama ja
Tõusnud tä elusse. See tuuwike aga olnud proua hing.

D. Mõistatused.

1. Ilanda ruuri auk, Ennanda Karlatakas. Lukk ja wõti.
2. Seest pehme walge, peal Kõwa Range, pükis
Kas-wrab, perses juurik. Aamos taib noorel
wanal ei jalli. Pähkel.
3. Alt juurik, peal Tuurik, Kanalik.
4. Soola söödab ja läheb münsel teedmööda wastse
linna. Ennid söödetasse ja pannasse patõ.
5. Punane Koer kongub walge püstaia taga. Keel.
6. Pi Kaua, pisi kaua, tuli wastu meiste Kaua,
nappas ära meste Kaua, Kaer laksti. Kanga Kudumine.

7. Kolme jalgne Kurat raud hammbad suus. Wokk.
8. Kuningas is tub wõre peal raud saapeid jalas: Adra.
9. Pikk mets ise paks ei jõua Kala warrast, Hõbise saba.
10. Kaks kani lähwad üle õue nokad tilguwad werd. Wepangid.
11. Kolme Küllega mast ooriken. Aastar.
12. Wanamees is tub mukas, munad rõipes. Ahju Kees.
13. Wanamees murgas; Silk nina all. Teeri Tõrs.
14. Wede lukrab, muna Käib park Kivi ajab. Wesi.
15. Must figa läheb lauta, ajab punased põrsad wälja. Roop.
16. Tuhat-turtsu, sada sõrki, läheb põllule siuksi perse pealgas. Ham
17. Aita punasa, pun mõrsa, soome lukuda ees; linna lipakud sees. Oravapesa.
18. Ölki tõlki, rääbis tõlki, üle õue õõren tõlki. Kuer.
19. Sti oinas; lõtti lammas; tantsitab Kulu tänawas. Konn.
20. Kurja tegija aidas; hea tegija aida all. Pääs; aadr.
21. Ark all, paun pääl, pauna pääl rist; ristu pääl mui, mua pääl mets, metsas sead, musta peäga poisike ajab metsast sead wälja. Inimene. Soek pead harjuga.
22. Siidi niidi Kera, seitse auku sees, Inimese pea.

E) Wana usk ja Wanad kombed. pag. 697.

1. Kui laps sünnib siis wõetakse ja peksetakse witstega last, et kui laps weikselt ära trahwitakse siis ei pea suuresti peast enam see inimene trahwitud saama ja on igal pool aun sees:
2. Kui lapsel krambidehk kirmid on, ja haiguswaewa teeb, siis wõetakse särk seljast lapsel ära põletatakse ära ja antakse see tuhk lapsele sisse.
3. Kui laps sünnib ja esimest pesu wett tuuakse, siis ei lasta wett pangest maha lokkuda et siis laps on haige ja ühte puhku ei kõndab.
4. Kui last esimest kord wiheldakse, siis tuuakse see wiht ja pannakse kuhugi katuse wahele, et kui loomad selle ära söowad siis ei kasuwa lapsel suuri juuksid.
5. Kui wihtluna minnakse siis tuuakse kõige enne pahema jalaskanna alla, et siis ei hakka tõbed nii kui sügelised ja paised j. n. e. sulle teise küljest külge.
6. Kui raamat läbi loetakse, siis põletatakse see raamat ära,

ja siiasse kuhu ära, et siis see lugemine jääb päha ega läke kuruaji meelest ära.

7. Enne Jüri päevaa pestasse Ronna Rudega silmi, et siis peab see inimene kõik see aasta nänust hele, ja valge olema.

8. Kui naisterahwas wastu tuleb siis ei ole head õnne.

9. Kui wilja külima ja kündma minnasse ja mõni naisterahwas wastu tuleb, siis minnasse kohe kodu ja see päew ei minda enam tööle, siis et siis ei pea wili kasuma.

10. Kui Tänes ehk Oraw üle tee jooseb kui kuhugi läbed siis ei ole headõnne, siis pööratasse kodu tagasi ja minnasse mujale.

11. Jüri päewal ei rainita ühtegi puid maha, kui aidra wõiet ehk äkke wõi katki läheb siis pannasse mõni nõori tükk asemele, ehk minasse parem kodu.

12. Eesnefel ja teisel wisi päewal läheb perenaene mettsa otsib mõne sipelga pesa, paneb katti ja hoiab alles. Selma jala jälgetelt wõttab prügi ja pori ükteleles: „Siit wõid," „Siit pisma." Kolmandal wisi päewal pöletab ta jälgede peal prahi ja sipelgad äraujuwad, selle tuha annab ta joogi hulgas lehmale sisse.

13. Kui kohusel wares on siis nimetab perenees kui ta teda esimest korda näeb, „Unoli leewa Kotikas;" ja ütleb oma pererahwale: „Tuba meile tulnud üks unoli leewa Kott täna juure." See peab unoli sund kinni hoidma, et unit ei saa warsa ära murda.

14. Kui eina kuhja ehk saaku tekasse, siis paneb naisterahwas esimese sülle käie põhja. Et siis peab lammas paari pregi talwel tooma.

15. Kaartulid pannasse noorel kuulmaha, ja siis kui teewas türkiline on, siis peawad juured kaartulid kasuma, ja palju wälja andma.

16. Jüri päewal ei kuduta kangast, et siis ei ole riidel tirtu ja saab wettu otsa.

17. Kui Jõulu esimese pühe ommiku ehk Pääri ommiku naisterahwas külalisteks tuleb, siis jõuwad sellel talwel kuhu ta läheb, Tänesse juwel palju wilja ärgu. Selle päraast ei sallita kui naisterahwas tuleb wõid aetasse wälja, ega kui mees terahwas tuleb, siis antasse jõuua, et siis peab wili see aasta hästi õnnistama.

pag. 700.

18. Toulu omniku ja Päävi omniku lähib mes te ehwas: lawale juure ja Ratsale lehmade sarwesid Kui paremb sarw Külm on toob lehm ärg wasikas, Kui parhem sarw Külm on siis toob lehm, lehm wasikas.

19. Kui esimest Rordmahla Ratsuda saadetse siis pestatse Kõige esitö silmi, et siis päew ei pöletä nägu ära.

20. Kui esimest Kord lõukest nõed ja laulma Kuuled, Kui ommiku poole Kuuled siis olet Rõõmsasta rõõmus. Kui õhtu poole Kuuled siis olet seesamsta alasti Kurb.

21. Kui „Rägu" esimest Kord Kuuled ja ommiku ilma sõmata siis petab ta sinu ära ja siis ussatse et Kedas Rägu ära petab see inimene peab ära Kuima selle päraft Kui Rägu Kuuled siis joose Kolm Kord ümber Kaswawa puu wastas päewa, ja iga Kord Kui Kord ümber saab siis wõetatse awamas teja punst Kinni, siis peab pus ära Kuima sinu eest.

22. Kui Rangast Kudele pannasse, siis öigatsetse teist inimest: Mitte „Minu Rangas saagu nii laia lahuga Kui sinu jalgewahe Kui saa ei saa

Ülestirjutanud: J. Millert, Äksi Kihelkonnast. 1894.

IV Kogandus: pag. 701.

Äksi kihelk. Wana Wara.

Saatnud: J. J. Millert

Saadud 1894 29/VI.

A) Wanad juttud.

(4x).

1. Walge märaja must Söök.

Üks mees läksid metsa puid raiduma, ta öige sügawale metsa sisse, et Kuusi ja jämedaid puid otsida. Korraga Kuulsid ta obuse ärmunist naiuke Kaugemal, ta läksid waatama ja leidsid sihe walge mära obuse Kes metsas rohtu söönud. Mehel olnud suur röövi et Kenna obese oli leidnud, Kui ta Tüki aega oli öiksinud ja ~~oodand~~ oodanud, et ehk on obese peremees metsas: Kui Redagi ei ole juure Tulnud, siis wõinud ta walge mära Kodu. Kodu olnud walge märaga Küll hää Tööd Tiha, aga Kange olnud söönma, ei ole jõudnud wad nii paalju anda Kui mära söönud. Selle päraft saatnud mees oma wanema poja walge märaga ööse. Pois olnud Küll oulega juures; aga ei

jõudnud koidu, ühte lugu kulnud mära nisust. Mitu
ööd juba käinud ta nisu jõnud ja sõkunud nisu puruks.
Ja mõtelnud et poeg ei wiitsi juures olla ja lasob walge
1 mõra nisust. Selle pärast saatnud ta oma noorema poja
„Insi", nimi, ütsi. Insi läinud ja mõtnud, et kui ei jõua
2 walget mära koidu, siis saab isa kõest peksa. Üks sant kulnud
wasta ja küsinud: „Mis sa kullas lapsuke mõtled?"
Insi wäänud oma ääd ära ja küsinud sandi käest nõu.
2 „Mina tahan sinu aidata," ütelnud sant. Ja annud ühe
nina tubaka koost Insile üteldes: „See tubakat tõmba
ninasse, siis ei karda ja midagi ja on sull kümne kord
rohkem jõudu kui nüüd." Siis wõtä walgel märal sabast
kinni ja hakka peksma ja joose järele, enne ära lahti
laske kui ta palunu hakab. Insi lähnud karjamaale
2 ja wõtnud tõmmanud tubakat ninasse. Siis wõtnud
walgel märal sabast kinni ja hakanud peksma.
Mära joosnud kui tuul edasi, Insi wipsinud aga ikka
sabas. Kui seitse penikoormad ära jõõnud, siis hakanud

walge mära palunu: „Lase lahti mu annan oma noorema
poja Mustatäku sulle." „Enne ei lase lahti kui annu
must-täkk siia", ütelnud Insi. Walge mära annud
kolm korda, siis kulnud must-täkk sinna.
Insi lasnud mära lahti ja istunud täkule selga,
sõitnud ühte puhku edasi kunni üks meri wastu
kulnud, siis jäänud seisma. Mere kaldal olnud üks
küna wett täis; sinna kallale käinud üks must lind
joomas. Täkk õpanud Insile, et mine selili küna alla
ja kui lind jooma kuleb siis napsa kinni. Insi
läinud küna alla; lind lennanud sinna ja üks wedle
karbike noka wahel, lasnud karbi noka ja lähnud küna
wette peale jooma. Insi ajanud käe kõsa ilusasti küna
alt wälja ja tõmmanud linnu kinni, nüüd küsinudki:
„Mis lind sa oled ja mis karbikest sa kannad?"
Lind wastanud: „Minu nimi on Keitsi," „karbikesi on mull
Toidu kraam, et kui üle mere lendan siis ei ole ruskelt
süüa saada." Nüüd hakanud Keitsi palunu: „Et wiige

minu Ka natuke maad edasi siit üle mere minka."
Täkk lubamud Küll wiia, aga Jansi ütelnud et ei ole aega
waja Kodu minna. Lind ütelnud: „Üle mere minka on
weel öigem teil Kodu minna. Wiimati is tinnud Jansi
mustu Täkule selga ja wõtnud Meitsi omale sülle, nõnda
lähnud nende teis. Must Täkk aga lähnud üle mere Kui
lendes. Kui nad Kodu ligi saanuwad, leidnud Meitsi
et tema Karbikene oli ära Kadunud. Siis pöörauwad
Tagasi Karpi otsima, kes pääl Rust nemad tulnuwad ei
ole Karpi leida olnud. Must Täkk ütelnud: „Ma lähen
merde otsima, Kui mull Kõda on süs ärnum, sina ärnu
wastu, Kui ma Kolm Kord olen ärnunud siis Tulen
Tagasi. Nüüd lähnud Täkk mereft Karbikest üles
otsima; esimene Kord ärnunud Täkk, Jansi ärnunud
wasta, teist Kord weel ärnunud, Jansi ärnunud jälle
wastu. Kolmat Korda ei ole saanud enam ärnuda
sest Kalad Tulnuwad ja wõnuwad Täku põhja
ja sõõnuwad Täku ära, nemad ei ole üle jäenud Kui palju

lund. Jansi lähnud mere weere ja ei ole nemad
nähnud Kui Täku pea lui ujunud wee
peal. Nüüd lähnud Jansi Kodu poole minema,
siis tulnud üks mättas wasta, see ütelnud: „Jansi
wii minu poolt Ka palju terwit mustu Täkule."
Jansi ei ole sõna wasta lausunud weel lähnud
ikka edasi. Siis mõra tõrgast tulnud üks Sild
wastu; see ütelnud: „Wii minu poolt Ka palju terwit
mustu Täkule." Jansi lähnud nagu ei oleks sõna
juttu Kuulnudki ja lähnud edasi. Wiimati tulnud
palk wasta see öiganud: „Wii minu poolt Ka palju
terwit —" Jansi küsida saanud tä is ja tema küsinud:
„Kust pagan tee Kõik minu kunnete?" Palk ei
ole aga midagi wastanud. Jansi lähnud
Kurwa meelega edasi, wiimati saanud tä ühe maja
juure. Maja ees wäljas seis mutüks mees; see küsinud:
„Mis sa pojake nii Kurb oled?" Jansi räägikinud temale:
„Mull oli üks Must Täkk see läks ükta Karbikest mereft

otsima ja upsi ära, Kalasid on leda ära söönud paljad kuud aga paistetwad." See meest aga ütelnud: „Ma tahan selle Kolm pudelit wahtsi anda, kui sa need pudelid sinna kuhjast Kalladest kui täis kuidas. Siis tuleb täis elusse." Tansi saanud Kolm pudelit Kätte ja läinud mere weere. Sääl Kallanud ka ehmes pudelid kuhjast, juba akanud täis kuid kiskuma ja Koku tulema. Tansi Kallanud teise pudelid kuhjast, nüüd olnud juba kuite päält liha näha. Nüüd Kallanud Tansi Kolmanda pudelid kuhjast, siis tulnud Must täis merest wälja ja olnud nii sama sugune kui ennegi. Nüüd lähnud ka uuest merele tagasi ja otsinud ikke selle Karbikese üles mis kuid Kaotas. Kui ta merest wälja tulnud lennanud see linnu Kenaitsi sinna ja wõtnud oma Karbikese Kätte. Nüüd istunud Tansi musta täis Kuke selga ja wõtnud „Neitsi," endale selga sülle nõnda sõitnuwad nad Tansi Kodu. Tansi isa ja ema olid juba selle wahe sees ära surnud, aga

alles matnuda. Tansi akanud seda nähes nutma ja Kahetsema et teine Kodust ära oli olnud ega oma wanemate surma ei nähnud. Neitsi lind aga wõtnud seda nähes oma Karbikest ühe Kimbukese rohu lehekesi wälja, ja ja nudinud oma nokaga nii kaua kui kuid wõsest lähnud, siis wõtnud ja las ned seda wett surnutele suhu. Surnud ärkamuad silma pilk üles, ja Tansi rõõm oli suur et isa ja ema elusse kuulid. Wanemate rõõm olnud ka suur et Tansi endale nii sugune ilusa Musta täis oli saanud, ja nii kaua linnu, kes neid üles ärotäis. Linnu ja täis jätsiwad nad aga oma juure ja läksid neid nii kuiwahegi wõsid.

2.) Kuldmuna.

Ühel isal oli Kolm last. Ühel kewadeva õhtu poole saatnud isa Kõige wanema last wee aida juurest puhas päewaks puhtid riided tooma. Tüdruk läinud aida juure, äkitselt nähnud ta siht Kuldmuna seeremad,

pag. 708.

Kes ühte lugu ligemale tulnud. Silma pilk mundnud
see Kuld muna ennast ilusaks nooreks eneheks tulnud
tüdruku juure ja ütelnud: „Tule mulle naeseks?" Tüdruk
ütelnud: „Ei ma ei tohi tulla, mull ei ole aega." „Tule
ometi minu ilusat ehe maja vaatama, kui ja naeseks
ei taha tulla," ütelnud noormees. Tüdruk lähnud nüüd
nüüd nooremehega ühes tema majasse. Ema lasis näidanud
ta kõik toad tüdrukule ära, viimati viinud ta
tüdruku ühte tuppa, kus palju juuvu laud sees olnud.
Nüüd pannud ta tüdruku pea paku otsa ja võtnud
juure laia teraga kerwe kätte. Ute tugewa oobiga olnud
~~ta tasta~~ tüdruku pea otst ära ja teiste juurute hulgast
Nüüd wedanud ta ta keha paku juurest Rangemale
ja lähnud ise wälja. Ise aga oodanud kütart Kodu, ja kui
nähnud et ei tule, siis saatnud oma keskmise tütre aida
juure, waatama et kus see efunene nii kauaon.
Keskmine tütar lähnud nüüd aida juurde, ei ole
wanemat 2 ööde kuskil nähnud.

Kui ta aida ukseft wälja waadanud, nähnud ta ühe
Kuld muna weerewat. Äkitselt mundnud Kuld muna
ilusast nooreft meheft ennast, ja ütelnud: „Tule mulle
naeseft." Tüdruk ütelnud: „Ei ma ei tohi tulla, mull ei
ole aega." „Tule ommeti minu ilusat ehe maja waatama,
kui ja naeseft ei taha tulla," ütelnud noormees.
Keskmine tütar lähnud nüüd nii ~~kaema~~ samuti noorema
järele kui wanem öde ennegi, noorema majasse.
Ema majas näidanud ta kõik toad läbi, viimati
viinud ta selle tüdruku sinna tuppa kuhu wanema
öegi. Nüüd pannud ta tüdruku pea paku otsa ja löönud
kerwega otsast ära, ja wedanud kiha teise õe kõrwale
nukka ja lähnud ise wälja. Ise nähnud et kumbagi
tütart ei tule tagasi, siis saatnud kõige noorema
tütre waatama kuhu teised jäid. Noorem tütar
lähnud aida juurde, ei ole kumbagi öde nähnud.
Aga kui ta omale selga taha waadanud, nähnud ta

pag 710.

et üks Kuld muna weerenud tema poole. Äkitselt seisnud üks ilus noorukees tema ees ja küsinud: „Kas see ei taha's minuke naeleft kullast?" Noorem tütar olnud kergem kui teised õed, tema wastanud: „Siis ma tulen Kull, kui juhatad kus wainuaed on, ja ütled kes sa oled, ja kus sa elad." Noorukees ütelnud: „Mina olen paha wainuide kuningas, ja oma elu kohta tahan ma sinu waatama tulla, aga sinu õdeteft ei tea ma midagi." Nüüd wõtnud ta noorema õe sinna sama majasse kuhu wanemad õed läki. Aga et see õde temale naeleft kuhugi jäeda, ei ole ta seda ära tapnud, waid jätnud maja järele waatajaks. Teine päew läinud ta ifi kodust ära, ja jätnud kõigi kuhad wõhmed prundi kätte, aga üks kuu wõtit ei ole jätnud. Prunt käinud nüüd kõik kuad läbi, aga üksi tuppa ei ole saanud. Wiimati leidnud ta üheft kuaft naela otsaft üks roostetanud wõtme, selle ga läinud ta katsuma selle wõtmega saanud ta kuhu lahti. Kui ta uksc paokesele

kikanud, kuranud talle imuse kaisi wasta, ta kikanud uksc lahti. Kui ta neid saanud, ja oma õde ole peasid nähnud minestanud ta ära. Ulga aja pärast ärkanud ta üles, nüüd alles saanud ta aru mis siin oli sündinud. Tema pannud uksc tagasi lukku ja wõtme sinna kus ennegi. Nüüd wõtnud ta oma alus rüided seljast ära ja topinud õlgi täis, saanud längi ja rüide peale et kui Kuld muna kodu tuleb siis mõtles et tema magab; ifi põgenenud ära. Kuld muna tulnud õhtul kodu ja waadanud längi juures et prunt magab; ja eitnud ifi ka magama. Teine päew kui üles tulnud siis alles saanud peremehe aru ja käinud ümber ringi kangelt otsimas; aga ei ole enam kätte saanud. Noorem tütar aga tulnud kodu ja wõõkinud mis tema nähnud ja tehnud. Isa olnud küll kurb oma kahe tütre pärast, aga wõõmustas siis ki et tema noorem tütar oli tagasi tulnud.

pag. 700

pag. 712.

B.) Mõistatused.

1.) „Kaks kaswab saksamaal, Tamm kaswab meie maal, Lepp linna muldsal. Juured koko jooksewad, Ladwad kokku langewad." Mees wõtab naese.

2.) „Kiwi maa, kiwi ader, maa on must ja wõod walged, Kündjal alles wõred polged; Kündja jüda röömust. Reeb, jest et lenna kõrgaks saab." Tahwel.

3.) „Kuum kiwi aida all." Lehma uder.

4.) „Neli andjad, neli kandjad, Kaks wastu lõojujad, üks parmu püüdi." Lehm.

5.) „Punane kunb seljas, walge liha sees, silmad perses." Wähk.

6.) „Walge lehk ja must täht kirjas." Raamat.

7.) „Kana pääl ja munad all." Sõnad.

8.) „Auk, ainuga kohakute, pista läbi, lupsti." Sõõrikõrw.

9.) Mõista, mõista, mamme lehti, Tuba lehti, tomme lehti, sees on jahu jawoja, wäljas wee wedaja." Weski.

pag. 713.

10.) „Karwane läheb filetolle wahele." Õhtt-pannaste ette.

11.) „Kukk laalab Riignas Rägnas; Kiwises Keldris; rautses künnikus; läätse leeme lännikus; Kama jehu Kotikus." Tuha ehk Ahju Kitsikas.

12.) „Mõista, mõista mis see on? Õhtsel läheb pahemalt, päewa aal alwemalt." Kaks.

D.) Wanad sõnad.

1.) Parem jumalaks soolast, kui mao-laks magetast.

2.) Wirga poole waatab iga üks; laisa poole pöörab selga.

3.) Sala jutt läheb kaisma.

4.) Enne töö tehtud, päralt palk maksetud.

5.) Kiwi koer õue hoiab.

6.) Kiusja jumalale ei löödu, wõtja käe pääle lüüa ei julge.

7.) Parem waks rebeneb, kui üwa wooge ülejäeb.

8.) Kodu must ja teol laiska ei jõuni naerda.

pag. 700

pag. 714.

E/ Une nägude seletused.

1. Kui Konna unes näed siis tähendab see teise inimese
1 lõpruist sinu wastu.
2. Kui Kassi unes näed siis Lõk.. see teise inimese wihas.
3. Kui unes näed et ise kantsid, siis jäewad jalad aigeks.
4. Kui unes näed et teised kantsiwad. siis saad warrud.
5. Kui unes näed et Koer ükitab sinu, siis saad pekka.
2 6. Kui unes näed et Kerikus oled, siis saad waest matusele.
7. Kui unes Käbelis oled ehk Kõnd, siis saad waesti pulma.
8. Kui unes pulmas oled, siis saad surnut kallitama.
9. Kui unes liha sööd, siis tähendab see loomade Kasju.
10. Kui unes wüna sood, siis jääb Rael kaigest.
11. Kui unes näed et lo.olad, siis saad rutto.
2 12. Kui unes näed et wõid ja piima sööd, siis jääb
lehm kaigest ehk piim ärkab wenima.
13. Kui unes saia sööd, siis tähendab see Kõhu walu.

pag. 715.

14. Kui unes õitsis oled, siis saad surnut walwama.
15. Kui unes rohu näed, siis tähendab see surm Kõha.
16. Kui kraktud raamatud näed, siis kaik.. see tähendab.
17. Kui Kirjutud raamatud näed, siis tähendab see häda.
18. Kui unes Kus Kil wõeras majas oled ja ära ekjad,
siis on surm pahandus Kulemas.
19. Kui unes eina wiiad, siis tähendab see halba.
20. Kui unes Künnad, obusega siis tähendab see häda
wilja saaki, Kui ärgadega Künnad, siis alka saaki.
21. Kui näed et wihtled, siis läheb ihus Kärna ja nahk Käis.
22. Kui naisterahwas unti näeb siis tähendab see
halba meest, Kui Karu näeb, siis häda meest.
23 Kui puhast leiba näed siis tähendab see halba,
Kui eganast leiba siis head.
24 Kui unes Rüias oled ja surm sõsel siiva anthasse
siis tähendab see pahandust seltpoolt sinu wastu.
25. Kui näed et surm ammas surnut ära läheb siis sureb
laps ära.

pag. 701

pag. 716. 9. Wanad Rombed.

1. Rukid Külitasse wanad Ruul, ja wihma järele, Kui wara hästi üles on Kerkinud. Siis peawad hästi juured ja rammuga sitsuga terad Kasma.
2. Tatert Külitasse siis Kui Rukis ongsta ja pikwes ilm, siis peab heaste ümmistama.
3. Kui Rukkilid panema minasse siis otsitasse Kõige suremad Rukkilid wälja. Ja pannasse iga wao peale Kolm Kivi, üks Kes Keleja Kaks otsitasse et siis Kas wanad terwe wao sees nii suured Rukkilid.
4. Kui ja Kappide istutasse, siis pannasse iga Kopsale üks ümmargune Kivi alla, et siis Kas wedwad Kõwad peal
5. Sarupõewal alustatasse igat põllu Tööd et siis peab Töö jõutgaste tehtud saama.
6. Odre Külitas siis Kui Reedo K Kolmo.

„Kui Jaan saadan."

Üles Kirjutanud: J. J. Millert. Äkki Kihelkonnast.

V. Korjandus.

Wana Wara. pag. 717

Äkki kihelkonnast.

A. Wanad jutud. Saatnud: Jaan Millert

Saadud 18 18/IX 94.

1. Üks Pois neli nädalad põrgus.

Üks kord olnud Kuri ja Tunala Kurimaka Pois, (Julane) Kes ühte puhku wandunud. Üks Kord ühel pimedal sügisesel õhtul, saatnud perenaene poisi leewa labidaga wälgast sisse tooma. Pois läinud wälja ja löönud pimedas oma jala wasta Kivi ära, selle peale hakanud ka ropuste wanduma, isi ennast ja Tunala ilma et see nii pime on. Äkitselt wõtnud üks wana mees temaga ülalt Kinni, ja ütelnud: „Mis sa minust tahad et sa ühte puhku õigust?" Pois ehmatanud ära ja küsinud: „Kes sa oled, ja mis sa siin üüsi pimedas hulgud?" Wana mees wastanud: „Mina olen Kurat, Reda sa ühte lugu õigust."

pag 718.

„Mis on sull minuga asja, et sa minu sugugi rahul ei lase olla?" „Tule minuga ühes, ma tahan su oma riiki ivaatama viia, siis pead sa nägema mis wees mina olen." Siis wiinud Wana mees poisi põrgu. Põrgus olnud poisil suurem hääda, Kõik Kurjadid Käimawad Körda pidi tema Käest Küsimas, mis tarwis tema neid aloti õigust. Pois ei ole midagi muud mõistnud ütelda kui Kõikamud et tema enam Kunagi ei taha wandada. Siis proowimawad tondid poisi neli nädalad põrgus igat moodu, mõni Kord peksmawad, mõni Kord pitsitamawad et ehk pois ommetigi weel ütleb mõne Kurja sõna. Pois aga jäänud oma tõutuse juure Kindlaks; ega ole enam sugugi wandunud. Selle asemel hakanud ta aga Jumalat paluma ja appi hüüdma. Nüüd nähtmawad aga tondid ära et sest poisist enam awõitu ei saa. Siis wõtnud see sama tont Kes poisi oli põrgu toonud, poisil jalust Rinni ja wiinud wiisamud sinna samasse õue päele, Kust ta teda oli wõtnud.

pag. 719.

Kommuku leitud pois õue päelt, ja Küsitud Kus ta selle aja olnud. Pois räägimud nüüd Kõik ära mis tema põrgus nähnud ja mis temale säel tehtud. Aga ühte asja ütelnud et seda ei või mina räägida; seda Keelati minul ära, et Kui mina räägin siis jäeb Keeletuks: Selle pärast ongi teadmata jäänud mis (mõisas põrgus tehasse. Juhtunud Jaan Mitmist, Wiisust

2. Üks wana mees paikas pastlid.

Üks wana mees poisganud pastlid, ja tehnud wisti pahema jala Kanna alla, siis pannud pastlid jalga ja lähnud Keriku minema. Tee päel tulnud üks mees walge hobesega wastu, see nähnud et wana mehel wisti jala Kanna all arwamust wist on Jumal, ja Küsinud: „Ütle mulle Kui Kaua ma elan?" Wana mees ütelnud: „Sa elad Kolm iga." „Pikk siis iga on," Küsinud mees.

pag. 720.

„Nönna piKK Kui su walge mära Kõrra peeretab,“ ütelnud I junal. (woonamees). Mees lähnud müüd tiid mööda edasi, waresti tulnud üKs maha langenud puu tii päel ette; hobene Karanud üle puu ja peeretanud mees ütelnud: „Oh sa Junal!“ Üks iga elatud, mis sii Kaks enam on. Lähnud edasi tulnud üks weike Kraam wasta, hobene Karanud üle, ja jällegi Kõnud tagumine ots „Kõrtsi,“ mees ütelnud: „Oh sa Junal! Kaks iga elatud, mis sii üks enam on. Mees lähnud edasi, päraft löppnud tii ära ja üks mäda soo tulnud wasta. Hobene jäenud jalgupidi mäda maasse ja peeretanud Kolmat Kõrda. Mees mõtelnud müüd on Kõik Kolm iga elatud ja müüd ma suren. Selle päraft lasnud piKali maha ja ei ole enam lüguKännudgi, Kuiteis et eKK süs tuleb elama. Hundid tulnuwad aga hobese Kallale ja söönuwad juba poole hobest ära, mees Kuulnud Küll aga ei ole tulnud hobesele appi, selle päraft et tema surnud on. Kolm mest lähnuwad säelt mööda

pag. 721.

ja nähnuwad et hundid söowad hobest ja mees ise selsi maas; lähnuwad juure waatama, et nis wiguwiid see mees säel teeb. Aanuwad et tule üles hundid söövad juba poole hobest ära., „Ei ma ei saa tulla ma olen surnud,“ ütelnud mees: „Kui sa surnud oled, Kuda süs weel Köneled,“ ütelnuwad wõerad mehed. Mees ütelnud: „Mina olen tõeste surnud, Junal ütles mulle et mina pean Kolm iga elama, ja müüd on mull müüd Kolm iga elatud. Wõerad mehed ütelnuwad: „Anna meile pange wiina raha, süs meie teeme sulle jälle elu sise.“ Mees lubanud hea meelega pange wiina raha anda, Kui aga elusse saaks. Wõerad hakanuwad „surnut mest,“ malKadege Kolkima, mees Karanud walu päraft üles se, ja tänanud wõerid et nüüd nönna head olnuwad ja temale elu tagasi andnuwad. Ta andis neile lubatud raha Kätte ja päele Kaubagi. Wõerad mehed joonuwad päele selle Kõrtsis nii Kaua Kui raha otsas, ja naernuwad mehe rumaluse. Mees aga uskunud ikka et tema surnud olnud. J. Kuusi

Saadaförwelb

3. Mamma Kaarel.

Wanast elanud üks mees „Mamma Kaarel“ nimi.
Ema suure jõu pärast olnud ta laialt kuulus; kange
maadlema ja sõrme wedlama, j. n. e. Üks Kõrd läksi
pimedas lähnud ta Kõrtsist Rodu minnes üheft raba sooft
läbi, mis Kõrtsi ja Tema Rodu ~~ja Kõrtsi~~ wahel olnud.
Äkitselt seisnud üks wana weike mehike Tema ees ja
ütelnud: „Mamma Kaarel, tule kakame maadlema!“
Kaarel Kes natuke purjes olnud ütelnud: „Mis sina
topis ka macad led? Je Ja kakanud maadlema, sõimene
Kõrd wisanud wõeras mees Mamma Kaarel mahaa. Kaarli
Jüda saanud täis, ja hakanud uueste maadlema, jällegi
kukkunud Kaarel alla. Kolmat korda hakanud Kaarel
teisi pidi selg kuu poole siis kukkunud wõeras alla; nüüd
saanud Kaarel aru et see tõeste Wana Kont on. Ja Kõrd
kui Kaarel kuu poole saanud hoida olnud Tema üle,
aga kui wana Kont kuu poole olnud siis saanud Tema üle.
Wiimati hoidnud Kaarel kuu poole ja lükanud wana

Kondi ühte mööda põhjaga auku, üle pea muda sisse, aga
jälle tulnud jällegi wõlja. Siis saanud uueste maadlemisega
Kondi nii kaua augu weere päele aeda ja lükanud jälle
sisse, ja kehnud pahema jala kannaga kohe riste üle augu
ja ütelnud: „Igawest paad siia jäema, siia pead koolema,
Kondid ära koorima.“ Nüüd jäenud wana Kont auku
ja ei ole enam wõlja tulnud. Mamma Kaarel
läinud Rodu poole ja wahtinud hirmuga tagasi et
ehk Kont tuleb weel järele; kui nähnud et ei ole tulnud
siis läinud Rodu ja heitnud magama. Peale selle ei
ole enam Kondiga Rokku juhtunud. Tutustanud Ado-Meos.
(Elistwerest)

4. Kuda üks Seppõrgus Kõrt witsutanud.

Wanast elanud üks Tark Sepp, kes Kõik tüüd mõistnud
teha, aga süski olnud tall tüüst puudus; selle pärast
olnud ta ka wäga waene. Üks Kõrd läksnud ta tüüd
otsima, wõtnud aawri, peksid ja Tüki õhtuks Kraanda

pag. 724.

ühes. Sa lähnud nii kaua Kui öhtani, aga ei ole
ühtegi linna ega mõisat wasta tulnud, Kust tüüd
oleks wõinud saada; pime tulnud Kätte ja Sepp
heitnud tii Kõrwale metsa magama. Kui juba
wagaste magama, tulnud üks suur Kull ja aanud
teda ülesse üteldes: „Sepp mis sa magad, tule mulle Kõle,
„witsuta mulle üks Kõrs ära." Sepal olnudki öhu Kest rauda
mis witsast Kõrrele Kõlbab, ja et Kall pihid ja aaner
ühes olid selle pärast lubanud ta Kohe minna.
Kull ütelnud nüüd: „Lase minule Kõhuli selga ja
hoia Käed ümber minu Kaela, et süs maha ei Kuku
süs söidutan ma ilma waewata sinu sinna."
Sepp roninud nüüd Kullile selga ja lähnuwad nii
wüüs Kunni põrgu. Põrgus näidatud Kõrs ära, mis
witsuta ära waja on. Kõrs olnud nii suur Kui
mõni weike maja. Sepal ei ole nii palju raudagi
olnud et ühegi witsa oleks Kõrrele ümber saanud, selle
pärast Küsinud ta: „Mis teie nii suure Kõrega teete?"

Tondid ütelnuwad: „See on meie supi Kõrs, Kohe süse
meie supp Katlast Kõstetasse." Sepp waadanud ümber,
ja nähnud et Katsel mis kulel, weel palju suurem
olnud, selle pärast mõtelnud ta et ei tea mis asja nad
sael seltes Reedawad. Siis wõtnud ta aaneri ja pihid
ja raua Kätte, lähnud tule juure rauda soendama.
Tuli aga olnud selge Kontitest tehtud, ja Katlast käinud
hirmus raswa hais wälja mis sepale südame päele
hakanud. Sepp mõtelnud: „Ei tea mis ommetigi Katlas
Reemas on?" Waroti saanud ta nähta. Üks Kont
tulnud ja Kõstnud Katla Kaane üles, wõtnud
ühe inimese wälja, pitsitanud pea Kui sawitüki
Kokku, nii pehmest olnud juba Reemid, isi aga
ütelnud: „Ei Kõlba weel, wäga Kõwa on weel," ja
pannud Katlasse tagasi mis Kõik inimesi täis
olnud. Sepp jäenud seda nähes Kartma et ehk pannaks
teda ka sinna Katlasse, selle pärast hakanud ta
nõu pidama Kuda ära saaks põgeneda.

pag. 700

pag. 726.

Sepal Käsiud Tõrs'ruttu ära witsutada, temal aga ei ole nii paljut rauda olnud, selle pärast lubamud ta rauda minna tooma. Tondid aga kartnuwad et seda wüsi seppa nende Käest ära läheb ja ei ole kahtnuwad laska minna. Sepp ütelnud: „Siis jäeb Tõrs ilma witsitta kui te ei lase rauda tuua," ja lubanud oma aawri ja pihid pantist jätta. Siis enam ei ole Keelatud, ja Sepp tulnud põrgust ära. Nüüd ei ole ta enam põrgu taga si lõhnudehk ta Küll lubanud, oma aawri ja pihidgi jätnud sinna. Jutustanud Jakob Laar Wiljandi 3.

B. Wanad sõnad.

1. Sõõja Käsi on pikk, Sõõja Käsi lühike. 2. Kell jaun sell jalad.
3. Kelle sõnd selle õigus. 4. Kodu lapsi Kuulsam ahju pääl aufam.
5. Kada isa üks Tub nõnna lapsed taga järel. 6. Küll käeda sandi lugema õppab. 7. Käsi puusan ja Tõi pungan.
8. Küll ilm õppab öeldaske lapsele Kes wäga Koeruft leab.
9. Kuda ema nõnna tütar. 10. Ükkus Tubi enne langemist.

pag. 727

D. Wanad Arstimese kombed.

1. Kui mokad uhatanud on siis wõetaske Kolmest kuiest kuie elbid, ja tõmbataske Kolm risti aige mokapäele, et Kui aigusе Kasu kinni on pandud, siis jaab terweks.
2. Roose haigusе Kaswamist pannaske nii wisi kinni: Wõetaske üks paks sinnine paber ja Kirjutataske kindiga seda sõnna Roosapilla teine Kord taguse pidu, Kelgasoo teine eelasi pidu nii Kaua Kuis Kumbagi tükk ühekõa Kord jaab. Siis pannaske see paber punetawa Kohale päele.
3. Kui Kus Kilk ihu on haige, põrnud ehk lõõdud. Siis wõetaske Kolm sia lõua luud, Kiiskaske Katki ja wõetaske üks eesk ära. Iga lõua luu üksiga tehaske Kolm piiret ümber waluta wa Kotra, siis peab terweks saama.
4. Kui weiske ehk Tõura, röögatkes Külge ajab. Siis ütskaske Kuuse puu eest waiku, lastaske soojas pehmest minna; sellega tehaske Kolm piiret wastu päewa ümber haige Kuhua ja tõmmataske ühekõa risti päele, siis peab haigus Kaduma.
5. Kui pea uhatanud ehk Kärnas on. Siis wõetaske natuke

pag. 728 :

wiina, pistetasse tuli Külge ja lastasse Kuija wõimus Külleft
ära põletada. Siis loetasse Kolm Kord wastu õkski Isa meest
põele, sellega toon Kõnnastasse iga Kõrna lapsile Kolm
risti päele, siis saab Kerweks'.

6. Kui sügelikud Külges on: Siis Korjatasse Kolm Kolma päewa
õhtad, iga õhta üks weike Kimbuke „tuli sina", lehti. Lastasse
Ruskil warjulises Kuhas ära Kuiwa. Siis Keedetasse
umnusses, (Kus aru wõlja ei tule) ära. Selle wedelaga
wõitasse Kolm Kolma päewa õhtad haiget ihu, siis saab Kerweks'

7. Kui lehm piima Kättè ei anna, siis wõetasse üheksakaasse
rohtusid, tehasse Kolm weikest Kimpu, ja lastasse ära
Kuiwa. Siis wõetasse need Kimbud Kättè, pannasse
peerunga tuli Külge, Käiasse iga Kimbuga Kolm Kõrd
ümber lehma ja lastasse fast fuitfu. Et Kui lehm nõiutud
on, siis see fuits ajab nõiad Kuhjasse ära.

8. Kui lehm posandab. Siis läheb üks naisterahwas lauta
Käib Kolm Kõrd ümber lehma ja loeb iga Kõrd Isa meest,
siis kargab Kahe jala päel püsti ja ütleb: „Paratum" „Parem
hakan wiina pesale aga lehma olgu kerwe". Siis saab Kohe abi.

9. Kui loomal mõni liige on nikastanud. Siis wõetasse koores
kana muna, loetasse Isa meiet ühekinge pukamisega,
Kui Isa meie loetud saab siis kingatasse ja pukutasse
muna siisse nii kaua Kui Isa meiet ühekssa Kõrd loetud
saab. Selle munaga wedelatega wõitas haiget liiget siis
peab kerweks' saama.

10. Kui rukki lõikusega Kõsi haiget jääb, ja praksub Kui
liigutad, siis Kutsutassesse „Kiidija", haigusest temale
saab abi sellwiisil: Wõetasse Kolme ahju luna Külgest
sidemed ja seotas iga ühega Kolm Kõrd risti ümber
aige Käe. Siis peab sitkuma abi saama.

g. Une nägude seletused.

1. Kui unes näed et maja süüd, siis tähendab
see tõsine walu.

2. Kui unes näed et teine inimene sulle õunu annab
ja sa sööd, siis tähendab see südame walu.

3. Kui oma õunu unes süüd, saad Kuhugi rõõmu pääle

4. Kui unes rukkid lõikat, siis saad mõnda Ringitrükk.
5. Kui linad unes kisud, siis on hull rükte Kahju.
6. Kui unes metsa ära ekkid siis tuleb mõni õnnetus.
7. Kui unes Kõrtsis oled ja uriina jood, siis jääb häält ära.
8. Kui unes näed et Koolis oled, siis tähendab see halba.
9. Kui unes keenud Kala süüd, siis täh. see halba.
10. Kui kooreft Kalad süüd, (silku heeringid j. n. e. siis täh häädt.
11. Kui unes ratsa sõidad, siis jäewad jalad haigeft.
12. Kui ükki wankri ehk saani päel istud ja sõidad siis tähendab see häädt.
13. Kui teistega ühes sõidad siis täh. see suurt pahandust.
14. Kui unes Rülwad, siis tähenab see häädt.
15. Kui unes rehte peksad, siis on mõnda suurt Kahju.

6. Wanad prungid.

Kui rukki lõikust lõpetatakse, siis wisatakse sirbid üles. Kelle sirp Kõige kaugemale maha kukkub, see teine Kõrd enam ei lõika sel wäljal rukkid. Tüdrukutest

saab aga see Kõige enne mehele Kedke sirp ette jõuab.

2 Kui eina Kuhja laewa tehasse, siis pannasse aguda päele õhukeselt einu tehasse ristid päele, ja öeldasse: „Nüd einad wingu alwaft aga Kuhi olgu ilus."

3. Weiksele lapsele pannasse weiksed pulgad warwaste wahele, et siis kasuwanud sõrcdad werba wahed, ja suurest peost ei andu ära mitte.

4. Kes isase teelre maha loseb see söögu temä hani wõi Kroon ära siis saab see inimene Kõigis asjus kargaft.

5. Kui sõkke ehk särwe suplema minnasse ehk silmi tahetasse pesta siis sülitatasse wette, et siis ei haka weeft Kedaga haiguft külge.

6 Kui maha istutasse siis sülitatasse Kolm Kõrd maha, et siis ei haka maaft midagi külge.

7. Kui Pikne müristab siis tehasse Koke tuli üles et Kui pikne tuld näeb siista ei tee midagi Kahju.

8 Kui pikne müristab, siis ei tohi mitte jookста ega Kõwaft Kisendada.

pag. 732

9. Kui pikne mürist tab, siis ei tohi mitte aknast wäljas wahti ega akent lahti hoida.

10. Kui pikse wihm sadab, siis ei tohi kohegi warjule minna ega kaamud rüüet selga panna. Kui nüüd kellegal kodust wäljas oled lähnud.

11. Müristamise aeg ei tohi mitte magada, ei üüsi ega päewal.

12. Kui müristab, siis ei tohi mitte wanadusta, kes jeda teeb, selle lööb Jumal wälgu läbi surnuks.

13. Tulle ei tohi mitte kusta, siis lähebpetse kärna.

14. Tulle ei tohi mitte sülitada, siis lähwad mokad kärna.

15. Kui lehmast mööda läked ja lehma röögatab, siis sülitke kohe nutti kohu kõrda, et siis ei aja weiste röögatsi kutsugi iku päele.

Kirj. saan saadud.

Üles Kirjutanud: J. H. Millert, Äksi Kihelkonnast.

Palun Kaastuft: „Kuidas on siinpool wanu kombeid ja pruukisid kirjutada, kas olewikus, wõi minewikus?
Mis sugune on wana usk? Mis sugused on kõne käänud?
Jaan Millert, Jõgeva. Jõgeva Kih. kogud. Õpetaja.

Kolmat korda.

Rahwa laulud.

Äksi kihelk.

Kogunud

Paul Sepp.

Saadud 18/V 94.

18/V 94.
Riga.

mag. 731.

Laulud, Puurmanni poolt, Saadjärwelt 2 korj. (=Ohtupolne Jaadj. valla nukk.). Korj. Lidlx.

№ 1.

Kui ma laxxan laalemaie, mag. 735.
Laalemaie laalemaie,
Siis tulen xülla xünnisaka,
Wald aga wanxa wainjalle
Kuulaxe mu lõpe laulusida.
Kus je laps nie laulud saanud,
Halluxe sõnad osanud?
Laulud wõtsin lasixasta,
Wiisid wõtsin viidixesta,
Luoda wõtsin latsu suusta,
Pungi wõtsin purixasta.

№ 2.

Pere naene naesuxene
Marsa ära orja oma
Saju ära waese waewa,
Suwilise suwe waewa,
Päiwilise päewapalka.
Kui sa ei marsa süna maale,
Küll sa saad teises ilmas,
Marsad Maarija ieesa:
Kõrnid xüünarpuu xäesta,
Kanga trull' on xaindelassa.
„Tule orja, otsi oma,
Tule waene, wõta waewa,
Päiwiline päewapalka,
Suwiline suwe palka."

№ 3.

Exxe peab ori ujuma

jag. 736.

Ixxe vaene vanderdama.
Õdtu peab võtsi minema,
Koidus peab rodu tulema.
Aesi saagu segema,
Paju xa juuri juurimaie
Kõrs oli šuki ja kerwes nüri,
Haganane leib ja kapud xüjad.

№ 4.

Peremees peremehexene
Ära aga liüü vaesta lasta:
Waene nutab lõõmatagi,
Alab (ulub) ilma aamatagi.
Warja raswab waine lapsi,
Warja raswab, raxs rahaneb.
Mine šütjaje šukaje,
Perja seinaxe siniseb,
Kiwi xülleb xillukeja.
Sline hommen waatamaie:
Seiad seinad siniseb,
Kiwi xulleb xillukeja.

№ 5.

Tüidu šüidu senga leidsin,
Tengaga ma rohu ossin,
Hobusega odrad segin,
Odradega õlle segin,
Õllega ma nuise wõtsin,
Naisega talu pidasin.
Talu ütles: šapa naisk,
Pere ütles: perja naisk.
Ei mina peksnud pere pärask

Ega šapnud talu pärask.

№ 6.

jag. 737

Kuljas tuli mõija poolta
Kilter Kiima võrtsi poolte
Mõõtis mulle palju maada,
Palju maada raxet maada.
Ehiti ma xündsin härra wäljad,
Risti rüsti Riia väljad,
Põigiti Põltsamaa orasted.
Wiisin härjad põdemaie,
Põdemaie saademaie.
Sasin härjad kaare alla,
Saare alla laxxumaie,
Saia-käppa laanixusa.
Hunt kisxus minu xirju häjo,
Murdis minu musta härjo —
Sõi sa härjad mõlemad.
Märs'jäi naile maigutama,
Türi jäi põõsi jurema.
. . . . . (Põgenes herra wiha eest).
Ixa ma lahutajin wana xokalta
Panin tua palgid šurja pääle,
Seina palgid pella pääle,
Kanšu palgid xaela pääle,
Sarixad panin sakasse,
Wedajin wenitusk järele.

№ 7.

Kuningas xuningaxene,
Mis ja eila meil ei tulnud.

1 Härja nimi.

pas. 738.

Tuna eila tuld ei toonud?-
Kui meil käiksid põela laewad,
Põela laewad, näela laewad,
Odjesi odade laewad,
Risti räsli rätte laewad,
Pudruruute sukjad laewad,
Poijxeste purje laewad.
Kelle korw on otse sulla,
Selle käest wõib panti wõtte!

№ 8

Oh mis waene, mis ma teinud,
Ei ma läinud jõudixule.
Jõudixul ma nälga nägin,
Nälga nägin, nutta nägin:
Kui ta rõõmsist roju tuli -
Wõttis wembla, mõõtis mulle
Mõõda pikte pixutie.
- Oh mu ema ja mu isa,
Mixs te minda kasvatsid!
Ers te wõinud jõkke wiia,
Kanda jõe kaldaaie
Ei oleks weji weeretanud,
Ei jõe rallas rasvatanud.
Kus ma nutan - nungad närjsi,
Kus ma seisan - seinad närjad,
Senne terxib tigixene,
Kaldub kala järwexene,

---

1) Nagu laulu sisust näib, on № mängulaul. Mispuhsest mängus ja kus tohal pe laul pruuk[illegible]

pas. 739.

Ei saab xüla xarjal juua,
Wenna warjal wallatada,
Onul kohuss njutsada,
Meidsixestel nartsu mõske.

№ 9.

— Tere tere, Jungermanni!
— Tumalene, Kondermanni.
— Kus sa läksed Jungermanni?
— Läksen parmu matuspile.
— Kettsi parmu ära toppis?
— Siga oma sõraga,
Lammas labalsuga,
Kits xinderxondiga!
Wasixas oma wasaraga.

№ 10.

Meie xuajas xullaxene,
Kilder ella likaxene,
Laxu lapsed õlsaella
Waimuxesed wanju alla.
Mis me teeme päale päexe,
See läheb tondile tulusta
Tondi oakxa wajngu
Tondi xotsi xoguga.
Kui ei lobe ma lajatan.
Saagu saagu, ma tajakan,
Saaguje sarja surema,
Tära ükst, kommen xakst,
Tuna kommen wisi xuust,
Käed xõnki, jalad jõtki

1) Lunjakx. Saalie.

pas. 740.

Weike warwas oefiwilli!
(Kubjas wastu:) Mis ja parmuxe piriped,
Pidajilixas piriped!
Tulen senna Sõuxan mada,
Panen papila magama,
Köftsieda küxa alla,
Sfandata kingamaie.

№ 11.

Ma laalan laadaxeſe,
Laada sisse tallixeſe,
Talli sisse laderixu,
Laderixxu laugu ruuna,
Laugu ruunale sadula,
Sadulaske sarja meesta,
Sarjamehele xiiveri,
Xiiverile xulda pärga,
Xulla pärjale xuduja,
Xudujale xulda mõõxa,
Xulla mõõgale mõdnja.

№ 12.

Kesji xuxxus xunſe ottas?
Kägu xuxxus xunſe ottas.
Xus ju xulla pepaxene?
Mettas xuiwe xunſe ottas
Xus sie xulla xuiw xunſx?
Kerwes rains xuiwe xunſe.
Xus sie xulla xerwes jäi?
Wanamees wõttis xulla xerwe.
Xus sie xulla wanamees jäi?

*) Wake, xus üxs kokune jääb.

pas. 741.

Puges põllu peendra alla.
Xus sie xulla põllu peenar?
Küüdud karjad xündsid üles.
Xus nied xullad xüüdud karjas?
Karu murdis xüüdud karjad.
Xus sie xulla xaru jäi?
Puges põllu pillirongu.
Xus sie xulla pillirong?
Wiwat niitis pillirongu.
Xus sie xulla wixat jäi?
Luisk luisas wixati.
Xus sie xulla luisk jäi?
Muſt xuxx sõlis tõnnixuse.
Xus sie xulla muſt xuxx jäi?
Lennas taewa äärе alla
Sulgedega siwadega
Kraapijate xannuxsdega
Wiu ja wops!

№ 13.

Läxsin lukka luole,
Maarjalle leinamaale
Niitsin xaari, niitsin xarsi,
Xlaxsin xolmat nüksmaie.
Mis teal xaari xeskeella?
Kerwes xaari xeskeelle.
Mis teal xerwe silma peal?
Taaſt oli xerwe silma peal.
Mis seſt laastuſt rainsaxe?
Laanil aita tehtanesse.
Mis te aita pandanesse?

per. 742.

Neli noorda neitsikesta:
Ürgi valab vaske vööda,
Teine õerutab kõbedast,
Kolmas kudub kulda vööda,
Neljas nutab nurga poole,
Tüxis tüdja jängi poole,
Võtab xirbuga kõnelda,
Täiaga känapidada,
Ludixaga lüüa lasti.

№ 17.

Neitsikene nooreksene,
Mis sa mullu mull' ei tulnud?
Mul olid annid kallitamas,
Südi rätid seeretamas,
Kuld xeed xopitamas.
Aita legin kani munast,
Kambri legin xana munast.
Sisse viisin südi jängi,
Noore naese magada,
Abixaesa ninnuda.
Mul olid õues õunapuud,
Aias olid marjapuud,
Mul olid kõik xedelid,
Õunapuule otsa minna,
Marjapuule mada tulla,
Lärsin otsa, võtsin õunad,
Tulin mada, võtsin marjad,
Andsin oma armukesel,
Oma xalli xaesa xätte.

№ 15 V Puud xüll puud xüll, ellad vennad,
Puud on täisa pudukeisa,
Oxad täisa orawida,
Ladwad laululindusida.
Jõgi jooxeb juurde alla –
Kalad xullatse jõe peer.
Purixatel pulgad xülles,
Awil olid augud seljas.

pas. 743.

№ 16.

Pean mina waimus wanderdama
Ixka teol temberdama,
Odra õhixud õlala,
Laela xaxud xaindlaasta.
Wesi laxsis lasistsa (lähxris),
Laxsi xüüsu xarbistsa.
Tulin ma teolt tagasi,
Leidsin Põnne põrmandulta,
Wana Turjaxa tuasta.
Perenaine andis teeni jüüa.
Lõin ma peened teina wasta,
Perenaise p-t wasta.
Toodi xui summa tubaje,
Panti xui pada tulele,
Wana Tõõtsa lõuxa nurxa!

Teisiti: „Põnnele xandarste xõixugu sõõgid ette. Mina teen xõwaste tööd aga n. sõõdetaxse wäga xekaaste. Nüüd xui xülaline tuli, andaxe mulle xa parmat maitseda; aga na paan ara, et tee xülalise pärast sünnib. Alati ma pidin oa sukradsinale („summa") xõix tegema, nagu siist („pada") polema, aladu xäitjalara („tõõtsa") tuiste peasel. Nüüd nüüd tulekawad nad", et waja minnes paremat

№ 17

pa. 744.

Mis ma olin ollos paagi
Kardan kõrdsis käies paagi
Wäga ilusaste (2)
Olle koopi kõstes paagi,
Wüna mõõdu võttes paagi — wäga ilusaste (2)
Minu oma ei ole siin,
Minu kaas ei kasva siin: — wäga ilusaste (2)
Minu oma Hollandis,
Päris oma Pärnu maal. — wäga ilusaste (2)
Hulgub linna mulissal,
Sõudle linna keskeella — wäga ilusaste (2)
Kui on kerwe-kekru köödo,
Kui on kaige-aisku jumal — wäga ilusaste (2)
Tuul kall wüga kerwisida,
Wihm kall wüga wilja annab, — wäga ilusaste (2)
Rake kall wüga ruuki õnne,
Tuuli kall wüga heina annab! — wäga ilusaste (2)

№ 18

Mis se siin seisate?
Kuldse joonse wäravas.
— Meie tahme läbi minna.
Kuldse joonse wäravas.
— Ei või laske. Kjwäravas.
— Miks ep või laske? Kjw.
— Meie wäras kakki. Kjw.
— Külop meie parandame. Kjw.

anda. Nende kerged ja meelest gaistab sõledas, ja na
kiirkan paakumise kagasi." — Umbes nii sõlkis kaulik

pa. 745.

— Kellega te parandate? Kuldse j. v.
Siidiga, sametiga,
Wereva niidiga,
Punase keeridiga. Kjw.
— Kuss sitt siidi wõtsis,
Sõit sai sametit? Kjw.
— Weli tuli üle linnast
Tunapäe, tuli Pärnu linnast,
Ta sõi siidi, sametit,
Kulda sõi ta suure sõie,
Hõbedat sõi sõlma sõie,
Karda sõi kasuka sõie.
Tehke siis siie sasasers,
Arwake aru. wärajars
Teie sulla, meie minna. Kuldse joonse wäravas.

№ 19

") Setu nu komma, setu nu komma,
Setu kommaji seia jõudnud,
Perenaiste perra nõudnud
Hüwa hää kauk!
Pireganaese, pireganaese,
Pirenaese otske koxxu,
Otske koxxu nirtsu närtsu
Hüwa hää kauk!
Setu nu kanna, setu nu kanna,
Setu kanna pillapotsa,
Pääle kauba hüwa leepi
Hüwa hää kauk!

") Sida kaulu laulsid „wenaste" setuxeste-, wäbalaxaupmees-
te" laugutamisperx. Uus. üll jõdjapl seepas ta oaxal. pas.

pag. 746.

Mis nü xüla, mis nü xüla,
Mis nü xüla peni kaukwa,
Wananaese wastu kaukwa
Hüwa kää kauk!
Suji ju sõõnu, suji ju sõõnu,
Suji sõõnu suure setu,
Sädnu järel jäne jala
Hüwa kää, kauk!
Lähme nu wälja, lähtne nu wälja
Lähme wälja waatame puud,
Lööme setu wastu puud
Hüwa kää kauk!

№ 20.

Sõxene taadixene
Andis jülu sita maada,
Nukya noorta xumsxuda,
Kole ma xülaan xõõmenida,
Kus ma sillun sipersäida,
Kole keidan erneida
Kos ma kallan taterida.
Läxsin xõõmnid xiskumaie,
Erneida keisemaie:
Xõõmen xasnud xüünorspixka,
Sinep xasnud sülla pixka,
Erne nu ene pixka.

pag. 747.

№ 21. Wõinud wõinud nemmexene
Wõinud wõinud nnes näka,
Magades mõteldagi,
Et must xaswis naljuline,
Et must sündis siitsalune.
Wõinud wiia nu wesite,
Wõinud xanda xaldaaie,
Et oleks wesi weerstanud,
Kallas xulla xasvatanud,
Mäda jõgi mängatanud,
Aug oleks teinud andeida,
Küsk oleks teinud xindaaida,
Säxy oleks särgid xirjutanud,
Luts oleks loonud loogeleisi,
Latix laiadweed xudanud,
Adweni aluspalaka
Küsa xirju xuuexene.
Emaxene nemmexene
Kui sa minda xasvatasid,
Kasvatasid xaunistasid,
Smetasid ü pitsasid,
Mäda panid mängatasid,
Süs sa nägid nemmexene,
Süs sa nägid suure surma,
Suure surma, palju waewa.
Mitu ööd (päe) olid unita,
Mitu sõõxi jõõmatagi
Mitu jooxi joomatagi.

par 748.

Ei xuslűnd suli suasta,
Säde fängi fenbaasta,
Naene noori riidcesta.
Emaxene memmexene,
Xüda küla xülmad faanad,
Tie leinista libedad,
Hau wihta windeesta,
Otsi kullule abida,
Lapp nüsta wõtsijada.
Mina xiuste xilläsajin,
Wika päraft oingatajin.

№ 22.

Kuxexene xanaxene,
Lätme võidu fiblima
Rixxa mehe reie alla,
Waep mehe xõlgastixxu.
Kuxx fai ükfi odra tera,
Kana fai xakfi xaera tera.
Kuxx tegi odrasta õlusta,
Kana tegi xaeraft xakfi xakxu.
Wõttis xuhfu wõera aika.
Ara fa xuhfu xullixesta:
Xull' on xuri xisxelema,
Harjuxefe kamfelema;
Warefe nina nokifeb,
Haraxa kabe wärifeb.
Pane fa tõõle teifed linnud
Pane fa xured xündemaie,
Haraxad käästamaie,
Waresfed wagu ajama.

Peenid linnud pexfid reke,
Tuwixene kuulas willa,
Koowilaja xotti pani,
Wefilind xüll wexil' wüs.

par 749.

Täres xoti xodu tõi,
Rebafle leewad fai,
Xanadele xaxüd tegi,
Tfi ixxe ilma jäi.

№ 23.

Hellexehe wellexene
Tõutfid võtta noorda naista,
Tõutfid kuwa linnaft põlle,
Runtuleifi, roofileifi,
Maril marfa xarwaleifi.
Elafid fa aasta päraft,
Haripäiw ja püale aasta,
Siis oli roofax roofilene,
Mattarmarfa xarwalene,
Käis xüll naifu nahxe mööda,
Peenixefe pihta mööda.
Wiifin kella keinamaale,
Xuo keina xaxe peale —
Wõttis niifu, võttis nõifu,
Wõttis põlwista põdema,
Käremarjuda magada.
Neil fixene nooruxene,
Ära mine nooresta meelde,
Kapumata xäsfadele:
Mees ei pane meelimaie,
Kaas ei pane xaswemaie.

pas. 750.

Mees saab meeli-rüdeida,
Iga kuus saab kue kuue,
Nädalis sahl neljad särgid,
Aastas kakte kasukat.

√ № 24.

Mul oli üksi vennakene.
Wüdi Wirule sepaksi
Tarwastule sadajaksi
Tegi wallal wallaaida,
Kikelkonnal kerweeida,
Kurme needisid nugesa,
Wald ei süitnud waljaaida,
Kikelkond ei kerweeida.
Kurme needisid nugeda:
Tähnud waked wallastele,
Kisud külge kerwestele,
Nukad külge nugadele.

№ 25.

Kodust koduss neitsikene
Koduss kulda olin kuiwa
Tare eest kõbe taleda.
Sain mina teele, võõ' jadaku,
Sain mina maale, võõ' maaku.
Wõõdis loogelt liiu lunda,
Harju paeluss anda westa,
Lumi rikkus loogu kirja,
Sadu rikkus jaani kirja,
Udu wõttis kuue loime,
Päew küll wõõdis pärja loime.

№ 26.

pas. 751.

Hellad vennad noored mehed
Ole oie hoidke meida,
Piku päal pidage meida:
Meist saab meist saab, hellad vennad,
Meist saab noorik noortel meestel,
Obikaasa kasupoistel.
Ta ei pisa pâlmistusa,
Tuust ei pisa alla jüdi,
Käel ei kanna kuldesida,
Ölad kõbe lehteida,
Rinnad rida rakasida,
Puusad poe undrusida,
Põlwed sidsi põllesita,
Jalad nuusi ummiskingi.
Emakene mennekene
Mõtlesid tugi tulema,
Oli andema Jumala –
Tagi sai neile, keda ei sunnud,
Abi neile halwadelle.
Sest on Jumal käskl leinud:
Loonud rikkaad rumalad,
Loonud waesed walgeened,
Kehwa süterid kenamad,
Loonud loxiol palgeksi,
Lehte armi alla lõua,
Tühe säiesa näusa.
Emakene mennekene,
Mind küll püüdsid püdisjepad,
Wahtsid waadi weisutajad.

pag. 752.

Ehx mina juhun junxcurile,
Woi mina mahun määrusple.
Jaxs xüll soowis soldanille
Saati saldis talupojale.

W No 27.

Emaxene memmexene,
Tüstar sella linnuxene,
Sinu xodu müüdanexsa.
Tuust mina segin puiguxese,
Sarapuust segin sarwexese.
Sa xuulass õue pealte:
Kuule xas küiab põlgtud lupsi,
Köeruzob xodu xanada:
Kis läzeb xodu xulpmaie?
Kõige weixem wennaxene.
Tule xodu, mu õexene:
Sa jäi xodu xoolemaie,
Ema linge leikemaie,
Ode tõstesti õlile,
Wenna xexostu naelutati.

No 28.

Tüstar sella linnuxene
Wiel poisi wünutada,
Sajal poisil saiutata,
Kuuel poisil xosidagi.
Wisust poisid mindei võla –
Mull' sulab xaugelt xaunixene,
Eemalt iludaxene;
Mull' sulab Hantsu Harju maalde,
Tõnu Tõnma mõisaasta;
Tulek Toomas, toob kobuse,
Tulek Jaani, kävinab jaani,
Et ei ilu hallixene,
Sisse siidi neitsixene.
Läxsin linna lipardile.
Linna neiud waatsid minda.
Neiu silmad joosid wetta,
Sulgxui kullu kundi silmad.
Kewadese xilge silmad.
Sügisesed mädasilmad.

No 29. W

Ellaxene wennaxene,
Tõutsid wõlla noorta naista.
Weli sõitis xosja leeda,
Aas sema neiu asja leeda.
Tuli ta xosjasta xõnje,
Wiskas püssa pingi peale,
Rudelikud puie peale,
Yhi peale ixxemaie.
Ema helberdas xüsima:
Mis ja ixxed, poega noori?
Mis ma ixxen nemmexene –
Ei sule maine minule,
Ei sule mini sinule,
Et sul palju tüterida,
Palju põlle xandijaida.
Ema xuulis, wasta xostis:
Kos on palju tükerida,
Sääl on palju palweidas,
Eman kellida sõnuda;

pag. 753.

Jag. 754.

Kos on palju poegesida,
Sääl on palju wandeeida,
Kuulda kurjemaid sõnuda.
Tütar sello liknuxene
Tegi täbi isalegi,
Tegi täbi emale,
Kuud surma suuwõfale,
Wika veeri vendadelle.

№ 30.

Emaxene memmexene
Lüü pda tuttu tuulepoole
Salxa jaju ilma poole.
Tuld tal löiwad ruuna kurjad
Sädemeid löid järju jäädes,
Walxu löiwad warja xaajad.
Talli jõõdin, talli joodin,
Talli raksud xaxendajin,
Axenist ma andsin xõnad,
Läbi laudi lassin xaerad.

№ 31.

Muil on wita munde peale —
Minu wika venna peale,
Wika venna naise peale.
Olgu venda, wägu venda
Seda naista wõttemaste
Oma raha raiskamaste.
Andis raha raipjeste
Kibu õiwa porlixusta.
Kun lema xudus xodi xanojast,
Poole aastat peenixeste
Aasta lassis labasta.

Niied nutsid, warwad wanxid:
Sia suistu ne sureme,
Palawasse perastame.
Wäge xõla wainijalle —
Kõla xarjasted xudwad,
Õitsilied õiendawad.
Siburixrad säädwad niied.

Jag. 755.

№ 32.

Sain mina sulle saanderi,
Sinu suppa sullenexi:
Sul olid kiired õxxeexi
Xasid xange wallasest,
Rotid roomade wahella.
Peiu xuulis, wasta xostis:
Mul ju sühnab sünme paari,
Hobu ädesse äästab,
Seemendele seitse paari.

№ 33.

Peretütar neitsixene
Aas lema xassi oetta tooma.
Kasi xaewu xarjanexi.
Pere nuttis xaewuxesta,
Peretütar xasixesta:
Ot mu xallis xasixene
Kulda peada xüüxene
Kääna xäpa xrutsixusse,
Xassu xoorta xaane alla,
Võta wõida witsixusta.
Ei ma mõista, ei ma märxa

pag. 756.

Mixs sie poiss minda armastabje
Et mina pixx ja peenixene,
Ülelüa lustilene,
Et mul mustad silma xulmud.

№ 34

Külamees külamehexene,
Küla naene nasuxe,
Kas nägid minu Joosta?
Misuxe sinu Joobne?
Suwel küru, talwel kalli,
Kesksuwel weri punane,
Uduselle kundi xarwa,
Kaske kella xaru xarwa.
Läxs ta läbi neie õue,
Tegi xurja minnespaagi
Teise xurja kulles paagi
Sahs sarja erkeida,
Purxis pulma linnaspida.

№ 35.

Mina laalan mixs ei laala
Kiwijärwe suure saari.
Purixaft jaid puud pixad
Aiwst saie alju algu,
Lusksft puu kuisuxene
Mina laalan mixs ei laala
Ma laalan mere murusta,
Mere ääred ätixasta,[1])
Mere xaldaad xalasta.

---

[1]) Mere ääred liiwaxiista.

№ 36 Kuras oli pantud xubijasta,
Waras walla päälixusta,
Kilter aida xisxujasta.
Ok mu ärtu kärraxene
Kulda xrooni prouaxene,
Tõuske üles sooli peale,
Liigutagelina seheste,
Paisuge patjude wahelte,
Astige axna raami peale,
Waadge oma walla peale,
Kudas walda walwadasse,
Kikelxonda xiusatasse,
Waimud aetse wardaasse,
Teu poisid teibaasse.
Mehed olid xinni xelderisse,
Naised kulga nrge jussa,
Puna rätixud xäessa,
Kana paaxid xaindelasse.

№ 37.

Neitsixene noorukene
Pereštular peene pitta
Ära löö waesta lasta:
Waene nutab löömadagi,
Löömata pale punane,
Nuttemata silmad märjad.
Kos ta istub, päal igatseb,
Kos ta xõnnib päal xahatseb,
Kos ta seisab - teinad märjad, -
Seal xüll tõuseb tüginene,
Ajab üles kallistaxe.

pag. 757.

Kg. 758.

№ 38.

Meie xarji vaesta lasta
Sina isata, ma emata,
Teine pükib teise silmas
Teine teise pead silitab.
Lõime ema kaua juure.
Tõuse üles memmexene
Kerstu xaanka xinnitama,
Ande waxxa valmistama!
Ei või tõusta tütar noori:
Muru xüll xasnud peale mulla,
Aru heina alla laua.
Nüdin muru mullikille,
Aru heinad kärgadelle,
Kullerkupud kuxxedele.

№ 39.

Neitsixene nooruxene,
Lärsid metsasta mekele
Puu otsasta poisile:
Põld oli laia pulma lauda,
Peenar pixxa istepinxi,
Et me weerde weeruxime.
Weeres olid wenna naised.
Otsas olid ju omased.
Suured jõõwad suured jõowad
Suured ilusti elawad
Ei me jõnni suurte jexxa
Mahu rixaste majaste.

№ 40.

Arwasi weerin wendadele
Kas jügite, või xewade.
Jügite jõed jugawad,
Xewade oli laine laia
Hobu uppus ojja,
Ikära päpaste wakele
Halli ruuna roopaale.
Jain nina wenna wärawaste,
Õe nurme nurxa peale.
Wend tuli wälja waadamaie.
„Tule wenda, tunne õde!“
Wenda mõistis, xoke xostis:
„Tule tuppa, mu õexe,
Tule tuppa, istu mata.“
„Ei ma soti tõest lauda,
Hüälta tässi xuulutada:
Kardan xodu xuulewada,
Ei patju paurxuwada,
Wenna õue weerewada.
Weere weere päewaxene,
Hulu xulla tunnixene!...
Ei ole aega päewa weerda,
Päewal weerda, xullal xeerda.
Päewa joeb pulaste päida,
Karik armetuide päida,
Kammib xarjalaste päida.“

× + ×

Suga juppatas mereje,
Taie lauda laineexje
Pea päal palga poisixene.
Peeter, mu püha pulane,

Kg. 759.

par. 761.

Mine suu fuga meresta
Taie lauda Laineesi.
Peeter läks püka nereje,
Kaelani xalaxuduni.
Mis tal põlwi puutunexi?
Mõex tal põlwi puutunexi,
Kannuto xargaš xaindelaose.
Kellele mõega mũũxsin,
Killel xauplen xannusiida?
Hale mõega mũũxsin,
Wennal xauplen xannusiida
Kosja teeda xäies pagi.

№ 41.

Pereness peremehexene,
Perenaene naesuxene,
Laps tulel kõnu xülla jõõja,
Külla jõõja, xülla jooja.
Kibe on jũũa wõera leiba,
Kibe jũũa, xibe xarta,
Hale teda lammustada;
Sõdemed siju sehesja,
Kibemed xoorixu wahella.
Hũpates sõin isa leiba,
Karates sõin saadi xaxxu.
Wõõsin leiba — leib ei lõpnud,
Katsin xala — xala ei xahanud
Wõõsin wõida — wõi ei wähenud.
Mina meeli mennme poega,
Memme piima ma imejin,
Taadi xaxul xaswenejil.

№ 42.

par. 761.

Tõusen hommiku ũlesse,
Wõtan toole õrre pealta,
Mure musta parre pealta,
Mis maxsab muretsemine,
Mis maxsab hoolexandemine?
Peretũtar neitsixene,
Puhu sie tuli tubaje,
Lõõtsu lõõxe põrmandulle.
Neiu xuulis, wastu xostis:
„Ei ole peerguda peresja."
„Kui pole peergu peresja —
Wõta parsilt parrexene,
Tõmma tokku sua laesta;
Kui pole tokku sua laesta —
Wõta roogu räästaasta;
Kui pole roogu räästaasta —
Tõmma xildu xũũnisesta;
Kui pole xildu xũũnisesta —
Wõta xũũdusi xũũnelida".

№ 43.

Wijusi walla xüla laul.

Saari[1] xuxel xulda harja,
Siimu[1] xitsel xrũmud jilmad,
Twaski[1] wasikal wahtrad sarwed,
Lombi[1] [2] õues Looja ratas,
Aadul[1] on sead siledad,
Laari[1] xanad xadedad,

[1] Wijusi xülas on 17 talu-nad xõik pea sada laulus olemas aga kuulax xõigist ei osanud l. ütlenud. Nimu ütlemine teistele xäeski oli xa ohtaste

Pag. 762.

Nurgal nurmed nuxelifed,
Hallikal tina tanawad,
Hiirul ilus waxene....

No. 44.

Panin ette Jaagi halli,
Kõrwa panin xulla xõrwi,
Sis läen turgu fõitemaie.
Sõitsin Soome filda mööda.
Soome filda nõxatelles,
Aluspalki paugutelles;
Hobu halle ehmatelles.
Mies oli pääle xui fie päewa,
Kusar pääsfa xui fie xulda,
Wõõ oli wõõla linna linti,
Jalad alla jaanilille.

No. 45.

Tuui mina laxxan laalemaie,
Laalemaie laxxemaie,
Püs ei faa xula magoda,
Kula orjad odxadella.
Kula sõnfeb xuulamale,
Wald ega fuur wainijalle,
Rikas meesta xatusfele,
Waenemees wäraki pääle,
Sa'st aga fauna fõnnikulle
Kuulama minu fõnuda;
Lapse hullu laalufida.
Kuft fie laps nie laalud faanud,
Hulluxe fõnad ofanud?
Luoi mina wõtfin lutfu fuusta,

Laalud ladixa ninasta.
Mul olid xaugel xarjalaadad.
Laalu laalfin laada leele,
Teife laalu dua leele.

No. 46.

Wüge need wanad mehele,
Wanad raipeed rehale,
His on wanasta purusta,
Külle fooja xüüriwasta.
Wüge xula wainijalle,
Süüdaxe wana põlema,
Et faak xõnda xõrfixille,
Jälle järxu nooremille...
Läxfin ellaga magama.
Pööran xülje, leian xülma,
Pööran felja leian feina,
Härmatanud ääre laua,
Külmetanud külle laua.
Wõtfin xirbuga xõnelda,
Ludixaga lüüa lusti,
Täiaga täna pidada.
(Wanaisäxux wastab:)
Mis ta fitixas firifed,
Maa mütixas müriffed?
Ammu fu munaft xooriki?
Ammu fu fuu wexine?
Ammu fu hambad roostetanud?
Täna tulid täna lauxumaie,
Kwantfi xeelta xratfimaie.

Pag. 763.

jaa. 764.

№ 47.

Päewa Cõõrib Cõuecella,
Keerab kesta kommikulla.
Minu Cõõna Cõislamata,
Kesketommik teetemata,
Wesi Wirusta soomata,
Katal külma küürimata,
Hõbe sang oli õerumata,
Poistel puud Cõkrumata.
Ma pole täna süüa saanud,
Katel päewal Ceiba nähnud.
„Tule sinna ma annan süüa.
Mina teedsin singa leenta,
Paisutasin paela leenta.
Panin akju apnemaie
Kerestele kerkimaie.
Apnes kui ahi mürises,
Kerkis kui kereš kolises.

№ 48.

Õcoene Cinnukene
Oks mul peicu' teadewale,
Nägu silma nähtawale,
Süs ma tõnnikš kõrgemeni,
Astun sammu tarwemeni,
Pean pea püstemeni.
Mis sa pime pilkad mind,
Mis sa põge põimad mind!
Ma pole pime pilgata,
Ega põge põimata. √

„Peidu.

№ 49.

Lepp on kuri lepitada,
Mehe naene meelitada.
Ei tema lepi Cewagagi,
Ega meeldi meegagi.
Pane lammas laua päale,
Oinas leiba otsa päale –
Süs küll meeldib mehe naene,
Süsap lepib teise naesta.

√ № 50.

Lähme ellad, käime kullad,
Lähme võrmed võsterilla,
Puna pärjad pähxelilla.
Hakkan häkki kuulamaie,
Mis mürin meie külasta,
Kõmin meie mõisaasta.
„Tütar, ella Cinnukene,
Sinu kodu müüdanetja,
Kaugelle kaubeldekši:
Ija and, ema tõutas,
Kaksi venda kaupelesid."
Sie pole ija andemine,
Kahe wenna kauplemine!
Tütar, ella Cinnukene,
Palju sinust paksutie?"
„Tuhat tündrit nijuda,
Sada salwe ruskeeda."

√ № 51.

... Pilwe teel pisara kooga,
Pisaras kane punane,

jagu. 766.

Kanede laba sinine,
Laba peal oli sarja särgi,
Sarja särgis süüdi särgi,
Noore nooriku magada,
Uue kaasa uinutada.
Süütas see padi põlema.
Kes oli kärmas kustutama?
Sinine sigade poisi,
Sie oli kärmes kustutama.

№ 52.

Neitsikene noorukene,
Ära mine walgelle mehele:
Meeš on walge, kõši waljo.
Neitsikene noorukene,
Ära mine ruugle mehele:
Meeš on ruuge, rusik suur.
Neitsikene noorukene,
Mine muutale mehele:
Meeš on muuta, meel on tarka.

№ 53.

Ma olin enne sen poisi.
Lärjin noori härgi õpma
Wana härgade waule.
Tuli kuljas kerixu poolta
Kilser Kiima kõrtsi poolta
Mõõtis mulle mõrdu naado
Kiwistikud kannatikud.
Ära nu härjad wäsjid.
Kirju kasjin ~~mulla~~ laane alla,
Must kasjin mulla ~~alla~~ pääle,

jagu. 767.

Süüdu kasjin künni pääle.
Laugu kasjin kukasse.
Tuli sujs pomixusta,
Halli kunsi kaawikusta
Murdis minu musta härja,
Kiskus minu kirju härja,
Küünistas nu küüduxese,
Lõkxus ära laugu härja,—
Ära neelas põge neli härga.
Mina kodu nuukes jaagi.
Tuli waesta pere taati.
„Mis ja nukad, poega noori?"
„Mis ma nutan taadikene:
Tuli sujs pomixusta,
Halli kunsi kaawikusta
Murdis minu musta härja,
Kiskus minu kirju härja,
Lõkxus ära laugu härja,
Küünistas nu küüduxese."
„Ära nuka poega noori,
Pisaraid ära pillutagi:
Tuleb kodu Muutix lehma,
Tuob ta sulle musta härja;
Tuleb kodu kirjax lehma,
Tuob ta sulle kirju härja;
Tuleb kodu Laadix lehma,
Tuob ta sulle laugu härja;
Tuleb kodu Küüdix lehma,
Tuob ta sulle küüdu härja."

pas. 768.

№ 54.

Olin enne noori meesi
Härra käskis mõisa tullo.
Mis mind härra mõisa kutsub?
Mul pole võlga härraagagi,
Ega võlga wallagagi.
Ole waid sax noori meesi!
Sa peäd ka linna minema,
Ei aga üxji mõisaasse.
Sain ma linna rulitsale.
Sääl mu silmad joosid wetta,
Teine wetta, teine werda.
Wüdi minu xaxarmasse.
Sääl mu peada pügatie,
Walgeid juuxjid lõigatie.
Wüdi minu mõedu allo—
Mina mõedule paraja.
Wõõle panti würsti mõeka,
Otsaette koole rätsi.

№ 55.

Lõõri lõõri lõoxe,
Peeri päävi pääjuxe,
Kus ju xullast pefaxene?
Tare taga tamme otsas.
Kus sie tamm jäi jüs?
Wanamees raiub maha.
Kus sie wanamees jäi jüs?
Wanamees juri ära.
Koke sema matsdi?
Piza põllu peendrajalla.
Kus sie peenar jäi jüs?
Kana jiblis ülesse.
Kus sie xana jäi jüs?
Kull wiis ära.
Kus sie xull jäi jüs?
Kull läxs pilliroogu.
Kus sie pilliroog jäi jüs?
Wikat nüdis maha.
Kus sie wikat jäi jüs?
Wikat läxs xiwisse.
Kus sie xiwi jäi jüs?
Kiwi weeres merde.
Kus sie meri jäi jüs?
Mustik rüüpas ära.
Kus sie Mustik jäi jüs?
Mustik läxs jüs lauta.
Kus sie laut jai jüs?
Tuli põletas ära.
Kus sie tuli jäi jüs?
Tuli läxs jüs maa sisse.
Kudas ta senna perrs jai?
Tuliste sungaldega,
Waliste wangaldega.

pas. 769.

Läxsin xodu Kaoja xaudu.
Koop xaudu xoeras xurjad,
Wääja xaudu wäljad juured.

fol. 770.

Kaasitamised. (Wijus. vallast)

№ 56.

Neitsixene noorexene
Xaasixe xaanixe

Ei mina üstle ütelegi
Kos ma nägin neiu noore — xx.
Kŭla alla xüünidesse — xx.
Sealto nägin neiu noore. — xx.
Läxsin manu magamaie — xx.
Läten mina piure juttu aama — xx.
Kos mina pian oma neiu? — xx.
Kŭla xolmasse tuasse, — xx.
Walla valges xamberisse... — xx.
Mis mina annan naerijalle, — xx.
Naerijalle rääxijalle, — xx.
Tŭtja jutu tõstijale? — xx.
Nuga xurxu, nõela silma, — xx.
Oda otsesi magujc, — xx.
Kärnad xäte vilustagi! — xx.

№ 57.

Mis on koolest tŭtarlastel, — xx.
Mis on koolest kommixulla? — xx.
Silmad pesta, pää sugeda, — xx.
Wõõ on wõõle xinnitada, — xx.
Xaelarätt on xaela panna, — xx.
Jalad õiged õiendada — — xx.
See on koolest kommixulla. — xx.

Mis on koolest noortel meestel? Xaasixe xaanix
Laps tuleb juwi, saab sügise, — xx.
Tuleb Wene wõttemine, — xx.
Pilesite annemine, — xx.
Süs ma tõmman nummer üxse, — xx.
Nummer üxsi, nummer xaxsi. — xx.
Süs mind linna wiidanexsi. — xx.
Kŭll süs pantaxes nõudu alla: — xx.
Mina nõudule paraja. — xx.
Süs mind wiidaxs saxsa ette: — xx.
Sääl mu pea piiratasse, — xx.
Kulda laxxa lõigatasse. — xx.
Süs mind wiidaxs xasarmusse: — xx.
Wakš oli ees, wakš oli järel, — xx.
Mina wakside wahella. — xx.
Süs meid wiidaxs Riia linna: — xx.
Riias meie riided saame. — xx.
Süs meid wiidaxš Moskwe linna: — xx.
Moskwes meie mundeldame. — xx.
Süs meid wiidaxs Peeterpuri: — xx.
Wot xus[1] seisab meeste roodu. — xx.
Nii xui ajas roixa roodu! — xx.
Wot xus seisab meeste salxa, — xx.
Nii xui metsas metsa salxa! — xx.

№ 58.

Neitsixene nooruxene,
Läbi lõxsin xaasix metsa,
Mõelsin xaasixu xahama —
Sji xuhan xardadesta.

[1] Wijusi vallas räägitaxse xos ja xus.

fol. 771.

pag. 772.

Läbi lärsin lepix mettsa, kaup.!
Mõelsin lepixu lihama — xx.
Sji lihan lintidesta. xx.
Läbi lärsin xuuſix mettsa, xx.
Mõelsin xuuſixu xukama — xx.
Sji xukan xuldadesta. xx.

№ 59.

Ennemini mis on toodud, xx.
Poja naiſta mis on paadud! xx.
Toodi xui tobix tudaje. xx.
Puhub tulda, p-le purtſub. xx.
Ei olnud julguſt juure minna, xx.
Tüdarit jälile xarata. xx.
Ära tema xuji xuue kõlmad, xx.
Pajandas palaxa veered, xx.
Küll tema tegi teki ſiſte... xx.
Anglis mulle halwad annid, xx.
Halwad annid, hallid juxed, xx.
Kure xustud jäärepaelad. xx.
Kas ma pistan pengi alla, xx.
Wõi laken laua alla? xx.
Sinna panen halwad annid, xx.
Halwad annid, hallid juxad, xx.
Kure xustud jäärepaelad. xx.
Jap oli äia, jap oli ämma, xx.
Halwad wiipid tüterile. xx.

№ 60

Kos ma nägin naiste nalja, xx.
Tüdrukute tühja nalja? xx.
— Rehe langu andes jaagi, xx.

Kõrwad xotsta randes jaagi. xaup. saan!
Minu ära wiidanerſi. xx. pag. 773.
Minu wiidars' penna maale, xx.
Kus on äsja äia nimi, xx.
Kus on äsja ämma nimi. xx.

Lõpelaul.

№ 61.

Wäkene wäkene wälja, Lõpele, lõpele!
Põgene põgene põlu, ll!
Et jaars' xõrred xarjal xäia, ll!
Orud jaars tobutel joosta, ll!
Mäed täxu mängatada, ll!
Kiwid xitſe xeritada. ll!

pag. 774.

Laulud Saadjärwelt.

Aksi kirik. vorja kud.[1]

№ 62.

Peremees metsexe,[1]
Kui ja ei masja orja osja,
Orja osja, waese waewa —
Tantsid ja taewa alust mööda,
Küünarpuu sul peusja,
Kõiwa rulli xangli all.
Ütled: orja, sulge orja,
Tolge waese, wõtke waewa!
Orja sulle wastu ütli:
kui ja es masja maa peal —
Tantsid taewa alust mööda,
Küünarpuu sul peusja,
Kõiwa rulli xangli all, —
Pea ja nüüd omma pea päal,
Hanna ja ommie xanglil.
Külab sumal mulle masjab,
Talwas mulle ei tahab:
Ka ja omare jo taren.

№ 63.

Olli mina orjal, xäis mina xarjal
Suure kärra sulsel,
Targa kärra tallipoisil.
Seeni xõix leu nädali,

[1] №№ 62–78 laulja üsles ennast karolenisk pärit olewat. Talun wabandada, kui ma lauluõnades wead olen teinud. Selle murrakuga ma sündsaw ei ole. ~~Kui~~ [illegible]

pag. 775.

Kõnni xurja xarja xõrwal.
Mis mull palgaxs paxuti,
Ajastõges arwati?
Anti xixas ille Ellix,
Lammas wüe willaga,
Lammas paari pojaga.
Olli mina orjal, xäis mina xarjal,
Suure kärra sulsel,
Targa kärra tallipoisil.
Mis mull palka paxuti,
Ajastõges arwati?
Anaja xeige xraamiga,
Wars xeige wangerdega,
Hobene xeige ohjuga.
Olli mina orjal....
Mis mull palgaxs...?
Tsiga seitsme suweline,
Anti ehma kotti kõrwa.
Olli mina orjal...
Mis mull palgaxs....?
Anti näidu närwaxis.
Talu tütar tusixene —
Tolle wõtsta no enele
Oma jängi jäädijas,
Pähits kotti pesijas
Palaje ka parejas.

pag. 776

W. № 64.

Sõidi ma sinna, sõidi ma sänna,
Sõidi Soomi silla pääle.
Soomi silla kuxfatie,
Klaspalxi pauxutie.
Sääl oli oja olut täis,
Puu juure punna täis,
Sina kadwa aninas
Künni itsand, xünni xats,
Jõie toobi, jõie xats.
Täi ma wäga wäsinus,
Raasuxene rammetus.
Panni ma kirju xeswa weerde,
Härja laugi laane alla.
Inji tuli soomixut,
Laia käppa laaniwut,
Sei kirju ära xeswa weerest,
Härja laugi laane alt.
Läha ma xodu ixxen:
Ixxõ õnne, rõgi õnne.
Eks tuli wasta xüsitaien:
Mis ja ixxed, Juhan poega?
Mina ejal ütlemaie:
Sõidi ma senna, sõidi ma sänna,
Sõidi Soome silla pääle...
Täi ma wäga wäsinus,
Raasuxene rammetus.
Panni ma kirju xeswa weerde,
Harja laugi laane ala.
Inji tuli soomixut,

pag. 777

Laia käppa laane alt.
Sei kirju ära xeswa weerest,
Härja laugi laane alt.
Eks seda kõõstimaie:
Ära ixxu, Juhan poega!
Mul on xottul xuusi ruuna,
Taga talli tantsu täxxu...

№ 65.

„Os sa mulle saatsi,
Os sa loopen mulle jäätsi:
Suwel sõõsi ma soolata,
Talwel käisi ma xingata,
Risti rukka rääi peale,
Kirjapõlle xurgu rätti,
Manu rauniš nanna wakka,
Silmalegi sõõla wakka,
Huulile aga ubine xorwi.
Nüi lauli ubine Annekene.
Ma lauli xüla kõttele
Ja wiie walla waihele...
Sai ma Rõuge nurme peale
Sääl ma murje mõõga otsa,
Kaudi oma xuld kübara.
Sääl ma otsi urwixule,
Käse nelja käpaxile.

№ 66.

Elli meid xolme welitse:
Üks meist wüdi Wirumaale,
Teine armas Harjumaale,
Kolmas jäije imä xodu.

pag. 778.

Kunas ne xulla xoxxu jaame,
Poola maale püri poale?
Osda nu xirwe – xulda xunas:
Hommukudse vari piju,
Õdaxudse vari laiju...

№ 67.

! Mõisa poisi, aunso poisi,
Oled wäga ilusa!
Küll seid kaplun xorjates,
Küll seid nhjan ottides,
Kos te xeegi xõnnite.
Mõisal jääl seid mõõdetas,
Mõisa pool seid aetas,
Loosiga seid loositas,
Õllega seid joodetas,
Wiinaga seid walmistas.
Kohust wallast sellidas,
Ja Tartu poole weereta.
Sõidad ole halja sorni...
Kas pää su päälixu jügawa,
Ja silma xuninga silita,
Ja habene wäitsile ajasta.
Jumal hoidxu Sode immä,
Tes pand poja soldatis!..
Wüdaxs ära wõõra maale,
Karwa pauna selga pandas,
Mõõgaxe weel mängi asjaxs,
Risti ritma rinna ette –
Pandags püssi pangutama.

! Segastuseks xoguni muutmisel laul. Sõjus jäigi weixe šäšlõk.

pag. 779.

√ № 68.

Aidu raidu ratas xaari
Koorjale labulalle!
Sadulal oll jaxja poig,
Poisil olli xübar xea,
Xübaral oll xümme linti,
Igal lindil xuduja.
Mesel olli mõõra mõnus,
Mõõgale jai mõisa.
Ks mis olli mõisa all?
Meri olli mõisa all.
Mis jääl mere xeskel oll?
Kerix mere xeskel oll.
Mis jääl xerixu xeskel oll?
Neli nutwat neitsixeft.
Ühs xüll lõxpa laberid,
Teine xuab nüdi nuppu,
Kolmas xuab xulda xangaft
Neljas nutab noorta meesta....

√ № 69.

Neitsixene noorexene,
Kirjapikto peenixene,
Talu tütar suwixene!
Kellel ja sada mekele
Minna mesitsele mekele?
Kas ja sada mölderile?
Ei ma seha mölderile:
Mõldrel xiwi müritswe,
Kes sa warri xepitswa,
Tolm teeb silmad segapexs.

pag. 780.

Kas ja tahad sangurile?
Ei ma taha sangurile:
Hangrul kera korjewa.
Kas ja tahad junkurile?
Ei ma taha junkurile:
Junkur jooseb, pää wäriseb,
Pürsid püsiwad sõkelido,
Harman sargab saksijäi.
Kas ja tahad talupojale?
Ja, ma taha talupojale:
Talupoeg oms tööle tarka,
Tööle tarka, meele märka.

№ 70.

Ta küll neiu mulle tulgu,
Kell küll oma jüdi sõme,
Jüdi sõrme, niidi näppu.
Mull on jüdise julgse,
Hõbeese aia poisi,
Kaleweje kalja poisi,
Mul olli kullatse joot anu,
Hõbeese aia witsa,
Wasitse wärte warba.

№ 71.

Tule nu mulle, neiu noori,
Kallu mulle kabu käppa.
Mis ja nu pelgad tulemäe,—
Kae kaupa tedäe.
Wüs aida wilja täis,
Kasi aita kaaru täis,
Kümme atra künnaman,
Sada äkli äestaman
Ede tallin juure iiru,
Juure iiru, kowa täkku,
Taga talli tantsu täkku.

pag. 781.

№ 72.

Sõidi ma jenna, sõidi ma tänna,
Sõidi läbi Jedorixu,
Läbi wana warixu.
Sääl olli kullase jootanu,
Hõbeese aia witsa,
Wasitsegi wärte warba.
Sõidi alla Tjirgutilli:
Sääl olli kolme mõrsjat:
Üks olli Anne, teine Leewa,
Kolmas tige Tiinakene.
Sõidi ma juurte jo külla
Kõrgeile kottutsile,
Madalile mattutsile.
Ei mul sääl nii es tule,
Pääd es pane pälitsele,
Talgu es pane jalutsile.
Sääl näi neiu kawalust:
Kui küll neiu tööda tegi
Ja kabu kangaste kodasi—
Meele nu murse muretu
Silma kaksi kaeene.
Jumalaga neiu ema,
Jumalaga neiu emä
Kuradi mõrsja mõlemba.

pag. 782.

№ 73.

Oh minu lääde kallikest,
Laina lehte laugikest
Kiri wõtte kirjukest!
Kes wiis mu wiisata Wirumaale,
Püsjata wiis Pikxwale,
Roosata wiis Roosfimaale,
Sadulata Sasjamaale.
Silma sei, suu kai,
Kõwad kerki kulleli,
Kabja es putu poriste.
And tall lilli liiwast.
Koppen mul oll ao täkt,
Esi ma pääl pääwa täkt.

№ 74.

Mis wiga mu welkele,
Mis lädo lääle mehele!
Minu wenna kargalikku.
Minu wenna mõistalikku.
Ostjast tegi õlle anume,
Kuiaest tegi jõgianume,
Pinnust tegi pexeri.
Minu wellel suure üru
Suure üru, kõwa kõrwi.
Ülle aia ma ajasi,
Ülle jaa saiba eest.
Küll olli walge merepeal,
Weel olli walgem minu wend;
Küll olli sirge mere roog,
Weel olli sirgem minu wend

Nüüd kui ma hakkan laulma
Ja peasin jõnu pilluma:
Laulan maa merest,
Laulan maa mäest,
Mere külge wattu wasta,
Mäe külge rohu wasta.
Meier kiwi killinger,
Mere põhja põranolas.

pag. 783.

№ 75.

Läksi mina Siimu poole –
Siimu peni minu juri.
Läksi mina rüdä peale,
Rüdä pealt kare peale.
Mis pääl karel kessi?
Kahru kest' karaskit.
Suji suur jun terri
Kaks kõri kangest,
Rebane tegi rida.
Mis pääl ussel olnes?
Lumi ussel olnes.
Mis pääl olli lume pääl?
Tõld õlli lume peal.
Mis pääl tõlla sisel?
Proua oll tõlla sisel.
Mis pääl proua ülal?
Lats oll proua ülal.
Mis pääl latse peul?
Mõõk oll latse peul.
Mis pääl mõõga otsal?
Muna oll mõõga otsal.

pag. 784.

Mis jääl muna sisel?
Kixas kulla karjaga
Ja rana wasse saalaga.

№ 76

Wüdi wüdi mu waene.
Kes jäi sodu armu äppi?
Ema jäi sodu armu äppi.
Mida sõõda tegemaie?
Kulda sangast sudemaie
Enäb tel oli ixkuſid,
Kui tel sanga sangaſid.
Wüdi wüdi mu waene.
Kes jäi sodu armu öppi?
Sõſar jäi sodu armu äppi
Kulda juxxa suduma,
Kui küll juxa silmuſida.
Wüdi wüdi mu waene.
Kes jäi sodu armu äppi?
Weli jäi sodu armu äppi,
Säije rüka raiumaie.
. . . . . .
Pea mu juure jaie laiw,
Kes jääl sottul sõndimas?
Ema jääl sottul sõndimas?
Ja tare ül tantſimas?
Wüsli mu waene wenelaſel,
Sõreti ra ſſameles.
Püſs mul selga pöörati,
Raud ra selga rauti.
Püſs oll juur, raud oll rasse,

pag. 785.

Ilu wäga wäixene,
Nimetiſs sui nüdixene,
Leskelt kõitſe seerukene,
Pikaſt oll peenixene,
Nägu ſüdi nüdixene,
Õle lailt õhukene.

№ 77.

Puud küll puud ellad wennad
Puud olid säis puudnſid
Oxad olid säis oraſid
Lad wad laane lindnſid
Kala jõesſ sõdeſi
Kauji juuri lauji otſe
Pöri rattet seerut külſed
Jõgi joosſi juurte wahel.
Konna laulu lauliwa
Sinna xosw' juure saari,
Sinna netſa murdeneſ,
Sinna laare langineſ.

№ 78.

Läi ma ilus mäe otſa,
Kera kõrge kingu otſa,
Kaema ja xatſuma,
Kas om ilus irre nõſſa,
Wai om paras palgi mõſſa?
Kas või ela laane sedde,
Wali irſi weerüka?
Ela sex sare seie pääle
Tex seie aru pääle,
Keskeſt käwe xeriku sii,

pag. ~~785~~ 786

Weereft xäwe Walge sii,
Odsaft xäwe orja sii.
Uidu suidu soone mõtsa!
Taxsaft suli tamme mõtsa.
Os ma sinna siste saasi:
Säält ma xauje xatsta puid
Tixxutaji sele puid,
Köputaji xõdari puid
Emä lehma nüsfixut –
Ega härja ixxesji,
Mõrsjale mõõpaxxu,
Perele piima murnixu." W. leht. 53, „9."

pag. ~~786~~ 787.

Kamja sõbru nutu laul.

1., Kamja xerx om wäga wõixe.
Teda waja sunnes tedsä.
Kuis wõib seda sunnes tedsä?
— Palju selle wasta saiswa.

2.,... Mõisnixu ninx õpetaja
Omma selle wasta saisja
Et ne es wõi meistrit wõtta,
Ke wõis xerixut sunnes tedsä.

3., Küll om xaka xerixu päale
Kingitsu ja wanast ajast;
Kui se xaka oijet oles –
Woinu wastne xerix tedsa.

4., Ent xiix annsa herra wonni
Ja ne herra õpetaja
Omma säärtse xrantsi xoero,
Warastawa xerixu xaka.

5., Seeni maani õpetaja,
Tema maine, sema latse –
Olliwa xix xerixu warga.
Ukxusest nad elliwa.

6., Nii xui annsa herra wonni
Ukxest põiwa, ukxest jõiwa:
Nüüdsa xa ne õpetaja
Kirixu xaka aru saiwa.

1) Lifan sõja sunnide ajale oma xooliwenna xäest saadud räämetxeppi 2 nuemat Caulu ja Xaro Anijst. Teisse ümafst ronjatad ja üxsnäi laulud ei xõlba: on xõix muud n. m. ringi laulud ja „xõlbi laulud". Sinna xoo xaxs saadan, pllep. räpi-Anijst, et nendse siin pääle mitte. Sääl sõnka pöördsmad. Hõlem Ella 1867. räpi-Anijst ära siwitsu

pas. 788.

7, Möödo läänu aasta aru,
Kogudusel juurexs raskuxs,
Kui ne surja Poola kerra
Keisri wastu Jõdisiwe
8., Süs neil raha puudus sulli
Es sa abi wõeralt maalt
Kirjutiwa meie maale –
Mõisnikuile ning opetaile –
9., Ne süs abis neile leiwa
Ja xix rahu neile weiwa
Mõisniku meid omma rüsnu,
Opetaja ka meid petnu
10, Olliwa xix Keisri wastu
Kix poola sõa xasweis;
End ta armas Jumal oli
Meie keisri kerra abi
11, Ja es lask Poola röövlil,
Ei ka meie mõisa koirel
Oma tahtmist ära püüda –
Meie keisri auu tõxku.
12., Rahu, mes na sinna weiwa,
Pelk na üsna ilma jäiwa;
Kas kül koirel oma mõtte
Keisri üle wõimust saja?
13, Tahtsiwe na rahwast jälle
Hendal püüs rahwast saada:
End Jumal ta es lask
Nende nõuwu korda minna!
14, Rahwas om nüüd targas laanu,
Teie nõu om otsa lõpnu.

Kui ta noxod üxisewa,
Süs teid jalust löömi maale.
15., Nüüd om koirdel raha puudus. pas. 789.
Teewa kroonu xaspa tühjas.
Ristirahwa maad nad wõtwa
Ja neil renti päale pandwa.
16., See ei tahtsi kauges ajas –
Süs me teeme teid xix paljas.
Saadame, kui ulkjeid koiri
Sinna xos na sulnu wälja.
17., Eesti rahwast wabastedas
Sõarüüsta walmistedas:
Rahwas täste jalgust wõtwa
Ja teid täste perra patwa.
18., Kui se aeg saab kätte jõudma
Ja xix rahwas üles tõusma,
Süs te wõera maade ulja
Kukuwa kui kapsta päät.
19., ...
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .*)

1, Eesti mees ja tema sugu –
Naist ei peeta kuugie lugu:
Hoik röiwad, wiisud jalan,

*) Nii olnud 1867. xa.

pag. 790.

Keigeſt muideſt rahwaſt alamb!
2., Olgb maslan ſuidſu laren
Puuduſen ja palgun muren.
Mõts ja maa om herra oma,—
See man orja oma nema!
3., Krahwid, baronid ja wanniđ —
Neide majal omma tõrni,
Orre oſtan jüdi õppu,
Kolge pääl omma kulla nupi.
4., Uhkuſen ja awwituſen
Talurahwa riiſumiſen,
Taadri aru juures pandwa
Rendi tõſtwa kirmus kõrges.
5., Herrad omma kirmſad ruunad.
Neide kulled, neide hoobid —
Ega päewa palju pesti, —
Ema nahka maka kisti.
6., Pennega meid wahetedi,
Odawaſt meid ära müüti, —
Ringiti wael kui eſtaka, —
Tapeti kui koire maka.
7., Et wael kallemb om ſe lugu,
Et ne oma Eesti jugu,
Kes jüri weidi wõimuſt ſaie
Palju ülekohut teiwa.
8., Opmanid ja mõiſa kubjad
Ollid ka kui kurjaswaimu:
Orja eesmald nema wandſid,
Päale ſee weel keppi andſid.
9., Tõla kubjad, kildke herrad,
Diakoneſed, pulga junkrud —
Ne olli kõik ne augudaja,
Laiſa rõipexs jõimeja. 1)

pag. 791.

10., Hale küll et opetajad
Ollid ka ne augudajad
Et ne oma patu peraſt
Ei jaa laſti mõiſa käraſt.
11., Mõõsmiskuga nemo jõiwa,
Üksten lahwan kokwi jõiwa —
Kik ſee on ne were kigi.
Uſtes neid ei laſe ligi.
12., Herra karjuſexs end küüdwa,
Süsgi ükkas jaada püüdwa.
Kas keaki om ſeda kuulnu,
Et ne Kristus färne olnu?
13., Aastat paar om möda länu —
Pesmiſel om ots jo sulnu
Meie juure keiſri läbi:
Tänu sal, et nõudnu abi!
14., Nüüd om juba parem lugu
Mes om kandnu meie jugu
Kes ei wõda tedda kurja,
Sel ei aja ükteki arja.
15., Ol! neid peki piina päiwi
Päale jäiſe pida aastat
Kui ſe riiſja jugu sulli
Mägede päält esmäld elli.

1) Hõõrawnik ehk Diakon palmiſt paistab silma folgitud murrat. Karoleni wanalauludega pida laulu wõrreldes, käis wiimane Karoleni reeglit laku. Mina aga kordan weel, et ma sõna sõnalt ja täht tähelt ära kirjutasin.

lag. 792.

16., Säält ep alustas pe kõda.
Meie waese rahwe päele
Maa ja mõts om meie oma:
See mon ukse vilan oma nema
17., Esmäld nsxu meile anti,
Peraft orjuft päale panti.
Süs me jäime nende wõrku
Nii xui xiſxja ſuſp xurxu.
18., Oh ja xawal ſiwwu lugu
Kirmus oli neide tegu:
Ege päiwa rõõmu tegid,
Rahwas kõda, nälga nägid.
19., Oh se peris muri Jaani
Eesti rahwa vere xarni!
Maa ja mõtſa mõiſas ſeiwa,
Eestirahwa waimu ſuiwa.
20., Nüüd pe võõra rahwe jugu
Täidab üsna omäd pungo
Meie peris omaſt waiwaſt
Taskud täis neil hõbet, kulda.
21., Püsxab, prasxab ööde päiwa
Maal ja linnal eladen,
Peab endal kiſſi xarja
Ning teeb üsna judaſt xurja.
22., Eſa maas xüll nimetades,
Meid pe päale wannutades
Mäde Ilard elab mõiſas,
Ma teen tööd ſiin higin, waiwas.
23., Kui ſiis üksxor ära ſuren
Süsxi eſamaad ei ſaa:

Wäixe glads, xos nimi pandas,
Tõiſe põrа pleja xandas.
lag. 793.
24., Säälgi meil ei ole rahu,
Kui ei jõua maſſa raha.
Inimeſa ne kaua xaitja
Pilwa wälja luid ja rõiwid
25., Kõla xelmi-xarja poiſi
Pilwa luuga äſtsõiſt.
Kas xüll Jumal peda xüdab,
Ehk xa tajumata jätab.
26., Kõll om waene Eesti lugu
Kurnadaſt neide jugu.
Waiw ja nälo om ilman rääta
Rahuſta aga mullan ella.
27., Oh ſuur Jumal keida armu
Sa wõid luxxe mulla põrmu
Sul om abi, Sul om jõud,
Enne xui xix xutſud roſta.
28., Seda palju rahwaſt näiwa
Kui na prouad kauda weiwa:
Talu naiſt eeſt wälja tõiwa,
Teda tõiſte paixa weiwa.
29., Peſt on juſt nüüd wälja tulnu
Et te jugu kirmus olnu
Auw ja rixxus on neil ilman
Parembaſt xa weel mullan.
30., Eesti rahwal lamba füda
Teeb xa eſi endal kõda
Sarja jäädaſt kirmus pelgal

Oma welle ära salgab.

jaa. 794.

31., Nii om mitme awwa saanu
Omast waast ilma jäänu.
Mitme läksi Wenemaale,
Mõtlesid: sääl pole sarju.
32., Jutan Pikamelast läts Krimmi,
Mõtel: säälgi saawad õnne
Nägi see pea palju wesa
Oma naese-lastega.
33., Tulgem tõbra, tääni ära
Sääl waist pole sarja sära.
Pühajärwel Eestit põda:
Kes wee mäletawa seda?
34., Elamaa sääl sospas sereest
Mõne kirjutaja pereest
Sest se wäe walitsejad
Olid mõisnikude pojad.
35., Aesti meid siis läbi liju
Soldatite pika rimbu.
Kuule armas rahwas põda:
Iga mees sai jo wiis sada!
36., Mõija hirm ja kepi walu
Ajas mõnd ka Keisri manu
Nüüd om kik Eesti rahwas segi:-
Mes kik kõda weesus Segi!
37., Mitmed jätsid oksu maha,
Mõtlesid: „waist pääsen ära:
Keisri nsk ja riigi kadus.“
Papid üsklid: „Issand priius!“

38., Kik se om nüüd wales läänu
Rahwas nsust ilma jäänu
Suuri märka rahwast ära
Kügin asjun puudulise.
39., Tule, wana Keisri, appi!
Pääsda meid neist koirest lahti
Anna maad meil jälle kätte,
Et me wõime ella kästa!
40., Eesti rahwas, wirgu üles!
Tunne ära, kes se rõõwel,
Wõõra malo ja maasa palw:
Saada sarja, kos ne kondi!
41., Opetaja om ka koira
Rõõwlidele nõuwu andja
Üksten koon na rahwast riiswa
Orja palju kinni koiwa.
42., Talu poja-paesa kurja,
Sest et nema ilma orja
Walde sisen sarju koitja
Kroonu pääl wal riigi koitja.
43., Õigus om jo weidi parem
Kakju, et se es sa warem
Elaüs meid enne peesti
Nii kui kunsi eesti oesti.
44., Oh se wõõra rahwa sugu
Küll teil om jo suur nagu
Sija päralt teie õigus
Rõhudu om teie nikus.
45., Rahwas, wald teil ära wõeti,

jaa. 795.

lpas 796.

Mõisa maa teil üdsinä jäädi.
Küll na wannuwa nüüd teid
See ei see joht teile kädu.
46., Üks laht teisist maha laske:
Talupoeg lei suuli wastu.
Sarja soiral lastas sübat –
Ländas, wändas, nüüd teil nina!
47., Siin on selmel jüski elu
Waesel rahwal iks üks walu.
Maa ja mõts om meie oma: –
See man ukse oma nema.
48., Rendiga na rahwast nülgwa,
Teisti päänust paljus pandwa.
Et na ei või wüna tetta,
Waese wünast krossi wõtta.
49., Arge maske neile krossi,
Waid neil laske nana nossi.
Judas wõõru wõõrid kunte,
Kes jüin kallist rendi nõudwa!
50., Muidu õigus teil ei tule
Se man om iks üks punudas
Kepiga na eji nülgwa
Jüski sikwa teie sulge.
51., Arge olge mitte olli.
Ello päiwa omma olli:
Om teil jo üks jüda wõetu, –
Nakkake jüs otsma õigust.
52. Wõtke jüdame sis rindu,
Minge ulea meelen lindu;
Õigust kawwen teisst ei ole-

Kodu otsima ka ei tule.
53., Nee, kes teisris ullust jeetnu,
Palju häädt ta riigist wõtnu.
Röövli amet om nüüd otsan:
Lambe käiwa rahus mõttan.
54., Oh see ollikale lugu:
Lamba karjas kundi sugu!
Peestri armu kuulutsiwa
Rahwas märka palles teid.
55., Nena koolitsiwa rahwast
Kirke pidi wage kargas.
Nüüd om walge ette tulnu,
Et se kodalt wõlds om olnu.
56., Kuulutaws: „se on õige"
Teewa ööd nink päewa liiga;
Minka rahwast sinni sõüta, –
Tarkuse nant kauwen hoita.
57., Kui na meil nii wäega kargad
Meie täid nii kaugelt teewa,
Meie jääme jo siis waeses, –
Sau poolest wanast kaeps.
58., Nüüd om kõnd jo kätte tulnu,
Et se lugu tirmus olnu;
Kuidas kunti meid om peeta,
Öö ja päewa meid om peetu.
59., Nätta om jo weidi paremb,
Et me iku nütsi ei ladu.
Au ja kõrgus teisil olgu
Õnn ja rahu ta päl tulgu.

pag. 798.

60., Oh fuur rõõm, kui sedo näes
Taadri rent meil mala jäes,
Kui me masta reisil kolli,
Nii kui Wenemaal se olli.

61., Wõip ka olla, et wõip kulla,
Kuulutage: jälle lalla.
Pal ka ei ole waesiile,
Arm ja õsta arwoline ...

Laulud Saadjärwe wallast korjatud.

Lau- pag. 799.

lic Maret Koorits (6a.s) ja m. t.

№ 79.

Kui ji ema meida koidis,
Naene kallis meida kaswat,
Mis sal waesel meil warasse?
Waat oli wiina warasse,
Poolik puhasta jumeda,
Ankur kallasta õlut.
Isa oota enda abisse,
Ema oot enda abisse,
Wennad tahid kallipoisse,
Sõtsi suurte sõameesta
And Jumal ema abida
-ei anna isa abida-
Ema helmede pidaja,
Kirstu kaane kinnidaja,
Weime[1] wara waadaja.
Isa käsk wiia wesile,
Lats ade anda kallikasse.
Ema ei põlwi pallele,
Kudas wii were wesile,
Latse arma kallikusse.
Weji aipeb mul wesla,
Lats ei armas kallikule.
Enne wii weeris wesile,

---

1) ande

Jrg. 800.

Kiwi külmaste kalwaste,
Raha armas kallikuste.
Weeris ei arfe wiina,
Kiwi külmana kalwuna,
Raha ei armas kallikule.

№ 80.

Mu Sõbar wiidi mekele,
Nirgi noorema pojale,
Kärbi teisele kälule.
Kurge panda korabajagi,
Hüre panda pere emandaxi.
Hõo kella Õigasti,
Haraku kahe aedi,
Pääjukese pää püedi.

№ 81.

Ol' mul üksi kella wenna
Süngi Upasta sugeni,
Alaspaxuste afuji.
Tei ta wallal walleida,
Kilaskonnal kirweida,
Nurme näidista nugeja,
Wõti wennal ma kõnelda,
Oma wennale ofata.
Wald ei küda walleida,
Kilaskond ei kirweida,
Nurme näidis ei nugeja.
Wõti wennal ma kõnelda,
Oma wennale ofata:
Wiiska soole lepa wiista,

Jrg. 801.

Arule alaxi graxu,
Lase tangi taskuesse,
Pane wafar wagina otsa,
Tule sõs maale künna maada,
Tü sõs Rüani rüxuda,
Prolest Rüga porgandida,
Ette Rüa erneida,
Taga Rüa taderida,
Künna kallu xüdus-maida,
Sea kallu saadu maida.
Külast tuleb künne küdijata,
Sada saadu roorijata,
Tukat tuxi korjajata,
Sao Pika pun põletajata.
Waada sõs esi warjuste,
Kõnele esi kõrwaste:
Sü näidu sinu jaosto,
Pürita pää sinu peralde,
Keelab süli tulela,
Keelab põlwi põletisp,
Rinnu tule leegi päale.

№ 82.

Olest meie meelewalda,
Ylelewalda keelewalde,
Sinu walda südame walda —
Ne parest sarsad sandeleme,
Hanbid esi segema,
Reilid rehti pestemaie,
Rowad saatu ruuximaie,

Jkr 802.

Härrad panejs äästämaie.
Ei ole meie meelevalsa,
Meelewalda reelevalsa,
Suu walda, südame walda.

№ 83.

Kui mina lakka laulamaie,
Laulamaie kuulemaie,
Kiru viiul mängimaie,
Harju kannel raagutamaie,
Kui mul suresta lõpeneta,
Kelle päälta kistuneta,
Tagat kammaste alane —
Siis ma riiju rinnastagi,
Siis ma kaku kaalastagi,
Heida selmede seasta,
Keeru kulla keskeelte,
Pane paawa waieelta.
Mul jaab üüs üteldagi,
Mõnes pääwas nõeldagi,
Mul jaab kukeni kudada,
Mul jaab lõhka lõuneda,
Mul jaab pildu peran päiwa,
Mul jäi koda suurde sulges,
Laua päale laulu lahta,
Kirsto kappi kuke lõckis.
Ära kuule wasta laulamaie,
Laulamaie kuulemaie:
Ära mina jetan pilli käele,
Sõrsa karte sarwe käele,

Kuuramaa kuuma pajuna.
Ökse mul kääli ennitseb,
Kurku kulla muinatseb,
Kull mina laulaks karbe waatu,
Ülle weel Narwa naeste wastu,
Ülle weel Poola poiste wastu.
Oles mul kääli ennitseb,
Kurku kulla muinetseb,
Oles mul kääli ostamine,
Wana kääli wahetamine —
Ma küll ostaks uue käele
Oma muele rahale,
Tinatseie taaderile,
Oma watke weerekile.

Jkr 803.

№ 84.

Läksi metsa kommikulle
Waratselt waatemaie,
Enne kuude, enne päewa,
Enne kallasta kaguda.
Ilus om metsan elada,
Walge om wäljas waateda.
Metsas kuuli mõnde kaisu,
Ligi kuli lillikaisu,
Küle kuli jukuru kaisu,
Kaenu kuli marjakaisu,
Kõrwa kõlla keina kaisu,
Ilus om metsas elada,
Walge om wäljas waatagi:
Kui ma laula — laulab kaasi;
Heida käälte — helgib metsa,

pag. 804.

Laf kääle — lakjus laafi.
Kohe mu kääli kuulunesta,
Hele kääli helkinesta,
Lake kääli laskunesta,
Kumer kääli kukkumesta
Sinnajo mettja murdunesta
Hmä noorida meletta,
Terawika kirweeta;
Sinna mettja murdunesta,
Ladwad nätte laskunesta.
Sõgi jääl joofi alla juuri;
Oja otsade walelda,
Kalad kullatsed pelewa.
Nüd sulab mängien mäele,
Lustti lüüen laastikuste.
Weli, tella wellekene,
Tdu kirwes kirju warsi
Tapperil tee tera tasatsi;
Wea siis juost juure kuule,
Aru päälta raf arwa,
Mäe päälta männa juure —
Tü (tie) jüs roda Kowa päale,
Sanna tei salatsi päale,
Rehe tü tiwatte läwele,
Sann tei saaja peisatele,
Koda tü rosjul käaweile,
Rehe tü rikaste madjade,
Saalk tü jõesse küda kirsto,
Küda kirsto, weine wakka.
Laf ei küla madjada,

Küla rahwas ramatagi,
Küla ei paisi poolta unda.
Küdjus sinni panneenni,
Lakjus walla laskeenni.

pag. 805.

№ 85.

Oli meil kolme ella wenna.
Üks küll kippus kilterisse,
Teine wallus waremisse,
Kolmas küll kukkus kubijasse.
Wõti na wennal kõnelda,
Oma wennale ofata:
Kuri surm om kubijale,
Walus surm om waremile,
Kibe surm om kilterile.
Kohe nii kurjast kogewa,
Walla wandet wõi wajewa?
Kiltri kepi otsa päale,
Waremile wammuse päale,
Kubija kübara päale —
Sinna nii kurja kogewa,
Walla wandet wajuda.

№ 86.

Alt me jõidin Ainu linna,
Mõõda Mündi mõisijata,
Sääl me keiseri kiriku.
Kes meid nägi jõitawata?
Nägi äkki wõera neesi,
Tundameta, säädameta,
Ilma Anne arwameta,
Kadri rate mõistameta.

par. 806.

Mis sa ei enne oli?
Enne oli muiste kuuli?
Ei kui mütti mättaale,
Ei kui kotti põõsaen,
Siil kui jammalde jekena.
Nüüd om ilus juuri meel,
Juuri meel, ukse meel.
Alt sa jõidab Aime linna,
Päält sa keiseri kiriku,
Mööda Mündi mõisjata.
Kisti nägi, jõe nimeti!
Näe, kuhu jõidab akse meel,
Akse meel, akse kohene;
Hobu tal alla kui jie ossa,
Mees pääl pääle kui põe pääwa,
Tüdar tal üte külle pääl,
Wüü tal üte puusa pääl.

№ 87.

(cf. H. II. 56, 502. № 50)

W

Näud mängewa mäele,
Tina kinnad kinnokulle,
Kudrujs kaala kallakulle.
Oi jü koru okkeliia,
Ol jü koru kakkeliia
Oles julgust juure minna,
Oles maktu mane jaie,
Siäst wõi jüli kabada,
Kaägujs kaela kakatie.
Tule aga mulle näue noori,
Tule mulle kutsawesta,
Saa mul jaani jüitajasta,

Tule mu koole koidijasta,
Taka wõi karka kaõdajasta,
Tule mu wõteme walitsejasta.
— Kes teil kaole ella wella,
Kes teil koole enne laisi,
Taka karka enne kääsi,
Kes teil wõteme walitse?
— Näiukene noorekene,
Ema me koole enne laisi,
Ema me wõteme walitse,
Taka karka enne kääsi.
— Tule ikke, näiu noori,
Tule ikke ja saa mulle!
Ma tuu julle kolme kättie,
Egal kolmel kullad nurgad.
— Ei ma tule, ella wella
Ikka ei tule minu sinule.
Ma tuu julle kolme kinga:
Üttle puitse, teise luitse,
Kolmanda kuuriste (kuuriste) kinga.
Puitsed jaawa puie tuuä,
Luitsed jaawa lusti liüüsa,
Keeristse kiriku käwwa.
— Ei ma tule, ella wellä,
Ei ma tule sinule,
Sinul' murnija murule,
Laastaalale karule.
— Tule ikke, näiu noori!
Ma wii pillile magama,
Kannelile kammerista,

par. 807.

pag. 808.

Ma pane pilli päitsesse,
Kandle kaasa jalutsisse.
Kui ei kuule tõesse võtta,
Üks ei äranewata,
Siis wõta pilli päitsesta,
Kandle kaasa jalutsesta.
— Ei ma kule, ella welle,
Ei ma kule sinule:
Sain ma sulle saanuwata,
Sain ma sulle säänuwata
Föid ja paari pastalita —
Nii oli rolmesta jaxatu:
Ossan oli orawa nahka,
Keskel kirju koera nahka,
Wahel oli wasika nahka.
Tõstsid pillile panema —
Nüüd panid püksile magama,
Kaikalle kammerisse.
Kui ei kuule tõesse wõtta,
Üles ei äranewata —
Annad püksa pinkki pihta,
Kaikaga kaala pääle.
Peast ei lõpe püksa jooni,
Kaelast ei lõpe kaira jooni,
Küe warrest warwa jooni.

№ 88.

Lauliku lagi põlesse,

Jooja kurku kõrbunesse,
Andkem juua laulajale,
Laulajale, laskejale.

Jou kurku kanna kaala!

pag. 809.

Küll jala wiiwa magama,
Polwed pohku wõi pugeni,
Sääred sängi weere pääle.
Jou kurku, kanna kaala!
Joome aga kõrstin kõduni,
Laxum' laia walgeni.
Ega meil oma sün ei ole,
Ega meil kaasa sün ei kaswa:
Meie oma Hollandis,
Meie kaasa kaugella,
Peid' meil Poola piiri pääl —
Sii suob äiale hobese,
Sii suob ämmale sadula,
Wennal suob weri panaje.

№ 89.

Nü kui näiks näiw linna,
Kau kaswaja kiriku.
Weli, ella wellekene,
Ära laga juue joosta,
Juue joosta, werda weerda.
Hoia jumi julgesta,
Hoia weri weerdewesta.
Laskem ruunad ruumist joosta,
Täxud täieste karata.
Las nad joosta roka jooja,
Käiata nüüd kaara jõõjad.
Weli, ella wellekene,
Ära ja enne tõllast tõsta,
Tõllast tõsta, jaanist faia.

1 Süt on näha, et jooja on naesterahwa. —

pag. 810.

Saata aga ära saakalt murul,
Kulla kannusta kuluda.
Kui tuleb äia palleleme,
Kui tuleb ämma palleleme,
Küü küllelt wõttamaie,
Nao kaala nakkamaie —
Süs saa tõusu tõllastagi,
Süs ja saa saanistagi,
Tõusi tõlla veere päälle,
Aja akente nõale,
Saada jüs saabas murule,
Kulda kannusta kuluda,
Nakka kästi äia kaala
Nakka kästi ämma kaala
Küllalte küdade kaala,
Nallalta nadade kaala.
Mis om wiga meil welile,
Wõi on käda käitsemile?
Istub kui isandäkene,
Kurdab kui kuningsakene,
Seisab jüdi sarsakene.
Küll om meesta, küll om meelta!
Pää tal kübara täisi,
Pkto peeni jõngi täisi,
Selge jüdi kude täisi,
Talga jüdi juka täisi,
Säärta saapa sääre täisi.
Mis om wiga meil welile,
Wõi on käda käitsemile!

pag. 811.

Oh mu ärtsu kärrakene
Kulda roomi rouakene,
Hõbe pritsi reilikene!
Tõuse üles tõllastagi,
Saa üles saanistagi,
Tõuse tõlla veere päälle,
Waata oma walla päälle,
Kudas walda waewatasse,
Peremehi piinatasse.
Wald ju aetsi wardaasse,
Teo-latsed teibaasse,
Karjalatsed kaikäasse.
Meil pandi kuri kubijasse,
Waras pandi walla päälixusse,
Hoor pandi walla koidijasse.

№ 91.

Olga terwe meie welle
Kaswemasta jõudemasta,
Oma aun koidemasta,
Kis olt jõtsi orjusesta,
Päästa jõtsi päiwisesta,
Lunasta lume sausta,
Wüs ta wihma rändsaxusta!
Ei ole teinu teo nädalt,
E'i ole päästand (walla) walla päiwi,
Ega kurja karja kõrda.
Meie jõts om noorexene
Eila kurnad, täänba koorist.
E'i ta ift ema jülena,

pag. 812.

Täna laulab laua pääle,
Täna jaanu jaajusjida,
Täna pean peiusjida.
Mis sahad meeletu mehele,
Tahmatu talupojale?
Mis äial jada julajst,
Päale wiisi päiwilesta —
Nü lähwa oara waole,
Enne hagu ütlemele;
Nü sin tahab pühal peenikesta,
Kallil ajal aetuft.
Kui ei saa pühal peenikesta,
Kallil ajal aetuft —
Tunneb tuppe ormeesta,
Päijeb pannelte magujc,
Kaeb karda kepikesta,
Pihta seisab sinine.

N: 92.

Wüge jü kurt kodusta,
Wüge jü maru majasta.
Kodu tuuaks koste pulka,
Wana naeste wastaline.
Täwas kui turwas lähele,
Ukner pakku põrmandule,
Kesed üks keripuu jalga.
Uuta uksu wõetesja,
Wanad wüsta wannutesja
Lõuna ära lõppenesja,
Ruuosti kobleresja.

Mis karja waeste laste
Nutam ema laua pääl
Lasem rinnul risti pääl,
Küli risti külli pääl,
Terwi risti terwa pääl,
Waati mina waati ....
Ema ne laual pallema:
Tõuju üles ennekene,
Tõuju üles lauastagi,
Tõuju mul armu andijasja,
Päewas pää silitajasja,
Üüji ajeme segijasja.
— Ei wõi tõusta tütar noori,
Ei wõi tõusta ei tõõta:
Mull om leina laua pääl,
Sinililli silma pääl,
Kullerkuppu kulmu pääl.
— Tõuge ikke ennekene,
Tõuju ikke ja tõõta.
Ma aa lõmmen karja jüa,
Sõõda leina laua päält,
Halja leina kalmu künkalt,
Sõõda muru mullikille,
Halja leina ellikille (elajatele),
Sini lilli jõgedele,
Kullerkuppu kolmikule.
— Tõuju ikke ennekene,
Tõuju ikke ja tõõta.
— Ei wõi tõusta tütar noori

jag. 814.

Ei wõi tõusta ei tõõta:
Mull omx nanna maa laiju,
Suu mann om jurma laiju,
Kade mann om xärna laiju,
Pää mann om pärna laiju.
— Tõuju ikke ennexene,
Tõnju ikke ja tõõta.
Ma xüta janna xõõmenistä,
Wiha teen willa täppenistä,
Libe teen ma leiniohste,
Wiku manta maa laiju,
Suu manta jurma laiju,
Käte manta xäte laiju,
Pää manta pärna laiju.
— Tütarlats ja linnukene,
Seda ei ole imet enne olnu,
Enne olnu, muiste xuulnu,
Et om maista maasta tõusnu,
Roibe tauastä äranu.
— Tõuju ikke ennexene,
Tõuju mu xurja xostajasja,
Hõwwe jõna ütlejasja,
Walla jõna wastajasja.

№ 94.

Kelle jii xüla näwwesse,
Kelle paika paistunesja?
Kilingu xüla näwwesse,
Maaringu paika paistunesja.
Teeme xüla xui xiriku,
Õwwe aia xui alewi.

jag. 815.

Teeme xüla xõõmenistä,
Teeme walda waaraxistä,
Purre ümmer porgandistä,
Repi een rõixeestä,
Mullered xana munastä,
Sitspk xüla xõõmenistä,
Sitspk walda waaraxistä,
Repi een rõixeestä,
Mullered xana munastä,
Purre ümmer porgandistä.
Kas xaob xüla mürinat,
Kas wajub walla warinat,
Lõppeb wõi xüla lõbinat?

№ 95.

Os me woeje ostet orja,
Ostet orja, pästet pärja,
Kinni xülatu julaje.
Ei me oju osteenna
Pääs ei wälla päästeena.
Jla waene murealune,
Lüa leina xannataja
Sullu jõin mure xarixu,
Tõo jõin ma teije täwwe,
Kolmat täita täidetes,
Nellat mõõta mõõdetes.
Õhtu õhtuelt magame,
Panni koole õrre pääle,
Mure musta parre pääle,
Mõtli mure muile minna,
Koole töistele olewat,

jlag. 816.

Kahju muile kargaweta,
Leina muile lendaweta.
Tõusi üles kommukula:
Mure kali mul jüleste,
Kahju mul karas käte pääl,
Hoole hüppas õlädele,
Leina ännas põlwe pääle.
Mure munzib mul ikena,
Leina leegib põlwe pääle.
Oleks jii mure munde täädа,
Kahju wõi küla kahette,—
Murest jaab musta härja wõrra,
Kahjust küla karja wõrra.
Os jii mure munde täädа,
Kahju wõi küla kahette:
Awites mure murette,
Awites küla kahette.
Murest jaab musta härja wõrra,
Kahjust küla karja wõrra.

Karjalaul.

N: 96.

Kunas jaa mina koduja,
Kunas jaa kodu kuhale?
Kawõl om minu koduja,
Kawasel om, kaiwesst näawiste,
Kawõst karja kallentelle,
Kawõst paari paisturesta.

Kust mina kundsi oma kodu,
Arusõ ija asome?
Meil oli kodu kullasseppa,
Taren taaderte segija.
Kodust tõusi kulla suitsu,
Tare karjast kallast suitsu,
Sannast sanga kirja suitsu.
Meil oli ija kullasseppa,
Wenda taaderte segija,
Onu sanga kirjutaja —
Säält ma kundsi oma kodu.
Talu seitseme lagata
Walla kümne korstadelta.

jlag. 817.

Siit maias marjad jõonu,
Marjad põõnu warred jäänu.
Jätan warred waeste jüüwa,
Hullu uniste magada.

jag. 818.

Kaajitamisel.

Saadjarwe v., Arji xihlr.
Laulik Maret Koorits.
№ 97.

— Mede sõts om nooreksene[1].
— Küll mõistab manna magada,
Thu veeren joentelle;
Pääd ei ãa üle päitse,
Jalgu ei aa üle jalutse;
Hõlma wõtse õppemeta,
Suud ta annab jundimeta,
Mood ta mõnda noomimeta.
— Mis küll siisi seepärasta.
Meie wiime wiistelagi,
Paneme pastaldella.
Thics saab naene wiistelagi,
Parem naene pastaltela,
Kuri naene kullalagi,
Õel naene kõbelagi.
Kuld tal alla, kuld tal päälle,
Kuri tal kulla keskeela;
Hõbe tal alla, kõbe tal päälle,
Õel tal kõbe keskeela;
Wask tal alla wask tal päälle,
Wäli tal wase keskeela.
Wõta naene poogeline,
Poogeline, laogeline:

1) Õgüde viis järeli kuuld » kaasise, kaasise « kaudo.

Poox tal alla, poox tal päale,
Ei oska keskeella.
Olga terwe mõtse kärge,
Kajugu kase wariku,
Kes tuub kehwal kengapaari,
Jala warju waesele!

jag. 819.

№ 98.

Sõõge langu, jooge langu,
Ärge langu põuwe pista;
Ma wii langu tantsimaie —
Tüxid maha sõllertawa,
Maitsexud maha jadawa.
Sõõge langu jüdamesta,
Joge langu julgeeste.
Meil ju jõõman jõõma jea,
Meil om laudan laiku kärge,
Taren walgepää wajixu.
Kui meil tarwis, jüs ma tapan,
Kui meil puudub, jüs pakastan,
Kui meil lõpeb, jüs lõdasten.
Tahand teil weska turja paksu,
Seitse waska jelja paksu.
Sõõge langu, jooge langu!
Olu meil keeris kellerins
Tõsta juuasse tuana,
Kolmat tettasse roana.
Sõõge langu, jooge langu,
Sõõge langu jüdamesta,
Joge langu julgeeste!

jaq. 820.

№ 99.

Kost ta süüdi silma wõtid,
Orawa süü ohasid,
Siia sulla kosjaelle,
Siia juurile talule,
Katusele kõrgeelle?
Sütelt wõi juure silma,
Karult rangema südame,
Siia sulla kosjuema.
Meil oli isa ilma rikas,
Meil oli ema ilma rikas,
Pois meil Poolamaa kuninga,
Sõjar põa neitsikene.
Pähe pist meele mehikse,
Ala ärs jalad nobedad,
Siia sulla kosjaelle.
Kägu meil kuuse korjunagi,[1]
Halli linnu aisa pääl,
Teder teise weere pääl,
Hiires su iku pukuna,
Nugis nuutsik kaindelena.

№ 100.

Meil ei tohi tonti tulla,
Tontsi tulla, tantsi taara.
Tulgu meile tõine rikas,
Saagu Saaremaa kuninga,
Meil om isa ilma rikas,
Meil on ema ilma rikas,

1) Korwi 1ks.

jaq. 821.

Pange raha raami pääle,
Heitke wõlg lenge pääle,
Põrutse pika põõna pääle.
Ei meil puudu welle punga,
Alane ei welle alaski:
Küll paneb raha rambi pääle,
Heidab wõlg lenge pääle,
Põrutab wõlg põõna pääle.
Eli eila Riian käisin –
Sääst tõin ratsule rohtu,
Kimmelgale killingida.
Riiga wiis ta ristse kärja,
Walka wiis wana pugali,
Hulle maile musta kärja, –
Sest ei puudu welle punga,
Alane welle alaski.

№ 101.

Mäiukene nooreseene,
Mis ja pelgad meile tulla,
Põrgud põlle panneenna,
Liugud linti lädeelle
Meile noorille miele,
Kübarpäile kõrgemile?
Ei me sunni surmamaie,
Ega ei tapa tapimaie,
Käsi ei säsi siwila.
Ka wii tera weskiele,
Masja mati mõlderile,
Musta wiiwa, halli toowa,
Kõrwi kurdawa koduje

Jaz. 822.

Terad meil falwe fammaldela,
Kaerad aita rasswawa.

№ 102.

Kodu minna kosjitsaja.
Kodu meil sedda kunsi kurja:
Siga wõi jõrsuud jõela põdja,
Warjukene waka põdja,
Linnukene liiwa põdja,
Hobene kummiku põdja, –
Kiik mu tukule tullewa,
Kiik mu karjale ajuwa,
Ymusele jmuskerewa.
Wõi mulst jaab meeste liiwa,
Wõi mulst jaab naeste liiwa:
Mul om pikka preenikene,
Ola-nukka õhukene,
Käewarsi wainukene.
Wõi mulst jaab meeste liiwa,
Kulda kämmelke kulute,
Waske kämmelke wajute,
Hõbe kämmelke õhute.
Oles mul pihta pihlakusi,
Olanukas õunapuiste,
Käewarred wahereste,
Sõrmed noorte saarekeste –
Siis mulst jaab meeste liiwa,
Meeste liiwa, naeste liiwa.

V № 103.

Läxsi arwalt ma omale,
Arwalt weeren wendadele.
Ai kodu ija tare läwele,
Ai kodu ema tare läwele.
Ke tuli wälla waatema?
Ija wälla waatema
Meile tulnu kundameta,
Tundameta täädameta.
Nüüd om jü jüa jaanu
Jüa jaanu, jüa loeda,
Keda meile amüüa oodet,
Ammu oodet, ammu waadet,
Meiste õda naiste nadu,
Laste lahe kistieme.
Ija läks käxxi härga tapma,
Wenna wirxa weskille,
Õe pakilt pada panema,
Ema rutuja rooga tegema.
Ei mina es tule tuureesse,
Ega es wäe wärxeeske, –
Ma tuli maale näidisjeste,
Ema tuli ilu pidama,
Ma tuli ija waatema,
Ma tuli ema waatema,
Ma es tule jõõmada kodasta,
Joomada talu taresta.
Mul jäi kodu kolme jõõgi,
Kolme jõõgi, kolme joogi:
Ani jäi ahju kütema,

Partsi raad jäi panni pääle,
Laagle liha jäi laua pääle.

jag. 824.

№ 104.

Las mu Kaiale valata:
Kas om meida jüa oodet,
Tahetu jüa talule,
Oodet jüa koowesse,
Hõistud jüa mõisjasse?
Kas om liiwa[1]litsi lõõdu,
Liiwa[1]litsi, lawwad latsi;
Kas om tallerid tajutu,
Kas om pengit püimal mõsta,
Anumed kõdel õõrutu?
Kas om lammas lawwe pääl,
Kohi oinas odja pääl,
Pudel wiina punninegi,
Kahãn om raaneni õlusta?
Kas om meida jüa oodet,
Süa surile talule,
Katusele kõrgelle?

№ 105.

Mis te's', talu tilluxe,
Katus elgele xajina,
Rästas rooguni rumala?
Ehx jün poisid püübu joojad,
Püibu joojad, pilli lõõjad,
Käsi xannelte xajejad?
Ehx jüa juixuja julajed,
Magajad maja pidajad.

[1] Teie jüs.

Hooletumad ühaleje,
Nõrekajad neitsixeje?

jag. 825.

Koda neil xoera xaixeesta,
Ait neil aia roowixesta,
Tare neil kapu teibeesta,
Likaks meil kare edine,
Likaks meil kare kagune.
Koigaks ei jaa xoera wijata,
Koigaks jaa rondi[1] rabada:
Pilli jooteb joodu teeda,
Pilli xõnnib xõrtsi teeda,
Pilli lakeb laada teeda;
Pilli ei koisa pereta,
Kannel ei xata xedagi.

№ 106.

Mõõda läe äia xodusta,
Mõõda läe ämma xodusta.
Süa saab minna ministe,
Süa saab kulla koojaste,
Süa saab astu abiste;
Süin om kulda äia kooli,
Süin om kulda ämma kooli,
Kedajaje peine pengi,
Kadajaje xaaja laua —
Siken tal sijaski kääle,
Katab xannelte kumina —;
Süin om raudse redeli,
Üles minna nibeese,
Mako kulla maaripuisse.

[1] ronge.

pag. 826

Sün om pengid piimal mõttud,
Anumed nõbel õõrutu.
Küdü istub xülla pääle,
Ai jaal jün jalwe äre pääle.

№ 107.

Emaxene ennexene,
Ära mu panna paigadeta,
Andagi ajemideta,
Kingi xirja xarjadeta.
Pallʃ jään ma paigadeta,
Alasti ajemedeta,
Kehwaʃt xirja xarjadeta.
Pane mu meke meeledeta,
Xaaʃe xaala armudeta.
Kui meil önne jüs elame,
Kui meil terwiʃt tehme tööda.
Wõi ei önnetu elada,
Terwiʃeta tetta tööda.
— Küdü läeb xüla wäwüʃʃe,—
Küdü wüb oma nobeʃe,
Nadu naideltʃe mekele —
Nadu wüb lauda lambeida
Kirja xarjaʃt xehwaʃ jäänule.
Ära ju wüaʃs willa päelta,
Ära jaias jaia päbelta:
Wüaʃs ju wü warale.
Wäits jul xuluru xäena,
Okascida ottijale,
Nõgeʃida nõudijale.
Mis oli teile nällastele?

Kiire xints teil xelkrina,
Konna ladaxüd laena;
Teil om aidan haganida,
Talwe põhjan jammalida.
Tulep tuuʃe tulex mujalt maalta,
Lõhnaxene lõuneesta —
Aab tema aidaʃt haganida,
Talwe põhjaʃt jammalida
Jukani hoosteen perana.
Küs mu xullasda warada,
Mis oli meile xüllastelle?
Ait oli harjani nüdida,
Talw oli täija terida,
Härja xints meil xelkrina,
Sia ladaxüd laena.

№ 108.

Kaafitaja laul.

Üts mul üdel: laula, laula,
Teine üdel: lale, lale,
Kolmas üdel: kuku, xuxu!
Mis ma kuku xuxua linda,
Laule laitsme leenalene!
Ma laula läbi murda!
Jun mul laulab, jüa muretʃe,
Meeli mõnda mõtteliie.
Küll jaab mullale muretʃe,
Küll jaab xalmule xakettʃe,
Ala liiwa pista liina;
Küll jaab jun jüxi jüsta,
Keel waeʃel olla waita,

pag. 827

pag. 828.

Kui saab surma oodetsse,
Elupikkile õlile,
Wolge laudade wahele,
Kena kirstu keskeela. —
Küll saab suud süsi peste
Keelel waesel olla waita!

Küüe laulud.

Saadjärwe wallast, A. khk.
Laulis Maret-Koorits:

№ 109.

Oh ja hullu küüe seppa,
Koke teinu näin küüe!
Tetina sea songermusse,
Tennu lätete läwele,
Tennu oja otsa pääle.
Kõla wõi nutab künnus maida,
Siga nutab songermutta,
Wana naine naaristmaida,
Tüdrukud marana maida.
Tennu mul wii weere pääle,
Tennu oja otsa pääle,
Kala järwe saldeesse.
Mina kanni maani tarka,
Kabu kontseni kawala,
Üle ⁊ mina wiska wiie wii,
Üle kuku kuue Koiwa:
Wesi ei wõta wihasse,
Hallik anna kaigeeta.

Mina kanni maani tarka,
Kabu kontseni kawala,
Wiska wee walgeeda
pag. 829.
Hallikul kallast rahada:
Wesi ei wõta wihasse,
Hallik anna kaigeeta.
Oh ja hullu küüe seppa-
Tennu kõrgelle mäele!
Säält ma paistin Paideesse,
Säält ma kelgin Helmeesse,
Säält ma kuuman Kuura maale
Ei ma küll esigi kelgi,-
Helgi wõi kelmed keledad;
Ei ma küll esigi kuuma,-
Kuuma mu põlu kumere;
Ei ma küll esigi paistu,-
Paistu mul pale punane.

№ 110.

Sii küsu sia lihasta,
Nii kabla kana munasta,
Sawwa latsiku kalasta.
Ke tuli meile küsumaie,
Mede hällist hällumaie?
Riiast tuli ridali poiga-
Sii tuli meile küsumaie.
Paideest tuli papi poiga,
Soomest suure härra poige,
Kuuramaalt kuninge poiga-
Nii tuli meile küsumaie.
Eek oli kurda urmi kaala,

pag. 830.

Taga oli raka rauda lõuga,
Peran oli peni punane.
Sü xüx oli ja likasta,
Kabla kana munasta,
Lawwa ladiku xalasta.
Tät' ta näiud nuttemaie....

№ 111.

Kaege me xüguxesta!
Kaegeme, kaSugeme,
Kas ju xüku xannab meida,
Katte kaara teraxesta,
Kuut ei muna xoorexesta,
Wüt ei wika ehexesta
Xannab muu Jure naise,
Kahalise raske naise,
Paalise parja naise,
Ennu wööni xelmi täiji,
Silmöni jine rahada,
Puuseni puhast Lõbesta.
Kui ta ei xanna, las xadudo!
Toogem xirwes, raigem xüku,
Toogem tali ja põletem,
Toogem nuga, lõikam waru (wõrg).

№ 112.

Küla wõi xügu Külma xügu

Meil om esi Lella xügu,
Wella xüku, willa xüku.
Küla wõi xügu Külma xügu,
Kulus mu xulla peusta,
Õõlda Lõbe päidelesta.
Wüs jäi willi mu peusle,
Kuus jäi xuppu päidelesse.
Kadagu xüla xarepe,
Lõpku xüla lõimus metsa
Kuhi oli tettu xeeru xeie,
Keeru xeie xare xabla.

pag. 831.

№ 113.

Mis mina anna xügespeal
Mis ma anna wõi Lõõta?
Siga seitsemo juwine –
Sü ma anna xügespeal.
Hwo bi ta lepi ega meeli
Mis ma anna xügespeal?
Lammas wüe willaline.
Bi ta ei lepi ei ta ei meeli
Mis ma anna xügespeal?
Wana lehm ja wangud sarwed
Kas nüüd lepib xügespepa?
Bi nüüd lepi ei nüüd meeli
Mis ma anna xügespeal?
Tõesti Lõise õeda.
Bi nüüd lepi ei nüüd meeli
Mis ma anna xügespeal,
Mis ma anna wõi Lõõta?
Tõesti esi ennasta.
Küll nüüd lepib xügespepa,
Küll nüüd lepib küll nüüd meeleb.

.....

pag. 832. Lõpe laulud.

Saadjärwe o. Axpjis.

№ 114. Laulis M. Koorits.

Ega ji ole meie jüüdi. Lõpele lõpele!
Ega meie xäse jüüdi, " "
Et jääb xõared kõikumaie, " "
Sinilillid lükkumaie, — " "
Sepp mul tennu site sirou, " "
Koidunu hambad arwad juhu. " "

№ 115.

Lääme nuele iile, " "
Warji waotetsel waale, " "
Päästan jeiu peenaresta, " "
Wanamees wao wahelta. " "
Peiu nutab peenaren, " "
Wanamees wao wahela: " "
Kunas tulep ül hürgeota, " "
Waol walla wõttajasta. " "

№ 116. pag. 833.

Oh jeda elu ja õnne,
Oh jeda rõõmu ja lusti,
Oh jeda pidu ja põlwe,
Mis oli wahk warwa xõrsjis!
Sääl oli üks ilus tüdruk,
Tal olid jinised silmad,
Tal olid xõllased xõrwad
Tal olid rõngelmad juuksed.
Oh tüdruk, tule ja mulle,
Ma tahan jinu ju wõtta,
Elu aeg tahan jind hoida,
Käte jääl tahan jind xanda,
Saiaga tahan jind jõsta,
Õllega tahan jind joota.
Ihk tjahk-tjahk, ihk tjahk-tjahk!
Hiir hüppas, xaps xargas.
Wana xaru löi trummi,
Kirp arnajt wälja,
Nahk jüxjid jälgä!

Tulen neljal korral.

pag. 836.

pag. 837.

pag. 842.

pag. 843.